C. VALERII CATULLI, ALBII TIBULLI, ET SEXTI AURELII PROPERTII

SELECTA, ET CASTA CARMINA

NOTIS ILLUSTRATA.

VENETIIS,

MDCCLV.

EX TYPOGRAPHIA REMONDINIANA

SUPERIORUM PERMISSU, ac PRIVILEGIO.

LECTORI
INTERPRES.

CUM minimum septenas horas quotidie in libris evolutandis utpote publicæ Bibliothecæ muneri addictus insumam, fieri haud potest, quin ingenium litteris intentum sile at agatque quietem, ea propter ut longiores horas, postquam sanioribus curis & laboribus affatim satisfactum est, fallam, ad amœniores musas & poeticas oblectationes operam advertere solemne mihi est.

Lectitanti autem mihi Catullianos lepores quasi Atticos, & Tibulli nativam elegantiam venustatemque, atque omnigenæ eruditionis plenam *Propertii* majestatem in Grammaticos mecum ipse plerumque exarsi, qui pueris instituendis Ovidianam scribendi effusam facultatem, vel Martialeam scurrilem mordacitatem, aliorumque poetarum sequioris memoriæ imitationem patienter oggerunt & inculcant, trium poetarum nostrorum ne nomina quidem edocent, cum eorumdem lectionis diuturnæ nocturnæque desiderium acuendum sit & incendendum.

Cum autem Præceptorum auribus pæne importunus obstreperem, ut pueros horum trium virorum explanatione exercerent, responsum est, se etiam Augusteæ ætatis auctorum elegantiam presentiscere atque obolere: sed ab Catullo, Tibullo, & Propertio explicandis semper se præpeditos esse, ne adolescentium mores ingenui, & mens candida liberiori poesi obfuscaretur; tum etiam, cum trium poetarum carmina fabellis ex Latio, Græcia, Asiaque petitis undique circumfluant, hi sane nisi ex maximis commentariis paucis selectis illustrentur, quod etiam eruditioribus philologis accideret, ut intelligant, sæpe incespitare. Quare optandum foret ut poetæ nostri libertate decembri perpurgarentur & facilibus brevibusque notis non ad tædium usque protractis, ut ad manus haberi possint, adornarentur, expostularunt.

Porro visum est duplicem hanc difficultatem non esse minimi ducendam, quare, ut morum integritati

adolescentium consultum irem, in animum induxi, ut selectis horum trium virorum carminibus, quæ nullam labem juvenilibus animis inferrent, (verum o mores! multi instar χανδαρον εἰς τὴν κοπάν irruunt, qua facile obvolvuntur, & cujus gustu miserrime tenentur) in hunc libellum aggererem, quæ sane casta carmina tot invenientur, ut dubio procul adolescentium indoles imbui, atque ad veram & veluti masculam poesim sese conformari posse videatur.

Commentariis autem perbrevibus adornare Poetas institui, collatis non ex penitioribus virorum clarissimorum elucubrationibus, qui non tam ut luce auctores inspergant toti sunt, sed ut nomini suo & laboribus litterariis famam parent; quare poetæ optimi qui ad voluptatem carmina concinnarunt ad eam interdum molem increscunt, ut vix eorum codicem notis æternis mactatum manus capiant & sustineant, &, si non statim obvia cujusdam versus sententia inspectanda sit, prius volumen commentariorum perlectitandum sit. Et sane poesis, quæ ad voluptatem & otium comparata est, satietatem jam creat & laborem. Quare ipse nec omnigenam eruditionem Morellii, Passeratii, Mureti, Josephi Scaligeri, Simonis Abbesii, Vossii, & Vulpii, & in primis Jani Broukusii, qui ad Tibullum & Propertium expoliendum omnium maxima apparatione accessit congerere volui sed satis opere me facturum censui nostrorum poetarum sententiam clara luce adspergere, facillimisque commentatiunculis ex simplici Grammaticorum farragine corrasis, non vero politioribus & exoticis animadversionibus onerare: præsertim cum hic libellus fere quoad medietatem mancus sit, nec ad captandam eruditionis lauream, sed ut adolescentium captui obviam iretur, & eorumdem solum manibus attereretur coarctatus & refertus sit. In poetis enim vel ad mitationem vel ad voluptatem evolvendis eorum elegantia necesse est ut primas agat, emicetque tamquam in triumpho: commentatio vero philoloegica sit pedissequa, ne nimium cothurnata, & illustris ad se duntaxat legentium oculos covertat.

Nemo autem mihi molestus sit, si dimidiatum trium poetarum opus & veluti accisum ad lucis usuram protulerim, & quæ fortasse erant carmina nitidiora & selectiora occupaverim, quippe quæ cecinere trium viri æstro feliciori, & musis jucundioribus agitantibus, enim vero abunde responsum est, memoribus adolescentium provisum ivisse, quorum tenerrimus ani-

ni-

nimus & indolens, tamquam Horatiana testa, in quam quicquid antea infuderis æternum oluerit necessum est. Præterea exemplis illustrioris notæ virorum usus sum, qui id genus poetarum veluti diminutiones ad tironum usum concinnarunt: opponam auctoritatem Harmanni Buschii, qui *Plautinas decimationes* cum scholiis ad scholasticorum profectum adornavit: quem præcessit Rob. Stephanus, qui festivum admodum delectum edidit sententiarum & proverbiorum ex eodem Plauto, Terentio, Virgilio, Ovidio, Horatio, Juvenale, Persio &c. Idipsum, quod Stehpanus, ex solo Plauto & Terentio collegit Georgius Fabritius. Huc etiam spectat *Sapientia Romanæ scenæ*, cum notis nuper edita a V. C. Christoph. Augusto Heumanno Isenacci 1716. Præterea Terentii Andria sæpe ad tironum gratiam seorsim excusa est, quam & philologica expositione illustravit Vuillelmus Lymbergerius. Idipsum Gallica interpretatione, & Latina commentatione singularium phrasium perfecit Carolus Stephanus. Denique norunt omnes *Casta Carmina* Catulli a Raphaele Egrino Iconio selecta Franc. 1606.

Hæc autem vestigia, & viros doctos secuto mihi minime verendum est, ut tenuem laborem in seligendis ex hoc triumviratu poetarum castis carminibus universi æqui bonique faciant, atque a quibusdam nequaquam succenseatur, quod meliora presserim & deforme quid discerptaque trium poetarum membra compegerim, notisque frustra adornare sategerim: cum mihi caveam idipsum in aliorum poetarum operibus ab illustrissimi nominis hominibus factitatum esse; id duntaxat sibi proponentibus ut litteratis adolescentium studiis optime mererentur, non ut perfectum opus ac limatum exantlarent.

Unicuique ex nostris Poetis præmittendam duxi perbrevem illorum patriæ, vitæ, ætatis, & operis notitiam ex Joannis Fabritii Bibliotheca Latina, viri de utraque lingua & re philologica omnium benemerentissimi allatam, quippe qui & utiliora digessit, & ex sexcentis auctoribus, quæ sibi certiora visa sunt de Catullo, Tibullo & Propertio in medium attulit. Ita adolescentes una cum selectissima poesi etiam trium poetarum principum subactam minimam licet historiam delibabunt.

Initio singulorum carminum & elegiarum argumentum nunc primum appositum est, quo per compendium totius carminis materies, & in antecessum ab

lectoribus percipiatur, quod adeo utile visum est, ut ex ipso argumento sæpe adolescentes sine commentationum adjumento poetæ mentem assequi valeant, & purum poeticæ jucunditatis fontem uno veluti haustu absorbere sibi videantur.

Variarum lectionum ariditatem eo duntaxat usurpavi, scilicet, si sententiam auctorum nostrorum nitidior emicaret; quando enim tironibus opus inscribitur, & quæ eorum solum intersunt, & quæ eisdem coaptantur apparanda sunt. Mihi autem vix semel aut iterum copia sumta est vel unam vocem in textu minime Christianam pietatem præseferentem immutandi, vel particulam apponendi, si carmen ob eamdem rationem paucis versibus diminutum adscribere necessitas adegerit, attamen poetarum cum fide & nitide constet sententia verbaque, itaut & carmen integerrimum & apprime perfectum elucescat.

Ceterum optarem ut bonæ frugi adolescentes non solum sæpius perlegerent triumvirorum carmina, verum & menti mandarent secumque versarent, ut ad eorumdem instar quoad fieri possit suas cogitationes expromant, & nativam Græcorum suavitatem, qua undique poetæ nostri exundant, & quam antea Ennius vetustus pater, nostrique deinceps triumviri sitientes pæne bibisse visi sunt, imitentur, sed nequaquam ad servilem modum; & interdum per me liceat ut honeste etiam sufurrentur. Atque præceptores obstrepant & inculcent tironibos eos, si in epigrammatis & endecasyllabis lepores Græcos priscamque venustatem Catulli pone sequantur, & Tibulli miram suavitatem tersamque elegantiam, atque Propertii lyricam plane majestatem mentemque in elegiis usurpent, Poeticę jucunditatis fontes gustantes denatam duobus post sæculis Augustei temporis poesim ad Sannazarii, Pontani, Vidæ, Fracastorii aliorumque novorum poetarum exemplar facile excitaturos.

C. V A-

C. VALERII
CATULLI
VERONENSIS

I. Ætas. II. Carmina. III. Reperta a Francisco quodam Veronensi. IV. Quæ male eidem referuntur. V. Carmina deperdita.

I. C. Valerius Catullus natus urbis conditæ anno 668. claro genere in peninsula Sirmione lacus Benaci, in agro Veronensi, Poeta lepidus, & prisca suavitate venustus, Sapphonis non infelix imitator. Objit Romæ, cum jam Julii Cæsaris magna esset in Rep. auctoritas circa an. u. c. 705. quo bellum civile Pompejo, ac reip. funestum cœpit, anno ante natum Christum 49. Catullus carmine 53. meminit consulatus Vatinii, quem gessit ille suffectus an. u. c. 707. Itaque ad illud saltem tempus Catullus supervixit.

Catullus Romam perductus fuit a Manlio, ad quem plura Catulli epigrammata directa exstant. A Gellio *elegantissimus poetarum* 7. 20. dicitur, ubi verborum collocationem in eo commendat. Laudant Nepos in vita Attici, Vellejus lib. 2. c. 36., Martialis 10. 78. &c. Appellationem vero *docti* unde tulerit ab Ovidio 3. Amor. eleg. 9. Tibullo 3. 6. Martiale 1. 62. 7. 98. 8. 73. &c. non debuerat fateri, se nescire Jul. Cæsar Scaliger, cum docti poetæ proprie a Latinis dicti sint, qui non tantum ingenio valebant, & intacti carminis auctores erant, sed qui se ad imitationem Græcorum componebant: ut erudite demonstrat V. C. Petrus Burmannus.

II. Exstat liber *Epigrammatum*, *variorumque*

poematum non uno carminis genere scriptorum, dicatus Cornelio Nepoti; in quo etiam occurrunt epithalamia perquam amœna, & sæculare carmen, & nonnulla a Sapphone versa, ac Callimacho; tum elegia, qua fratris mortem tenerrimo adfectu luget, denique Galliambi in Atyn.

III. Catulli quæ habemus, in Gallia primus reperta fuisse, notat Scaliger ex noto epigrammate.

Ad patriam venio longe de finibus exsul,
  Caussa mei reditus compatriota fuit:
Scilicet a calamis, tribuit cui Francia nomen,
  Quique notat turbæ prætereuntis iter:
Quo licet ingenio vestrum celebrate Catullum,
  Quovis sub modio clausa papyrus erat:

sed hoc epigramma non aliam interpretationem recipit, quam a Francisco quodam repertum, & forte in horreo, codicem Catulli: Hæc Pignorius ep. 16. Hoc detestabile hexasticon Joan. Baptistam Guarinum filium, non patrem, habere videtur auctorem secundum Burmannum.

IV. Immerito *Ciris* Catullo tribuitur ab Eglino, neque verius a quibusdam carmen de *Vere* seu *pervigilium Veneris*.

V. Dubitandum minime est, opus Catulli ad nos lacerum pervenisse; longe enim plura scripsisse, testes sunt veteres Grammatici, qui de ejus poematis ea producent, quæ hodie non exstant: quæ enumerat Josephus Scaliger. Carmen Catulli *de incantamentis* citat Plinius l. 32. c.2. *Ithyphallica* memorat Terentianus Maurus,

(1) C. VALERII CATULLI VERONENSIS AD CORNELIUM NEPOTEM LIBER.

CUi dono lepidum novum libellum,
(2) Arida modo pumice expolitum?
(3) Corneli, tibi; namque tu solebas
Meas esse aliquid putare nugas,
Jam tum, cum ausus es unus Italorum
Omne ævum (4) tribus explicare chartis
Doctis, Juppiter, & laboriosis.
Quare habe tibi quidquid hoc libelli est
Qualecumque: quod, o (5) patrima Virgo,
Plus uno maneat perenne sæclo.

AD VENERES, ET AMORES,

Ut celebrent funus passeris, cujus obitum querelis in mortem jactis Poeta lamentatur.

LUgete o Veneres, Cupidinesque,
Et (6) quantum est hominum venustiorum;
Passer mortuus est meæ (7) puellæ,
Passer deliciæ meæ puellæ,
Quem (8) plus illa oculis sui amabat.
Nam (9) mellitus erat, suamque norat
Ipsam tam bene, (10) quam puella matrem.

(1) Valeria gens antiquissima: exstant tres poetæ eius nominis, Catullus, Valerius Flaccus, Valerius Martialis & unus historicus, Valerius Maximus. Valerius Antias Scriptor historiarum a Liv. laudatur sæpissime.

(2) *Arida*, al. arido. *Pumicum usus est in lævigandis corporibus, usque etiam libris*, ait Plin. Martialis item *Aspero morsu pumicis aridi*, Lib. 1. 30.

(3) Hic est Cornelius Nepos, in Hostilia natus, vico Veronensi, scriptor Latini sermonis pari, ac succincta elegantia laudatissimus: obiit urb. cond. 724. ante Christum natum 30. De Corneliis brevi lucem videbit diatriba eruditionis plena viri doctissimi, qui mutilum Campani amphitheatri titulum mire explicavit, exornavitque.

(4) *Tribus chartis*, ob brevitatem commendat Nepotem.

(5) Patrimi dicuntur, quibus mater solum decesserit, quibus solum pater, *matrimi*: Minerva eleganter matrima, quæ tantum patrem habebat Jovem.

(6) Quantum est &c. h. e. quotquot sunt homines venusti.

(7) Lesbiæ scilicet.

(8) h. e. carissimum habebat; nihil enim est oculis carius,

(9) Dulcis, & gratiosus, translatione a melle desumpta.

(10) Lepide sane, cum nemo certius cognoscatur, studiosiusque, præsertim a pueris, quam mater.

Tuo ſtetiſſe dicit in cacumine,
Tuo imbuiſſe palmulas in æquore:
Et inde tot per impotentia freta
Herum tuliſſe; læva, ſive dextera
Vocaret aura, ſive utrumque (1) Jupiter
Simul ſecundus incidiſſet in (2) pedem:
Neque ulla vota litoralibus Deis
Sibi eſſe facta, quum veniret a mari
Noviſſimo hunc ad uſque limpidum lacum.
Sed hæc prius fuere: nunc recondita
Senet quiete, ſeque dedicat tibi,
(3) Gemelle Caſtor, & gemelle Caſtoris.

VERRANIO

Gratulatur reditum ex Hiſpania.

(4) VEranni omnibus e meis amicis
Antiſtes mihi millibus trecentis:
Veniſti ne domum ad tuos penates,
Fratreſque unanimos, tuamque matrem?
Veniſti? o mihi nuntii beati!
Viſam te incolumem, audiamque (5) Hiberum
Narrantem loca, facta, nationes,
Ut mos eſt tuus: applicanſque collum,
Jucundum os, oculoſque ſuaviabor.
O quantum eſt hominum beatiorum,
Quid me lætius eſt beatiuſve?

AD FURIUM, ET AURELIUM.

(6) FUri, & Aureli comites Catulli,
Sive in extremos penetrabit Indos,
Longe ubi ritus reſonante (7) Eoa
Tunditur unda:
Sive in (8) Hircanos, (9) Arabaſque molles,
Sive (10) Sacas, ſagittiferoſque Parthos.
Sive qua ſeptemgeminus colorat

(1) *Jupiter*, ideſt ventus ſecundus.

(2) *Pes* in navi eſtima pars veli: duo pedes ſunt dexter, & ſiniſter: *facere pedem*, eſt vela facere: Virg. *Una omnes fecere pedem*.

(3) Caſtor, & Pollux fratres gemini.

(4) Verannius fuit antiſtes, ſeu princeps inter omnes amicos Catulli, ex Hiſpania redux, ubi quæſtor fuerat.

(5) Hiberi dicti Hiſpani ab Ibero fluvio, vulgo *Ebro*.

(6) *Furius* Bibaculus inter Jambicos Scriptores numeratur a Quint. Aurelius Cotta pictor fuit.

(7) *Eoa*, i. e. Oceano Orientali.

(8) Hircania Aſiæ regio, tigribus nota.

(9) *Arabes molles* propter cæli temperiem: Tibullus, *Quos tener a terra divite mittit Arabs*.

(10) *Sacæ* Scythiæ Aſiaticæ populi.

Æquora Nilus:
Sive trans altas gradietur Alpes,
Cæsaris visens monumenta magni,
(1) Gallicum Rhenum, horribiles, & ultimosque Britannos &c.

AD ASINIUM

Linteorum furem.

(2) MArrucine Asini, manu sinistra
Non belle uteris in joco, atque vino.
Tollis lintea negligentiorum.
Hoc falsum esse putas? fugit te inepte,
Quamvis sordida res, & invenusta est.
Non credis mihi? crede Pollioni
Fratri, qui tua furta vel talento
(3) Mutari velit: est enim leporum
Disertus puer, ac facetiarum.
Quare aut hendecasyllabos trecentos
Exspecta, aut mihi linteum remitte,
Quod me non movet æstimatione,
Verum est (4) mnemosynum mei sodalis.
Non sudaria (5) Setaba ex Hiberis
Miserunt mihi muneri Fabullus,
Et Veranius; hoc amem necesse est,
Et Veraniolum meum, & Fabullum.

FABULLUM

Ad cœnam invitat.

COEnabis bene, mi Fabulle, apud me
Paucis, si tibi Dii favent, diebus:
Si tecum attuleris bonam, atque magnam
Cœnam:
Hanc si, inquam, attuleris, venuste noster,
Cœnabis bene: nam tui Catulli
Plenus (6) sacculus est aranearum:
Sed contra accipies meros amores,
Seu quid suavius, elegantiusve est.
Num (7) ungentum dabo,

Quod

(1) *Gallicus*, quia Gallos a Germanis dirimit.

(2) Asinius dictus Marrucinus per compertum: frater Asinii Pollionis, cui primas eloquentiæ partes post Cic. tribuit Quintil.

(3) Redimi velit.

(4) Græcum vocabulum, i. e. Pignus.

(5) *Setaba*: Setabis est urbs citerioris Hispaniæ, ubi nascitur linum exquisitum.

(6) Fere idem inquit Afranius apud Festum, *tamne arcula tua plena est aranearum*?

(7) Veteres uncti discumbebant, quod nos docent sæpius Hor. & Martial.

Quod cum olfacies, Deos rogabis,
Totum ut te faciant, Fabulle, nasum.

AD CALVUM LICINIUM

Insignem oratorem, & poetam, qui Catullo per jocum miserat carmina obscuriorum poetarum,

NI te plus oculis meis amarem,
Jucundissime Calve, munere isto
Odissem te odio (1) Vatiniano.
Nam quid feci ego, quidve sum locutus,
Cur me tot male perderes poetis?
Isti Dii mala multa dent clienti,
Qui tantum tibi misit impiorum.
Quod si, ut suspicor, hoc novum, ac (2) repertum
Munus dat tibi (3) Sulla litterator:
Non est (4) mi male, sed bene, ac beate,
Quod non dispereunt tui labores.
Dii magni, horribilem, & sacrum libellum,
Quem tu scilicet ad tuum Catullum
Misti, continuo ut die periret
Saturnalibus (5) optimo dierum.
Non non hoc tibi, (6) salse, sic abibit.
Nam (7) si luxerit, ad librariorum
Curram scrinia, (8) Cæsios, Aquinos,
Suffenum, omnia colligam (9) venena,
Ac te his suppliciis remunerabor.
Vos hinc interea valete, abite
Illuc, unde malum pedem tulistis
Sæcli incommoda pessimi poetæ.

AD COLONIAM,

Quam rogat, ut de suo ponte jam labante Veronensem quemdam civem in præceps dejiciat.

(10) O Colonia, quæ cupis ponte ludere longo,
Et (11) salire paratum habes: sed vereris inepta

(1) Cru-

(1) Odio, quo pop. Rom. prosecutus est Vatinium. Vid. Cic. orat. in Vat.
(2) i. e. recens repertum.
(3) Sulla Grammaticus: ita vocabantur interpretes poetarum.
(4) Non male tibi est, mi amice &c.
(5) Ut Catullus perderet diem auspicatissimum Saturnalium, quibus Romani jocis, ac lusibus dediti quinque, vel septem diebus mens. Dec. genio indulgebant: vid. Macrob.
(6) O facete.
(7) Simul ac diluxerit.
(8) Videntur fuisse maledici, ac mordaces carminum scriptores.
(9) Omnes poetarum pestes.
(10) Quæ sit hæc colonia, non satis liquet. Scaligero est novum Comum ad lacum Larium situm.
(11) Quæ optas lusitare, & saltare in ponte tuo præsto es.

(1) Crura ponticuli adsulitantis, irredivivus
Ne supinus eat, cavaque in palude recumbat:
Sic tibi (2) bonus ex tua libidine fiat,
In quo vel (3) Salisubsuli sacra suscipiunto:
(4) Munus hoc mihi maximi da, colonia, risus.
Quemdam (5) municipem meum de tuo volo ponte
Ire præcipitem in lutum per caputque, pedesque:
Verum (6) totius ut lacus, putidæque paludis
Lividissima, maximeque est profunda vorago.
Insulsissimus est homo, nec sapit pueri instar
Bimuli, tremula patris dormientis in ulna.
Talis iste meus (7) stupor nil videt, nihil audit,
Ipse qui sit, utrum sit, an non sit; id quoque nescit.
Nunc eum volo de tuo ponte mittere pronum,
(8) Si pote stolidum repente excitare veternum,
Et supinum animum in gravi derelinquere cæno
Ferream ut soleam tenaci in voragine mula.

(9) AD HORTORUM DEUM.

HUnc lucum tibi dedico, consecroque, (10) Priape.
(11) Qua domus tua Lampsaci est, quaque silva Priape.
Nam te præcipue in suis urbibus colit ora
Hellespontia, ceteris ostreosior oris.

HORTORUM DEUS,

Custos prædioli, quæ sibi litantur, viatori exponit.

EGo hæc, ego arte fabricata rustica,
(12) Ego arida, o viator, ecce populus,
Agellulum hunc (13) sinistra, tute quem vides,
Herique villulam, hortulumque pauperis
(14) Tuor, malasque furis arceo manus.

Mihi

(1) Times sublicas ligneas tremuli pontis minus firmas, ne idem pons irreparabilis præceps ruat.

(2) Ita tibi pons validus fiat ex tua sententia.

(3) Ita validus, ut sacra Martis fieri possint. Mars Salisubsulus dictus est, cujus sacra celebrabantur, ancilia Saliis ejusdem Dei sacerdoribus magnis tripudiis, & saltationibus circumportantibus. Vid. Liv. & Dionys. Halicarnass.

(4) Da mihi hoc spectaculum, o Colonia, maximi joci.

(5) Veronensem civem.

(6) Sed ea parte, qua vorago &c.

(7) Vitium pro vitioso: ita Terentius: *ubi illic est scelus, qui me perdidit.*

(8) Si forte potest.

(9) Hoc, & duo sequentia epigrammata Catullo tribuuntur ab eruditis propter stili adfinitatem.

(10) *Priapus* Bacchi filius, hortorum Deus: & custos, Lampsaci ad Hellespontum Troadis in urbe non ignobili natus, Deus antiquissimus, idem ac Sol, & Bacchus, ut scribit Orpheus: vide Huetium.

(11) *Qua domus* &c. sive teneat te domus, quæ Lampsaci est, sive silva, i. e. vineta uberrima apud Hellespontum.

(12) Ego eram populus arida.

(13) *Sinistra*, i. e. quem cernis ab hac parte.

(14) *Tuor* pro *tueor.*

Mihi corolla picta vere ponitur:
Mihi rubens arista Sole fervido:
Mihi virente dulcis uva pampino:
Mihique glauca duro oliva frigore.
Meis capella delicata pascuis
In urbem adulta lacte portat ubera:
Meisque pinguis agnus ex ovilibus
Gravem domum remittit ære dexteram:
Tenerque, matre mugiente, vaccula
Deum profundit ante templa sanguinem.
Proin viator hunc Deum vereberis,
Manumque sorsum habebis: hoc tibi expedit.

IDEM HORTORUM DEUS

Fœcundum reddit agellum, si a domino colatur assidue: arcetque in hortum vicinum fures pueros.

HUnc ego juvenes locum, villulamque palustrem.
Tectam vimine junceo, caricisque maniplis
(1) Quercus arida, rustica conformata securi,
Nutrivi, magis & magis ut (2) beata quotannis.
Hujus nam domini colunt me, deumque salutant,
Pauperis tugurii pater, filiusque:
Alter assidua colens diligentia, ut herba
Dumosa, asperaque a meo sit remota sacello:
Alter parva ferens manu semper munera larga.
(3) Florido mihi ponitur picta vere corolla
(4) Primitu, & tenera virens spica mollis arista:
Luteæ violæ mihi, luteumque papaver,
Pallentesque cucurbitæ, & suave olentia mala:
Uva pampinea rubens educata sub umbra.
Sanguine hanc etiam mihi (sed (5) tacebitis) aram
Barbatus linit hirculus, cornipesque capella.
Pro queis omnia honoribus hæc necesse Priapo
Præstare, & domini hortulum, vineamque tueri.
Quare hinc, o pueri, malas abstinete rapinas:
(6) Vicinus prope dives est, negligensque Priapus:
Inde sumite: semitas hæc deinde vos feret ipsa.

(1) Ego, qui eram quercus arida.
(2) Ut sit fertilis.
(3) Corollis ex spicis, & ex uvis gaudenti.
(4) Primo.
(5) Tacendum hunc honorem mactati hirci, ne ceteri Dii majores invideant, quibus victimis litabant, non lacte, uti Diis minorum gentium. Virgilius Ecl. 7.
(6) Vicinus hortus est dives: & custos est negligens, & incuriosus: ex hoc sumite &c.

AD VARRUM.

De Suffeno inelegantì verſuum ſcriptore, alias venuſto, & feſtivo.

SUffenus iſte, Varre, quem probe noſti,
Homo eſt venuſtus, & dicax, & urbanus,
Idemque longe plurimos facit verſus.
Puto eſſe ego illi millia aut decem, aut plura
Perſcripta: nec ſic, ut fit, in (1) palimpſeſto
Relata: (2) chartæ regiæ, novi libri,
Novi (3) umbilici, lora rubra, (4) membrana
Directa plumbo, & pumice omnia æquata.
Hæc cum legas, tum bellus ille, & urbanus
Suffenus, unus (5) caprimulgus, aut foſſor
Rurſus videtur: tantum (6) abhorret, ac mutat.
Hoc quid putemus eſſe? qui modo ſcurra,
Aut ſi quid hac re tritius videbatur,
Idem inficeto eſt inficetior (7) rure,
Simul poemata attigit: neque idem umquam
Æque eſt beatus, ac poema cum ſcribit:
Tam gaudet in ſe, tamque ſe ipſe miratur.
Nimirum idem omnes fallimur; neque eſt quiſquam,
Quem non in aliqua re videre Suffenum
Poſſis. Suus cuique attributus eſt error:
Sed non videmus, (8) manticæ quod in tergo eſt.

FURIUM

Inſectatur, ejuſque pauperiem multis commodis inſtructam eſſe facete contendit.

FUri, cui neque ſervus eſt, neque arca,
Nec (9) cimex, neque araneus, neque ignis:
Verum eſt & pater, & noverca, quorum
Dentes vel ſilicem comeſſe poſſunt:
Eſt pulchre tibi cum tuo parente,
Et cum conjuge (10) lignea parentis;

Nec

(1) in charta doletitia, quæ ſæpe ſpongia abradi poſſit. Cic. ep. ad fam.

(2) Opponuntur plebejis: charta regalis dicitur etiam hieratica, & auguſta.

(3) *Umbilicus*, claviculi quidam, & ornamenta volumini abſoluto addita.

(4) Pelles, quibus tegebantur libri: & a lamina tenui ex plumbo in rotundum formata dicta etiam *praeductale*, in directum conformabantur.

(5) Tum contra videtur eſſe capra. rius, & foſſor.

(6) Diſſimilis a ſeipſo. *Mutat*, alii, *nutat*.

(7) *Rure* pro ruſtico, uti ſcelus pro ſceleſto.

(8) Adludit ad Æſopi fabellam de duobus manticis.

(9) Neque lectus, neque domus, neque focus: Tibullus.

Me mea paupertas vitæ traducat inerti,
Dum meus adſiduo luceat igne focus.

(10) *Lignea*, i. e. tenuis, Græcos imitatus: ita Lucretius de puella arido corpore, *Nervoſa, & lignea Dorcas.*

Nec mirum: bene nam valetis omnes,
Pulchre concoquitis, nihil timetis,
Non incendia, non graves ruinas,
Non facta impia, non dolos veneni,
Non casus alios periculorum.
Atqui corpora ficciora cornu,
Aut si quid magis aridum est, habetis,
Sole, & frigore, & esuritione:
Quare non tibi fit bene, ac beate?
A te sudot abest, abest saliva,
Muccusque, & mala pituita nasi.
Hæc tu commoda tam beata, Furi,
Noli spernere, nec putare parvi.
Et (1) sestertia, quæ soles precari,
Centum, desine: nam sat es beatus.

AD FURIUM.

Poeta videtur innuere villam suam oppigneratam esse.

FUri, villula nostra non ad (2) Austri
Flatus (3) opposita est, nec ad Favoni,
Nec sævi Boreæ, aut (4) Apeliotæ:
Verum ad (5) millia quindecim, & ducentos.
O ventum horribilem, atque pestilentem.

AD PUERUM SUUM,

Ut optimum vinum ingerat.

MInister vetuli puer (6) Falerni,
(7) Inger mi calices amariores,
Ut lex (8) Posthumiæ jubet magistræ,
(9) Ebriosa acina ebriosioris.
At vos quo lubet hinc abite lymphæ,

Vini

(1) *Sestertium* in neutro genere significat mille sestertios: sestertius, quasi semiterrius, valebat duobus assibus æris, & semisse, idemque erat quod nummus. Centum sestertia sunt centena millia sestertiorum, quorum singuli fere æquant quartam partem denarii Neapolitani.

(2) commemorat quatuor ventos cardinales.

(3) Lusus est in verbo *opposita*: *nam opponere* significat etiam oppignerare. Furius forte quæsierat, cui vento villa esset opposita.

(4) Est ventus a Latinis subsolanus dictus spirans ab ortu contra occasum.

(5) Quidam de sestertiis, quidam de variis ventis intelligunt.

(6) Falernum, a Campaniæ agro dictum: *veteris vini amaritudo placet*, inquit Cic.

(7) Pro *ingere*, alii, *infer*.

(8) *Posthumia* fuit mulier vinosissima Catulli ævo: a veteribus talis sortiebatur, qui *Rex*, & *magister* vini esset: Hor. *Regna vini sortiere talis* lib. 1. od. 4. eratque Rex ille, qui Venerem talis depictam jecisset. Idem alibi l. 2. od 7. *quem Venus arbitrum dicet bibendi*.

(9) i. e. quæ Posthumia erat ebriosior acinis refertis: *acina* dixit in femin. alias acinum neutro genere profertur.

Vini pernicies, & ad ſeveros
Migrate; hic merus eſt (1) Thyonianus.

AD VERANNIUM, ET FABULLUM,

Qui Piſonem in Hiſpaniam ſecuti, cum eo nihil lucri fecerant.

(2) PIſonis comites, (3) cohors inanis,
(4) Aptis ſarcinulis, & expeditis,
Veranni optime, tuque mi Fabulle,
Quid rerum geritis? Satiſne cum iſto
(5) Vappa, frigoraque, & famem tuliſtis?
Ecquidnam in tabulis patet (6) lucelli
Expenſum? ut mihi, qui meum ſecutus
(7) Prætorem, refero datum lucello.
At vobis mala multa Dii, Deæque
Dent, opprobria, (8) Romuli, Remique.

A D A L P H E N U M.

Quod illius promiſſa in vanum, & fruſtra ſint.

(9) ALphene immemor, atque unanimis falſe ſodalibus
Jam te nil miſeret, dure, tui dulcis amiculi:
Jam me prodere, jam non dubitas fallere perfide.
Nec facta impia fallacum hominum cælicolis placent,
Quæ tu negligis, ac me miſerum deſeris in malis.
Heu heu quid faciant, dic, homines, cuiq; habeant fidem?
Certe (10) tute jubebas animam tradere, inique me
Inducens in amorem, quaſi tuta omnia mi forent.
Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia, factaque
Ventos irrita ferre, & nebulas aereas ſinis.
Si tu oblitus es, at Dii meminerunt, meminit (11) Fides,
Quæ, te ut pœniteat poſtmodo facti, faciet, tui.

PE-

(1) i. e. Bacchichus. Bacchus dictus Thyoneus a matre ipſius Thyone.

(2) De Piſone vid. Salluſt.

(3) Commilitones inutiles.

(4) Jocoſe perſtringit pauperiem comitum Piſonis, quod non multos utenſilium faſciculos habebant.

(5) i. e. homine vili, ac ſordido: *vappa* eſt vinum acidum.

(6) i. e. quid lucri patet in veſtris rationibus?

(7) C. Memmium, cui Lucretius opus ſuum ſcripſit, quem in Bithynia ſecutus Catullus nihil lucri fecit.

(8) Romanorum proceres appellantur *Romuli*, *Remique* a poetis: alii dicunt eſſe in genit. caſu. Corripit mores nobilium Romanorum.

9. Ex arte ſutoria factus Jureconſultus, & conſul: Horat. Sat. 3. l. 1.

10. Tu cogebas me tibi committere animam *inique*, i. e. fallaciter.

11. *Fides* eſt Dea, cujus templum prope Capitolium.

PENINSULÆ SIRMIONIS LAUDES.

Peninsularum (1) Sirmio, insularumque
Ocelle, quascumque in liquentibus stagnis,
Marique vasto (2) fert (3) uterque Neptunus:
Quam te libenter, quamque lætus inviso,
Vix mi ipse credens (4) Thyniam, atque Bithynos
Liquisse campos, & videre te (5) in tuto.
O quid (6) solutis est beatius curis?
Cum mens onus reponit, ac peregrino
Labore fessi venimus larem ad nostrum,
Desideratoque adquiescimus lecto.
Hoc est, quod unum est pro laboribus tantis.
Salve, o venusta Sirmio, atque hero gaude,
Gaudete vosque (7) Lydiæ lacus undæ:
Ridete quidquid est domi cachinnorum.

(8) CARMEN SÆCULARE
Ad Dianam.

Dianæ sumus in fide,
(9) Puellæ, & pueri integri:
Dianam pueri integri,
Puellæque canamus.
(10) O Latonia maximi
Magna progenies Jovis,
Quam mater prope (11) Deliam
(12) Deposivit olivam,
Montium domina ut fores,
Silvarumque virentium,
Saltuumque reconditorum
Amniumque sonantum.
Tu Lucina dolentibus
Juno dicta puerperis:
Tu potens (13) trivia, & (14) notho es,

Dicta

(1) Sita est ad lacum Benacum, vulgo *Lago di Garda*.
(2) i. e. habet.
(3) Mare superum, & mare inferum.
(4) Insula juxta fauces Ponti.
(5) In tranquillo.
(6) Expeditis curis.
(7) O vos aquæ lacus Lydiæ. Hermus, & Pactolus auriferi Lydiæ omnes: idcirco Sirmionem illis aquis comparat.
(8) Ita dictum, quod transacto centum annorum spatio canerentur Dianæ, & Apollini pro salute imperii Rom. ad Sibyllæ præscriptum.
(9) Ter novem pueri, totidemque virgines carmina concinebant ludis sæcularibus. Hor. l. 1. od. 21.
(10) A matre Latona dicta *Latonia*.
(11) Appellavit *olivam Deliam*, nam mater in Delo Ægæi maris insula Dianam peperit.
(12) Pro deposuit; ita etiam Plautus.
(13) Dicitur *trivia*, nam Luna polo, Diana solo, Proserpina averno.
(14) Cum Luna alieno lumine luceat.

Dicta lumine luna.
  Tu cursu, Dea, menstruo
Metiens iter annuum,
Rustica agricolæ bonis
Tecta frugibus exples.
  Sis quocumque tibi placet
Sancta nomine, Romulique,
(1) Ancique, ut solita es, bona
Sospites ope Gentem.

CÆCILIUM

Amicum suum Veronam arcessit.

(2) POetæ tenero meo sodali
  Velim Cæcilio, papyre, dicas:
Veronam veniat, Novi relinquens
Comi mœnia, (3) Lariumque litus.
Nam quasdam volo cogitationes
Amici accipiat sui, meique.
Quare, si sapiet viam vorabit.

CORNIFICIO

Succenset, quod male acceperit puerum suum.

MAle est, (4) Cornifici, tuo Catullo,
  Male est, mehercule, & laboriose;
Magisque, & magis in dies, & horas
Irascor tibi: sic meos (5) amores?
(6) Quem tu, quod minimum, facillimumque est,
Qua solatus es adlocutione?
Paullum quidlibet adlocutionis (7),
Mœstius lacrimis (8) Simonideis.

EGNA-

(1) *Romulus*, & *Ancus* Romæ Reges, ille primus, hic quartus.

(2) Varii fuere Cæcilii, quos inter duo celebres, alter Rhetor, alter Comicus, sed superiores tempore hoc Cæcilio Veronensi, poeta Catulli amico.

(3) *Litus Larium*, i. e. Lacus Larius vulgo *Lago di Como*, ita dictus a fulicarum multitudine, id enim Græce significat *Laron*.

(4) Cornificius poeta eloquens, & eruditissimus: ejus egregia opera usus est Augustus in bello Siculo.

(5) i. e. puerum meum valetudine laborantem sic accepisti?

(6) Vox *Quem* refer ad puerum, suas delicias.

(7) Adhibuisti.

(8) Simonides ex Cæa insula, poeta insignis: testatur Fabius eum in tristium rerum tractatione excelluisse. Hor. l. 2. od. 1.

Ceæ retractes munera næniæ

EGNATII

Hispani ineptiam exagitat usquequaque ridentis, ut dentium candorem, quem spurcis lavacris parabat, ostentaret.

EGnatius, quod candidos habet dentes,
(1) Renidet usquequaque: seu ad rei ventum est
(2) Subsellium, cum orator excitat fletum,
Renidet ille: seu pii ad rogum filii
Lugetur, orba cum flet unicum mater,
Renidet ille: quidquid est, ubicumque est,
Quodcumque agit, renidet: hunc habet morbum
Neque elegantem, ut arbitror, neque urbanum.
Quare monendus es mihi, bone Egnati,
Si (3) urbanus esses, aut Sabinus, aut (4) Tiburs,
Aut (5) porcus Umber, aut obesus Etruscus,
Aut (6) Lanuvinus ater, atque dentatus,
Aut (7) Transpadanus, ut meos quoque attingam,
Aut quilibet, qui puriter lavit dentes:
Tamen renidere usquequaque te nollem:
Nam risu inepto res ineptior nulla est.
Nunc (8) Celtiber in Celtiberia terra
Quod quisque minxit, hoc solet sibi mane
Dentem, atque (9) russam defricare gingivam.
Ut quo iste vester expolitior dens est,
Hoc te amplius bibisse prædicet lotii.

AGRO SUO

Gratulatur, quod in eo tussi liberatus sit, quam apud Sextium contraxerat, cum orationem quamdam inter cœnam audivisset.

O Funde noster, seu Sabine, seu Tiburs,
Nam te esse (10) Tiburtem autumant, quibus non est
Cordi, Catullum lædere: at quibus cordi est,

Quo-

(1) Adridet omni loco, & tempore.

(2) *Ad subsellium rei*, i. e. sive Egnatius venit ad judicium, ut munere advocati fungatur.

(3) Quicumque es, etiamsi Romanus es &c.

(4) *Tiburs*, & *Tibur* dicitur.

(5) Umbri Italiæ populi quorum luxus a multis incessitur Scriptoribus.

(6) Lanuvinus niger Lanuvium oppidum Latii.

(7) Verona poetæ nostri patria est trans Padum.

(8) Populus Hispanus dicitur Celtiber ob Iberum fl., & Celtas.

(9) Rubentem abstergere gingivam, uti mos Celtiberorum: quia etiam lotio totum corpus lavabant (vide Diodor. Sic. l. 5. & Strabonem l. 3.) quod in cisternis servabant.

(10) Mavult poeta fundum suum esse Tiburtem, cujus loci amœnitas celebrior esset. Hor. eam sedem optat od. 6. l. 2. *Tibur* . . .
Sit meæ sedes utinam senectæ:
non Sabinum nam Sabini Latii populi fines habent angustos.

Quovis Sabinum pignore esse contendunt)
Sed seu Sabine, sive verius Tiburs,
Fui libenter in tua suburbana
Villa, malamque pectore exspui tussim:
Non immerenti quam mihi meus venter,
Dum sumptuosas adpeto, esse (1) dedit, cœnas.
Nam Sextianus dum volo esse conviva,
Orationem in Attium (2) petitorem,
Plenam veneni, & pestilentiæ legit.
Hic me (3) gravedo frigida, & frequens tussis
Quassavit, usquedum in tuum sinum fugi,
Et me procuravi ocimoque, & urtica.
Quare refectus maximas tibi grates
Ago, meum quod non es ulta peccatum.
Nec (4) deprecor jam, si nefaria scripta
Sexti (5) recepso: quin gravedinem, tussim
Non mi, sed ipsi Sextio ferat frigus,
Qui tunc vocat me, cum malum legit librum.

CATULLUS E BITHYNIA

Decedens, ubi hiems erat, substitit in Troade ob fratris obitum.

Jam ver (6) egelidos refert tepores,
Jam cœli furor æquinoctialis
Jucundis Zephyri silescit auris.
Linquantur (7) Phrygii, Catulle, campi,
(8) Nicææque ager uber æstuosæ.
Ad claras Asiæ volemus (9) urbes.
Jam mens prætrepidans avet vagari,
Jam læti studio pedes vigescunt.
O dulces comitum valete cœtus,
Longe quos simul a domo profectos,
Diversos variæ viæ reportant.

C I-

(1) *Dedit*, i. e. adtulit.
(2) *Petitores* dicebantur, qui eundem magistratum adpetebant.
(3) Morbus capitis est, cum humor crassior e cerebro defluens movet tussim siccam, & frequentem.
(4) Nec recuso.
(5) Pro recepero.
(6) i. e. tepidos, ita Sueton. in Augusto: Perfundebatur aqua egelida, aut sole multo calefacta.
(7) Phrygia est pars Asiæ minoris.
(8) Urbs Bithyniæ primaria; dicitur *æstuosa*, quod aer æstatis tempore non sit saluber.
(9) De Asiæ minoris urbibus loquitur, quæ sunt Ephesus, Smyrna, Colophon, Miletus

CICERONI

Modeste agit gratias ob patrocinium in aliqua caussa.

Disertissime Romuli nepotum,
Quot sunt, quotque fuere, Marce Tulli,
Quotque post aliis erunt in annis:
Gratias tibi maximas Catullus
Agit pessimus omnium poeta:
Tanto pessimus omnium poeta,
Quanto tu optimus (1) omnium patronus.

LICINII CALVI

Poeta, & oratoris eximii consuetudinem, & collocutionem sibi esse carissimam, venustissime scribit.

Hesterno, Licini, die otiosi
Multum (2) lusimus in meis tabellis,
Ut convenerat esse (3). Delicatos
Scribens versiculos uterque nostrum,
(4) Ludebat numero modo hoc, modo illoc,
(5) Reddens mutua per jocum, atque vinum.
Atque illinc abii, tuo lepore
Incensus, Licini, facetiisque,
Ut nec me miserum cibus juvaret,
Nec somnus tegeret quiete ocellos:
Sed toto indomitus furore lecto
Versarer, cupiens videre lucem,
Ut tecum loquerer, simulque ut essem.
At defessa labore membra postquam
Semimortua lectulo jacebant,
Hoc, jucunde, tibi (6) poema feci,
Ex quo perspiceres meum dolorem.
Nunc audax, cave, sis; precesque nostras,
Oramus, cave despuas (7) ocello,
Ne pœnas (8) Nemesis reposcat a te.
Est vehemens Dea: lædere hanc caveto.

(1) Cicero omnium patronus vulgo dicebatur: ita etiam Aulus Cæcina vocat ep. ad fam. 7. lib. 8.

(2) i. e. per lusum conscripsimus.

(3) i. e. exquisitos; ita Cic. in Pisonem: *Delicatissimis versibus exprimere omnia conviviorum genera.*

(4) Ludebamus versibus nunc isto, nunc illo modo.

(5) Rependentes ultro, citroque carmina.

(6) *Poema*, i. e. epigramma.

(7) Tuo supercilio despicias preces.

(8) Dea malefactorum ultrix.

IN NONIUM, ET VATINIUM.

QUid est, Catulle, quid moraris emori?
(1) Sella in curuli (2) Struma Nonius sedet:
Per consulatum (3) pejerat (4) Vatinius.
Quid est, Catulle, quid moraris emori?

DE CALVI
Eloquentia, & corporis exiguitate.

RIsi nescio quem modo in corona,
Qui, cum mirifice (5) Vatiniana
Meus crimina (6) Calvus explicasset,
Admirans ait hæc, manusque tollens:
Dii magni, (7) salapusium disertum.

IN CAMERIUM
Queritando, quo loco lateat, jocose exponit, quantum sudarit.

ORamus, si forte non molestum est,
Demonstres uti sint tuæ tenebræ.
Te (8) campo quæsivimus minore,
Te in (9) circo, te in omnibus (10) libellis,
Te in (11) templo superi Jovis sacrato,
In (12) Magni simul ambulatione:
Sed te jam quærere Herculis labos est
Tanto te in fastu (13) negas, amice.
Dic nobis, ubi sis futurus, ede hoc
Audacter: committe, crede luci.
Si linguam clauso tenes in ore,
Fructus projicies (14) amoris omnes.

Non

(1) Prorpia erant majorum magistratuum, Consulum, Prætorum, & Ædelium, qui vehebantur curru sella eburnea ornato.

(2) Fuit prætor: hunc Antonius proscripsit, ut haberet opalum ejus, sestertiis 20000. æstimatum, qui erat gemma prætiosissima.

(3) Falso jurat consulatum suum.

(4) In hunc iniquissimæ vitæ hominem exstat Cic. oratio acerbissima.

(5) De Vatinio homine scelesto jam supra.

(6) Orator disertissimus, cui etiam summam elegantiam tribuit Cic.

(7) Locus hic obscurissimus: vox *Salapusium* est inutricum pueris blandientium: a *sale*, & *pusiuncula* composita dicitur: pusius autem, *pusus*, & *pusio*, notant puerum. Cum Calvus esset exiguæ staturæ, admirans quis ejus eloquentiam salis plenam in Vatinium, serio putavit esse puellum, exclamavitque more nutriculum; *Dii magni &c.*

(8) *Campus minor* est Cælius campus: ibi ludi Circenses fiebant: Ovid. 3. Fastor. *Cælius accipiat pulverulentus equos.*

(9) In circo maximo: tres Romæ fuisse Circi feruntur.

(10) Tabernis librariis.

(11) In templo Capitolino.

(12) In Pompeii porticu: Ovid. de art. am. *Tu modo Pompeja lentus spatiare sub umbra.*

(13) i. e. celas.

(14) Amoris in me.

Non (1) custos si fingar ille Cretum,
Non si Pegaseo ferar volatu,
Non (2) Ladas si ego, pennipesve (3) Perseus,
Non (4) Rhesi niveæ, citæque bigæ:
Adde huc (5) plumipedes, volatilesque,
Ventorumque simul require cursum,
Quos junctos, Cameri, mihi dicares:
Defessus tamen omnibus medullis,
Et multis languoribus peresus
Essem, te, mi amice, quæritando.

JULIÆ, ET MANLII TORQUATI

Epitalamium.

Collis o (6) Heliconei
Cultor, Uraniæ genus,
Qui rapis teneram ad virum
Virginem, o Hymenæe Hymen,
O (7) Hymen Hymenæe.
Cinge tempora floribus
Suaveolentis amaraci.
(8) Flammeum cape: lætus huc
Huc veni, niveo gerens
Luteum pede soccum.
Excitusque hilari die,
Nuptialia concinens
Voce carmina tinnula,
Pelle humum pedibus: manu
(9) Pineam quate tædam.
Namque Julia Manlio,
Qualis Idalium colens
Venit ad (10) Phrygium Venus
Judicem, bona cum bona
Nubit alite virgo:
Floridis velut enitens

(1) *Custos* Cretensium, i. e. Dædalus Micionis filius: vide mythologos.

(2) *Ladas* fuit cursor Alex. Magni, tanta velocitate pedum, ut nec vestigia in arena relinqueret.

(3) Filius Jovis, & Danaes: hic talaria, & petasum a Mercurio accepit.

(4) *Rhesus* Thraciæ Rex equos habuit velocissimos.

(5) i. e. vel aves, vel Zetum, in Calain, Boreæ famulos mihi dicares.

(6) *Helicon* Bœotię mons Apollini, & Musis sacer.

(7) Hymen nuptiarum præses, filius *Uraniæ* musæ, *cultor Heliconis collis*.

(8) Erat *flammeum* velum lutei coloris, quo nuptæ faciem tegebant.

(9) *Pineam* vel *spineam*: utramque tædam fuisse adhibitam nuptiis constat: vid. Ovid. Fast. lib. 6.

(10) *Phrygius judex* est Paris pastor in Ida, qui pomum pulchriori deæ adjudicavit.

Myrtus (1) Asia ramulis,
Quos Hamadryades Deæ
(2) Ludicrum sibi roscido
Nutriunt humore.
Quare age, huc aditum ferens
Perge linquere (3) Thespiæ
Rupis Aonios specus,
Lympha quos super irrigat
Frigerans (4) Aganippe.
Ac domum dominam voca
Conjugis cupidam novi,
Mentem amore revinciens,
Ut tenax hedera huc & huc
Arborem implicat errans.
Vos item simul integræ
Virgines, quibus advenit
Par dies, agite, (5) in modum
Dicite: o Hymenæe Hymen,
Hymen o Hymenæe.
Quis Deus magis ah magis
Est petendus amantibus?
Quem colent homines magis
Cælitum? o Hymenæe Hymen,
Hymen o Hymenæe.
Nulla quit sine te domus
Liberos dare, nec parens
Stirpe jungier: at potest,
Te volente: Quis huic Deo
Compararier ausit?
Quæ tuis careat sacris,
Non queat dare (6) præsides
Terra finibus: at queat,
Te volente. Quis huic Deo
Compararier ausit?
Claustra pandite januæ:
Virgo adest: viden, ut (7) faces
Splendidas quatiunt comas?
Sed moraris, abit dies,
(8) Prodeas nova nupta.
Tardat ingenuus pudor,

Quæ

(1) *Myrtus Asia*. *Asia* hic est adjectivum paludis in Mysia, myrti feracissimæ.
(2) Ad oblectationem.
(3) *Thespias* oppidum Bœotiæ prope Heliconem.
(4) Bœotiæ fons, factus Pegasi equi alati ungula.
(5) In numerum canite.
(6) i. e. rectores finium alicujus loci.
(7) Faustum conjugii augurium.
(8) Procede.

Quæ tamen magis audiens
Flet, quod ire necesse sit.
Sed moraris, abit dies,
Prodeas nova nupta.
  Flere desine; non tibi,
(1) Aurunculeja, periculum est,
(2) Ne qua femina pulchrior
Clarum ab Oceano diem
Viderit venientem.
  Talis in vario solet
Divitis domini hortulo
Stare flos Hiacynthinus.
Sed moraris, abit dies,
Prodeas nova nupta.
  Prodeas, nova nupta sis:
(3) [Jam videtur) ut audias
Nostra verba: (viden? faces
Aureas quatiunt comas),
Prodeas nova nupta.
  Tollite, o pueri, faces,
(4) Flammeum videor venire.
Ite, concinite in modum,
Io Hymen Hymenæe io,
Io Hymen Hymenæe.
  En tibi domus ut potens,
Et beata viri tui,
Quæ seni tibi serviet:
Io Hymen Hymenæe io,
Io Hymen Hymenæe.
  Usque dum tremulum movens
Cana (5) tempus anilitas
Omnia omnibus (6) adnuit.
Io Hymen Hymenæe io,
Io Hymen Hymenæe.
  Transfer omine (7) cum bono
Limen aureolos pedes;
(8) Rasilemque subi forem.
Io Hymen Hymenæe io,
Io Hymen Hymenæe.

 (1) Tor-

(1) Cognomen novæ sponsæ.
(2) Ita acclamabant veteres novæ nuptæ: *nulla te hodie femina pulchrior*.
(3) Jam incipit apparere sponsas
(4) *Flammeum*, i. e. velum nuptiale.
(5) i. e. tempora cana.
(6) *Adnuit* pro *adnuat*, sicuti *edim*, *is*, *it*. Senibus tremulum est caput, ita ut videantur omnibus omnia adnuere.
(7) Infaustum omen, si nuptæ in limen offenderent.
(8) Politam.

(1) Torquatus volo parvulus,
Matris e gremio suæ
Porrigens teneras manus;
Dulce rideat ad patrem,
Semihiante labello.
Sit suo similis patri
Manlio & facile insciis
Noscitetur ab omnibus,
Et pudicitiam suæ
Matris indicet ore.
Talis illius a bona
Matre laus genus adprobet:
Qualis unica ab optima
(2) Matre Telemacho manet
Fama Penelopeo.
Claudite ostia virgines,
Lusimus satis; at boni
Conjuges bene vivite.

(3) CARMEN NUPTIALE,

Fortasse in ejusdem Juliæ, & Manlii nuptiis.

(4) Vesper adest, juvenes (5) consurgite: vesper Olympo
Exspectata diu vix tandem lumina tollit.
Surgere jam tempus, jam pingues linquere mensas,
Jam veniet virgo, jam dicetur Hymenæus.
(6) Hymen, o Hymenæe Hymen ades, o Hymenæe.
Cernitis innuptæ juvenes? consurgite contra.
Nimirum æthereos ostendit Noctifer ignes.
Sic certe: viden, ut (7) perniciter exsiluere?
Non temere exsiluere: cavent, quo jure parent se.
Hymen, o Hymenæe Hymen ades, o Hymenæe.
Non facilis nobis, (8) æquales, palma parata est.
Adspicite, innuptæ secum ut meditata requirant.
Non frustra meditantur: habent (9) memorabile quod sit.

(1) Nos

(1) Ita Virg. l. 4. *parvulus luderet Æneas*.

(2) Telemacho Penelopes filio ingens fuit gloria ob matris castitatem, quæ absente Ulysse per 20 ann. pudicitiam servavit.

(3) Hinc incipit altera pars operis Catulliani. Absolutis lyricis in prima parte, in secunda altiori stilo carmen heroicum aggreditur: in eo puellæ, & adolescentes juvenes de commodis, & incommodis nuptiarum contendunt.

(4) *Vesper*, i. e. sidus Veneris.

(5) A mensa.

(6) Hic versus est intercalaris: in hoc poeta æmulatus est Theocritum eidyll. 18.

(7) Ut juvenes contra nos exsiluere, hos decet a nobis vinci.

(8) O sodales.

(9) Quod sit dignum memoratu.

(1) Nos alio mentes, alio divisimus aures.
Jure igitur vincemur: amat victoria curam.
Quare nunc animos saltem (2) committite vestros:
Dicere jam incipient, jam respondere decebit:
Hymen, o Hymenæe Hymen ades, o Hymenæe.
Hespere, qui cælo fertur crudelior (3) ignis?
Qui natam possis complexu avellere matris,
Complexu matris retinentem avellere natam,
Et juveni ardenti castam donare puellam?
Quid faciant hostes capta crudelius urbe?
Hymen, o Hymenæe Hymen ades, o Hymenæe.
Hespere, qui cælo lucet jucundior ignis?
Qui desponsa (4) tua firmes connubia flamma?
Quod pepigere viri, pepigerunt ante parentes:
Nec junxere prius, quam se tuus extulit ardor,
Quid datur a Divis felici optatius hora?
Hymen, o Hymenæe Hymen ades, o Hymenæe.
Hesperus e nobis, æquales abstulit unam.
Namque (5) tuo adventu vigilat custodia semper.
Nocte latent fures, quos idem sæpe revertens,
Hespere, (6) mutato comprendis nomine eosdem.
At lubet innuptis (7) ficto te carpere questu.
Quid tum si carpunt, tacita quem mente requirunt?
Hymen, o Hymenæe Hymen ades, o Hymenæe.
Ut flos in septis secretus nascitur hortis,
Ignotus pecori, nullo contusus aratro,
Quem mulcent auræ, firmat Sol, educat imber:
Multi illum pueri, multæ optavere puellæ:
Idem cum tenui carptus defloruit ungui,
Nulli illum pueri, nullæ optavere puellæ:
Sic virgo, dum intacta manet, tum cara suis; sed
Cum castum amisit polluto corpore florem,
Nec pueris jucunda manet, nec cara puellis.
Hymen, o Hymenæe Hymen ades, o Hymenæe.
Ut vidua in nudo vitis quæ nascitur arvo,
Numquam se extollit, numquam mitem educat uvam,
Sed tenerum prono deflectens pondere corpus,
Jam jam contingit summum radice (8) flagellum,
Hanc nulli agricolæ, nulli accoluere juvenci:
At si forte eadem est ulmo conjuncta marito,
Multi illam agricolæ, multi accoluere juvenci.
Sic virgo, dum intacta manet, dum inculta senescit

 Cum

(1) Nos ad alia advertimus mentes, & aures.
(2) Componite.
(3) *Ignis* pro stella.
(4) Confirmabatur connubium Hespero exoriente.
(5) Te exoriente.
(6) Post occasum solis Hesperus, ante ortum Lucifer vocaris, & deprehendis fures, i. e. amantes.
(7) Placet puellis, te increpare fictis querelis.
(8) *Flagellum* est summitas ramorum cujuscumque arboris.

Cum par connubium maturo tempore adepta est,
Cara viro magis, & minus est invisa parenti.
At tu (1) ne pugna cum tali conjuge virgo;
Non æquum est pugnare, pater cui tradidit ipse,
Ipse pater cum matre, quibus parere necesse est.
Virginitas non tota tua est, ex parte parentum est.
Tertia pars matri data, pars data tertia patri,
Tertia sola tua est: noli pugnare duobus,
Qui genero sua jura simul cum dote dederunt.
Hymen, o Hymenæe Hymen ades, o Hymenæe.

ATYS ADOLESCENS.

Deæ Cybelæ numine impellente, furore correptus se mutilat, in eidemque Deæ sacro nemore, & famulatu, totum vitæ tempus consecrat.

Super alta vectus (2) Atys celeri rate maria
Phrygium nemus citato cupide pede tetigit,
Adiitque opaca silvis redimita loca Deæ.
Stimulatus ubi furenti rabie, (3) vagus animi,
(4) Devolvit illa acuta sibi pondera (5) silice.
Itaque, ut relicta sensit sibi membra (6) sine viro,
Et jam recente terræ sola sanguine maculans,
Niveis (7) citata cœpit manibus leve tympanum;
Tympanum, tubam, Cybele, tua, mater, (8) initia:
Quatiensque (9) terga tauri teneris cava digitis,
Canere hoc suis adorta est tremebunda comitibus:
Agite, ite ad alta, (10) Gallæ, Cybeles nemora simul,
Simul ite, (11) Dindymenæ dominæ vaga pecora,
Aliena quæ petentes, velut exsules, loca
Sectam meam (12) exsecutæ duce me, mihi comites
Rapidum salum tulistis, truculentaque pelagi,
Et corpus evirastis Veneris nimio odio.
Hilarate excitatis erroribus animum.
Mora tarda mente cedat, simul ite: sequimini
Phrygiam ad domum, Cybeles Phrygia ad nemora Deæ;
Ubi (13) cymbalum sonat vox, ubi tympana reboant,
Tibi-

(1) Ne resiste.
(2) De *Athy* vide Ovid. l. 10. Metamorph.
(3) Mentis inops.
(4) Abscidit Virilia;
(5) Hic silex dicebatur etiam Phrygius culter, quo etiam utebantur Judæi: Josue c. 5.
(6) Sine virilitate.
(7) *Citata* gen. fem. Athys videbatur esse femina.
(8) *Initia* sunt ipsa mysteria, & sacra; sic Varro, *initia Cereris* dixit pro sacrificiis.
(9) *Terga* pro *tergora cava*, i. e. tympana concava.
(10) *Gallæ* ita appellat suos sodales eviratos gen. fem. Galli vocabantur Sacerdotes Cybelæ a fluv. *Gallo* prope Phrygiam: vid. Ovid. 4. Fast.
(11) A Dyndimo monte dicta Cybeles Dyndimena, qui est in Phrygia.
(12) Doctrinam meam secutæ.
(13) *Cymbalorum*.

Tibicen ubi canit Phryx curvo (1) grave calamo;
Ubi capita (2) Mænades vi jaciunt hederigeræ;
Ubi sacra sancta acutis ululatibus agitant;
Ubi suevit illa divæ volitare vaga cohors:
Quo (3) nos decet citatis celerare tripudiis.
(4) Simul hæc comitibus Atys cecinit nova mulier,
(5) Thiasus repente linguis trepidantibus ululat,
Leve tympanum remugit, cava cymbala recrepant.
Viridem citus adit Idam properante pede chorus.
Furibunda simul anhelans vaga vadit (6) animo egens,
Comitata tympano Atys per opaca nemora dux,
Veluti juvenca vitans onus indomita jugi.
Rapidæ ducem sequuntur Gallæ pede propero.
Itaque, ut domum Cybeles tetigere lassulæ,
Nimio e labore somnum capiunt (7) sine Cerere.
Piger his labante languore oculos sopor operit.
Abit in quiete molli rabidus furor animi.
Sed ubi oris aurei Sol radiantibus oculis
Lustravit æthera album, sola dura, mare ferum;
Pepulitque noctis umbras (8) vegetis sonipedibus,
Ibi somnus excitum Atyn fugiens citus abiit.
Trepidantem eum recepit Dea (9) Pasithea sinu.
Ita de quiete molli rabida sine rabie
Simul ipsa pectore Atys sua facta recoluit,
Liquidaque mente vidit, (10) sine queis, ubique foret,
Animo æstuante rursum (11) reditum ad vada retulit.
Ibi maria vasta visens lacrimantibus oculis,
Patriam adlocuta voce est ita mæsta miseriter:
Patria o mea creatrix, patria, o mea genitrix,
Ego quam miser relinquens, dominos ut herifugæ
Famuli solent, ad Idæ retuli nemora pedem.
Ut apud (miser) ferarum gelida stabula forem,
Et ut omnia earum adirem furibunda latibula.
Ubinam, aut quibus locis te positam, patria, rear?
Cupit ipsa pupula ad te sibi dirigere aciem,
Rabie fera carens dum breve tempus animus est.
Egone a mea remota hæc ferar in nemora domo?
Patria, bonis amicis, genitoribus abero?
Abero foro, palæstra, stadio, & gymnasiis?
Miser, ah miser! querendum est etiam, atque etiam anime.

 Quod

(1) Gravem sonitum edit.
(2) *Mænades*: Berecyntiæ sacrificulæ impetu capita quatiebant, uti in sacris Bacchi.
(3) *Quo* etiam *nos decet* &c.
(4) Cum *hæc Atys nova femina* &c.
(5) *Thiasus* est cohors, quæ Atym sequebatur.
(6) Mentis inops.
(7) Ter. *sine Cerere, & Baccho.*
(8) Vividis equis.
(9) Est Dea, quam in uxorem somno promisit Juno, si Jovem sopisset: vide Homer. Jure igitur excipit trepidantem somnum.
(10) *Sine quibus rebus, & ubi foret.*
(11) Redit ad mare, ut in patriam remearet.

Quod enim genus figuræ est, ego non quod habuerim?
Ego puber, ego adolescens, ego ephebus, ego puer:
Ego gymnasii fui flos, ego eram (1) decus olei;
Mihi (2) januæ frequentes, mihi limina (3) tepida,
Mihi floridis (4) corollis redimita domus erat,
Linquendum ubi esset orto mihi Sole cubiculum.
Egone Deum ministra, & Cybeles famula ferar?
Ego Mænas, ego mei pars, ego vir sterilis ero?
Ego viridis algida Idæ nive amicta loca colam?
Ego vitam agam sub altis Phrygiæ (5) columinibus,
Ubi cerva silvicultrix, ubi aper nemorivagus?
Jam jam dolet, quod egi, jam jamque pœnitet.
Roseis ut huic labellis (6) palans sonitus abiit,
Ibi (7) juncta juga resolvens Cybele leonibus,
Gemina (8) eorum ad aures nova nuntia ferens,
Lævumque (9) pecoris hostem stimulans ita loquitur:
Agendum, inquit, age ferox, i, face, (10) ut hinc furoribus,
Face, ut hinc furoris ictu reditum in nemora ferat,
Mea, liber ah nimis, qui fugere imperia cupit.
Age, cæde terga cauda; tua verbera (11) patere;
Face, cuncta mugienti fremitu loca retonent,
Rutilam ferox (12) torosa cervice quate jubam.
Ait hæc minax Cybele, religatque juga manu.
Ferus ipse sese adhortans rapidum incitat animum:
Vadit, fremit, refringit virgulta pedes vago
At ubi ultima albicantis loca litoris adiit,
Tenerumque vidit Atyn prope marmora pelagi:
Facit impetum. Ille demens fugit in nemora fera.
Ibi semper omne vitæ spatium famula fuit.
Dea, magna Dea, Cybele, Dindymi dea, domina,
Procul a mea tuus sit furor omnis hera, domo:
Alios age incitatos, alios age rabidos.

PE-

(1) Palestritæ solebant oleo ungi in lucta: Horat. *Luctamur Achivis fortius unctis*.

(2) Janua mea frequentata amicorum cœtu.

(3) Calent loca, quæ frequentantur. Cic. *calebant nundinæ*. Persius e contrario, *Limina frigescant*. Quamplurimus habebam amantissimos.

(4) Mors erat amifores eorum ornare floribus.

(5) Culminibus.

(6) Vaga verba.

(7) Dea Cybeles sinistrum sui currus leonem resolvit, immittitque ad Atym, ut in patriam cogitantem, fortemque suam lamentantem teneret: & in silvam reduceret.

(8) *Eorum* leonum.

(9) Lævum pecoris hostem. i.e. sinistrum leonem.

(10) *Hinc*, i. e. a litore maris.

(11) Fac, patiaris verbera tuæ caudæ.

(12) Tori dicuntur musculi: unde torosus pro robusto.

PELEI, ET THETIDOS

Nuptias celebraturus Poeta, ab Argonautica expeditione orditur; describensque regium nuptiarum apparatum, ad Theseum, & Ariadnen digreditur: deinde ad scopum reversus, Parcas carmen nuptiale canentes, & Achillis fata prædicentes inducit. (1)

(2) Peliaco quondam prognatæ vertice pinus
Dicuntur liquidas Neptuni nasse per undas
(3) Phasidos ad fluctus, & fines Æetæos:
Cum lecti juvenes Argivæ robora pubis,
Auratam optantes Colchis avertere pellem,
Ausi sunt vada salsa cita decurrere puppi:
Cærula verrentes abiegnis æquora palmis;
(4) Diva quibus retinens in summis urbibus arces,
Ipsa levi fecit (5) volitantem flamine currum,
Pinea conjungens inflexæ texta carinæ.
Illa rudem cursu prima imbuit (6) Amphitriten.
Quæ simul ac rostro ventosum proscidit æquor,
Totaque remigio spumis incanuit unda,
Emersere feri candenti e gurgite vultus,
Æquoreæ monstrum Nereides admirantes;
(7) Illaque, atque alia viderunt luce marinas
Mortales oculi nudato corpore Nymphas,
Nutricum (8) tenus exstantes e gurgite cano,
Tum Thetidis Peleus incensus fertur amore,
Tum Thetis humanos non despexit hymenæos,
Tum (9) Thetidi (10) pater ipse jugandum Pelea sensit.
O nimis optato sæclorum tempore nati
Heroes, salvete, Deum genus, o bona mater:
Vos ego sæpe meo vos carmine compellabo,

 Teque

(1) Male inscribitur hoc poema *Argonautica*: nam solum initium versatur circa Gholchicam expeditionem; ceterum nuptias canere aggreditur.

(2) *Pelion* Thessaliæ mons: Jason juxta Pelion navim ædificavit.

(3) *Phasis* est fluvius Cholchidis, ab Armenia in Euxinum illabens. *Æetæi fines*: in Gholchide Asiæ regione regnavit Rex *Æetus*: huc Jason cum *lecta pube* navigavit, & Medeæ Regis filiæ artibus vellus ex auro inde exportavit: de hac fabula vid. Diod, Sic. Ovid. &c.

(4) i. e. Minerva, cui arces consecrantur. Virg. Ecl. 2. *Pallas, quas condidit arces, ipsa colat.*

(5) *Vol. cur.*, i. e. navim, metaphorice.

(6) Amphitrite fuit Neptuni uxor: unde sæpius pro mari sumitur. Navim Argo primam omnium mare *imbuit*, i. e. docuit navigationem.

(7) *Illa luce, atque alia*, i. e. quotidie.

(8) Uberum tenus.

(9) Alia est Tethys, alia est Thetis: de hac loquitur Catul. Ambæ marinæ Deæ: hæc nupsit Peleo, & Achillem peperit: unde *Pelides* Achilles dicitur. Peleus Æaci, & Æginæ filius, Jovis nepos, Achilles pater.

(10) i. e Jupiter Thetidem hanc Peleo nepoti suo ducendam concessit; licet ipse eam deperiret; nam a Nereo audierat, ab illa oriturum filium, qui patrem e cælo ejiceret: sicuti ipse Saturnum exturbavit: unde Statius: *Magnanimum Æaciden, formidatamque tonanti Progeniem, & patrio vetitam succedere cælo.* Vid. Ov. Met. 11.

Teque adeo eximie tædis felicibus aucte,
Thessaliæ columen, Peleu, cui Jupiter ipse,
Ipse suos Divum genitor concessit amores.
Tene Thetis tenuit pulcherrima (1) Neptunine?
Tene suam (2) Tethys concessit ducere neptem?
Oceanusque, mari totum qui amplectitur orbem?
Quæ simul optatæ finito tempore luces
Advenere, domum conventu tota frequentat
Thessalia: oppletur lætanti regia cœtu.
Dona ferunt: præ se declarant gaudia vultu.
Deseritur (3) Scyros: linquunt (4) Phthiotica Tempe,
Grajugenasque domus, ac mœnia (5) Larissæa.
(6) Pharsalon coeunt, Pharsalia tecta frequentant.
Rura colit nemo, mollescunt colla juvencis,
Non humilis curvis purgatur vinea rastris:
Non glebam prono convellit vomere taurus:
Non falx attenuat frondatorum arboris umbram,
Squallida desertis rubigo infertur aratris.
(7) Ipsius, at sedes, quacumque opulenta recessit
Regia, fulgenti splendent auro, atque argento.
Candet ebur soliis, collucent pocula mensæ:
Tota domus gaudet regali splendida gaza.
(8) Pulvinar vero divæ geniale locatur
Sedibus in mediis, Indo quod dente politum
Tincta tegit roseo (9) conchylis purpura fuco.
Hæc vestis, priscis hominum variata figuris,
Heroum mira virtutes indicat arte.
(10) Namque fluentisono prospectans litore Diæ,
Thesea cedentem celeri cum classe tuetur,
Indomitos in corde gerens Ariadna furores.
Necdum etiam sese, quæ visit, visere credit.
Utpote fallaci quæ tum primum excita somno,
Desertam in sola miseram se cernit arena.

Imme-

(1) *Neptunine*, i. e. *Thetis* filia Neptuni: hunc Catul. confundit cum Nereo: ita Virg. *Nerine Galathea*.

(2) Hæc *Tethys*, prima syllaba producta, est uxor & soror oceani, mater Doridis, quæ ex Nereo genuit Thetidem, Tethyos, & Oceani *neptem*.

(3) Ægæi maris insula, Phœnice olim dicta, Homeri sepulcro veneranda, & Achillis ortu clara.

(4) Sic dicta ab urbe vicina *Phtia*.

(5) Plures fuere Larissæ: hæc est urbs Thessaliæ: unde *Larissæus Achilles*.

(6) Pharsalus oppidum Thessaliæ: hic duorum bellorum civilium procellæ detonuere inter Cæs., & Pomp., & inter Augustum, & percussores Cæs. Brutum, & Cass.

(7) i. e. Regia Pelei quacumque patet &c.

(8) Lectulus genialis Thetidis.

(9) Muricis.

(10) Longior est hæc digressio, quam ferri possit: sed poetarum lyricorum, ut Catulli, & Pindari alia est agendi ratio. Narrat hic Ariadnes fabulam in eo tapete depictam. *Litore Diæ*, i. e. Naxos insulæ Ægæi; huc appulit Theseus occiso Minotauro e Creta rediens, & immemor beneficii hic Ariadnen dereliquit.

Immemor at juvenis fugiens pellit vada remis,
Irrita ventosæ linquens promissa procellæ.
Quem procul ex alga mæstis (1) Minois ocellis,
Saxea ut effigies bacchantis prospicit (2) Evoe,
Prospicit, & magnis curarum fluctat undis,
Non flavo retinens subtilem vertice mitram,
Non contecta levi velatum pectus amictu,
Non tereti (3) strophio lactantes vincta papillas:
Omnia quæ toto delapsa e corpore passim
Ipsius ante pedes fluctus salis adlidebat.
Sed neque tum mitræ, neque tum fluitantis amictus
Illa vicem curans, toto te pectore, Theseu,
Toto animo, tota prodebat perdita mente.
Ah miseram adsiduis quam luctibus (4) exsternavit,
Spinosas (5) Erycina serens in pectore curas!
Illa tempestate ferox, & tempore Theseus
Egressos curvis e litoribus (6) Piræi
Attigit injusti Regis (7) Gortynia tecta.
Nam perhibent olim crudeli peste coactam,
(8) Androgeoneæ pœnas exsolvere cædis,
Electos juvenes simul, & decus innuptarum
(9) Cecropiam solitam esse dapem dare Minotauro.
Queis angusta malis cum mœnia vexarentur,
Ipse (10) suum Theseus pro caris corpus Athenis
Projicere optavit potius, quam talia Cretam
(11) Funera Cecropiæ, nec funera portarentur.
Atque ita nave levi nitens, ac lenibus auris,
Magnanimum ad Minoa venit, sedesque superbas.
Hunc simulac cupido conspexit lumine (12) virgo
Regia, quam suaves exspirans castus odores
Lectulus in molli complexu matris alebat:
Quales (13) Eurotæ progignunt flumina myrtos,
Aurave distinctos educit verna colores:

 Non

(1) i. e. Ariadne dicitur *Minois*: erat enim Cretæ Regis filia.

(2) Evoe i. e, uti Bacchantis Mænadis effigies.

(3) Non fascia tumentes mammillas vinciens.

(4) i. e. extra se posuit, mente alienavit.

(5) Venus Erycina in Eryce monte colebatur.

(6) Non ex Piræo Athenarum portu, sed ex Phalero solvisse Thesea, scribit Diodor. & Pausan.

(7) i. e. Cretenses domos. Gortyna urbs Cretæ Insulæ: hic labyrinthus injusti Regis Minois jussu exstructus fuisse dicitur.

8) Androgeos filius fuit Regis Minois, ab Atheniensibus invidia occisus. Minos, pater Athenienses devicit, & septem adolescentes, & totidem puellas a Minotauro devorandas mittere in Cretam coegit.

(9) Urbs Athenarum dicta *Cecropia* a Cecrope primo Rege.

(10) Hoc monstrum labyrintho inclusum Theseus filo, quod dederat Ariadna, interfecit.

(11) *Funera, nec funera*: sic Cic. dixit Phil. 1. *insepulta sepultura*, & Manil. l. 5. de Andromeda: *Virginis & vivæ rapitur sine funere funus*.

(12) Ariadne Minois filia.

(13) *Eurotas* est fl. Laconiæ Spartam adluens, myrtis consitus.

Non prius ex illo flagrantia declinavit
Lumina, quam cuncto concepit pectore flammam
Funditus, atque imis exarsit tota medullis.
Heu misere exagitans immiti corde furores,
Sancte (1) puer, curis hominum qui gaudia misces,
(2) Quæque regis Golgos, quæque Idalium frondosum,
Qualibus incensam jactastis mente puellam
Fluctibus, in flavo sæpe hospite suspirantem?
Quantos illa tulit languenti corde timores?
Quantum sæpe magis fulgore expalluit auri,
Cum sævum cupiens contra contendere monstrum,
Aut mortem oppeteret Theseus, aut præmia laudis?
Non ingrata, tamen frustra, munuscula Divis
Promittens, tacito suspendit vota labello.
Nam velut in summo quatientem brachia (3) Tauro
Quercum, aut conigeram sudanti cortice pinum,
Indomitus turbo contorquens flamine robur
Eruit: illa procul radicibus exturbata
Prona cadit, lateque, & cominus obvia frangit:
Sic domito sævum prosternit corpore Theseus,
Nequidquam vanis jactantem cornua ventis.
Indeopedem sospes multa cum laude reflexit,
Erra unda regens tenui vestigia filo,
Ne labyrintheis e flexibus egredientem
Tecti frustraretur inobservabilis error.
Sed quid ego, a primo digressus carmine, plura
Commemorem? Ut linquens genitoris (4) filia vultum,
Ut consanguineæ complexum, ut denique matris,
Quæ misera ingrata vixit deperdita tela;
Omnibus his Thesei dulcem præoptarit amorem?
Aut ut vecta ratis spumosa ad litora Diæ;
Aut ut (5) eam tristi devictam lumina somno
Liquerit immemori discedens pectore conjux.
Sæpe illam perhibent ardenti corde furentem,
Clarisonas imo fudisse e pectore voces.
Aut tum præruptos tristem concedere montes,
Unde aciem in pelagi vastos protenderet æstus:
Tum tremuli salis adversas procurrere in undas,
Mollia nudatæ tollentem tegmina suræ:
Atque hæc extremis mæstam dixisse querelis,
Frigidulos udo singultus ore cientem:
Siccine me patriis abvectam, perfide, ab oris,
Perfide, deserto liquisti in litore, Theseu?

Sicci-

(1) Cupidinem adloquitur.

(2) Venus, quæ apud *Golgos*, & *Idalium* in Cypro colebatur.

(3) *In summo Tauro*, monte totius Asiæ maximo.

(4) Ariadne quomodo genitorem, sororem Phædram, & matrem Pasiphaen deseruit.

(5) Quomodo Ariadnem, tristem somnum dormientem, reliquerit Theseus.

Siccine discedens neglecto numine Divum
Immemor ah! devota domum perjuria portas?
Nullane res potuit crudelis flectere mentis
Consilium? Tibi nulla fuit clementia præsto,
Immite ut nostri vellet miserescere pectus?
At non hæc quondam nobis promissa dedisti
Voce; mihi non hoc miseræ sperare jubebas:
Sed connubia lęta, sed optatos hymenęos;
Quę cuncta aerii discerpunt irrita venti.
Tum jam nulla viro juranti femina credat:
Nulla viri speret sermones esse fideles:
Qui, dum aliquid cupiens animus pręgestit apisci,
Nil metuunt jurare, nihil promittere parcunt:
Sed simul ac cupidę mentis satiata libido est,
Dicta nihil metuere, nihil perjuria curant.
Certe ego te in medio versantem turbine leti
Eripui, & potius (1) germanum amittere crevi,
Quam tibi fallaci supremo in tempore deessem.
Pro quo dilaceranda feris dabor, alitibusque
Pręda, neque injecta tumulabor mortua terra.
Quęnam te genuit sola sub rupe leęna?
Quod mare conceptum spumantibus exspuit undis?
Quę Syrtis, quę Scylla vorax, quę vasta Charybdis,
Talia qui reddis pro dulci pręmia vita?
Si tibi non cordi fuerant connubia nostra,
Sęva quod horrebas (2) prisci præcepta parentis:
Attamen in vestras (3) potuisti ducere sedes,
Quæ tibi jucundo famularer serva labore,
Candida permulcens liquidâ vestigia lymphis,
Purpureave tuum consternens veste cubile.
Sed quid ego ignaris neqnidquam conqueror auris,
Exsternata malo, quæ nullis sensibus auctæ,
Nec missas audire queunt, nec reddere voces?
Ille autem prope jam mediis versatur in undis,
Nec quisquam apparet vacua mortalis in (4) alga.
Sic nimis insultans extremo tempore sæva
Fors etiam nostris (5) invidit questubus aures.
Jupiter omnipotens, utinam nec tempore primo
(6) Gnossia Cecropiæ tetigissent litora puppes:
Indomito nec dira ferens (7) stipendia tauro,
Perfidus in Cretam (8) religasset navita funem:

Nec

(1) Minotaurum fratrem meum.

(2) *Prisci parentis*, i. e. Cecropis, qui leges, & præcepta connubiorum primus Atheniensibus dederat.

(3) Saltem poteras in tuam patriam me perducere.

(4) Vacuo in hoc litore.

(5) Negavit.

(6) Cretensia, ab urbe *Gnosso* dicta *Gnossia*.

(7) Dira vectigalia juvenum, & puellarum.

(8) Solvisset funem versus Cretam.

Nec malus (1) hic, celans dulci crudelia forma
Conſilia, in noſtris requieſſet ſedibus hoſpes.
Nam quo me referam? Quali ſpe perdita nitar?
(2) Idæoſne petam montes, ah (3) gurgite lato
Diſcernens pontum truculentum tibi dividit æquor!
An patris auxilium ſperem, quemne ipſa reliqui
Reſperſum (4) juvenem fraterna cæde ſecuta?
Conjugis an fido conſoler memet amore,
Qui refugit lentos incurvans gurgite remos?
Præterea litus? nullo ſola inſula tecto.
Nec patet egreſſus pelagi cingentibus undis.
Nulla fugæ ratio, nulla ſpes, omnia muta,
Omnia ſunt deſerta, oſtentant omnia letum.
Non tamen ante mihi langueſcent lumina morte,
Nec prius a feſſo ſecedent corpore ſenſus,
Quam juſtam a Divis expoſcam prodita mulctam,
Cæleſtumque fidem poſtrema comprecer hora.
Quare facta virum mulctantes vindice pœna
(5) Eumenides, quibus anguineo redimita capillo
Frons exſpirantis præportat (6) pectoris iras,
Huc huc adventate, meas audite querelas,
Quas ego, væ miſeræ, extremis proferre medullis,
Cogor inops, ardens, amenti cæca furore.
Quæ quoniam vere naſcuntur pectore ab imo,
Vos nolite pati, noſtrum vaneſcere luctum:
Sed quali ſolam Theſeus me mente reliquit,
Tali mente, Deæ, funeſtet ſeque, ſuoſque.
Has poſtquam mæſto profudit pectore voces,
Supplicium ſævis expoſcens anxia factis:
Adnuit invicto cæleſtum numine rector,
Quo tunc & tellus, atque horrida contremuerunt
Æquora, concuſſitque micantia ſidera mundus.
Ipſe autem cæca mentem caligine (7) Theſeus
(8) Conſitus, oblito demiſit pectore cuncta,
Quæ mandata prius conſtanti mente tenebat:
Dulcia nec mœſto ſuſtollens ſigna parenti,
Soſpitem, & ereptum ſe oſtendit viſere portum.
Namque ferunt, olim claſſi cum mœnia Divæ

Lin-

(1) Theſeus crudelem animum celans ſub blanda ſpecie.

(2) Ida omnium montium Cretenſium altiſſimus.

(3) Mare ſævum vaſto freto ſeparat me a patria.

(4) Theſeum cruentatum cæde Minotauri fratris mei.

(5) *Eumenides* furiæ, Tiſiphone, Megæra, Alecto.

(6) Hominis expirantis.

(7) Theſeus oblitus eſt mandata patris, ut, ſi victor occiſo Minotauro evaderet, domum rediens candida vela extolleret, nigris, quibus in Cretam navigabat, omnino depoſitis, quæ quidem non extulit Theſeus: unde Ægeus pater, arbitratus filium interfectum, in mare ſe præcipitem dedit, unde dictum mare Ægæum.

(8) *Conſitus*, i. e. correptus.

Linquentem gnatum ventis concrederet Ægeus,
Talia complexum juveni mandata dedisse:
Gnate mihi longa jucundior unice vita,
Gnate, ego quem in dubios cogor dimittere casus,
Reddite in (1) extremæ nuper mihi fine senectæ,
Quandoquidem fortuna mea, ac tua fervida virtus
Eripit invito mihi te, cui languida nondum
Lumina sunt gnati cara saturata figura:
Non ego te gaudens lætanti pectore mittam,
Nec te ferre sinam fortunæ (2) signa secundæ.
Sed primum multas expromam mente querelas,
Canitiem terra, atque infuso pulvere fœdans:
Inde (3) infecta vago suspendam lintea malo,
Nostros ut luctus, nostræque incendia mentis
(4) Carbasus obscura dicat ferrugine Hibera.
Quod tibi si sancti concesserit (5) incola Itoni,
Quæ nostrum genus, ac sedes defendere sueta
Adnuat, ut tauri respergas sanguine dextram;
Tum vero facito, ut memori tibi condita corde
Hæc vigeant mandata, nec ulla obliteret ætas:
Ut simul ac nostros invisent lumina colles,
Funestam antennæ deponant undique vestem,
Candidaque intorti sustollant vela rudentes:
Quamprimum cernens ut læta gaudia mente
Agnoscam, cum te reducem ætas prospera sistet.
Hæc mandata prius constanti mente tenentem
Thesea, ceu pulsæ ventorum flamine nubes
Aerium nivei montis liquere cacumen.
At pater, ut summa prospectum ex arce petebat,
Anxia in assiduos absumens lumina fletus,
Cum primum inflati conspexit lintea veli,
Præcipitem sese scopulorum e vertice jecit,
Amissum credens immiti Thesea fato.
Sic funesta domus ingressus tecta paterna
Morte ferox Theseus, qualem (6) Minoidi luctum
Obtulerat (7) mente immemori, talem ipse recepit.
(8) Quæ tamen, adspectans cedentem mæsta carinam,
Multiplices animo volvebat saucia curas.

(1) At

(1) Theseus apud avum educatus fuit, unde vidit patrem, cum jam adolevisset.

(2) Velum candidum, quod meliori fortunæ congruit, Catul. sup. *fulsere quondam candidi tibi Soles*.

(3) *Infecta*, i. e. nigra, unde *infectores*.

(4) *Carbasus Hibera*: ex Hispania optima vela hæc demonstrent mærorem meum.

(5) Dea *sancti Itoni* est Pallas: hæc est urbs Bœotiæ, ubi templum Minervæ antiquissimum.

(6) Ariadnæ.

(7) Ingrato animo.

(8) Ariadna.

(1) At parte ex alia florens volitabat Iacchus,
Cum (2) thiaso Satyrorum, & (3) Nysigenis Silenis,
Te quærens, Ariadna, tuoque incensus amore:
Qui tum alacres passim lymphata mente furebant,
(4) Evoe bacchantes, evoe capita inflectentes.
Horum pars tecta quatiebant cuspide thyrsos:
Pars e divulso raptabant (5) membra juvenco.
Pars sese tortis serpentibus incingebant:
Pars (6) obscura cavis celebrabant orgia cistis,
Orgia quæ frustra cupiunt audire profani.
Plangebant aliæ proceris tympana palmis,
Aut tereti tenues tinnitus ære ciebant.
Multi raucisonis efflabant cornua bombis,
Barbaraque horribili stridebat tibia cantu.
Talibus amplifice vestis decorata figuris
Pulvinar complexa suo velabat amictu.
Quæ postquam cupide spectando Thessala pubes
Expleta est, sanctis cœpit (7) decedere Divis.
(8) Hic qualis flatu placidum mare matutino
Horrificans Zephyrus proclives incitat undas,
Aurora exoriente, vagi sub lumina Solis:
Quæ tarde primum clementi flamine pulsæ
Procedunt, leni resonant plangore (9) cachinni:
Post, vento crescente, magis magis increbrescunt,
Purpureaque procul (10) nantes a luce refulgent:
Sic tum vestibuli linquentes regia tecta,
A se quisque vago passim pede discedebant.
Quorum post abitum, princeps e vertice Pelii
Advenit (11) Chiron portans silvestria dona.
Nam quotcumque ferunt campi, quos Thessala magnis
Montibus ora creat, quos propter fluminis undas
Aura parit flores, tepidi fecunda Favoni,
Hos indistinctis plexos tulit ipse corollis,
Queis (12) permulsa domus jucundo risit odore.

Con-

(1) i. e. ex alia parte vestis, quæ lectum Thetidis contegebat, depingebatur Bacchus superveniens Ariadnæ, de Thesei perfidia conquerenti: poeta nimium in hujusmodi stragulæ nuptialis descriptione immoratur, veluti nuptiarum Pelei, & Thetidos oblitus.

(2) *Thiasus* est turba saltantium.

(3) *Silenus* comes Bacchi; de fab. Sileni cum asello, vide Dictionar. P. Calmet in verbo *Silo*. Silenus natus cum Baccho in urbe Nyse in India.

(4) *Evoe* quare inclament, vide P. Calmet in eodem Dictionar. in verbo *Evoe*, & verbo *Serpens*.

(5) Carnes crudas vorabant.

(6) *Orgia obscura*, festa Bacchi erant obscura; & mystica in cistis vimineis reponebantur.

(7) i. e. cœpit cedere Diis venerandis advenientibus.

(8) Poeta hic canit modum discedendi eorum, qui ad visendas nuptias accesserant.

(9) Metaphorice sonitum undarum appellat *cachinnos*.

(10) *Nantes* undæ, i. e. labentes refulgent &c.

(11) *Chiron* centaurus, Achillis præceptor venit a Pelio altissimo Thessaliæ monte.

(12) Quaqua imbuta regia do.

Confestim (1) Peneos adest, viridantia Tempe,
Tempe, quæ silvæ cingunt super impendentes,
(2) Nessonidum linquens claris celebranda choreis,
Non vacuus, namque ille tulit radicitus altas
Fagos, ac recto proceras stipite laurus,
Non sine nutanti platano, (3) lentaque sorore
Flammati Phaethontis, & aeria cupressu.
Hæc circum sedes late contexta locavit,
Vestibulum ut molli velatum fronde vireret.
Post hunc consequitur solerti corde (4) Prometheus,
Extenuata gerens veteris vestigia pœnæ,
Quam quondam silici restrictus membra catena
Persolvit, pendens e verticibus præruptis:
Inde (5) pater Divum sancta cum conjuge, natisque
Advenit cælo, te solum, Phœbe, relinquens,
Unigenamque simul (6) cultricem montibus Idæ.
Pelea nam tecum pariter soror adspernata est,
Nec Thetidis tædas voluit celebrare jugales.
Qui postquam niveos flexerunt sedibus artus,
Large multiplici constructæ sunt dape mensæ.
Cum interea, (7) infirmo quatientes corpora motu,
Veridicos Parcæ cœperunt edere cantus.
His corpus tremulum complectens undique vestis
Candida purpurea talos intexerat ora.
(8) At roseo niveæ residebant vertice vittæ,
Æternumque manus carpebant rite laborem.
Læva colum molli lana retinebat amictum;
Dextera tum leviter deducens fila supinis
Formabat digitis, tum prono in pollice torquens
Libratum tereti versabat (9) turbine fusum:
Atque ita decernens æquabat semper opus dens,
(10) Laneaque aridulis hærebant morsa labellis,
Quæ prius in leni fuerant exstantia filo.
Ante pedes autem candentis mollia lanæ
Vellera virgati custodibant calathisci.
Hæ tum clarisona pellentes vellera voce,

Talia

mus suaviter fragravit.

(1) Peneus fl. Thessaliæ super omnes clarus.

(2) Nessonides nymphæ, dictæ a palude Nessonide prope Tempe, quæ harum nympharum celebrabantur choreis.

(3) *Lenta sorore Phaetontis*, i. e. populo. Sororum Phaetontis nota est fabella.

(4) *Prometheus* prudentissimus nuptiis Pelei interfuit ferens indicia diminutæ pœnæ, nam solutus erat a monte Caucaso.

(5) Jupiter, & Juno.

(6) Non interfuere Phœbus, & Diana, cum Diana semper casta conjugio infesta sit, & futurum esset, ut Apollo Achillem filium Pelei, & Thetidis interficeret.

(7) *Infirmo*, i. e. debili motu.

(8) Hic poeta habitum Parcarum canentium, & opus tam graphice expressit, ut nullus unquam pictor mulieres nentes expingeret.

(9) In gyrum versabat, *adposito pollice versat opus* Tibul. l. 2. el. [illegible]

(10) *Lanea* fila.

Talia divino fuderunt carmine fata,
Carmine, perfidiæ quod post nulla arguet ætas:
O decus eximium, magnis virtutibus augens,
Emathiæ columen Peleu, clarissime natu:
Accipe, quod læta tibi pandunt luce sorores,
Veridicum oraclum: sed vos, (1) quæ fata sequuntur,
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Adveniet tibi jam portans optata maritis
Hesperus: adveniet fausto cum sidere conjux:
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Nascetur vobis expers terroris Achilles,
Hostibus haud tergo, sed forti pectore notus:
Qui persæpe vago victor certamine cursus,
Flammea prævertet celeris vestigia cervæ.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Non illi quisquam bello se conferet heros,
Cum Phrygii Teucro manabunt sanguine rivi:
Troicaque obsidens longinquo mœnia bello,
(2) Perjuri Pelopis vastabit tertius hæres.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Illius egregias virtutes, claraque facta
Sæpe fatebuntur gnatorum in funere matres,
Cum cinere incanos solvent a vertice crines,
Putridaque infirmis variabunt pectora palmis.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Namque velut densas præsternens cultor aristas
Sole sub ardenti flaventia demetit arva;
Trojugenum infesto prosternet corpora ferro.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Testis erit magnis virtutibus (3) unda Scamandri,
Quæ passim rapido diffunditur Hellesponto:
Cujus iter cæsis angustans corporum acervis
Alta (4) tepefaciet permixta flumina cæde.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
(5) Denique testis erit morti quoque reddita præda,
Cum teres excelso coacervatum aggere bustum
Excipiet niveos perculsæ virginis artus.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
Nam simul ac fessis dederit fors copiam Achivis,

(1)

(1) Vos o fusi, a quibus pendent fata, *currite* &c.

(2) Agamemnon intelligitur, filius Pelopis: dicitur *Perjurus*, Myrtillo enim aurigæ fidem non servavit, sed in mare præcipitavit: nota est fabula.

(3) *Scamander* fl. qui Xantus etiam dicitur, & quo Troja irrigatur.

(4) In *tepefaciet* produxit secundam syllabam:

(5) Achilli mortuo data Polyxena, quasi pars prædæ, quæ vivo promissa fuerat: capta Troja cum virgo illa Pyrrho Achillis filio obtigisset, eam ad patris bustum mactavit.

(1) Urbis Dardaniæ Neptunia solvere vincla:
Alta Polyxenia madefient cæde sepulcra.
Quæ velut ancipiti succumbens victima ferro,
Projiciet truncum summisso poplite corpus.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
  Quare agite optatos animi conjungite amores:
Accipiat conjux felici fœdere Divam:
Dedatur cupido jam dudum nupta marito.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
  Non illam nutrix orienti luce revisens
(2) Hesterno collum poterit circumdare filo.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
  Anxia nec mater (3) discordis mæsta puellæ
Secubitu, caros mittet sperare nepotes.
Currite ducentes subtemina, currite fusi.
  Talia præfantes quondam felicia Pelei
Carmina divino cecinerunt omine Parcę.
Pręsentes namque ante domos invisere castas
Sępius, & sese mortali ostendere cœtu
Cælicolæ, nondum (4) spreta pietate, solebant.
Sæpe pater Divum templo in fulgente revisens,
Annua dum festis venissent sacra diebus,
Conspexit terra (5) centum procurrere currus.
Sæpe vagus (6) Liber Parnassi e vertice summo
Thyadas effusis evantes crinibus egit:
Cum (7) Delphi tota certatim ex urbe ruentes
Acciperent læti (8) Divum fumantibus aris.
Sæpe in letifero belli certamine Mavors,
Aut rapidi (9) Tritonis Hera, aut (10) Rhamnusia virgo
Armatas hominum est præsens hortata catervas.
Sed postquam tellus scelere est imbuta nefando,
Justitiamque omnes cupida de mente fugarunt:
Perfudere manus fraterno sanguine fratres:
Destitit extinctos natus lugere parentes:
Optavit genitor primævi funera nati:
Omnia fanda, nefanda malo permixta furore
Justificam nobis mentem avertere Deorum.
Quare nec tales dignantur visere cœtus,
Nec se contingi patiuntur lumine claro.

OR-

(1) *Trojæ vincula*, i.e. compages murorum: appellantur *Neptunia*, a Neptuno ædificata.

(2) Credebant veteres post nuptias collum fieri latius.

(3) *Discordis puellæ*, i.e. mater anxia, & mæsta discessu Thetidis filiæ a se proficiscentis spe nepotum consolabitur. Fluvius discors dicitur (Hor.) qui se diffindit in duas partes.

(4) Nondum spreta virtute ab hominibus.

(5) Fortasse hi sunt ludi Olympici, aut Circenses.

(6) Unum Parnassi culmen Baccho sacrum, alterum Phœbo.

(7) *Delphi* est oppidum sub Parnas.

(8) *Divum*, i.e. Bacchum.

(9) *Triton* fluvius Bœotiæ, in quo nata est Pallas.

(10) *Rhamnusia virgo* est Ne-

ORTALO

Sese excusat Catullus, quod fratris morte impeditus, Græcam Elegiam de Coma Berenices, quam in Latinum verterat, non antea miserit.

(1) Etsi me adsiduo confectum cura dolore
Sevocat a doctis, (2) Ortale, (3) virginibus:
Nec potis est dulces Musarum expromere fetus
Mens animi, tantis fluctuat ipsa malis:
Namque mei nuper (4) Lethæo gurgite fratris
Pallidulum manans adluit unda pedem,
(5) Troja Rhœteo quem subter litore tellus
Ereptum nostris obterit ex oculis.
Adloquar? audierone umquam tua verba loquentem?
Numquam ego te, vita frater amabilior,
Adspiciam posthac? at certe semper amabo,
Semper mæsta tua carmina morte legam:
Qualia sub densis ramorum concinit umbris
(6) Daulias, absumpti fata gemens Ityli.
Sed tamen in tantis mæroribus, Ortale, mitto
Hæc excerpta tibi carmina (7) Battiadæ:
Ne tua dicta vagis nequidquam credita ventis
Effluxisse meo forte putes animo.
Ut missum sponsi (8) furtivo munere malum
Procurrit casto virginis e gremio:
Quod miseræ oblitæ molli sub veste locatum,
Dum adventu matris prosilit, excutitur,
Atque illud prono præceps agitur decursu;
Huic manat tristi conscius ore rubor.

(9) DE COMA BERENICES

Omnia qui magni (10) dispexit lumina mundi,
Qui stellarum ortus comperit, atque obitus:
Flam-

mesis dicta ab *Rhamno* Atticæ pago, scelerum ultrix.

(1) Qui Catullianos labores in varias partes dispescunt, hinc tertiam partem exordiri volunt, Elegiis, & Epigrammatis constantem.

(2) Nescitur, quisnam sit hic Ortalus.

(3) A Musis.

(4) Lethe est fluvius inferorum.

(5) Troja in litore Rhœteo tegit.

(6) *Daulias*, i. e. Philomela, ita dicta a regione Daulia prope Atticam: more suo Catullus Ityn appellat Itylum: nota est fabella.

(7) *Battiadæ*, i. e. Callimachi. Vide Gell. Noc. Att. lib. 7. c. ult.

(8) Malum missum a proco, quem hic vocat sponsum Catullus.

(9) Ptolemæus Evergetes Berenicem duxit, & paullo post contra Assyrios profectus est. Uxor crinem Veneri vovit, si vir sospes, victorque rediret. Voti compos facta in Veneris templo crinem appendit: qui cum postridie non appareret, Regina id moleste ferente, Conon mathematicus in sidus conversum fuisse edixit. De hoc sidere loquitur Callimachus, sed Elegia non exstat, principium legitur in Arato interprete.

(10) Disquisivit.

Flammeus ut rapidi Solis nitor obſcuretur,
  Ut cedant certis ſidera temporibus,
Ut (1) Triviam furtim ſub Latmia ſaxa relegans
  Dulcis amor gyro devocet aerio:
Idem me ille Conon cæleſti lumine vidit
  E Bereniceo vertice cæſariem
Fulgentem clare; quam multis illa Deorum
  Levia (2) protendens brachia pollicita eſt,
Qua Rex tempeſtate novo auctus Hymenæo
  Vaſtatum fines iverat Aſſyrios.
Et tu non orbum (3) luxſti deſerta cubile,
  Sed (4) fratris cari flebile diſſidium:
Cum penitus mæſtas exedit cura medullas.
  Ut tibi tunc toto pectore ſollicitæ
Senſibus ereptis mens excidit? Atqui ego certe
  Cognoram a parva virgine (5) magnanimam.
Anne bonum oblita es facinus, quod regium adepta es
  Conjugium? quo non fortius auſt (6) alis?
Sed tum mæſta virum mittens, quæ verba locuta es?
  Jupiter, ut (7) terſti lumina ſæpe manu.
Quis te mutavit tantus Deus? an quod amantes
  Non longe a caro corpore abeſſe volunt?
At quæ ibi, proh, cunctis pro dulci conjuge Divis
  Non ſine taurino ſanguine pollicita es?
Si reditum retuliſſet is, aut in tempore longo
  Captam Aſiam Ægypti finibus adjiceret?
Queis (8) ego pro factis cæleſti reddita cœtu
  Priſtina vota novo munere diſſoluo.
Invita, o regina, tuo de vertice ceſſi,
  Invita, adjuro teque, tuumque caput.
(9) Digna ferat, quod ſi quis inaniter adjurarit.
  Sed qui ſe ferro poſtulet eſſe (10) parem;
Ille quoque everſus (11) mons eſt, quem maximum in oris
  (12) Progenies Phthiæ clara ſupervehitur:

Cum

(1) Lunam tres phaſes habentem, quæ ad montem Latmium in Caria ſitum deſcendere ferebatur, dum ſileret, ut ſuum puerum Eudymionem viſeret.

(2) Manus ad cælum tollens.

(3) Luxiſti.

(4) Ptolemæus erat frater, & ſponſus Berenices: *diſſidium*, i.e. diſceſſum.

(5) *Magnanimam*, quia bellatrix ſæpe fuerat, hoſteſque fugaverat. Vid. Hygin.

(6) *Alis* pro alius: ſic alid pro aliud dixere veteres.

(7) Pro tergiſti.

(8) Coma loquitur; ego addita ſtellarum choro.

(9) Pœnas dignas perjurio dabit.

(10) Quis ferre reſiſtere ſperet?

(11) Mons Athos a Xerſis exercitu exciſus eſt: ille in Thracia altiſſimus erat.

(12) Hæc *progenies Phthiæ*, i. e. Theſſaliæ: quidam interpretantur Xerſis exercitum.

Cum (1) Medi properare novum mare: (2) cumq. juventus
Per medium classi barbara navit Athon.
Quid facient crines, cum ferro talia cedant?
Jupiter, ut (3) Chalybum omne genus pereat:
Et qui principio sub terra quærere venas
Institit, ac ferri frangere duritiem.
Abruptæ paullo ante comæ mea fata (4) sorores
Lugebant, cum se (5) Memnonis Æthiopis
Unigena impellens nutantibus aera pennis,
Obtulit Arsinoes Chloridos ales equus.
Isque per æthereas (6) me tollens advolat umbras,
Et Veneris casto collocat in gremio.
Ipsa suum (7) Zephyritis eo famulum legarat,
Grata (8) Canopæis incola litoribus.
Scilicet in vario ne solum lumine cæli
Aut (9) Ariadneis aurea temporibus
Fixa corona foret: sed nos quoque fulgeremus
Devotæ flavi verticis exuviæ.
Vividulo adflatu cedentem (10) ad templa Deum me
Sidus in antiquis Diva novum posuit.
(11) Virginis & sævi contingens namque leonis
Lumina, Callisto juncta Lycaoniæ,
Vertor in occasum tardum (12) dux ante Booten,
Qui vix sero alto mergitur Oceano.
Sed quamquam me nocte premunt vestigia Divum,
Luce autem (13) canæ Tethyi restituor:
(Pace tua fari hæc liceat (14) Rhamnusia virgo:
Nam-

(1) *Medi* (Asiæ populi Persis vicini) transire festinarunt.

(2) Hæc historia clara est ex Herod. Plin. Justin. &c.

(3) Chalybes Scythiæ populi: sensus est, Chalybum omne genus pereat, qui ferrum invenerunt.

(4) *Comæ sorores*, nempe quæ in Reginæ capite remanserant sortem meam lugebant

(5) *Equus alatus Chloridos*, frater *unigena Memnonis Æthiopis obtulit se mihi* in urbe *Arsinoes* &c., i. e. *Zephyrus*, quo vehitur Chloris, hujus venti uxor, *frater* est Memnonis, nam Aurora utrumque genuisse fertur. Venus dicta est Arsinoes, templum enim habebat in hac urbe in Cyrenaica Africæ regione, ubi appensa est Coma Berenices.

(6) Me Comam.

(7) Zephyritis famulum suum misit, i. e. Venus ita dicta a Zephyro, quem legarat, & a quo colebatur.

(8) Canopus urbs Ægypti, in qua templum Veneris.

(9) Ut non tantum corona ex Ariadnes capite decerpta fixa cælo fulgeret: nota est fabella coronæ Ariadneæ ex Ovid.

(10) *Templa Deorum* est cælum: *vividulo adflatu cedentem*, i. e. flentem me, dum discederem a Reginæ capite.

(11) Commemorat Coma locum, & sidera sibi vicina, nempe prope *Virginem*, & Leonem, & prope Callisto, quæ est Ursa, & Booten tardum, quia sero videtur occidere, nam est in minimo circulo circa polum.

(12) *Dux* i. e prior Boote pigro.

(13) *Canæ Tethyi*, i. e. matri Oceani, in quem astra mergi dicuntur.

(14) Est Dea Nemesis scelerum ultrix, a Rhamnunte pago, ubi colebatur.

Namque ego non ullo vera timore tegam,
Non si me infestis discerpant sidera dictis,
Condita quin veri pectoris evoluam.)
Non his tam lætor rebus, quam me abfore semper,
Abfore me a dominæ vertice discrucior:
(1) Quicum ego, cum virgo quondam fuit, omnibus expers
Unguentis, una millia multa bibi.
(2) Tu vero, Regina, tuens cum sidera Divam
Placabis festis luminibus Venerem
(3) Sanguinis expertem, non votis esse tuam me,
Sed potius largis effice muneribus.
(4) Sidera cur retinent? utinam coma regia fiam!
(5) Proximus Hydrochoi fulgeret Oarion.

JANUAM

Cum popularibus aliquot loquentem poeta inducit.

(6) O Dulci jucunda viro, jucunda parenti,
Salve, teque bona Jupiter auctet ope,
Janua, quam (7) Balbo dicunt servisse benigne
Olim, cum sedes ipse senex tenuit,
Quamque ferunt rursus (8) voto servisse maligno,
Postquam est porrecto facta marita sene.
Dic agedum nobis, quare mutata feraris
In dominum veterem deseruisse fidem?
(9) Non (ita Cæcilio placeam, cui tradita nunc sum)
Culpa mea est, quamquam dicitur esse mea.
Nec peccatum a me quisquam pote dicere quidquam.
(10) Verum isti populo janua quidque facit:
Quin quacumque aliquid reperitur non bene factum,
Ad me omnes clamant: Janua, culpa tua est,
(11) Non istuc satis est uno te dicere verbo,
Sed facere, ut quivis sentiat, & videat.
Qui possim, nemo quærit, nec scire laborat,
Nos volumus: nobis dicere ne dubita.

AD

(1) Sola exhausi millia unguentorum: dum vero Virgo fuit, carui unguentis.

(2) Convertit se ad Reginam, ut non votis, sed donis Venerem inducat, ut iterum in caput, unde abscissa fuerat, redire patiatur.

(3) Veneri Paphiæ non victimis, sed floribus, & ture sacrificabatur.

(4) Quid me retinent astra?

(5) Non curabo ordinem siderum, & utrum Aquarius, græce *Hydrochous*, & Orion, græce *Oarion*, quamvis invicem distent, inter se conjungantur.

(6) Grata marito, ejusque patri, te Jupiter augeat auxilio suo.

(7) Senex hic Balbus quis fuerit, cui bene janua famulata est, omnino nescitur.

(8) *Porrecto* Balbo, i. e. mortuo, & elato; ante enim vestibulum efferendos collocabant. Janua desiderio maligno inservit alteri viro nupta.

(9) Respondet Janua jurans per Cæcilium dominum suum, accusans janitorem.

(10) Si populum audias, janua admittit quodcumque crimen.

(11) Respondet viator: Janua reponit: *Quomodo possim* &c.

AD MANLIUM,

In cujus gratiam epitalamium superius scripserat. Hic, cum amisisset morte uxorem, rogaverat Catullum, ut carmina consolatoria sibi scriberet, & libellos quosdam mitteret legendos; hac elegia jucunda, & politissima se excusat poeta, quod oppressus dolore ex fratris morte, non possit alios consolari, & libellos Romae reliquerit. Deinde mire extollit Manlii in se collata officia, qui dedit ei fundum, & sponsam, quam Laodamiae comparat, cujus fabellam eleganter narrat, inque Trojam invehitur; demum fausta Manlio adprecatur.

QUod mihi fortuna, casuque oppressus acerbo,
Conscriptum hoc lacrimis mittis (1) epistolium:
Naufragum ut ejectum spumantibus aequoris undis
Sublevem, & a mortis limine restituam,
Quem neque sancta Venus molli requiescere somno
Desertum in lecto caelibe perpetitur,
Nec veterum dulci scriptorum haud carmine Musae
Oblectant, cum mens anxia pervigilet:
Id gratum est mihi, me quoniam tibi dulcis amicum,
Muneraque, & Musarum hinc petis, & Charitum.
Sed, tibi ne mea sint ignota incommoda, Manli,
Neu me odisse putes hospitis officium.
Accipe, queis merser fortunae fluctibus ipse,
Ne amplius a misero dona beata petas.
Tempore, quo primum (2) vestis mihi tradita pura est,
Jucundum cum aetas florida ver ageret,
Multa satis lusi: non est Dea nescia nostri,
Quae dulcem curis miscet amaritiem.
Sed totum hoc studium luctu fraterna mihi mors
Abscidit. O misero frater ademptе mihi.
Tu mea, tu moriens fregisti commoda frater:
Tecum una tota est nostra sepulta domus:
Omnia tecum una perierunt gaudia nostra,
Quae tuus in vita dulcis alebat amor,
Cujus ego interitu tota de mente fugavi
Haec studia, atque omnes delicias animi.
Ignosces igitur, si, quae mihi luctus ademit,
Haec tibi non tribuo munera, cum nequeo.
Nam quod scriptorum non magna est copia apud me,
Hoc fit, quod Romae vivimus: illa domus,
Illa mihi sedes, illic mea carpitur aetas:
(3) Huc una ex multis capsula me sequitur.
Quod cum ita sit, nolim statuas, me mente maligna
Id facere, aut animo non satis ingenuo:

Quod

(1) Parva epistola dicitur *epistolium*, uti Pacuvius dixit *prologium*.
(2) *Veste pura*, seu toga virili induebantur, qui negotiis publicis erant idonei.
(3) Ex multis scriptorum capsis, unam & exiguam Roma Veronam convexeral.

Quod tibi non utriusque petiti copia facta est:
  Ultro ego deferrem, copia si qua foret.
Non possum reticere, Deæ, qua Manlius in re
  Juverit, aut quantis juverit officiis:
Ne fugiens sæclis obliviscentibus ætas
  Illius hoc cæca nocte regat studium.
Sed dicam vobis: vos porro dicite multis
  Millibus; & facite hæc charta loquatur (1) anus.
Omnibus inque locis celebretur fama sepulti,
  Notescatque magis mortuus, atque magis:
Ne tenuem texens (2) sublimis aranea telam
  Deserto in Mansii nomine opus faciat:
Nam mihi quam dederit (3) duplex Amathusia curam,
  Scitis, & in quo me torruerit genere:
Cum tantum arderem, quantum (4) Trinacria rupes,
  Lymphaque in (5) Oetæis Malia Thermopylis:
Mæsta neque adsiduo tabescere lumina fletu
  Cessarent, tristique imbre madere genæ:
Qualis in aerii pellucens vertice montis
  Rivus, muscoso prosilit e lapide,
Qui cum de prona præceps est valle volutus,
  Per medium densi transit iter populi,
Dulce viatori lasso in sudore levamen,
  Cum gravis exustos æstus hiulcat agros.
Ac velut in nigro jactatis turbine nautis
  Lenius adspirans aura secunda venit,
Jam prece (6) Pollucis, jam Castoris implorata;
  Tale fuit nobis Manlius auxilium.
Is clausum lato patefecit limite (7) campum,
  Isque domum nobis, isque dedit dominam:
(8) Se fert illa domum, & fulgentem in limine plantam

 Inni-

(1) Virg. *saclis senibus*; *cana secula* Catullus, uti etiam *fama anus*.

(2) *Sublimis*, i. e. aeria.

(3) *Amathusia* dicitur Venus ab Amathunte, urbe Cypri, ubi colebatur. Dicitur *duplex*, quia veteres putabant exstare unam cælestem, alteram Venerem vulgarem, illam honestam, hanc turpem.

(4) i. e. Æthna perpetuo ardens, *Trinacria* dicta a græco ἄκρα, i. e. a tribus promontoriis Pachyno, Peloro, & Lilybæo.

(5) *Lympha Malia* prope montem Oetam, sunt aquæ calidæ in Thessalia, ibi portæ exstructæ sunt cum muro a Phocensibus contra Thessalorum incursiones; *Thermopylæ* græce sunt portæ calidæ, ab aquis calidis prope sinum Maliacum sic dictæ: Liv. de bell. Maced.

(6) Duo hæc sidera sunt nautis fausta signa in periculis.

(7) Manlius dedit Catullo domum, & agri partem, agro ejusdem Catulli vicinam: quare illum majoribus finibus dilatavit, & *dominam*, i. e. sponsam.

(8) Sponsa adiit domum meam, in cujus limine insistens collocavit pedes fulgentes resonanti calceo, ut quondam Laodamia venit in domum conjugis sui Protesilai, antequam, uti mos erat, Diis sacra essent facta, unde ob mulctam brevi Protesilaus ad Trojam adiens periit, omnium primus ab Hectore interfectus. Catullus comparat Laodamiæ filiæ Arcasti, & Laodotheæ sponsam suam.

Innixa, arguta constituit solea;
Conjugis ut quondam flagrans advenit amore,
Protesilaeam Laodamia domum
(1) Acceptam frustra, nondum cum sanguine sacro
Hostia celestes pacificasset heros.
Nil mihi tam valde placeat, (2) Rhamnusia virgo,
Quod temere invitis suscipiatur heris.
Quam (3) jejuna pium desideret ara cruorem,
Docta est amisso Laodamia viro;
(4) Quod scibant Parcæ non longo tempore abesse,
Si miles muros isset ad Iliacos.
Nam tum (5) Helenæ raptu primores Argivorum
Cœperat ad sese Troja ciere viros;
Troja nefas, commune sepulcrum (6) Europæ, Asiæque,
Troja virum, & virtutum omnium acerba cinis:
Quæ nempe & nostro letum miserabile fratri
Adtulit: hei misero frater adempte mihi;
Hei misero fratri jucundum lumen ademptum;
Tecum una tota est nostra sepulta domus.
Omnia tecum una perierunt gaudia nostra,
Quæ tuus in vita dulcis alebat amor.
Quem nunc tam longe, non inter (7) nota sepulcra,
Nec prope cognatos compositum cineres,
Sed (8) Troja obscena, Troja infelice sepultum
Detinet extremo terra aliena solo.
Ad quam tum properans fertur unde undique pubes
Græca, (9) penetrales deseruisse focos;
Ne Paris abducta gavisus libera sponsa
Otia pacato degeret in talamo.
(10) Quo tibi tum casu, pulcherrima Laodamia,
Ereptum est vita dulcius, atque anima
Conjugium; tanto te absorbens vortice amoris
Æstus in abruptum detulerat (11) barathrum;
(12) Quale ferunt Graji (13) Peneum prope Cyllenæum
Sie-

(1) Temere adiit Laodamia domum sponsi.

(2) Nemesis Dea malefactorum ultrix.

(3) *Jejunia ara*, in qua non est mactata victima.

(4) In fatis erat, ut, qui primus Græcorum in Trojam descendisset, occideretur: Ovid. *Hectorea primus fataliter hasta, Protesilae, cades*.

(5) Historia tritissima est.

(6) *Europæ* propter Græcos, *Asiæ* propter Trojam.

(7) Non sepultum juxta cineres consanguineorum, & sepulcra propinquorum.

(8) i. e. in Troja.

(9) i. e. patrios Lares.

(10) Qua belli Trojani occasione &c.

(11) *Barathrum* est locus Athenis, in quem scelesti dejiciebantur; hic pro voragine ponitur.

(12) Comparat barathrum paludi, quam Hercules exsiccaverat, & fabellam politissime exponit.

(13) Stymphalias aves in Thessalia interfecturus Hercules, paludem ex Peneo flumine collectam siccavit, separatis montibus Ossa, & Olympo, ut aquæ in mare se exonerarent. Dicitur *Peneus Cyllenæus*, quia Cyllenen urbem radit

Siccari emulsa pingue palude solum,
Quod quondam cæsis montis fodisse medullis
Audet (1) falsiparens Amphitryoniades:
Tempore quo certa (2) Stymphalia monstra sagitta
Perculit, imperio (3) deterioris heri:
Pluribus ut cæli (4) tereretur janua Divis,
Hebe nec longa virginitate foret.
Sed (5) tuus altus amor barathro fuit altior illo,
Quod (6) Divum domitum ferre jugum docuit.
(7) Nam neque tam carum confecto ætate parenti
(8) Una caput seri nata nepotis alit:
Qui cum divitiis vix tandem (9) inventus avitis
Nomen testatas intulit in tabulas,
Impia derisi gentilis gaudia tollens
Suscitat ab cano vulturium capite.
Sed tu olim magnos vicisti sola (10) furores,
Ut semel es flavo conciliata viro.
(11) Hoc tibi, quod potui, confectum carmine munus
Pro multis, Manli, redditur officiis:
Ne vestrum scabra tangat rubigine nomen
Hæc atque illa dies, atque alia atque alia.
Huc addent Divi quam plurima, quæ Themis olim
Antiquis solita est munera ferre piis.

DE PERFIDIA,

Ingratoque animo eorum; qui se amicos simulant, cum revera non sint.

DEsine de quoquam quidquam bene velle mereri,
Aut aliquem (12) fieri posse putare pium.

Omnia

(1) Falso Hercules habebat patrem Amphitrionem, a Jove, & Alcmena progenitus.

(2) *Stymphalus* est urbs Arcadiæ, in qua aves hominibus, & brutis infensissimæ.

(3) Jussu Eurysthei, qui Herculi labores, & monstra domanda proponebat Junone urgente, licet Herculi fortitudine longe inferior esset.

(4) Ut janua cæli majori Divorum numero calcaretur, & *Hebe* Dea juventutis Herculi inter Divos relato nuberet.

(5) Redit rursum ad Laodamiam

(6) Divum Herculem, qui jugum Eurysthei tulit.

(7) Poeta addit, Laodamiam cariorem fuisse Protesilao, quam parvus nepos natus avo in extremo senio post signatas testamenti tabulas pro aliquo ex gente, & ex familia sua, qui nepos frangit testamentum & frustratur gaudium gentilis, qui quasi vultus capiti boni senis imminebat. Vulturios, & corvos appellabant hæreditatum captatores.

(8) *Una nata*, i. e. unica filia educat patri decrepito caput nepotis tarde nati.

(9) Succedens divitiis avi.

(10) Tu sola Laodamia nupta viro tuo vicisti omnem ingentem amorem.

(11) Redit Poeta ad Manlium, cui scribit epistolium, & cui precatur fausta omnia, quæ Dii, & Justitia olim in aureo sæculo dabant piis hominibus.

(12) Posse fieri beneficii memorem.

Omnia sunt ingrata: (1) nihil fecisse benigne est:
Immo etiam tædet, (2) statque magisque magis.
(3) Ut mihi, quem nemo gravius, nec acerbius urget,
Quam modo qui me unum, atq; unicum amicum habuit.

SEIPSUM

Integritatis suæ conscientia consolatur, seque adhortatur ad curas ex animo projiciendas; Deos rogat, ut eorum ope liberetur.

SI qua recordanti bene facta priora voluptas
Est homini, cum se cogitat esse pium:
Nec sanctam violasse fidem, nec fœdere in ullo
Divum ad fallendos numine abusum homines:
Nam quæcumq; homines bene cuiquam aut dicere possunt
Aut facere, hæc a te dictaque, factaque sunt.
(4) Omnia quæ ingratæ perierunt credita menti.
Quare jam te cur amplius excrucies?
(5) Quin te animo obfirmas, teque istinc usque reducis?
Et, Diis invitis, desinis esse miser?
Difficile est, longas subito deponere curas:
Difficile est: verum hoc, qua lubet, efficias.
Una salus hæc est, hoc est tibi pervincendum,
Hoc facies, sive id non (6) pote, sive pote.
O Dii, si vestrum est misereri, aut si quibus umquam
Extrema jam ipsa in morte tulistis opem:
Me miserum adspicite; &, si vitam puriter egi,
Eripite hanc pestem, perniciemque mihi;
Quæ mihi subrepens imos, ut torpor, in artus,
Expulit ex omni pectore lætitias,
Ipse valere opto, & tetrum hunc deponere morbum:
O Dii reddite mi hoc pro pietate mea.

IN RUFUM

Invehitur, qui se in Catulli amicitiam clam insinuarat, ut, quod ei erat carissimum, eriperet.

RUfe, mihi frustra, ac (7) nequidquam cognite amice
Frustra? immo magno cum pretio, atque malo:
Siccine subrepsti mi, atque intestina perurens
Mi misero eripuisti omnia nostra bona?
Eripuisti: heu heu nostræ crudele venenum
Vitæ, heu heu nostræ pestis amicitiæ?

Verum

(1) Nihil prodest benefecisse, immo etiam nocet.

(2) Idque certo certius constat.

(3) Veluti accidit mihi, quem vexát acerbe amicus ille, quo unice usus sum.

(4) *Quæ quidem omnia perierunt* &c.

(5) Quidni potius mentem obdures, & revoces te, cum *Diis invitis nihil fidendum*, instar proverbii est?

(6) Potis, & pote in quovis genere dicitur.

(7) *Nequidquam cognite*, i. e. non solum frustra tibi credidi, sed cum impensa, & damno.

Verum id non impune feres: nam te omnia sæcla
Noscent, & qui sis, fama loquetur (1) anus.

CUM QUINTIO

Lepide agit, ne, nescio quid, quod ei carissimum erat, præriperet.

QUinti, si tibi vis oculos debere Catullum,
Aut aliud, si quid carius est oculis:
Eripere ei noli, multo quod carius illi
Est oculis, seu quid carius est oculis.

(2) ARRIUM

Quemdam dictionibus adspirationem addentem carpit.

CHommoda dicebat, siquando commoda vellet
Dicere, & *hinsidias* (3) Arrius insidias:
Et tum mirifice sperabat se esse locutum,
Cum, quantum poterat, dixerat *hinsidias*.
Credo sic mater, sic (4) Liber avunculus ejus,
Sic maternus avus dixerit, atque avia.
Hoc misso in Syriam, requierant omnibus aures:
Audibant eadem hæc leniter, & leviter:
Nec sibi (5) postilla metuebant talia verba:
Cum subito adfertur nuntius horribilis:
Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,
Jam non (6) Ionios esse, sed *Hionios*.

CINNÆ POEMA

Laudat, longeque anteponit annalibus Hortensii, & Volusii.

(7) SMyrna mei Cinnæ, nonam post denique messem,
Quam cœpta est, nonamque edita post hiemem,
(8) Millia cum interea quingenta Hortensius uno
In pede stans fixo carmina ructat hians;
(9) Smyrna cavas Atracis penitus mittetur ad undas:
Smyrnam incana diu sæcula pervoluent.
At (10) Volusi annales Paduam morientur ad ipsam,
Et (11) laxas scombris sæpe dabunt tunicas.

(1) Supra dixit, *Charta loquatur anus*.

(2) De hoc epigram. vid. Politianum, & Scaligerum.

(3) Plures fuere Arrii apud Romanos.

(4) Cognomine *Liberi* dicti sunt apud Rom. secundum Tertullianum, qui ex secto matris utero in lucem editi essent.

(5) Deinde.

(6) *Mare Jonium* dividitur a Servio in Adriaticum, Achaicum, Epiroticum, & Siculum.

(7) Cinnæ poema inscribebatur *Smyrna*, laboratum spatio decem annorum.

(8) Hortensius vero contra stans pede in uno, ructat quingenta millia carminum.

(9) *Atrax* fluvius, & oppidum Thessaliæ.

(10) *Annales Volusi* poetæ Paduani alibi canit Catullus, *plenos ruris, & inficetiarum, & infelicibus ustulandos lignis*.

(11) Ita Martial. *Scombris tunicas dabis molestas*; & Persius, *ne scombros metuentia carmina, nec tus*.

Parva (1) mei mihi sunt cordi monimenta laboris;
 At populus tumido gaudeat Antimacho.

INFERIÆ

Ad fratris tumulum, in Trojano litore extincti, ad quem pervenit post longam navigationem.

MUltas per gentes, & multa per æquora vectus,
 Advenio has miseras, frater, ad (2) inferias:
Ut te postremo donarem (3) munere mortis,
 Et (4) mutum nequidquam adloquerer cinerem,
Quandoquidem fortuna mihi tete abstulit ipsum,
 Heu miser indigne frater adempte mihi.
Nunc tamen interea, prisco quæ more parentum
 Tradita sunt tristes munera ad inferias,
Accipe fraterno multum manantia fletu:
 Atque in perpetuum, frater, (5) ave, atque vale.

CORNELIO

Fidam taciturnitatem spondet, & arcana se numquam revelaturum.

SI quidquam tacito commissum est fido ab amico,
 Cujus sit penitus nota fides animi;
Meque esse invenies (6) illorum jure sacratum,
 Corneli, & factum me esse puta (7) Harpocratem.

AD SILONEM.

Ut reddat sestertia mutuo data, aut saltem desinat ferocire, & interminari,

AUt (8) sodes mihi redde decem sestertia, (9) Silo,
 Deinde esto quamvis sævus, & indomitus:
Aut, si te nummi delectant, desine quæso,
 Leno esse, atque idem sævus, & indomitus.

SIBI

De amici animo reconciliato gratulatur.

SI quidquam cupidoque, optantique obtigit umquam
 Insperanti, hoc est gratum animo proprie.

Qua-

(1) Pauca scripta mei Cinnæ placent: vulgus delectur *tumido Antimacho*, hic ut notat Hor. in art. poet. bellum Thebanum exorsus viginti & quatuor volumina confecit, antequam duces Thebas duceret. *Tumidus* vel ob stilum, vel ob operis molem.

(2) *Inferiæ* sunt sacra mortuorum celebrata vel liquoribus, vel victimis: Virg. Æn. 3. *inferimus tepido spumantia cymbia lacte*.

(3) Virg. vocat Æn. 11. *Suprema munera*.

(4) Tibul. *Et mea cum muto fata querar cinere*.

(5) Ita vetus inscriptio: *Vale, & salve anima Oppiæ felicissi. Nos eo ordine, quo natura permiserit, te sequemur: vale mater dulcissima.*

(6) *Illorum jure sacratum*, i. e. quasi virorum initiandorum juramento adactum.

(7) Apud Ægyptios Harpocrates Deus silentii habebatur, cujus simulacrum digito ori admoto silentium indicebat.

(8) *Sodes* vox est adhortantis, pro *si audes*.

(9) *Silones* a superciliis prominentibus sic dicti: hujusce cognominis plures familiæ apud Roman.

Quare hoc est gratum, nobis quoque carius auro:
  Quod te restituis tam cito mi cupido
Restituis cupido, atque (1) insperanti ipse refers te
  Nobis: o lucem (2) candidiore nota!
Quis me uno vivit felicior, aut magis est me
  (3) Optandus vita, dicere quis poterit?

IN COMINIUM.

Hominem propter maledicentiam omnibus invisum, qui, si intereat, a volucribus, & feris dilaniabitur.

SI, (4) Comini, populi arbitrio tua cana senectus
  Spurcata impuris moribus intereat;
Non equidem dubito, quin primum inimica bonorum
  Lingua (5) exacta avido sit data vulturio:
Effossos oculos voret atro gutture corvus,
  Intestina canes, cetera membra lupi.

DEOS

Orat, ut mutuus inter se, & amicum amor, numquam imminuatur.

JUcundum, mea vita, mihi proponis amorem
  Hunc nostrum inter nos, perpetuumque fore.
Dii magni, facite, ut vere promittere possit:
  Atque id sincere dicat, & ex animo:
Ut liceat nobis tota perducere vita
  Alternum hoc (7) sanctæ fœdus amicitiæ.

GELLIO

Mittit carmina, ut illius iram leniat, sed demum & tela ipsius irridet.

SÆpe tibi studioso animo (8) venanda requirens
  Carmina uti possem mittere (9) Battiadæ,
Queis te lenirem nobis, neu conarere
  Telis infesto mi icere (10) musca caput:
Hunc video mihi nunc frustra sumptum esse laborem,
  Gelli, (11) nec nostras hinc valuisse preces.
Contra nos tela ista tua evitamus (12) amictu:
  At fixus nostris tu dabi' supplicium.

(1) *Insperanti nobis*, ut in comicis *præsente* nobis: ita Tibull. el. 6. l. 3 *Perfida nec merito nobis inimica merenti.*

(2) Sicuti dicitur, *vir magno ingenio*. Cretenses notabant dies lætos albo lapillo: unde Hor. *Cressa ne careat pulchra dies nota.*

(3) i. e. magis beatus in vita.

(4) *Cominius* fuit tabula quidam de foro omnibus invisus accusator, cujus meminerunt Cicer. & Asconius Orat. pro Cornel. & Cluent.

(5) Lingua extracta detur vulturio, quæ est avis rapacissima.

(6) *Sancta* in proprio sensu, i. e. firmæ.

(7) *Carmina* Callimachi *venanda studiose animo*, i. e. inquirenda a me non sine cura.

(8) *Battiadæ*, i. e. Callimachi, sic dicti a patre ejus *Batto*.

(9) Tamquam *musca*.

(10) Non valuere preces nostræ, ut me non læderes tuis versibus.

(11) Veste vitabo, quia levioris momenti tela.

ALBII
TIBULLI

I. Vita. II. Carmina quæ exſtant.

I. ALbius Tibullus Eques Romanus, miræ ſuavitatis, terſæque elegantiæ poeta, qui 30. minimum annis Ovidio ætate anteceſſit; non multo poſt Virgilium tempore ereptus e vivis. Tibullus, ſi Joannem Maſſonum virum clar. in Ovidii vita audimus, exceſſit e vita anno u. c. 735. cum Ovidius vix an. 24. natus eſſet. Huic ſcripſit Horatius libri 1. odam 33. & lib. 1. epiſt. 4. Ipſe autem Horatii numquam facit mentionem in iis, quæ exſtant *temporum opinor injuria, non tempore amoris Tibulliani*, ut inquit Tibulli cultiſſimus interpres Brouckuſius; qui non dubitat in lib. 3. eleg. 5. v. 17. *Natale noſtrum primum videre parentes*, pentametri loco, qui in veteribus libri excidit, librarios laciniosum codicem vendere deſperantes, male ingeſſiſſe, ac ſuppleviſſe alienum hunc ex Ovidio: *Cum cecidit fato conſul uterque pari*.

II. Eſtant ejus Elegiarum libri 4., in quibus panegyricus ad Meſſallam, qui eſt in limine libri ultimi: Barthius lib. 59. cap. 16. ſuſpicatur eum eſſe non Tibulli, ſed Sulpiciæ, ejuſve mariti Caleni; Sulpiciæ etiam tribuit doctiſſimus Brouckuſius. Verum nulla ex parte tribui debere Sulpiciæ probat egregius vir Jo. Antonius Vulpius, qui Cat. Tib. & Prop. inſigniter illuſtratos edidit Venet. 1710.

ALBII TIBULLI,

EQUITIS ROMANI

EX LIBRO PRIMO

ELEGIA I.

Prima hæc Elegia tempore postrema fuit; ceteris præfigitur, ut constet, quod vitæ genus Tibullus expetierit: exhausto enim opimo patrimonio secessit in prædiolum suum Pedanum; illamque scripsit ad Messallam Corvinum in Ciliciam proficiscentem, profiteturque malle se pauperem in otio vivere, quam divitias bellicis laboribus comparare.

Divitias alius fulvo sibi congerat auro,
Et teneat culti (1) jugera multa soli:
Quem labor adsiduus vicino terreat hoste,
Martia cui somnos classica pulsa fugent.
Me mea paupertas vitæ traducat inerti,
Dum meus exiguo luceat igne focus:
Nec (2) spes destituat, sed frugum semper acervos
Præbeat, & pleno pinguia musta (3) lacu.
Ipse feram teneras maturo tempore vites
Rusticus, & facili grandia poma manu.
Nec tamen interdum pudeat tenuisse bidentem,
Aut stimulo tardos increpuisse boves.
Non agnamve sinu pigeat, fetumve capellæ
Desertum oblita matre referre domum.
Hic ego (4) pastoremque meum lustrare quotannis,
Et placidam soleo spargere lacte Palem.
(5) Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris,
Seu vetus (6) in trivio florea serta lapis.

 Et

(1) *Jugera*. Juger, aut *jugerum* spatium est terræ, quod par boum uno die arare potest.

(2) *Spes* accipitur apud poetas pro frugum reditu: *Spes alit agricolas*. Tibull. lib. 2.

(3) *Lacus*, vas ad vina excipienda de torculari defluentia: vid. Columell.

(4) Tibullus tangit morem lustrandi pecus, & pastores, seu aqua adspergendi quotannis ante festa Palis Deæ pastorum, quæ appellabantur *Palilia*; quem morem fuse Ovid. describit Fast. 4.

(5) Inter Deos apud Romanos erat *Terminus*, in cujus tutela erant agrorum fines: is erat vel lapis, vel stipes: *Termine sive lapis, sive es defossus in agro Stipes*. Ovid. 2. Fast.

(6) *Trivia*, & quadrivia erant rusticorum Sacris dicata: hic quidem serta appendebantur.

Et quodcumque mihi pomum (1) novus educat annus,
  Libratum agricolæ ponitur ante (2) Deo.
Flava (3) Ceres, tibi sit nostro de rure corona
  Spicea, quæ templi pendeat ante fores;
Pomosisque (4) ruber custos ponatur in hortis,
  Terreat ut sæva falce Priapus aves.
Vos quoque (5) felicis quondam, nunc pauperis horti
  Custodes, fertis munera vestra, (6) Lares.
Tunc vitula innumeros lustrabat cæsa juvencos:
  Nnnc agna exigui est hostia magna soli.
Agna cadet vobis, quam circum rustica pubes
  Clamet: io messes, & bona vina date.
Adsitis, (7) Divi, nec vos e paupere mensa
  Dona, nec e puris spernite fictilibus.
Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis
  Pocula, de facili composuitque luto.
At vos exiguo pecori furesque, lupique
  Parcite: de magno est præda petenda grege.
Non ego divitias patrum, fructusque requiro,
  (8) Quos tulit antiquo condita messis avo.
Parva seges satis est, satis est requiescere lecto,
  Si licet, & solo membra levare toro:
Tunc gelidas hibernas aquas cum fuderit Auster,
  Securum somnos imbre juvante sequi.
Hoc mihi contingat: sit dives jure, furorem
  Qui maris, & tristes ferre potest pluvias.
Quippe ego jam possum contentus vivere parvo,
  Nec semper longæ deditus esse viæ:
Sed Canis æstivos ortus vitare sub umbra
  Arboris, ad rivos prætereuntis aquæ.
Te bellare decet terra, Messalla, marique,
  Ut domus hostiles præferat exuvias.
Hic ego dux, milesque bonus: vos signa, tubæque
  Ite procul, cupidis vulnera ferte viris:
Ferte & opes; ego composito securus acervo
  Despiciam dites, despiciamque famem.

ELE-

(1) *Novus annus*, vel est initium anni, uti novum ver: vel pars anni, quæ novas fruges parit.

(2) *Deus agricola* vel est Liber pater, vel Priapus.

(3) *Ceres* est Dea, quæ homines docuit serere, terram colere &c.

(4) *Rubicundus custos*. Priapus falcem manu habuisse fingitur, qua aves, & furunculos terrefaceret.

(5) Tibullus quondam dives nunc pauper.

(6) *Lares* Dii, qui & *Penates* appellati, erant custodes viarum, & agrorum: *fertis munera*, i. e. a me accipitis.

(7) i. e. *Dii* Lares, ad quos sermo.

(8) i. e. quos seges *reposita* adtulit *priscis avis*.

ELEGIA II.

Eo tempore M. Aurelius Messalla ex consulatu, quem cum Augusto gesserat, in Macedoniam proficiscebatur, ad quam Ægæo mari perveniendum erat: quo cum sequeretur Messallam Tibullus, adversa valetudine Corcyræ correptus est.

Ibitis Ægæas sine me, Messalla, per undas,
O utinam memores (1) ipse, cohorsque mei.
Me tenet ignotis ægrum (2) Phæacia terris:
Abstineas avidas, mors modo nigra, manus.
Abstineas, mors atra, precor: non hic mihi mater,
Quæ legat in mœstos ossa perusta sinus:
Non soror, (3) Assyrios cineri quæ dedat odores,
Et fleat effusis ante sepulcra comis:
Delia non usquam, quæ, me cum mitteret urbe,
Dicitur ante omnes consuluisse Deos.
Illa sacras (4) pueri sortes ter sustulit: illi
Rettulit e triviis omina certa puer.
(5) Cuncta dabant reditus; tamen est deterrita numquam,
Quin fleret, nostras respiceretque vias.
Ipse ego solator, cum jam mandata dedissem,
Quærebam tardas anxius usque moras.
Aut ego sum caussatus aves, aut omina dira,
(6) Saturni aut sacram me tenuisse diem.
O quoties ingressus iter mihi tristia dixi
Offensum in porta signa dedisse pedem?
Quid tua nunc (7) Isis tibi, Delia: quid mihi prosunt
Illa tua toties (8) æra repulsa manu?
Nunc, Dea, nunc succurre mihi, nam posse mederi
Picta docet templis multa tabella tuis:
Ut mea votivas persolvens Delia [9] noctes
Ante sacras lino tecta fores sedeat:
Bisque die resoluta comas tibi dicere laudes
Insignis turba debeat in (10) Pharia.

C 6 At

(1) Tu, & comites tui mei reminiscamini.

(2) i. e. Corcyra insula maris Jonici, ita dicta a Phæace filio Neptuni & Corcyræ Nymphæ.

(3) *Assyrios odores* rogo veteres adfundebant, Cic. 1. de Leg. *Assyria* regio Asiæ majoris.

(4) Puerum e triviis vocatum mos erat tollere sortes.

(5) Omnia spondebant reditum, tamen Delia numquam avocata est, quin fleret.

(6) Saturni stella malefica, quare eo die iter prohibitum.

(7) *Isis* Inachi filia a Jove in vaccam mutata, Dea apud Ægyptios, amantium numen.

(8) Sistrum intelligit poeta tinnitum edens: unde Sacerdotes Isidis *sistrati* dicti sunt a Juven., Martial. &c.

(9) Delia voverat pro Tibullo noctes vigilaturam, & votum solvebat. Isidis Sacerdotes lino tecti, & ante fores sedere consueverant.

(10) *Pharia turba*, i. e. inter Ægyptios: Pharos est insula parva prope Alexandriam.

At mihi contingat patrios celebrare Penates,
  Reddereque antiquo menstrua tura Lari.
Quam bene Saturno vivebant Rege, prius quam
  Tellus in longas est patefacta vias.
Nondum cæruleas pinus contempserat undas,
  Effusum ventis præbueratque sinum:
Nec vagus ignotis repetens (1) compendia terris
  Presserat externa navita merce ratem.
Illo non validus subiit juga tempore taurus:
  Non domito frenos ore momordit equus:
Non domus ulla fores habuit, non fixus in agris,
  Qui regeret certis finibus arva, lapis.
Ipsæ mella dabant quercus, ultroque ferebant
  Obvia securis ubera lactis oves.
Non acies, non ira fuit, non bella, nec enses
  Immiti sævus duxerat arte faber.
Nunc Jove sub domino cædes, & vulnera semper:
  Nunc mare, nunc leti mille repente viæ.
(2) Parce pater, timidum non me perjuria terrent,
  Non dicta in sanctos impia verba Deos.
Quod si fatales jam nunc explevimus annos,
  Fac lapis inscriptis stet super ossa notis:
Hic jacet immiti consumptus morte Tibullus,
  Messallam terra dum sequiturque mari.
Sed me, nam casto fuerunt hæc præmia amanti,
  Ipsa Venus campos ducet in Elysios.
Hic choreæ, cantusque vigent, passimque vagantes
  Dulce sonant tenui gutture carmen aves.
Fert casiam non culta seges, totosque per agros
  Floret odoratis terra benigna rosis.
At scelerata jacet (3) sedes in nocte profunda
  Abdita, quam circum flumina nigra sonant:
Tisiphoneque impexa feros pro crinibus angues
  Sævit, & huc illuc impia turba fugit.
(4) Tum niger in porta Serpens: tum Cerberus ore
  Stridet, & æratas excubat ante fores.
Illic Junonem tentare (5) Ixionis ausi
  Versantur celeri noxia membra rota.
Porrectusque novem (6) Tityus per jugera terræ
  Adsiduas atro viscere pascit aves.

(1)

(1) i. e. lucra.

(2) Verba Tibulli, qui spem vitæ omnino amiserat.

(3) Inferorum regio: vid. Virg. lib. 6

(4) i. e. Hydra, quam etiam Virg. in porta collocat.

(5) *Ixion* filius Phlegyæ ausus est accusare Junonem nefando crimine: quare fulmine detrusus ad inferos rota circumagitur.

(6) *Tityus* gigas Jovis. & Elaræ filius Latonæ insidias meditatus in inferos relegatus est: jecur ejus renascens vultures depascant.

(1) Tantalus eſt illic, & circum ſtagna; ſed acrem
  Jam jam poturi deſerit unda ſitim:
Et (2) Danai proles, Veneris quod numina læſit,
  In cava lethæas dolia portat aquas.
Illic ſit, quicumque meos violavit amores.
  Optavit lentas & mihi militias.
(3) At tu caſta, precor, maneas, ſanctique pudoris
  Adſideat cuſtos ſedula ſemper anus.
Hæc tibi fabellas referat, poſitaque lucerna
  Deducat plena ſtamina longa colo.
Ac circa gravibus penſis adfixa (4) puella
  Paulatim ſomno feſſa remittat opus.
Tunc veniam ſubito, nec quiſquam nuntiet ante,
  Sed videar cælo miſſus adeſſe tibi.
Tunc mihi, qualis eris longos turbata capillos
  Obvia feſtivo, Delia, curre pede.
Hoc precor: hunc illum nobis aurora nitentem
  Luciferum roſeis candida portet equis.

E L E G I A III.

M E S S A L Æ

Diem natalem, & victorias celebrat poeta, quas & in Aquitania, & in Aſia minore retulit.

HUnc (5) cecinere diem Parcæ fatalia nentes
  Stamina, non ulli diſſoluenda Deo:
Hunc fore, (6) Aquitanas poſſet qui fundere gentes,
  Quem tremeret forti milite victus (7) Atur.
Evenere: novos pubes Romana triumphos
  Vidit, & evinctos brachia capta duces.
At te victrices lauros Meſſalla gerentem.
  Portabat nitidis currus eburnus equis.
Non ſine me eſt tibi partus honos, (8) Tarbella Pyrene
  Teſtis, & Oceani litora (9) Santonici:
Teſtis (10) Arar, Rhodanuſque celer, magnuſque Garumna,

(1) *Tantalus* filium Pelopem Diis a ſe hoſpitio acceptis membratim concisum adpoſuit: quare hac pœna apud inferos adfectus eſt.

(2) *Danaus* Ægypti frater 50. filias habuit, quæ una nocte maritos ſuos interfecerunt præter Hypermneſtram, quæ conjugem ſuum ſervavit.

(3) At tu, caſta Delia, ſis ſemper cum vetula nutrice, quæ adhibita lucerna &c.

(4) Famula jam laſſa remittat opus &c.

(5) *Parcæ* prædixere hunc diem.

(6) *Aquitanum* hoc bellum nullis veterum monumentis proditum eſt.

(7) Alii Atax fluv. Aquitaniæ vulgo dictus *Aude*.

(8) *Tarbelli* ab occid. Pyrenæis montibus finiuntur: primaria Urbs eſt Aquæ Tarbelliæ, Gallice *Adour*.

(9) *Santonici* populi inter Aquitanos ſpectant ad oceanum Aquitanicum, qui & *Santonicus* appellatur.

(10) *Arar*, *Rhodanus*, & *Garumna* fluvii Galliæ.

(1) Carnuti & flavi cærula lympha Liger.
An te (2) Cydne canam, tacitis qui leniter undis
Cæruleus placidis per vada serpis aquis?
Quantus & æthereo contingens vertice nubes
Frigidus intonsos (3) Taurus arat Cilicas?
Quid referam, ut volitet crebras intacta per urbes
Alba (4) Palæstino sancta columba suo?
Utque maris vastum prospectet turribus æquor,
Prima ratem ventis credere docta (5) Tyros?
Qualis &, arentes cum findit (6) Sirius agros,
Fertilis æstiva (7) Nilus abundet aqua?
Nile pater, quanam possum te dicere caussa,
Aut quibus in terris occuluisse (8) caput?
Te propter nullos tellus tua postulat imbres,
Arida nec (9) pluvio supplicat herba Jovi:
Te canit, atque suum pubes miratur (10) Osirim
Barbara, Memphitem plangere docta (11) bovem.
Primus aratra manu solerti fecit Osiris,
Et teneram ferro sollicitavit humum:
Primus inexpertæ commisit semina terræ,
Pomaque non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adjungere vitem:
Hic viridem dura cædere falce comam.
Illi jucundos primum matura sapores
Expressa incultis uva dedit pedibus.
Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Movit & ad certos nescia membra modos.
(12) Bacchus & agricolæ magno confecta labore

Pe-

(1) *Liger*, qui est aqua cærulea, fines *Carnutum* præterfluit in Gallia.

(2) Fluvius Ciliciæ in Asia minore, ubi tunc temporis degebat Messalla: quare poeta sperat etiam hos triumphos canere.

(3) Mons Taurus frigidus ob densitatem silvarum. *Arat* hypallage, pro Cilices arant Taurum: alii leg. *alat*, sed male: *intonsi* dicuntur *Cilices*, quia agrestes, & montani.

(4) *Palæstini* non edunt columbas, id enim cautum lege est: vulgo dicitur *Palæstina*, *Terra sancta*.

(5) In Tyro Phœniciæ urbe naves primum inventas adserit Pompon. Mela.

(6) Canicula sidus æstivum: ad eam Sol accedit mens. Jun.

(7) Flav. Ægypti septem ostiis in mare Mediterraneum exoneratur, æstate exundat in agros.

(8) Olim *Nili* origo ignota.

(9) *Jovis Pluvii*, sive Ombrii, sive Hymettii ara, & simulacrum celebre apud Athenienses: ab eo pluviam comprecabantur.

(10) *Osiris*, i. e. Nilus, quem uti Deum hoc nomine adorabant Æthiopes: *Osiris* docuit Ægyptios arare, inserere &c.

(11) *Osirim* existimabant esse bovem: sepulto enim *Osiride* oppresso a fratre Stiphone apparuit bos, quem Apim vocaverunt lingua Ægyptiaca, & Osiridem reputarunt: hunc bovem in lacum demersum deflebant Ægyptii. Vide de his fabellis Seldenum de Dis Syris.

(12) Appellat Osiridem *Bacchum*: Ausonius inquit: *Bacchum Osirim Ægyptius putat*.

Pectora (1) tristitiæ dissoluenda dedit.
Bacchus & afflictis requiem mortalibus affert,
Crura licet dura compede pulsa sonent.
Non tibi sunt tristes curæ, nec luctus Osiri:
Sed chorus, & cantus, & levis aptus amor;
Sed varii flores, & frons redimita corymbis,
Fusa sed ad teneros lutea (2) palla pedes,
Et (3) Tyriæ vestes, & dulci tibia cantu,
Et levis occultis conscia (4) cista sacris.
Huc ades, & (5) centum ludis, Geniumque choreis
Concelebra, & multo tempora funde mero:
Illius & nitido stillent unguenta capillo
Et capite, & collo mollia serta gerat.
Sic venias hodierne: tibi dem turis honores,
(6) Liba, & Mopsopio dulcia melle feram.
At (7) tibi succrescat proles, quæ facta parentis
Augeat, & circa stet venerata senem.
Nec taceant monumenta (8) viæ, quæ Tuscula tellus
Candidaque (9) antiquo detinet Alba lare:
Namque opibus (10) congesta tuis hic glarea dura
Sternitur, hic apta jungitur arte silex.
Te canet agricola e magna cum venerit (11) urbe
Serus, inoffensum rettuleritque pedem.
At tu, (12) natalis, multos celebrande per annos,
(13) Candidior semper, candidiorque veni.

ELEGIA IV.

EST EJUSDEM ARGUMENTI

Cum fine primæ Elegiæ hujus lib. Nam detestatur bella, invitatus a Messalla ad expeditionem in Orientem.

QUis fuit, horrendos primus qui protulit enses?
Quam ferus, & vere ferreus ille fuit!

Tunc

(1) Ita Seneca in Hippol. *Curas Bacchus exoneret graves.*

(2) Crocea vestis ad talos usque: *palla* erat vestis muliebris.

(3) Tyrius, i. e. purpureus.

(4) Occultabantur sacra Bacchi, sive Osiridis in *cistis*: unde horum Sacerdotes *Cistigeri* appellati. Mar. per contemptum: *Nupsisti Gallia Cistigero.*

(5) i. e. variis *ludis*. *Genio* Deo cujuscumque loci sacrificabant choreis indulgendo &c. & perfundendo illius caput unguento &c.

(6) *Libum e melle Mopsopio* offert poeta Osiridi, sive Baccho, ipse enim mel invenit *Mopsopiam*, i. e. Atticum sive Hymettium sic dictum a Rege *Mopsopo*.

(7) *Tibi*, o Messalla:

(8) Messalla viam de suo stravit ab *Alba Tusculum* usque, de *Alba* vide Virg. *Tusculum* hodie *Frascati*, vide Martial. l. 8. Epigr. 3.

(9) *Antiquo lare detinet*, i. e. ornantur antiquis domiciliis.

(10) *Glarea* congesta; i. e. sabulum acervatum, atque asperum insterniriir &c.

(11) Roma.

(12) O tu *Natalis* dies. *Natales dies* maxime culti ab antiquis, etiam in sacris litteris.

(13) Ita Catull. *Fulsere quondam candidi tibi soles.*

Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata;
  Tunc brevior diræ mortis aperta via est.
At nihil ille miser (1) meruit: nos ad mala nostra
  Vertimus, in sævas quod dedit ille feras.
Divitis hoc vitium est auri, nec bella fuerunt,
  Faginus adstabat cum scyphus ante dapes.
Non artes, non vallus erat, somnumque petebat
  Securus varias dux gregis inter oves.
Tunc mihi vita foret, vulgi nec tristia nossem
  Arma, nec audissem corde micante tubam.
Nunc ad bella trahor, & jam quis forsitan hostis
  Hæsura in nostro tela gerit latere.
Dii patrii, servate (2) Lares: aluistis & iidem,
  Cursarem vestros cum tener ante pedes.
Neu pudeat prisco vos esse e stipite factos,
  Sic veteres ædes incoluistis (3) avi.
Tunc melius tenuere fidem, cum paupere cultu
  Stabat in exigua ligneus æde Deus.
Hic placatus erat, seu quis libaverat uvam,
  Seu dederat sanctæ spicea serta comæ.
Atque aliquis voti compos liba ipsa ferebat,
  (4) Postque comes purum filia parva favum.
At nobis ærata, Lares, depellite tela:
  Hostia erit plena (5) mystica porcus hara.
Hanc pura cum veste sequar, (6) myrtoque canistra
  Vincta geram, myrto vinctus & ipse caput.
Sic placeam vobis: alius sit fortis in armis,
  Sternat & adversos Marte favente duces:
Ut mihi potanti possit sua dicere facta
  Miles, & in mensa pingere castra mero.
Quis furor est atram bellis arcessere mortem?
  Imminet, & tacito clam venit illa pede.
Non seges est infra, non vinea culta, sed audax
  Cerberus, & Stygiæ (7) navita turpis aquæ.
Illic persciffisque genis, ustoque capillo
  Errat ad obscuros pallida turba lacus.
Quam potius laudandus hic est, quem prole parata
  Occupat in parva pigra senecta casa.

Ipse

(1) Ille *nullam meruit pœnam*: nam arma instituit contra truces belluas.

(2) A *Diis patriis* incolumitatem *Larium*, sive domorum petebant: qui Dii aluerunt Tibullum puerum cursitantem ante eos.

(3) Veterum meorum avorum.

(4) Tum comitans filia &c.

(5) Vobis cadat porcus *Mystica victima*: appellabatur ita porcus, cum erat integer, & pinguissimus, & primus cædebatur, & multis cæremoniis immolabatur. Ovid. Metam. ult. *Et prima putatur Hostia sus meruisse mori.*

(6) *Myrtus* Veneri sacra erat, & in hujus Deæ sacrificiis utebantur.

(6) Charon.

Ipſe ſuas ſectatur oves: at filius agnos,
 Et (1) calidam feſſo comparat uxor aquam.
Sic ego ſim, liceatque caput candeſcere canis:
 Temporis & priſci facta referre ſenem.
Interea Pax arva colat. Pax candida primum
 Duxit araturos ſub juga curva boves:
Pax aluit vites, & ſuccos condidit uvæ,
 Funderet ut nato (2) teſta paterna merum.
Pace bidens, vomerque vigent: at triſtia duri
 Mility in tenebris occupat arma ſitus.
At nobis Pax alma veni, (3) ſpicamque teneto:
 Præfluat & pomis candidus (4) ante ſinus.

ALBII

(1) Feſſi ex itinere veteres fe lavabant.

(2) Vas vinarium, ſive dolium teſtaceum : dicitur *Paterna*, in quam pater novum infuderat, ut a filiis vetus hauriretur.

(3) *Pacis* ſimulacrum gerebat ſpicas: florent enim pacis tempore agri &c.

(4) Sinus, qui eſt ante

A L B I I
T I B U L L I
EX LIBRO SECUNDO
E L E G I A I.
AMBARVALE SACRIFICIUM

Poeta describit, in quo hostia circum arva maturis frugibus ducebatur, omnesque post clamantes sequebantur, ex quibus una querna coronas ornatus cum salutatione solemni composito carmine Cereris laudes decantabat.

Quisquis adest, faveat: fruges (1) lustramus, & agros,
Ritus ut a prisco traditus exstat avo.
Bacche veni, dulcisque tuis e (2) cornibus uva
Pendeat, & spicis tempora cinge Ceres.
Luce sacra requiescat humus, requiescat arator,
Et grave suspenso vomere cesset opus;
Solvite vincla jugis; nunc ad præsepia debent
Plena coronato stare boves capite.
Omnia sint operata Deo; non audeat ulla
Lanificam pensis imposuisse manum.
Casta placent Superis: pura cum veste venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.
Cernite, fulgentes ut eat sacer agnus ad aras,
Vinctaque post olea candida turba comas.
Dii patrii, (3) purgamus agros, purgamus (4) agrestes.
Vos mala de nostris pellite limitibus:
Neu seges eludat messem fallacibus herbis,
Neu timeat celeres tardior agna lupos.
Tunc nitidus plenis confisus rusticus areis
Ingerat ardenti grandia ligna foco;
Turbaque (5) vernarum saturi bona signa coloni
Ludet, & ex virgis exstruet arte casas.
Eventura precor; viden', ut (6) felicibus extis
Significet placidos nuntia fibra Deos?

Nunc

(1) Hoc sacrificium appellabatur *ambarvale* ab ambiendis arvis: & immolabatur sus, ovis, & taurus, unde nomen *sacra suovetaurilia*.

(2) *Bacchus cornutus*, quia primus junxit boves, vel quia sit filius Jovis Ammonis cornuti.

(3) Sacrificio, nempe *ambarvali*.

(4) i. e. colonos.

(5) Multitudo *vernarum*, servorum vel liberorum opulenti agricolæ ludere solebat ante propitia signa Deorum, & tamquam pueri exstruebant casas.

(6) In sacrificiis aruspices, & extispices viscera, sive exta diligentissime observabant, maxime vero hepar.

Nunc mihi (1) fumosum veteris proferte Falernum
  (2) Consulis, & (3) Chio solvite vincla cado.
Vina diem celebrent; non festa luce madere,
  Est rubor, errantes & male ferre pedes.
Sed bene Messallam sua quisque ad pocula dicat,
  Nomen & absentis singula verba sonent.
Gentis (4) Aquitanæ celeber Messalla triumphis,
  Et magna (5) intonsis gloria victor avis,
Huc ades, adspiraque mihi, dum carmine nostro
  Redditur (6) agricolis gratia cælitibus.
Rura cano, rurisque Deos: his vita magistris
  Destituit querna pellere glande famem.
Illi compositis primum docuere tigillis
  Exiguam viridi fronde operire domum.
Illi etiam tauros primum docuisse feruntur
  Servitium, & plaustro supposuisse rotam.
Tunc victus abiere feri, tunc consita pomus,
  Tunc bibit irriguas fertilis hortus aquas.
Aurea tunc pressos pedibus dedit uva liquores,
  Mixtaque securo est sobria lympha mero.
Rura ferunt messes, calidi cum sideris æstu
  Deponit flavas annua terra comas.
Rure levis verno flores apis ingerit alveo,
  Compleat ut dulci sedula melle favos.
Agricola adsiduo primum satiatus aratro
  Cantavit certo rustica verba pede;
Et satur arenti primum est modulatus avena
  Carmen, ut (7) ornatos duceret ante Deos.
Agricola & (8) minio suffusus, Bacche, rubenti
  Primus inexperta duxit ab arte choros:
(9) Huic datus a pleno memorabile munus ovili
  Dux pecoris hircus; (10) duxerat hircus oves.
Rure puer verno primum de flore coronam
  Fecit, & antiquis imposuit (11) Laribus
Rure etiam teneris curam exhibitura puellis
  Molle gerit tergo lucida vellus ovis.
Hinc & femineus labor est, hinc pensa, colusque,
  Fusus & adposito pollice versat opus.

Atque

(1) *Fumosum*, i. e. generosum, & spumosum.

(2) *Veteris Consulis*: vini vetustas ex inscripti cado Consulis nomine noscebatur.

(3) Vinum *Chium* optimum *Chios* insula maris Ægæi, nunc dicta *Scio*.

(4) Vide Eleg. 4. l. 1.

(5) *Intonsis avis*, i. e. severi & graves: ita Hor. *intonsi auspiciis Catonis* &c.

(6) i. e. Faunis, Satyris, Pomonæ, Vertumno &c.

(7) Ante Deos coronatos floribus &c.

(8) Ante personarum usum, quem Æschylus invenit, poetæ & rustici *minio*, & fæcibus se illinebant, Hor. Art. poet. *Peruncti fæcibus ora*.

(10) Hic Tibullus initium Tragœdiæ tangit, cujus præmium fuit *hircus*, græce, *tragos*.

(10) Deduxerat hædus ille oves.

(11) Diis domesticis.

Atque aliqua adſidue textrix (1) operata Minervam
  Cantat, & adpulſo tela ſonant latere.
Ipſe quoque inter agros, interque armenta Cupido
  Natus, & indomitas dicitur inter equas.
Illic indocto primum ſe exercuit arcu:
  Hei mihi quam doctas nunc habet ille manus.
Sancte veni dapibus feſtis, ſed pone ſagittas,
  Et procul ardentes hinc procul abde faces.
Vos celebrem cantare Deum, pecorique vocate
  Voce: palam pecori, clam ſibi quiſque vocet;
Aut etiam ſibi quiſque palam, nam turba jocoſa
  Obſtrepit, & (2) Phrygio tibia curva ſono.
Ludite: jam nox jungit equos, currumque ſequuntur
  Matris laſcivo ſidera (3) fulva choro;
Poſtque venit tacitus fulvis circumdatus alis
  (4) Somnus, & incerto ſomnia nigra pede.

ELEGIA II.

CERINTHI

Amici ſui natalem diem, ut videtur, celebrat hoc carmine Tibullus.

Dicamus bona verba: venit natalis ad aras:
  Quiſquis ades, lingua vir, mulierque (5) fave;
Urantur pia tura focis, urantur odores,
  Quos tener e terra divite mittit Arabs.
Ipſe ſuos (6) Genius adſit viſurus honores;
  Cui decorent ſanctas mollia ſerta comas.
Illius puro diſtillent tempora (7) nardo,
  Atque ſatur libo ſit, madeatque mero.
(8) Adnuat, & Cerinthe tibi, quodcumque rogabis;
  En age, quid ceſſas? adnuit ille, roga.
Auguror, uxoris fidos optabis amores,
  Jam reor hoc ipſos edidiciſſe Deos.
Nec tibi malueris totum quæcumque per orbem
  Fortis arat valido ruſticus arva bove:
Nec tibi gemmarum quidquid felicibus undis
Naſci-

(1) Jugiter laborans canit *Minervam* fuſi, & radii præſidem: *tela ſonant*, id eſt, inſtrumenta texendi adpulſo pectine vi brachiorum conſtrepunt.

(2) A Myda Rege *Phrygiæ tibiam* inventam refert Plin.

(3) *Sidera* rutila ſequuntur curſum noctis, *laſcivo* choro, i. e. feſtivo, uti Piſces *laſcivi*.

(4) Somnus exiſtimabatur filius noctis, mortis frater: ei alæ fuſcæ tribuuntur, immittitque vel falſa, vel vera ſomnia.

(5) Quid ſit *favere linguæ* non omnino convenit, cum vel ſilentium indici, vel bona verba ac fauſta imperari exiſtiment.

(6) Deum *Genium* præſertim die natali colebant, atque invocabant.

(7) *Nardus* unguentum pretioſiſſimum.

(8) Putabant veteres, Genios conceſſuros die natali, quidquid rogabant.

Nascitur, (1) Eoi qua maris unda rubet:
(2) Vota cadunt: utinam strepitantibus advolet alis,
  (3) Flavaque conjugio vincula portet amor.
Vincula, quæ maneant semper, dum tarda senectus
  Inducat rugas, inficiatque comas.
Huc veniat (4) natalis avis, prolemque ministret,
  Ludat & ante tuos turba novella pedes.

ELEGIA III.

APOLLINIS

Numen invocat, laudaturus Messallinum, filium Messallæ, qui fuerat cooptatus in collegium Quindecim virorum, ad quos cura librorum Sibyllinorum pertinebat.

Phœbe fave, novus ingreditur tua templa (5) sacerdos:
  Huc age cum cithara, carminibusque veni.
Nunc te vocales impellere pollice chordas,
  Nunc precor ad laudes (6) flectere verba meas.
Ipse triumphali devinctus tempora lauro,
  Dum cumulant aras, ad tua sacra veni.
Sed nitidus, pulcherque veni: nunc indue vestem
  (7) Sepositam: longas nunc bene pecte comas.
(8) Qualem te memorant, Saturno Rege fugato,
  Victori laudes concinuisse Jovi.
Tu procul eventura vides: (9) tibi debitus augur
  Scit bene, quid (10) fati provida cantet avis.
Tuque regis sortes: per te præsentis aruspex,
  (11) Lubrica signavit cum Deus exta notis.
Te duce, Romanos numquam frustrata (12) Sibylla est,
  Abdita quæ (13) senis fata canit pedibus.
Phœbe sacras Messallinum sine tangere (14) chartas
  Vatis: & ipse, precor, quod canat illa, doce.

Hæc

(1) Oceanus orientalis dicitur *Eous*.

(2) Irrita sunt.

(3) Sacrum conjugii vinculum intelligit, quod græce ceston, qua putabant conjuges devinctos in perpetua permanere concordia.

(4) *Avis natalis* seu cornix, symbolum concordiæ, quam in nuptiis invocabant.

(5) Messallinus augur, sive poeta: Apollinis sacerdotes, & musarum dicuntur poetæ.

(6) Orat Phœbum, ut ad laudes Messallini citharam, & cantum flectat.

(7) *Sepositam*, i. e. quam induebat Phœbus diebus solemnioribus.

(8) Dicitur Apollo Jovi patri suo laudes celebrasse de triumpho, quem assecutus est de Saturni fuga, qui latitavit diu apud Regem Janum, tuncque Phœbum tantæ elegantiæ fuisse referunt, ut Deos omnes in se converterit.

(9) Auspex per te vaticinatur.

(10) *Fati* præscia.

(11) Credebant veteres, extis inesse vim, quæ Apollinis beneficio declararet futura.

(12) Cumanam intelligit, quæ Tarquinio Prisco libros vendidit, in quibus heroico carmine fata Romanorum descripta continebantur.

(13) i. e. versibus heroicis: ita sunt, quæ nunc circumferuntur, Sibyllæ Cumanæ carmina.

(14) i. e. libros Sibyllinos, quorum cura penes quindecim viros erat, inter quos cooptatus fuerat Messallinus.

Hæc dedit Æneæ (1) sortes, postquam ille (2) parentem
Dicitur, & raptos sustinuisse Lares.
(3) Hæc fore credebat Romam, cum (4) mœstus ab alto
Ilion, ardentes respiceretque Deos.
Romulus æternæ nondum formaverat urbis
Mœnia, consorti non habitanda Remo.
Sed tunc pascebant herbosa (5) Palatia vaccæ,
Et stabant humiles in (6) Jovis arce casæ.
Lacte (7) madens illic suberat Pan ilicis umbræ,
Et facta agresti lignea falce Pales;
Pendebatque (8) vagi pastoris in arbore votum
Garrula silvestri fistula sacra Deo:
Fistula, cui semper decrescit arundinis (9) ordo:
Nam calamus cera jungitur usque minor.
At qua (10) Velabri regio patet, ire solebat
Exiguus pulsa per vada linter aqua.
Impiger (11) Ænea, volitantis frater Amoris,
Troica qui profugis sacra vehis ratibus,
Jam tibi (12) Laurentes adsignat Jupiter agros:
Jam vocat errantes hospita terra Lares.
Troja quidem tum se mirabitur, & sibi, dicet,
Vos bene tam longa consuluisse via.
Illic sanctus eris, cum te veneranda (13) Numici
Unda Deum cælo miserit (14) indigetem.
Ecce super fessas volitat victoria puppes;
Tandem ad Trojanos (15) Diva superba venit.
Ecce mihi lucent (16) Rutulis incendia castris.
Jam tibi prædico, barbare Turne, necem.

Ante

(1) Vide Virg. 6. Æn.

(2) Æneas patrem humeris, & manu Deos Penates. seu *Lares* in Italiam adsportavit.

(3) *Hæc*, i. e. Sibylla *credebat*, post Trojam incensam fore Romam.

(4) Cum Æneas tristis e mari spectaret *Ilion* &c.

(5) i. e. montem Palatinum.

(6) *Arx Jovis* est Capitolium.

(7) *Pan*, & *Pales* Dii pastorales, quos lacte spargebant: Tibul. *Et placidam soleo spargere lacte Palem.*

(8) *Vagi*, i. e. militiam, vel artem aliam desinentis. Instrumenta Diis artis præsidibus appendebant veteres.

(9) Virg. Ecl. 2. v. 36. *Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula.*

(10) *Velabrum* locus inter forum Romanum, Palatium, & Aventinum, disclusum olim paludibus a reliqua urbe. unde lintribus per *Velabrum* vehebantur, quadrantem solventes: ibi plurima vendebantur, præsertim caseus, & unguenta

(11) *Æneas* strenus dicitur. *frater Cupidinis*, cum uterque matrem Venerem habuerint: dicitur *volitans amor* ob inconstantiam, unde ei pennas adtribuere.

(12) *Laurentes agros*, i. e. *Laurentum* oppidum a Pico Rege conditum. *Laurentis regia Pici*, Virg.

(13) *Numicius* fluvius Latii, in quo Æneæ cadaver Ascanius reperit.

(14) *Indigetes* Dii sunt Dii patrii ex hominibus facti: de Ænea fabula talis est: Turno occiso, & accepta Lavinia in conjugem, fugiens Mezentium in Numicium flu. cecidit: ei submerso templum erexit Ascanius, Deumque *Indigetem* appellari voluit. Liv. 1. Hist.

(15) *Victoria* dicitur *Dea superba* ob fastum & magnificentiam quam secum defert.

(16) Rutuli duce Turno adversus Trojanos bellum gessere, uti Virg. in sex postremis l. Æn. canit.

Ante oculos(1)Laurens castrum, murusque(2) Lavini est,
(3) Albaque ab Ascanio condita longa duce.
Te quoque jam video Marti placitura sacerdos
(4) Ilia, vestales deseruisse focos.
Carpite nunc tauri de septem montibus herbas
Dum licet: hic magnæ jam locus urbis erit
Roma tuum nomen terris fatale regendis,
Qua sua de cælo prospicit (5) arva Ceres:
Quaque patent ortus, & qua fluitantibus undis
Solis anhelantes abluit amnis equos.
(6) Vera cano: sic usque sacras innoxia lauros
Vescar, & æternum sit mihi virginitas.
Hæc cecinit vates, & te sibi, Phœbe, vocavit,
(7) Jactavit fusa sed caput ante coma.
Quidquid (8) Amalthea, quidquid Marpessia dixit,
Herophile Phœbo grata quod admonuit;
Quodque Albuna sacras Tiberis per flumina sortes
Portarit, sicco perlueritque sinu;
Hæ fore dixerunt belli mala signa (9) cometen,
Multus ut in terras deplueretque lapis;
Atque tubas, atque arma ferunt strepitantia cælo
Audita, & lucos præcinuisse fugam.
Ipsum etiam (10) Solem defectum lumine vidit,
Jungere pallentes nubilus annus equos.
Et simulacra Deum lacrimas fudisse tepentes,
Fataque vocales præmonuisse boves.
Hæc fuerunt olim; sed tu jam, mitis Apollo,
Prodigia indomitis merge sub æquoribus;
Ut succensa sacris (11) crepitet bene laurea flammis,
Omine quo felix, & sacer anus eat.
At laurus bona signa dedit; gaudete coloni;
Distendet spicis horrea plena Ceres.
Oblitus & musto feriet pede rusticus uvas,

Dolia

(1) Laurentum, urbs Latii: *Ut belli signum Laurenti Turnus ab arce*, Virg. l. 8.

(2) Lavinium urbs ab Ænea condita, a conjugis suæ nomine.

(3) *Ascanius* relicto Laviniæ novercæ Lavinio urbe, multitudine civium florente, *Albam longam* regni sedem condidit, quam *Albam* a sue alba, ibidem olim reperta, appellavit.

(4) *Ilia*, quæ & *Rhea*, & *Silvia* mater Remi, & Romuli, quam Amulius, Numitore fratre pulso, & interfecto eiusdem filio Lauso, Virginem *Vestalem* fecit, ut ipsi spem partus adimeret: at illa in somnis cum Marte geminos edidit fratres, qui Romam condiderunt.

(5) *Arva Cereris* debent sumi pro toto terrarum urbe, non pro Sicilia.

(6) Ego Sibylla vera cano: vates vaticinantes comedebant lauri folia.

(7) Vates, & divini jactabant caput effusis comis.

(8) Ex Varrone decem fuere Sibyllæ: Amalthea, quæ & Cumæa libros adtulit vaticiniorum Tarquinio: Tibullus dicit, fuisse Sibyllam Albunam, quæ sortes, seu hos libros Tarquinio obtulit, quos siccos, & sicco pectore, etsi aqua perluebat, gestavit

(9) Hæ vaticinatæ sunt cometen futurum infaustum omen belli, & cetera prodigia.

(10) Id accidit, cum Cæsar dictator occisus est, & per totum annum sol impalluisse fertur,

(11) Laurus combusta si resonet, felix, faustumque portendeba.

Dolia dum, magni deficiuntque lacus.
At madidus Baccho sua festa (1) Palilia pastor
Concinet: a stabulis tunc procul este lupi.
Ille levis stipulæ solemnes potus acervos
Accendet, flammas transilietque sacras.
Et fetus matrona dabit, natusque parenti
Oscula comprensis auribus eripiet.
Nec tædebit avum parvo advigilare nepoti,
Balbaque cum puero dicere verba senem.
Tunc operata Deo pubes discumbet in herba,
Arboris antiquæ qua levis umbra cadet;
Aut e veste sua tendent umbracula (2) sertis
Vincta, coronatus stabit & ipse (3) calix.
At sibi quisque dapes, & festas exstruet alte
Cespitibus mensas, cespitibusque torum.
Ingeret hic potus juvenis maledicta puellis,
Postmodo quæ votis irrita facta velit.
Nam ferus ille suæ plorabit sobrius idem,
Et se jurabit mente fuisse mala.
Pace tua pereant arcus, pereantque sagittæ,
Phœbe: modo in terris erret inermis amor.
Acer amor, fractas utinam tua tela sagittas
Si licet, extinctas adspiciamque faces:
Ut Messallinum, celebrem, cum præmia belli
Ante suos currus (4) oppida victa feret.
Ipse gerens laurus, lauro devinctus agresti
Miles, io, magna voce, triumphe, canam.
Tunc Messalla meus pia det spectacula turbæ,
Et plaudat curru prætereunte pater.
Adnue; sic tibi sint (5) intonsi, Phœbe, capilli;
Sic tua perpetuo sit tibi casta soror.

ALBII

(1) In festis *Palis* Deæ pastores congestum fenum, & stipulas accendebant, transiliebantque flammas, quibus se expiari credebant.

(2) *Sertis*, i. e. redimiculis: serta, & sertula, herba est in Campania frequens ad ornanda, & obliganda tentoria.

(3) *Et vina coronant*, Virg.

(4) In triumphis simulacra urbium victarum ex argento, ex citro, ex acantho, ex testudine, & aliquando ex auro compacta præferri, solemne erat.

(5) Post preces poeta Phœbo adblanditur, per ostentationem earum rerum, quas illi gratas esse novit.

ALBII TIBULLI EX LIBRO TERTIO

ELEGIA I.

CALENDIS MARTIIS

Ad invicem, maxime ad matronas, Romani dona, seu strenas mittebant; unde poeta Musas obtestatur, ut aperiant, quo dono Neæram suam carissimam debeat munerari; inde rogat, ut libellum suum perpolitum ad eam perferant.

Martis Romani festæ venere calendæ:
Exoriens nostris hinc fuit (1) annus avis.
Et vaga nunc certa discurrunt undique pompa,
Perque vias urbis munera, perque domos.
Dicite Pierides, quonam donetur honore,
Seu mea, seu fallor, cara Neæra tamen.
Carminibus sponsæ, pretio capiuntur avaræ:
Gaudeat, ut digna est, versibus illa meis.
(2) Lutea sed niveum involvat membrana libellum,
Pumex & canas tondeat ante comas:
Summaque prætexat tenuis fastigia chartæ,
Indicet ut nomen littera picta meum:
Atque inter geminas pingantur (3) cornua frontes:
Sic etenim comptum mittere oportet opus.
Per vos (4) auctores hujus mihi carminis, oro,
Castaliamque umbram, (5) Pieriosque lacus:
Ite domum, cultumque illi donate libellum,
Sicut erit: nullus defluat inde color.
Illa mihi referet, si nostri mutua cura est,
An minor, an toto pectore deciderim.
Sed primum Nympham larga donate salute,

 Atque

(1) Mensis Martius initium anni fuit apud priscos Romanos, sic dictus a Marte gentis patre, Numa deinceps Januarium, & Februarium adjecit.

(2) Præclarum testimonium hoc Tibulli de veterum cura in ornandis libris. *Luteus* color, i. e. croceus.

(3) *Cornua* in libris erant capitula quædam ossea, vel eburnea ad modum lunulæ. Ausonius appellat illa *menidem*, i. e. lunulam. *Frontes* vero erant extremitates membranarum in spiram complicatarum, quæ pumice poliebantur.

(4) *Auctores* in fem. gen Musæ sunt carminum præsides.

(5) i. e. per fontem prope Pierum montem Thessaliæ, Musis sacrum.

Atque hæc summisso dicite verba sono:
Hæc tibi, vir (1) quondam, nunc frater, casta Neæra,
Mittit, &, accipias munera parva, rogat.
Teque suis jurat caram magis esse medullis:
Sive sibi conjux, sive futura soror:
Sed potius conjux: hujus spem nominis illi
Auferet extincto pallida (2) Ditis aqua.

ELEGIA II.
NEÆRÆ

Conjugio fraudatus, graviter dolet: mandat, quomodo mortuus condi sepulcro velit.

FErreus ille fuit, qui tantum ferre dolorem,
Vivere & erepta conjuge qui potuit.
Non ego firmus in hoc: non hæc patientia nostro
Ingenio: frangit fortia corda dolor.
Nec mihi vera loqui pudor est, vitæque fateri
Tot mala perpessæ tædia nata meæ.
Ergo ego cum tenuem fuero mutatus in umbram,
Candidaque ossa super nigra favilla teget,
Ante meum veniat longos (3) incompta capillos,
Et fleat ante meum mæsta Neæra rogum.
Sed veniat caræ matris comitata dolore:
Mœreat hæc genero, mœreat illa viro.
Præfatæ ante meos manes, animamque precatæ,
Perfusæque pias ante liquore manus,
Pars quæ sola mei superabit corporis, ossa
Incinctæ nigra candida veste legant.
Et primum annoso spargant collecta Lyæo,
Mox etiam niveo fundere lacte parent.
Post hæc (4) carbaseis humorem tollere velis,
Atque in marmorea ponere sicca domo.
Illic quas mittit dives (5) Panchaia merces,
Eoique Arabes, dives & Assyria:
Et nostri memores lacrimæ fundantur eodem:
Sic ego componi versus in ossa velim.
Sed tristem mortis demonstret littera caussam,
Atque hæc in celebri carmina fronte notet:
Lygdamus hic situs est: dolor huic, & cura Neæræ
Conjugis ereptæ, caussa perire fuit.

ELE-

(1) *Quondam* hic notat tempus futurum: Tibullus Neæram suam mox uxorem amabat, veluti sororem.

(2) *Ditis* est Pluto ipse, utroque nomine a divitiis deducto.

(3) Elegantissime poeta funerum, & ossilegii cæremonias; & ritus depingit.

(4) Ossa vino, lacte, & odoribus repersa linteis exsiccabant, ut humor, quo fuerant irrigata, exsugeretur.

(5) *Panchaia*, Arabia, & Assyria regiones Asiæ, in quibus arbores turiferæ sponte nascuntur.

ELEGIA III.

VOTA MULTA SE DIIS

Persolvisse, ait poeta, ut Neæra sibi sponsa restituatur; negatque sibi aliud quidpiam jucundum contingere apud mortales posse; si nulla sit spes, ut in gratiam cum ipsa redeat, e vivis ad inferos abire optat.

QUid prodest cælum votis implesse, Neæra?
(1) Blandaque cum multa tura dedisse prece?
(2) Non ut marmorei prodirem e limine tecti
Insignis clara, conspicuusque domo:
Aut ut multa mei renovarent jugera tauri,
Et magnas messes terra benigna daret:
Sed tecum ut longæ sociarem gaudia vitæ,
Inque tuo caderet nostra senecta sinu.
Tunc, cum permenso defunctus tempore lucis,
Nudus (3) Letæa cogerer ire rate.
Nam grave quid prodest pondus mihi divitis auri?
Arvaque si findant pinguia mille boves?
Quidve domus prodest (4) Phrygiis innixa columnis,
Tænare sive tuis, sive Caryste tuis?
Et (5) nemora in domibus sacros imitantia lucos,
Auratæque trabes, marmoreumque solum?
Quidve in (6) Erythræo legitur quæ litore concha,
Tinctaque Sidonio (7) murice lana juvat?
Et quæ præterea populus miratur? in illis
Invidia est: falso plurima vulgus amat.
Non opibus mentes hominum, curæque levantur:
Nam fortuna sua tempora lege regit.
Sit mihi paupertas tecum jucunda, Neæra:
At sine te Regum munera nulla volo.
O niveam, quæ te poterit mihi reddere, lucem:
O mihi felicem terque quaterque diem!
At si pro dulci reditu quæcumque voventur,
Audiat aversa non meus aure Deus:

(1) *Blandi turis honores*, Proper. Tura blandos, & propitios reddunt Deos.

(2) Sensus est: vota feci, non ut marmoreis fruar domibus &c. sed tecum ut longæ &c.

(3) Charontis rate per flumen Lete vehar.

(4) Notus omnibus lapis *Phrygius*. *Tænarus* promontorium Laconiæ regionis in Peloponneso: hic prope specum valde umbrosum, per quem Hercules Cerberum ad Superos traxit, est marmor viridis coloris. Carystus insulæ Eubœæ oppidum: hinc columnæ marmoreæ multiplicis coloris varietate commendatæ eruuntur.

(5) Viridaria, & silvæ voluptatis gratia olim in nobilium virorum domibus.

(6) Pro toto mari orientali accipitur Erythræum.

(7) *Murex* marinus piscis, cujus succo purpura tingitur: *Sidon* Phœniciæ urbs nobilissima, claritate, & antiquitate cum Tyro contendens.

Nec me regna juvent, nec (1) Lydius aurifer amnis,
  Nec quas terrarum sustinet orbis opes.
Hæc alii cupiant, liceat mihi paupere cultu
  Securo cara conjuge posse frui.
Adsis, & timidis faveas, (2) Saturnia, votis,
  Et faveas, concha Cypria vecta tua.
Aut si fata negant reditum, (3) tristesque sorores,
  Stamina quæ ducunt, quæque futura neunt:
Me vocet in vastos amnes, (4) nigramque paludem
  Dives in ignava luridus Orcus aqua.

ELEGIA IV.

SOMNIUM

Refert Tibullus, & ut vanum abominatur. Visus est sibi Apollo, qui eum monuit Nearam sibi sponsam alii viro nuptias jurasse; eam tandem Dei jussu monet, ne quid ejusmodi consilii capiat; Deosque precatur, ut ea insomnia averruncent.

Dii meliora ferant, nec sint insomnia vera,
  Quæ tulit externa proxima nocte quies.
Ite procul, vanum, falsumque avertite visum:
  Desinite in vobis quærere velle fidem.
Divi vera monent: venturæ nuntia sortis
  Vera monent (5) Thuscis exta probata viris.
Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
  Et pavidas mentes falsa timere jubent.
Et vanum ventura hominum genus omina noctis
  Farre pio placant, & (6) saliente sale.
Et tamen, utcumque est, sive illi vera moneri,
  Mendaci somno credere sive volent:
Efficiat vanos noctis (7) Lucina timores,
  Et frustra immeritum pertimuisse velit:
Si mea nec turpi mens est obnoxia facto,
  Nec læsit magnos impia lingua Deos.
Jam nox æthereum nigris emensa quadrigis
  Mundum, cæruleo laverat (8) amne rotas:
Nec me sopierat menti Deus utilis ægræ
  Somnus: sollicitas deficit ante domos.
Tandem cum summo Phœbus prospexit ab ortu,

Pres-

(1) Lydiæ amnis est Pactolus, qui arenas, & strigmenta auri cum undis devolvere creditur.

(2) Juno Saturni filia, & Venus, quæ in Cypro genita, concha vehi credebatur.

(3) Tres Parcæ: *Clotho colum bajulat, Lachesis net, Atropos occat*: sunt autem lanificæ, & fatidicæ.

(4) *Nigra palus* est Styx tanta veneratione habita a Superis, ut, si per illam quidquam jurarent, nullo pacto violari posse crederent.

(5) Thuscorum gens arte *extispicina*, seu aruspicina quantum valuerit, noruut, qui veterum monumenta tantisper attigerunt.

(6) *Sal* in igne conjectus crepitans exsilit.

(7) i. e. luna.

(8) *Amnis*, id est oceano.

Pressit languentis lumina sera quies.
(1) Hic juvenis casta redimitus tempora lauro
Est visus, nostra ponere sede pedem.
Non illo quidquam formosius ulla priorum
Ætas, humanum nec videt illud opus.
Intonsi crines longa cervice fluebant:
Stillabat (2) Tyrio myrtea rore coma.
Candor erat, qualem præfert Latonia Luna,
Et color in niveo corpore purpureus:
Ut juveni primum virgo deducta marito
Inficitur teneras ore rubente genas:
Ut cum contexunt amaranthis alba puellæ
Lilia: ut autumno candida mala rubent.
Ima videbatur talis illudere (3) palla:
Namque hæc in nitido corpore vestis erat.
Artis opus raræ fulgens testudine, & auro
Pendebat læva garrula parte lyra.
Hanc primum veniens plectro modulatus eburno
Felices cantus ore sonante dedit.
Sed postquam fuerant digiti cum voce locuti,
Edidit hæc tristi dulcia verba modo:
Salve (4) cura Deum, casto nam rite poetæ
Phœbusque, & (5) Bacchus, Pieridesque favent.
Sed proles Semelæ Bacchus, doctæque sorores
Dicere non norunt, quid ferat hora sequens.
At mihi (6) fatorum leges, ævique futuri
Eventura pater posse videre dedit.
Quare, ego quæ dico non fallax, accipe, vates;
Quodque Deus vero Cynthius ore ferat.
Tantum cara tibi, quantum nec filia matri,
Quantum nec timido casta puella viro:
Pro qua sollicitas cælestia numina votis:
Quæ tibi securos non sinit ire dies:
Et cum te (7) fusco somnus velavit amictu,
Vanum nocturnis fallit imaginibus:
Carminibus celebrata tuis formosa Neæra
Alterius mavult esse puella viri;
Diversasque suas agitat mens impia curas,
Nec gaudet casta nupta Neæra domo.
Ah crudele genus, nec fidum femina nomen:

D 3 Ah

(1) Describit Apollinem.

(2) *Myrtea coma* dicitur a colore, & olore: color est subflavus, olor exquisitissimus, unde stillabat Tyria nardo: nardus optima in Tyro.

(3) Vestis propria mulierum ad talos usque defluens.

(4) *At sacri vates, & Divum cura vocamur*, Ovid. de Tibul. obitu.

(5) Vinum est virtutis, & ingenii incitamentum: *Fecundi calices quem non fecere disertum?* ait Horat.

(6) Idem Apollo passim templa, & oracula habuit.

(7) Somnus Deus cornu manu tenet, & veste fusca induitur.

Ah pereat, didicit fallere si qua virum.
Sed flecti poterit: mens est mutabilis illis:
Tu modo cum multa brachia tende fide.
(1) Improba spes docuit validos tentare labores:
Improba spes docuit verbera sæva pati.
Me quondam (2) Admeti niveas pavisse juvencas,
Non est in vanum fabula ficta jocum.
Tunc ego nec cithara poteram gaudere sonora,
Nec similes chordis reddere voce sonos:
Sed perlucenti cantus meditabar avena,
Ille ego Latonæ filius, atque Jovis.
Ergo ne dubita blandas adhibere querelas:
Vincuntur molli pectora dura prece.
Quod si vera canunt sacris oracula templis,
Hæc illi nostro nomine dicta refer:
Hoc tibi conjugium promittit (3) Delius ipse
Felix, ac alium desine velle virum.
Dixit, & ignavus defluxit pectore somnus.
Ah ego ne possim tanta videre mala!
Nec tibi crediderim votis contraria vota,
Nec tantum crimen pectori inesse tuo.
Nam te nec vasti genuerunt æquora Ponti,
Nec flammam volvens ore (4) Chimæra fero:
Nec (5) canis anguinea redimitus terga caterva,
Cui tres sunt linguæ, tergeminumque caput:
(6) Scyllaque virgineam canibus succincta figuram:
Nec te conceptam sæva leæna tulit:
Barbara nec (7) Scythiæ tellus, horrendave (8) Syrtis;
Sed culta, & duris non habitanda domus:
Et longe ante alias omnes mitissima mater,
Isque pater, quo non alter amabilior.
Hæc Deus in melius crudelia somnia vertat,
Et jubeat tepidos irrita ferre Notos.

ELE-

(1) Labor improbus omnia vincit.

(2) Amore *Admeti* Thessaliæ Regis incensus Apollo novem annos armenta pavisse dicitur.

(3) Apollo Delius dicitur a Delo insula, in qua natus est, & ubi ejus oracula frequentissima.

(4) Monstrum triforme: in ore flammas, caput, pectusque leonis, ventrem capræ, & caudam draconis habuisse fingitur.

(5) Cerberus anguis jubis deformis &c.

(6) De *Scylla* vid. Virg. & Ovid. 14. Metam.

(7) Scythiæ regio latissima quoad maximam partem ad Asiam; quoad minimam ad Europam: gentes efferatas habet.

(8) *Syrtis*, sinus ad Africæ litus fabulosus, & periculi plenus.

ELEGIA V.

DUM AQUARUM TUSCARUM BALNEAS

Quidam Tibulli familiares adiissent, adversa quindecim dierum valetudine correptus est Romæ: cumque de morbi gravitate timeret, Proserpinam mortis, & vitæ dominam rogat, ut diutius sibi vivere liceat, quippe qui & juvenis, & pius.

Vos tenet, (1) Etruscis manat quæ fontibus, unda,
  Unda sub æstivum non adeunda Canem:
Nunc autem sacris (2) Bajarum maxima lymphis,
  Cum se (3) purpureo vere remittit hiems.
At mihi (4) Persephone nigram denuntiat horam,
  Immerito juveni parce nocere, Dea.
Non ego tentavi nulli temeranda virorum
  Audax laudandæ (5) sacra docere Deæ.
Nec mea mortiferis infecit pocula succis
  Dextera, nec cuiquam tætra venena dedit.
Nec nos sacrilegos templis admovimus ignes,
  Nec cor sollicitant facta nefanda meum.
Nec nos insanæ meditantis jurgia linguæ
  Impia in adversos solvimus ora Deos.
Et nondum cani nigros læsere capillos,
  Nec venit tardo curva senecta pede.
Natalem primo nostrum videre parentes,
  (6) Cum cecidit fato consul uterque pari.
Quid fraudare juvat vitem crescentibus uvis?
  Et modo nata mala vellere poma manu?
Parcite, pallentes umbras quicumque tenetis,
  Duraque sortiti (7) tertia regna Dei.
(8) Elysios olim liceat cognoscere campos,

 Le-

(1) Calidarum aquarum apud Tuscos meminit Varro lib. 8. de L. L. quas quidem per æstatem insalubres.

(2) *Maxima Bajarum lymphis*: i. e. unda Etrusca est longe melior ipsis Bajarum aquis ineunte vere. *Bajæ* urbs Campaniæ, a Bajo Ulyssis socio dicta, amœnissima: Hor. *Nullus in orbe locus Bajis prælucet amœnis.* Dicuntur *sacræ*, quia ad omnes fere morbos depellendos aptæ: Hinc Sidonius omnes aquas calidas Bajas appellat.

(3) Color purpureus pro pulchro accipitur. unde Horat. l. 4. od. *Paulli purpureis ales oloribus*: at olores albi sunt.

(4) Alio nomine Proserpinæ, in cujus potestate hominum fata credebant.

(5) Sacra Cereris, & Proserpinæ intelligit: ea enim vulgare grande piaculum. *Ceres* dicitur *Dea laudanda* ob magna ejus merita in mortales, quos docuit arare, serere &c.

(6) De hoc pentametro vide p. 56. hujus libelli.

(7) Plutonem intelligit, cujus regnum infra terram, vocatur *tertium*: forte enim contigit Jovi Cœlum, Neptuno aqua, Plutoni inferi.

(8) In *Elysiis campis* habitare animos virorum virtute præstantium fabulati sunt poetæ: quidam eos insulis fortunatis, quidam Lunæ addixere.

Lethæamque (1) ratem, (2) Cimmeriosque lacus,
Cum mea rugosa pallebunt ora senecta,
Et referam pueris tempora prisca senex.
Atque utinam vano nequidquam terrear (3) æstu:
Languent ter quinos sed mea membra dies.
At vobis Thuscæ celebrantur numina lymphæ,
Et facilis (4) lenta pellitur unda manu.
Vivite felices, memores & vivite nostri:
Sive erimus, seu nos fata fuisse velint.
Interea (5) nigras pecudes promittite Diti,
Et nivei lactis pocula mixta mero.

ELEGIA VI.

LIBERUM PATREM,

Seu Bacchum precatur Tibullus, ut se dolore levet; deinde pincernam jubet generosissimum vinum subministrare, sociosque precatur, ut genio indulgeant.

(6) CAndide Liber ades, sic sit tibi mystica vitis
Semper: sic hedera tempora vincta feras.
Aufer & ipse meum pariter medicando dolorem:
Sæpe tuo cessit munere victus amor.
Care (7) puer, madeant generoso pocula Baccho,
Et nobis prona funde Falerna manu.
Ite procul durum curæ genus, ite labores;
Fulserit hic niveis (8) Delius alitibus.
Vos modo proposito dulces faveatis amici,
Neve neget quisquam, me duce se comitem.
Aut si quis vini certamen mite recuset,
Fallat eum (9) tecto sæpe puella dolo.
Ille facit dites animos Deus, ille ferocem
Contudit, & dominæ misit in arbitrium.
Armenias tigres, & fulvas ille leænas
Vicit, & indomitis mollia corda dedit.
(10) Hæc ipse, & majora valet: Sed poscite Bacchi
Munera; quem vestrum pocula sicca juvant?
Convenit ex æquo, nec torvus Liber in illos,
Qui se, quique una vina jocosa colunt.

Jam

(1) i. e. *ratem* Charontis.

(2) *Cimmerii lacus* sunt famosi specus, per quos patebat aditus ad inferos, siti ad Aquilonem.

(3) Ut inani frustra concutiar formidine.

(4) Natandi peritiam, & balnearum usum apud veteres docebantur vel pueri ante elementorum scientiam.

(5) Plutoni, sive Diti nigræ victimæ mactabantur.

(6) *Candidus*, idest pulcher, minime fucatus, sincerus. *Liber*, quia a curis solvit. *Mystica vitis*, i. e. tibi sacra.

(7) *Puer*, i. e. famulus, & minister.

(8) *Delius*. i. e. Apollo a Delo insula, ubi natus. Optat, ut transeat felix dies, quo cupit genio, & vino indulgere.

(9) Puellæ occulta fraude decipiant.

(10) *Hæc*, & majora potest Bacchus, i. e. æqualiter ipsi convenit cum iis, qui ipsum venerantur, & læta vina bibunt.

Jam venit iratus nimium, nimiumque severus;
  Qui timet irati numina magna, bibat.
Quales his pœnas, qualis, quantusque minetur,
  (1) Cadmææ matris præda cruenta docet.
Sed procul a nobis hic sit timor: (2) illaque, siqua est,
  Quid valeat læsi, sentiat, ira Dei.
Quid precor, ah demens! venti temeraria vota,
  Aeriæ & nubes (3) diripienda ferant:
Quamvis nulla mei superest tibi cura, Neæra:
  Sis felix, & sint candida fata tua.
At nos securæ reddamus tempora mensæ;
  Venit post multas una serena dies.

ELEGIA VII.

LÆTITIAM SIMULARE

Difficillimum sibi esse, inquit, gravibus curis presso, & de amicorum perfidia conquerenti.

HEi mihi, difficile est imitari gaudia falsa:
  Difficile est tristi fingere mente jocum.
Nec bene mendaci risus componitur ore,
  Nec bene sollicitis (4) ebria verba sonant.
Quid queror infelix? turpes discedite curæ:
  Odit (5) Lenæus tristia verba pater.
(6) Gnossia, Thesеæ quondam perjuria linguæ
  Flevisti, ignoto sola relicta mari.
Sic cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus,
  Ingrati referens impia facta viri.
Vos ego nunc moneo: felix, quicumque dolore
  Alterius disces posse carere tuo.

(1) Agave Cadmi filia, spretis Bacchi sacris, Pentheum filium suum in furorem acta Dei hujus potenti numine pro fera dilaniavit.

(2) Mater Cadmæa, nisi ficta res est, & commentitia.

(3) Venti, & nubes ferant vota mea dispergenda, quæ sine consilio emisi.

(4) Dicta vinosa non conveniunt anxiis.

(5) Unum ex nominibus Bacchi, a græca voce ductum, quæ torcular denotat.

(6) De *Gnossia*, de *Theseo*, de *Minoide* Catullus cecinit in eo carmine, quod de nuptiis Pelei, & Thetidos inscribitur.

ALBII TIBULLI

EX LIBRO QUARTO

PANEGYRICUS AD MESSALLAM.

TE, Messalla, canam. Quamquam me cognita virtus
Terret, ut infirmæ nequeant subsistere vires;
Incipiam tamen. At meritas si carmina laudes
Deficiant: humilis tantis sim (1) conditor actis:
Nec tua te præter chartis intexere quisquam
Facta queat, dictis ut non majora supersint.
Est nobis voluisse satis. Nec carmina parva
Respueris: etiam Phœbo gratissima dona
(2) Cres tulit, & cunctis Baccho jucundior (3) hospes
Icarus, ut puro testantur sidera cælo,
Erigoneque, Canisque, neget ne longior ætas.
Quin etiam (4) Alcides Deus adscensurus Olympum
Læta Molorcheis posuit vestigia tectis.
Parvaque cælestes pacavit (5) mica, nec illis
Semper inaurato taurus cadit hostia cornu.
Hic quoque sit gratus parvus labor, ut tibi possim
Inde alios, aliosque memor componere versus.
Alter dictet opus magni mirabile mundi,
Qualis in immensum (6) desederit aera tellus;
Qualis & in curvum pontus (7) confluxerit orbem,
Et vagus e terris (8) qua surgere nititur aer,
Huic & contextus passim fluat igneus æther,
Pendentique super claudantur ut omnia cælo.

At

(1) Utinam sim scriptor actorum tuorum. Virg. *tristia condere bella*.

(2) Quis fuerit hic Cretensis, ignota prorsus est fabula.

(3) *Icarus* Bacchum hospitem excepit, & ab eo usum vini, & colendi vites rationem accepit, quam artem cum pastores docuisset, illique obruti vino, opinantes venenum ab Icaro sibi propinatum, ipsum interemissent: Erigone *ejus* filia indicio canis cum necem patris agnovisset, suspendio se enecuit: unde inter astra relati sunt Icarus, seu Bootes, Erigone, & Canis.

(4) *Hercules* adscensurus in cælum ab *Molorcho* pastore hospitio exceptus fuit, mox interfecturus Leonem in silva Nemæa.

(5) Turis, vel salis granum sæpe pacavit Deos.

(6) Cic. de Nat. Deor. lib. 2. Terra crassissima mundi regio medium mundi locum tenet.

(7) Mare terram complectitur undique.

(8) Quatuor elementa tetigit, quibus secundum veterum opinionem mundus consistit, aer a terra volitans surgit in sublime: aeri connexus ignis undique miscetur: denique omnia cælo imminente continentur.

At quodcumque meæ poterunt audere Camœnæ,
Seu tibi par poterunt, seu, quod spes abnuit, ultra,
Sive minus, certeque canent minus, omne vovemus
Hoc tibi, nec tanto careat mihi carmine charta.
Nam, quamquam antiquæ gentis superant tibi laudes,
Non tua majorum contenta est gloria fama;
Nec quæris, quid quaque (1) index sub imagine dicat,
Sed generis priscos contendis vincere honores,
Quam tibi majores, majus decus ipse futurus.
At tua non titulus capiet sub nomine facta,
Æterno sed erunt tibi magna volumina versu,
Conveniantque tuas cupidi componere laudes
Undique, quique canent vincto pede, quique soluto,
Quis potior, certamen erit: sim victor in illis,
Ut nostrum tantis inscribam nomen in actis.
Nam quis te majora gerit (2) castrisve, forove?
Nec tamen hinc, aut hinc tibi(3)laus majorve,minorve:
Justa pari premitur veluti cum pondere libra,
Prona nec hac plus parte sedet, nec surgit ab illa.
(4) Qualis, inæquatum si quando onus urget utrimque,
Instabilis natat, alterno depressior orbe.
Nam seu diversi fremat inconstantia vulgi,
Non alius sedare queat: seu judicis ira
Sit placanda, tuis poterit mitescere verbis.
Non (5) Pylos, aut Ithace tantos genuisse feruntur
Nestora, vel parvæ magnum decus urbis Ulyssem:
Vixerit ille senex quamvis, dum terna per orbem
Sæcula fertilibus decurreret horis:
Ille per ignotas audax erraverit urbes,
Qua maris extremis tellus includitur undis.
Nam (6) Ciconumque manus adversis reppulit armis:
Nec valuit (7) Lotos cœptos avertere cursus.
Cessit & Ætnææ (8) Neptunius incola rupis,

 Victa

(1) *Index* denotat virorum elogium, quos referebant imagines, & in eorum basi *index*, sive *titulus* scribebatur.

(2) Militiæ, vel domi.

(3) Æqua tibi laus in pace, & in bello.

(4) Contra vero si pondera sint inæqualia in orbe alterno, i. e. in lance.

(5) Pylos, & Ithace urbes Græciæ, una Nestoris patria, altera Ulyssis: primus vixit annos 300. summa prudentia, parilique eloquentia. De Ulysse vide Homeri omnem Odysseam, cujus errores famosos enumerat Tibullus.

(6) Sunt Thraciæ populi, ad quos post Trojam excisam primum adpulit Ulysses, & devicit.

(7) Delatus Ulyss. ad *Lotophagos* homines minime malos in Africa, cum duo ejus socii *Lotum* herbam suavissimam, & patriæ oblivionem inducentem gustassent, vix eos tandem reduxit: vid. Odyss. 9.

(8.) Polyphemum intelligit, filium Neptuni, inebriatum vino *Maroneo*, i. e. a Ciconibus accepto. *Maronea* eadem ac Ismarus, urbs Ciconum prima. *Fœdarus lumina*: a Polyphemo ebrio Ulysse oculum prægrandem extraxit. Odyss. 9.

Victa Maronæo fœdatus lumina Baccho.
Vexit & (1) Æolios placidum per Nerea ventos.
Incultos adiit (2) Læstrygonas, Antiphatenque,
Mobilis Artaciæ gelidos quos irrigat unda.
Solum nec doctæ verterunt pocula (3) Circes.
Quamvis illa foret Solis genus, apta vel herbis,
Aptaque vel cantu veteres mutare figuras.
(4) Cimmeriorum etiam obscuras accessit ad arces:
Queis numquam candente dies apparuit ortu,
Sive supra terras Phœbus, seu curreret infra.
Vidit ut (5) inferno Plutoni subdita regna
Magna Deum proles levibus discurreret umbris:
Præteriitque cita (6) Sirenum litora puppi.
Illum inter geminæ nantem confinia mortis.
Nec Scyllæ (7) sævo conterruit impetus ore,
Cum canibus rapidas inter freta serperet undas;
Nec violenta suo consumpsit more Charybdis,
Vel si sublimis fluctu consurgeret imo,
Vel si interrupto nudaret gurgite pontum.
Non violata vagi sileantur (8) pascua Solis:
Non Amor, & fecunda Atlantidos arva (9) Calypsus,
Finis & erroris miseri (10) Phæacia tellus.
Atque hæc seu nostras inter sunt cognita terras,
Fabula sive novum dedit his erroribus orbem,
Sit labor illius, tua dum (11) facundia major.
Jam te non alius belli tenet aptius artes,

Qua

(1) Ulysses ab Æolo ventorum Rege in utre accepit ventos, præter Zephyrum, quorum in patriam sine tempestate navigaret: at socii, Ulysse obdormiente, congestas in utre gazas opinantes, solverunt utres, unde iterum tempestatibus actus est Ulysses. Hom. Odyss. 10.

(2) Ad *Læstrigonas*, & eorum Regem Antiphaten Formiarum conditorem etiam adpulit Ulysses: hi autem humanis victitabant carnibus, & ex Ulyssis sociis unum dilaniarunt. Hos irrigat fluvius Artacia. Odyss. 10.

(3) *Circes* fabella omnibus nota: vid. Virg. & Odyss. 10.

(4) *Cimmerii* populi Asiæ, vicini sedibus Amazonum, ad quos adpulit Ulysses: ab Hom. ad Inferos ponuntur: habitant climata cooperta caliginibus, utpote a sole remotissima.

(5) Ulysses per Cimmerios descendit ad regna Plutonis.

(6) Sirenum fabula notissima.

(7) *Scylla*, & *Charybdis* monstra, seu scopuli prope Siciliam, navigantibus plena periculi. Vide Virg. Æn. 3. & Hom. Odyss. l. 12.

(8) Ulyssis socii soli boves mactarunt in Sicilia, qui in frusta dissecti, & tosti etiam mugiebant: Sol indignatus, conquestus est cum Jove, qui navem Ulyssis fulmine incendit.

(9) *Calypso* Atlantis filia Regina Ortygiæ insulæ, quæ naufragum Ulyssem incensa navi excepit, adeoque adamavit, ut per septem annos abire non permiserit.

(10) *Phæacia* est insula Corcyra, vulgo *Corfu*, dicitur finis errorum Ulyssis, quia inde recta navigavit in Ithacam patriam.

(11) Quintilianus asserit, *Messallam*, etiam Cicerone florente, in dicendo prætulisse nobilitatem, & in eloquentia non parum dignitatis cum Pollione obtinuisse.

Qua deceat tutam castris prædicere fossam,
Qualiter adversos hosti defigere (1) cervos:
Quemve locum ducto melius sit claudere vallo,
Fontibus ut dulces erumpat terra (2) liquores;
Ut facilisque tuis aditus sit, & arduus hosti;
Laudis & adsiduo vigeat (3) certamine miles.
Quis tardamve sudem melius, celeremve sagittam
Jecerit, aut lente perfregerit obvia pilo?
Aut quis equum celerem arctato compescere freno
Possit, & effusas tardo permittere habenas;
Inque vicem modo directo contendere passu,
Seu libeat curvo melius contendere gyro?
Quis parma seu dextra velit, seu læva tueri,
Sive hac, sive illac veniat gravis impetus hastæ,
(4) Amplior, aut signata cita loca tangere funda?
Jam simul audacis veniant certamina Martis,
Adversisque parent acies concurrere signis;
Tunc tibi non desit faciem componere pugnæ,
Seu sit opus quadratum acies consistat in agmen,
Rectus ut æquatis decurrat frontibus ordo,
Seu libeat duplicem, seu junctum cernere Martem,
Dexter uti lævum teneat, dextrumque sinister
Miles, sitque (5) duplex gemini victoria casus.
At non per dubias errant mea carmina laudes;
Nam (6) bellis experta cano: testis mihi victæ
Fortis (7) Iapidiæ miles: testis quoque fallax
(8) Pannonius, gelidas passim disjectus in Alpes.
Testis (9) Arupinis & pauper natus in armis,
Quem si quis videat, vetus ut non fregerit ætas,
Terna minus Pyliæ miretur sæcula famæ.
Namque senex longæ peragit dum sæcula vitæ,
Centum fecundos Titan renovaverit annos,
Ipse tamen velox celerem super edere corpus
Audet equum, validisque sedet moderator habenis.
Te duce non alias conversus terga (10) domator
Libe-

(1) *Cervi* sunt in militia trunci ramosi, ad iter hostibus obstruendum.

(2) Ducis est, providere, ne castra in loco sicco ponantur.

(3) Adsiduo ludo, & exercitio miles laudem quærat.

(4) *Amplior*, i. e. quisnam aptior quam tu &c.

(5) Et sit duplicis casus duplex victoria.

(6) Bellis comprobata cano, non incertas virtutes.

(7) *Iapidia* regio latronibus famosa ab Augusto, duce Messalla, debellatis.

(8) Pannonii infidi, & rebelles: eorum regio superior, & inferior, vulgo *Ungaria*.

(9) *Arupinum* urbs Japidum, quam expugnavit Messalla, ubi natus est homo quidam infimo loco, qui omnia durissima perferebat, & in equum insiliebat, licet esset annosior Nestore in Pylo nato, qui ad tria sæcula vitam traduxisse dicitur.

(10) Populus equorum domitor liberam cervicem summisit.

Libera Romanæ ſubjecit colla catenæ.
Nec tamen his contentus eris: majora peractis
Inſtant, compertum eſt veracibus ut mihi ſignis,
Queis Amythaonius nequeat certare (1) Melampus,
(2) Nam modo fulgentem Tyrio ſubtemine veſtem
Indueras, oriente die duce fertilis anni;
Splendidior liquidis cum Sol caput extulit undis,
Et fera diſcordes tenuerunt flamina venti,
Curva nec adſuetos egerunt flumina curſus.
Quin rapidum placidis etiam mare conſtitit undis.
Ulla nec aerias volucris perlabitur auras,
Nec quadrupes denſas depaſcitur aſpera ſilvas,
Quin largita tuis ſunt (3) multa ſilentia votis.
Jupiter ipſe levi vectus per inania curru
Adfuit, & cælo vicinum liquit Olympum,
Intentaque tuis precibus ſe præbuit aure,
Cunctaque veraci capite adnuit abditus aris.
Lætior eluxit ſtructos ſuper ignis acervos.
Quin, hortante Deo, magnis inſiſtere rebus
Incipe: non iidem tibi ſint, aliiſque triumphi.
Non te vicino remorabitur obvia Marte
(4) Gallia, nec latis audax Hiſpania terris:
Nec fera te (5) Tyrio tellus obſeſſa colono;
Nec qua vel Nilus, vel regia lympha (6) Choaſpes
Profluit, aut rapidus, Cyri dementia, (7) Gyndes,
Ardet (8) Arectæis aut unda perhoſpita campis.
Nec qua regna vago (9) Tomyris finivit Araxe,
Impia nec ſævis celebrans convivia menſis

Ulti-

(1) *Melapus* filius *Amithamonis*, augur præſtantiſſimus, non poſſet iis ſignis repugnare.

(2) Poeta narrat ſigna, ſcilicet Jovem ab Olympo deſcendiſſe, & ſincere adnuiſſe votis Meſſallæ, induti veſtem trama *Tyria*, ſeu purpurea contextam: quæ vota a Romanis ſolemnibus cæremoniis peragebantur in Capitolio Cal. Januariis: tunc venti cohibuere flatus &c.

(3) i. e. immo tuis optatis omnia dederunt magnum ſilentium.

(4) Meſſalla geſſit bellum in Gallia: vide el. in ejus laudem p. 64.

(5) Intelligit Africam, quam coloni *Tyro* profecti ſecuti Didonem incoluerunt, & Carthaginem condiderunt: vid. Virg.

(6) *Choaſpes* eſt fluvius Medorum, & Perſarum: hujus aquæ dulciſſimæ, ita ut Reges quocumque peregrinantur ſecum ferant, unde dicitur *Regia Lympha*.

(7) *Gyndes* fluv. Aſiæ ex Matienis montibus in Tigrim delabitur: dicitur *Cyri dementia*, nam *Cyrus* Babylonem obſeſſurus, Gyndem amnem effuſum exhauriendo, & in 160. rivulos diſpergendo tempus contrivit, eo quod unus ex equis Regium currum trahentibus ab eo flumine abreptus eſt. quapropter juravit, ſe feminis ipſis illud calcandum præbiturum. Vide Sen. *de ira*.

(8) Regio eſt in Babylonia Arecacene, ſeu *Arctæa*, quæ ardet bitumine, & ſcatet fontibus, & lacubus calidiſſimis. Plin. l. 2.

(9) *Tomyris* Regina Scytharum concluſit imperium ſuum Araxe: ipſa Cyrum vicit, cujus caput in uterem humani ſanguinis conjecit, dixitque: ſatia te ſanguine humano, quem tantopere ſitiiſti: Regina enim filium Cyrus enecaverat.

Ultima vicinus Phœbo tenet arva (1) Padæus:
Quaque (2) Hebrus, Tanaiſque Getas rigat, atque Magynos
Quid moror? Oceanus ponto qua continet orbem,
Nulla tibi adverſis regio ſeſe offeret armis.
Te manet invictus Romano Marte (3) Britannus,
Teque interjecto mundi pars altera Sole;
Nam circumfuſo conſiſtit in aere tellus,
Et (4) quinque in partes toto diſponitur orbe.
Atque duæ gelido vaſtantur frigore ſemper;
Illic & denſa tellus abſconditur umbra,
Et nulla (5) incepto perlabitur unda liquore,
Sed durata riget denſam in glaciemque, nivemque.
Quippe ubi non umquam Titan ſuperegerit ortus.
At media eſt Phœbi ſemper ſubjecta calori,
Seu propior terris æſtivum fertur in orbem,
Seu celer hibernas properat decurrere luces.
Non ergo preſſo tellus conſurgit aratro;
Nec frugem ſegetes præbent, nec pabula terræ.
Non illic colit arva Deus, Bacchuſque, Cereſve,
Nulla nec exuſtas habitant animalia partes,
Fertilis hanc inter poſita eſt, interque rigentes,
Noſtraque, & huic adverſa ſolo pars altera noſtro,
Quas utrimque tenens ſimilis vicinia cæli
Temperat, alter & alterius vires necat aer.
Hinc placidus nobis per tempora vertitur annus.
Hic & colla jugo didicit ſummittere taurus,
Et lenta excelſos vitis conſcendere ramos:
Tondeturque ſeges (6) maturos annua partus.
Et ferro tellus, pontus confinditur ære:
Quin etiam ſtructis exſurgunt oppida muris.
Ergo ubi per claros ierint tua facta triumphos,
Solus utroque idem diceris magnus in orbe.
Non ego ſum ſatis ad tantæ præconia laudis;
Ipſe mihi non ſi præſcribat carmina Phœbus.
Eſt tibi qui poſſit magnis ſe accingere rebus
(7) Valgius, æterno propior non alter Homero.

Lan-

(1) *Padæi* Indiæ populi, anthropophagi, ægrotantibus, antequam moriantur, veſcuntur.

(2) *Hebrus* fl. Thraciæ volvit aureas arenas. *Tanais* Aſiam ab Europa dividit. *Getæ* hodie ſunt *Valachi*, & *Moldavi* &c. apud *Getas* exſultavit Ovidius in urbe Thomis, fortaſſe nunc *Themiſvar*. *Magyni*, hodie *Piccola Tartaria*: Hebræi hos vocarunt *Magog*. & Getas *Og*.

(3) Britanni Auguſti ætate nondum domiti.

(4) Elegantiſſime deſcribit poeta quinque orbis zonas, quas Latini faſcias, plagas &c. vocant.

(5) *Incepto liquore*. i. e. fluvii, & aquæ, ſimulac manare, & fluere incipiunt, concreſcunt in gelu, ut verſus ſequens declarat: nam ſol numquam ibi exoritur.

(6) Fruges quotannis demetuntur ſeribus maturis.

(7) Cum Tibullo noſtro *Valgium* celebrat Horat. lib. 1. ſat. 10, & l. 2. od. 9.

Languida nam noster peragit labor otia, quamvis
(1) Fortuna, ut mos est illi, me adversa fatiget.
Nam mihi cum magnis opibus domus alta nitetet,
Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci
Horrea, fecundas ad deficientia messes.
Cuique pecus denso pascebant agmine colles,
Et domino satis, & nimium furique, lupoque:
Nunc desiderium superest; nam cura novatur,
Cum memor anteactos semper dolor admonet annos.
Sed licet asperiora cadant, spolierque relictis:
Non te deficient nostræ memorare Camœnæ.
Nec solum tibi (2) Pierii tribuentur honores.
Pro te vel rapidas ausim maris ire per undas,
Adversis hiberna licet tumeant freta ventis:
Pro te vel solus densis subsistere turmis,
Vel parvum Ætnææ corpus committere flammæ.
Sum quodcumque, tuum est (3): nostri si parvula cura
Sit tibi, quanta libet; si sit modo, non mihi regna
Lydia, non magni potior sit fama (4) Gylippi,
Posse (5) Meletæas nec mallem vincere chartas.
Quod tibi si (6) versus noster totusve, minusve,
Vel bene sit notus, summo vel inerret in ore.
Nulla mihi statuent finem te fata canendi.
Quin etiam mea tunc tumulus cum texerit ossa,
Seu matura dies celerem properat mihi mortem,
Longa manet seu vita, tamen mutata (7) figura,
Seu me finget equum rigidos percurrere campos
Doctum, seu tardi pecoris sim gloria taurus:
Sive ego per liquidum volucris vehar aera pennis:
In quemcumque hominem me longa receperit ætas,
Inceptis de te subtexam carmina chartis.

ELEGIA.
VOTUM

Ad artis medicæ principem Phœbum pro Sulpicia ægrotante.

Huc ades, & teneræ morbos expelle puellæ;
Huc ades, intonsa Phœbe superbe coma.

Crede

(1) *Fortuna viris invida fortibus.*

(2) *Honores* carminum: *Pierides* sunt Musæ, ita dictæ a *Piero* monte Thessaliæ.

(3) Quidquid sum, tuum est: Si mei quantulacumque cura tibi sit, dummodo tibi sit, non curo regna Lydia, quæ olim fuerunt ditissima, ut omnes auctores de Crœso scribunt.

(4) Gylippus fuit vir Lacedæmonius, qui auxiliaturus Syracusanis contra Athenienses 130. naves Atheniensium cepit, & incendit. Vide Justin. lib. 4. Hist.

(5) i. e. Chartas Homericas. *Meles* est fluvius Smyrnæ, quæ est inter urbes, quæ de Homeri patria contendunt.

(6) Hoc meum poema vel totum, seu pars illius tuis labris vagetur.

(7) Pythagoræ metempsychosin, seu de animarum de corpore in corpus transitu opinionem attingit.

Crede mihi propera, nec te jam, Phœbe, pigebit
  Sulpiciæ medicas adplicuisse manus.
Effice, ne macies pallentes occupet artus,
  Neu notet informis pallida membra color.
Et quodcumque mali est, & quidquid triste timemus,
  In pelagus rapidis evehat amnis aquis.
Sancte veni, tecumque feras quicumque sopores,
  Quicumque & cantus corpora fessa levant.
Neu Sponsum torque, metuit qui fata puellæ;
  Votaque pro domina vix numeranda facit.
Interdum vovet: interdum, quod langueat illa,
  Dicit in æternos aspera verba Deos.
Phœbe fave: laus magna tibi tribuetur, in uno
  Corpore servato, restituisse duos.
Jam celeber, jam lætus eris, cum debita reddet
  Certatim sanctis lætus uterque focis.
Tunc te felicem dicet pia turba Deorum:
  Optabunt artes & sibi quisque tuas.

EPIGRAMMA.

QUIDAM NOMINE

Perspectus, *ærarii domini sui custos, postea tantum colonus, a Tibullo inducitur, hoc epigramma fecisse Priapo Deo, qui præest agricolis.*

VIllicus ærari quondam, nunc cultor agelli,
  Hæc tibi Perspectus templa, Priape, dico.
Pro quibus officiis, (1) si fas est, sancte, paciscor,
  Adsiduus custos ruris ut esse velis:
Improbus ut si quis nostrum violarit agellum,
  Hunc tu; sed taceo: (2) scis, puto, quod sequitur.

(1) *Si fas est*, i. e. si fas cum Diis pacisci.

(2) *Hunc tu* percellas, & falce perimas: armabatur enim falce Priapus, secundum illud: *Terreat ut sæva falce Priapus aves.*

OVIDII NASONIS
ELEGIA,
DEFLENTIS
TIBULLI
IMMATURAM MORTEM.

MEmnona si mater, mater ploravit Achillem,
  Et tangunt magnas tristia fata Deas,
Flebilis indignos elegeia solve capillos:
  Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit!
Ille tui vates operis, tua fama, Tibullus
  Ardet in exstructo corpus inane rogo.
Ecce puer Veneris fert eversamque pharetram,
  Et fractos arcus, & sine luce facem.
Adspice, demissis ut eat miserabilis alis,
  Pectoraque infesta tundat aperta manu.
Excipiunt lacrimas sparsi per colla capilli,
  Oraque singultu concutiente sonant.
Fratris in Æneæ sic illum funere dicunt
  Egressum castris, pulcher Iule, tuis.
Nec minus est confusa Venus, moriente Tibullo,
  Quam juveni rupit cum ferus inguen aper.
At sacri vates, & Divum cura vocamur:
  Sunt etiam, qui nos numen habere putent.
Scilicet omne sacrum mors importuna profanat,
  Omnibus obscuras iniicit illa manus.
Quid pater Ismario, quid mater profuit Orpheo?
  Carmine quid victas obstupuisse feras?
Et Linum in silvis idem pater edidit altis,
  Dicitur invicta concinuisse lyra.
Adspice Mæoniden, a quo, ceu fonte perenni,
  Vatum Pieriis ora rigantur aquis.
Hunc quoque summa dies nigro submersit Averno:
  Effugiunt avidos carmina sola rogos.
Durat opus vatum Trojani fama laboris,
  Tardaque nocturno tela retexta dolo.
Sic Nemesis longum, sic Delia nomen habebit,
  Altera cura recens, altera primus amor.
Quid nos sacra juvant? quid nos Ægyptia prosunt
  Sistra? quid in vacuo secubuisse toro?
Cum rapiant malefacta bonos; ignoscite fasso,

Solli-

Sollicitor nullos esse putare Deos.
Vive tamen moriture pius, cole sacra colentem,
Mors gravis a templis in cava busta trahet.
Carminibus confide bonis: jacet ecce Tibullus,
Vox manet e toto parva quod urna capit,
Te ne sacer vates flammæ rapuere rogales?
Pectoribus pasci nec timuere tuis?
Aurea sanctorum potuissent templa Deorum
Urere, quæ tantum sustinuere nefas.
Advertit vultus, Erycis quæ possidet arces:
Sunt quoque, qui lacrimas continuisse negent.
Sed tamen hoc melius, quam si Phæacia tellus
Ignotum vili supposuisset humo.
Hic certe manibus fugientes pressit ocellos
Mater, & in cineres ultima dona tulit.
Hic soror in partem misera cum matre doloris
Venit, inornatas dilaniata comas.
Cumque tuis sua junxerunt Nemesisque, priorque
Oscula, nec solos destituere rogos.
Delia discedens, felicius, inquit, amata
Sum tibi: vixisti, dum tuus ignis eram.
Cui Nemesis, quid ais? tibi sunt mea damna dolori?
Me tenuit moriens deficiente manu.
Si tamen e nobis aliquid nisi nomen, & umbra
Restat: in Elysia valle Tibullus erit.
Obvius huic venies hedera juvenilia cinctus
Tempora, cum Calvo, docte Catulle, tuo.
Tu quoque, si falsum est temerari crimen amici,
Sanguinis, atque animæ prodige Galle tuæ.
His comes umbra tua est, si qua est modo corporis umbra.
Auxisti numeros, culte Tibulle, pios.
Ossa quieta, precor, tuta requiescite in urna,
Et sit humus cineri non onerosa tuo.

SEXTI

SEXTI AURELII PROPERTII EQUITIS ROMANI

I. Vita, & patria. II. Carmina. III. Quando reperta.

I. Sextus Aurelius Propertius floruit post Tibullum eodem, quo Ovidius tempore, ante Ovidium tamen sodalem suum defunctus, ut hic testatur lib. 4. Trist. el. 9. Propertius non minorem laudem scriptis elegis apud Latinos consecutus est, quam apud Græcos Callimachus, Cousque Philetas, quos æmulatum esse ipse se prædicat. Cum autem se ipse Umbrum prodat l. 1. el. ult., sunt tamen, qui ex Umbriæ civitatibus præferant *Fulginiam*, *Trebiam*, alii *Montefalchium*, *Vectonium*, *Assisium*, *Amelium*, *Cannarium*. Pro *Hispello* pugnat Thaddæus Donnola, qui divinationem edidit Fulginiæ 1629. in 4. Et vide Rufinum Binium Assisinatem; & Scaligerum ad 4. 1. Quis autem in animum inducet, quod nobilissimo Vulpio persuasum est, Propertium ab Horatio perstringi sub importuni, & garruli persona l. 1. satyra 9.? Conjicit Joannes Massonius in Nasonis vita Propertium obiisse anno ætatis Ovidii 31. ab u. c. 742.

II. Exstant Propertii lib. 4. Elegiarum, quibus ipse Cynthiæ adblanditur, Tibullianis non concedentes lepore, & elegantia: eruditione vero etiam antevertentes. Elegantissimus Muretus erudite confert inter se in Præfatione in Propertium. Ita de Propertio sentit doctissimus, ac summus vir Salmasius, cujus hæc sunt verba: *Propertius totus scatet hellenismis: præter infinita dicendi genera ex Græco expressa, non dubitavit dice-*

dicere Dryasin pro Dryadibus, Thyniasin pro Thyniacis, Hamadryasin pro Hamadryadibus : nec Ovidius timuit Troasin dicere pro Troadibus, in epistola quadam: Troasin invideo. Hoc exstat judicium Vinc. Gravinæ lib. 1. de rat. Poetica : *Properzio ha novità d' espressioni, fantasia veramente lirica, ed è atto non meno alle cose grandi, che all' amene : ma in Tibullo per avventura è naturalezza maggiore.*

III. Jovianus Pontanus apud Alexand. lib. 2. Genial. dier. cap. 2. refert, Propertii Elegias se adolescentulo primum in lucem prodiisse, cum antea inscitia temporum, incompertæ forent, & incognitæ: opusque obliteratum, & longissimo ævo absumptum, corrosis, & labentibus litteris in cella vinaria sub doliis inventum apparuisse: & cum libelli vetustate verbis, & nominibus absumptis longo situ, & senio, quod in diurna obscuritate latuerat, veram lectionem adsequi nequirent, effectum; ut mendosi codices prodirent, paullatimque discuti errores, & corrigi cœptos, nec tamen effici quivisse, ut posteris omnino integri, inoffensique darentur. Eximiam hujus poetæ editionem e MSS. emendatam diligenter, & animadversionibus eruditis, atque ingeniosis illustratam publicæ luci dedit Janus Broukusius Amstel. 1702. in 4. ex officina Henr. Vestenii, adposito indice omnium vocabulorum. Lucem viderunt Lips. 1588. in 8. Georgii Treptæ Chemniciensis phrases e Tibullo, ac Propertio collectæ tribus libris.

SEXTI

SEXTI AURELII PROPERTII

EX LIBRO PRIMO

ELEGIA I.

NOVAM SPONSAM

Suam admonet poeta, ne peregrino ornatu, & emptitio sese excolat, cum sola pudicitia, morumque probitas sint vera Sponsæ ornamenta.

QUid juvat ornato procedere (1) vita capillo,
Et tenues (2) Coa veste movere sinus?
Aut quid (3) Orontea crines perfundere myrrha:
Teque (4) peregrinis vendere muneribus?
Naturæque decus mercato perdere cultu?
Nec sinere in propriis membra nitere bonis?
Adspice quos summittit humus formosa colores,
Ut veniant hederæ sponte sua melius:
Surgat & in solis formosius arbutus antris,
Et sciat (5) indociles currere lympha vias.
Litora nativis pellucent picta lapillis,
Et volucres nulla dulcius arte canunt.
Non sic (6) Leucippis succendit Castora Phæbe,
Pollucem cultu non Elaira soror.
Non (7) Idæ, &, cupido quondam discordia Phœbo,
Eveni patriis filia litoribus.
Nec Phrygium falso traxit candore maritum
Avecta (8) externis Hippodamia rotis.

Sed

(1) *Vita*, i. e. Sponsa.

(2) *Cos* insula maris Ægæi, ubi bombycinæ vestes primum inventæ: in hac insula nati sunt Hippocrates medicus, & Apelles pictor.

(3) *Orontes* est fluvius Syriæ, a Libano monte in Mediterraneum delabens: quare *Orontea myrrha*, i. e. *Syrio malobathro*, ut ait Horat.

(4) *Munera peregrina* Horatius vocat *munera navium*, quia navibus adducuntur, ut sunt *vestes Coæ* &c.

(5) *Indociles*, i. e. per desertas vias.

(6) *Phœbe Leucippis*, i.e. *Phœbe* filia *Leucippi*: *Leucippus* Sicyoniorum Rex duas habuit filias; *Phœben* scilicet, & *Elairam*, quas ob nativam pulchritudinem sibi desponderunt *Castor*, & *Pollux*.

(7) *Non Idæ*, & *Phœbo* &c. Marpessam filiam *Eveni*, uxorem *Idæ* rapuit *Phœbus*, quem arcu *Idas* invasit ob recuperandam uxorem: sed Jupiter Mercurium misit, ut Marpessa maritum deligeret, quæ Idam Phœbo prætulit.

(8) *Externis rotis* &c. Oraculum cecinit tum moriturum Oe.

Sed facies aderat nullis obnoxia gemmis,
  Qualis (1) Apelleis est color in tabulis.
Non illis studium vulgo conquirere amantes.
  Illis ampla satis forma, pudicitia.
Non ego nunc vereor, ne sis mihi vilior istis:
  Uni si qua placet, (2) culta puella sat est.
Cum tibi præsertim Phœbus sua carmina donet,
  (3) Aoniamque libens Calliopea lyram:
His tu semper eris nostræ gratissima vitæ,
  Tædia dum miseræ sint tibi (4) luxuriæ.

ELEGIA II.

CYNTHIÆ PERFIDIAM

Exprobrat, quæ, quamvis Propertius in magnum vitæ periculum fuisset adductus, tamen ornatus non deposuerit, nec de eo laboraret. Quodnam vero periculum subierit poeta, nefas est divinare.

SÆpe ego multa tuæ levitatis dura timebam,
  Hac tamen excepta, Cynthia, perfidia.
Adspice me quanto rapiat Fortuna periclo:
  Tu tamen in nostro lenta timore venis:
Et potes externos manibus componere crines,
  Et longa (5) faciem quærere desidia:
Nec minus Eois pectus variare lapillis,
  Ut formosa, novo quæ parat ire viro.
At non sic Ithaci digressu mora (6) Calypso
  Desertis olim fleverat æquoribus.
Multos illa dies incomptis mœsta capillis
  Sederat, injusto multa locuta salo:
Et quamvis numquam posthac visura, dolebat
  Illa tamen (8) longæ conscia lætitiæ.

(1)

nomaum patrem Hippodamiæ, cum filia nupsisset: cum autem bene multi expeterent, pater certamen curule proposuit, hac lege, ut victi necarentur, victor uxorem duceret: quamplurimi victi sunt, & interempti. Tandem *Pelops* venit ad certamen corrupto Myrtilo auriga Oenomai, ut fragiles axes currui subjungeret; unde *Pelops* victor exstitit. & Hippodamiam duxit; ab eoque regnum Elidis, & Pisarum *Peloponnesum* nuncupatum est. Dicitur autem *externis rotis*, i. e. curru peregrino, nam *Hippodamia* erat Græca, *Pelops* barbarus, seu *Phryx*,

(1) *Apelles* commendatur picturæ simplicitate.

(2) Puella honesto cultu ornata.

(3) *Aonia* dicta est Bœotia, quæ tota consecrata est Musis. Calliope est illa ex Musis, quæ heroico carmini præest.

(4) Odium infelicis *luxus*.

(5) Terentius in Heautont. *Dum moliuntur, dum comuntur, annus est*.

(6) *Calypso* Atlantis filia, quæ in insula Ogygia regnavit, ubi Ulyssem Ithacæ Regem diu retinuit, & inde Diis jubentibus invita dimisit.

(7) Conscia præteriti gaudii.

(1) Alphesibœa suos ulta est pro conjuge fratres;
Sanguinis & cari vincula rupit amor.
Nec sic (2) Æsoniden rapientibus anxia ventis
(3) Hypsipyle vacuo constitit in talamo.
Hypsipyle nullos post illos sensit amores,
Ut semel Æmonio (4) tabuit hospitio.
Conjugis (5) Evadne miseros elata per ignes
Occidit Argivæ fama pudicitiæ.
(6) Quarum nulla tuos potuit convertere mores,
Tu quoque uti fieres nobilis historia.
Desine jam revocare tuis perjuria verbis,
Cynthia, & (7) oblitos parce movere Deos.
Audax ah nimium, nostro dolitura periclo,
Si quid forte tibi durius inciderit.
Multa prius vasto labentur flumina ponto,
Annus & inversas duxerit ante vices,
Quam tua sub nostro mutetur pectore cura,
Sis quodcumque voles, non aliena tamen:
Quamve mihi viles isti videantur ocelli,
Per quos sæpe mihi (8) credita perfidia est.
Hos tu jurabas, si quid mentita fuisses,
Ut tibi suppositis exciderent manibus.
Et contra magnum potes hos adtollere solem?
Nec tremis admissæ conscia nequitiæ?
Quis te cogebat multos pallere colores,
Et fletum invitis ducere luminibus?
Queis ego nunc pereo, similes moniturus amantes
O nullis tutum credere blanditiis!

ELE-

(1) *Alphesibœam* Alcmæon duxit uxorem donato monili: mox Alcmæon ipsam relinquens duxit Callirhoen: cum autem hic ad Alphesibœam rediisset recepturus monile ab Alphesibœa fratribus occisus est: quod facinus ægerrime ferentem Alphesibœam fratres suos obtruncasse, inquit Propertius.

(2) *Æsonidem*, i. e. Jasonem, a patre *Æsone*.

(3) *Hypsiphyle* sola feminarum Lemniarum patrem servavit, cum reliquæ omnes viros, & parentes occidissent: cumque esset Regina insulæ Lemni, *Jasonem* ad vellus aureum adsportandum properantem hospitio excepit: ex quo duos filios suscepit. Vid. Ovid. Ep. *Hypsiphyles* ad Jasonem.

(4) *Tabuit*, i. e. ingemuit, postquam Jason *Æmonius*, i. e. *Thessalus* ab tuo hospitio discessit.

(5) *Evadne* Capanei, in bello Thebano Ducis egregii, uxor tanto amore conjugem Capaneum prosequebatur, ut cum ipse bello occubuisset, in ejus rogum ardentem seipsa conjecerit, reliqueritque famam immortalem Græcæ pudicitiæ.

(6) Harum heroidum exempla ingenium tuum mutare non valuere &c.

(7) Abstine ad iram incitare Deos, oblitos tui periurii.

(8) Per quos persuasus sum de tua perfidia.

ELEGIA III.
GALLUM

Amicum suum poeta monet, exemplo Herculis, cui Nymphæ rapuerunt Hylam, cujus raptum graphice pingit, ut filium suum diligentissime defendat a Nympharum Ausoniarum rapina, nec incomitatum vagari sinat, ne idem patiatur, quod Hercules.

HOc pro continuo te, Galle, monemus amore,
  Id tibi ne vacuo defluat ex animo.
Sæpe imprudenti (1) fortuna occurrit amanti,
  Crudelis (2) Minyis dixerit Ascanius.
Est tibi non infra speciem, non nomine dispar
  (3) Thiodamanteo proximus ardor Hylæ.
Nunc tu sive leges umbrosæ flumina silvæ,
  Sive (4) Aniena tuos tinxerit unde pedes;
Sive (5) Gigantæa spatiabere litoris ora,
  Sive ubicumque vago fluminis hospitio:
Nympharum semper cupidas defende rapinas:
  Non minor (6) Ausoniis est amor ah Dryasin.
Ne tibi (7) sit duros montes, & frigida saxa,
  Galle, neque expertos semper adire lacus:
Quæ miser ignotis (8) error perpessus in oris
  Herculis indomito fleverat Ascanio.
Namque ferunt olim (9) Pagasæ navalibus Argo
  Egressam longe (10) Phasidos isse viam;
Et jam præteritis labentem (11) Athamantidos undis,
  (12) Mysorum scopulis adplicuisse ratem.

(1) *Fortuna adversa.*

(2) *Miniæ* dicti sunt Argonautæ, qui in Cholcos ad vellus aureum navigarunt: erant plerique ex *Minyiæ* Regis Orchomeni filiis orti. *Crudelis*, i. e. infestus *Minyis*: testis sit *Ascanius*, qui est lacus juxta Olympum, & ex eo fuerunt Nymphæ, quæ Hylam rapuerunt quare Hercules iratus deseruit navigationem, & Argonautas.

(3) Hylas fuit filius Thiodamantis, quem rapuit Hercules, secumque in Cholcos ducebat: fregit autem Hercules remum, & e navi egressus est cum Hyla, ut in Mysiæ silvis alium compararet: cum autem ob æstum siti laboraret, misit Hylam cum urna ad Ascanium fluvium, ut aquam adferret. Sed Hylas in flumen prolabens demersus est: quod poetis caussam fabulæ præbuit, Hylam raptum esse a Nymphis.

(4) *Anio* fluvius in agro Tiburtino.

(5) Maritima regio prope Cumas, ubi Phlegræus campus; ubi *Gigantes* habitasse dicuntur.

(6) *Nymphæ Ausoniæ*, seu Italæ, non secus ac Bithyniæ Gallæ amant puerum; græce *Dryasin* pro Dryadibus.

(7) Ne mens sit tibi adire montes &c.

(8) *Error perpessus Herculis*, i. e. quæ *Hercules* errans pertulit, conquestus apud crudelem fluAscanium.

(9) *Pagasa* oppidum Thessaliæ, ubi *Argo* navis vehens Argonautas extructa est.

(10) *Phasis* est fluvius Cholcorum: describitur iter navis.

(11) *Athamantis* est Helle filia Athamantis, Thebarum Regis, quæ demersa undis dedit nomen Hellesponto.

(12) *Mysorum scopuli.* Mysia est Bithyniæ, & Phrygiæ conterminа in Asia.

Hic (1) manus heroum placidis ut constitit oris,
Mollia composita litora fronde tegit.
At (2) comes invicti juvenis processerat ultra,
Raram sepositi quærere fontis aquam.
Hunc duo sectati fratres Aquilonia proles:
Hunc super & (3) Zethes, hunc super & Calais
(4) Oscula suspensis instabant carpere palmis,
Oscula & alterna ferre supina fuga.
(5) Ille sub extrema pendens secluditur ala,
Et volucres ramo submovet insidias.
Jam (6) Pandioniæ cesset genus Orithyiæ:
(7) Ah dolor ibat Hylas, ibat Hamadryasin.
(8) Hic erat Arganthi Pegæ sub vertice montis,
Grata domus Nymphis humida (9) Thyniasin:
Quam supra nullæ pendebant (10) debita curæ
Roscida desertis poma sub arboribus;
Et circumriguo surgebant lilia prato
Candida, purpureis mixta papaveribus.
Quæ modo decerpens tenero pueriliter ungui,
Proposito florem (11) prætulit officio.
E modo formosis incumbens nescius undis
(12) Errorem blandis tardat imaginibus:
Tandem haurire parat demissis flumina palmis,
Innixus dextro plena trahens humero.
Cujus & accensæ Dryades candore puellæ
Miratæ solitos destituere choros.
Prolapsum leviter facili traxere liquore.
Tum (13) sonitum rapto corpore fecit Hylas,
Cui procul Alcides iterat responsa; sed illi
(14) Nomen ab extremis fontibus aura refert.

His

(1) Cœtus Argonautarum.

(2) *Comes invicti juvenis*, i. e. Hylas.

(3) *Zethes*, & *Calais* filii Aquilonis secuti sunt Hylam, profecti cum Argonautis ad vellus aureum.

(4) Hi duo venti desuper velitabant, quare erant ore prono, & manibus suspensis: & Hylas respiciens cælum supino erat vultu, unde oscula supina dicuntur.

(5) Iste subter extrema penna suspensus secernitur; ramoque insidias alatas arcet.

(6) Nunc venti filii Orithyiæ uxoris Aquilonis, quæ dicitur Pandionia ab avo suo Pandione, patre Erecthei, Athenarum Regis, cujus filia fuit, cessent insectari Hylam.

(7) *Hylas* futurus caussa doloris Dryadibus, quæ eadem sunt ac Hamadryades.

(8) *Hic* Hylas erat in radicibus montis Arganti, qui est in Bithynia, ad cujus montis radices erat fons *Pege*, ubi raptus fuit Hylas.

(9) *Thyniasin*, idest Bithynicis; Bithynia dicta fuit *Tynia* a *Tyro* Arganthones Nymphæ filio.

(10) Non culta ab hominibus.

(11) Præposuit flores muneri hauriendæ aquæ.

(12) *Errorem* longiorem facit despiciens in limpidis aquis sibi adridentes imagines.

(13) *Fecit sonitum*, idest clamavit *Hylas*.

(14) Virg. Ecl. 6. *Litus Hyla, Hyla omne sonaret*. *Aura*, i. e. Echo.

His, o Galle, tuos monitis servabis amores,
Formosum Nymphis credere tutus Hylam.

ELEGIA IV.

GALLUS,

In bello Perusino interfectus, admonet socios ex acie fugientes, ut sorori suæ mortem ipsius denuntient, ossaque sua fuisse per Etruriam disjecta.

Tu, qui consortem properas evadere casum,
Miles, ab (1) Etruscis saucius aggeribus:
Quid (2) nostro gemitu turgentia lumina torques?
Pars ego sum vestræ (3) proxima militiæ.
Sic te servato possint gaudere parentes,
Hæc (4) soror acta tuis sentiat e lacrimis,
(5) Gallum, per medios ereptum Cæsaris enses,
Effugere ignotas non potuisse manus.
Et quicumque super dispersa invenerit ossa
Montibus Etruscis, hæc sciat esse mea.

ELEGIA V.

TULLUM,

Cui primum hunc librum dedicavit, docet quis, & qualis ipse sit, quo genere, & familia, & qua ex patria natus.

Qualis, & unde genus, qui sint mihi, Tulle, parentes,
Quæris pro nostra semper amicitia.
Si (6) Perusina tibi patriæ sunt nota sepultæ
Italiæ duris funera temporibus,
Cum Romana suos egit discordia (7) cives:
(Sis mihi præcipue pulvis Etrusca dolor.
(8) Tu projecta mei perpessa es membra propinqui,
Tu nullo miseri contegis ossa solo:)
Proxima supposito contingens (9) Umbria campo
Me genuit, terris fertilis uberibus.

(1) Per Etruscos aggeres poeta denotat bellum Perusinum, cum Augustus L. Antonium Perusiæ obsedit, & fame ad deditionem coegit. Perusia numeratur inter principes Tusciæ civitates, quæ tota hujus belli incendio conflagravit.

(2) *Nostro gemitu*, i. e. nostro desiderio.

(3) Ego nuper fui pars vestræ militiæ.

(4) *Soror mea.*

(5) Fortassis hic est Cornel. Gallus Propertii propinquus, quem & Virg. dilexit, & cui inscripsit Eclogam.

(6) De bello Perusino vide Sueton. in Augusto cap. 14. & re. Perusia ab Augusto excisa, & incensa est.

(7) Bellum triumvirale intelligit inter Augustum, Lentulum, & Antonium.

(8) Se convertit poeta ad Etruriam, & conqueritur de ipsa, ob miseram necem sui Galli. Vide præced. elegiam.

(9) *Umbria supposito campo proxima*, i. e. contigua ruinis Perusiæ.

SEXTI AURELII
PROPERTII
EX LIBRO SECUNDO.
ELEGIA I.
ALTERUM HUNC LIBRUM

Suo nuncupat Mecœnati Propertius, significatque, se libentissime, heroica scripturum, si ingenium non defuisset, & a Diis hoc concessum esset.

Quod mihi si tantum, (1) Mecœnas, fata dedissent,
Ut possem heroas ducere in arma manus,
Non ego (2) Titanas canerem, non Ossan Olympo
Impositum, ut cæli Pelion esset iter:
Non veteres (3) Thebas, nec Pergama nomen Homeri:
(4) Xerxis & imperio bina coisse vada:
Regnave prima (5) Remi, aut (6) animos Carthaginis altæ,
(7) Cimbrorumque minas, & benefacta Mari.
Bellaque, resque tui memorarem Cæsaris; & tu
Cæsare sub magno cura secunda fores.
Nam quoties (8) Mutinam, aut (9) civilia busta Philippos,
Aut canerem (10) Siculæ classica bella fugæ:
Eversosque (11) focos antiquæ gentis Etruscæ,
Et

(1) O Mecœnas, deducerem Heroicas copias meis versibus in prælia.

(2) *Titanas* Tellus incitavit in Saturnum, quos Jovis ope devictos detrusit in Tartarum. Nec canerem *Ossæ Pelion* impositum & Ossan *Olympo* qui montes sunt in Thessalia Gigantum bello contra Jovem famosi.

(3) Non bellum *Thebanum*, quod Ponticus, & Statius apud Romanos scripsere. Pergama fuerunt Urbis Trojæ arces, cujus bellum Homerus 24. libris complectens æternam famam consecutus est.

(4) *Xerxes* Rex Persarum duo litora Hellespontí ponte junxit: de quo Herodotus, & Plutarchus.

(5) Originem Romæ.

(6) Bella Punica.

(7) *Cimbri* Germaniæ populi vicini oceano a patrio solo egressi imperium Romæ evertissent, nisi *Marius Arpinas* illos in Italiam properantes variis certaminibus oppressisset: unde dicit Cic. Orat. pro Sextio, *ad salutem Imperii Romani natus*: & poeta noster: *Et benefacta Mari*.

(8) *O Mecœnas*, mea Musa te semper jungeret armis Augusti, quoties canerem *Mutinam*, aut *Philippos* &c. *Mutina* obsessum D. Brutum ab Antonio Hirtius, & Pansa Coss. Romani liberarunt.

(9) *Philippi* urbs Thessaliæ: hic ab Augusto Brutus, & Cassius devicti sunt; & ubi Cæsar Pompejum deleverat: dicuntur *busta civilia*, quod ibi innumeri cives civili bello occubuerunt.

(10) Augustus Sext. Pompejum Pompeji magni filium devicit, qui fugit sex tantum navibus, reliquis omnibus amissis, & captis plusquam 350. Vid. Suet. in Aug. c. 16.

(11) Bellum *Perusinum* intelligit. Vide supra.

Et (1) Ptolemææ litora capta Phari:
Aut canerem(2)Ægyptum, & Nilum, cum tractus in urbem
Septem captivis debilis ibat aquis:
Aut Regum auratis circumdata colla catenis;
Actiaque in Sacra currere (3) rostra via:
(4) Te mea Musa illis semper contexeret armis,
Et sumpta, & posita pace fidele caput.
(5) Theseus infernis, superis testatur Achilles,
Hic Ixioniden, ille Menœtiaden.
Sed neque (6) Phlegræos Jovis, Enceladique tumultus
Intonet augusto pectore (7) Callimachus:
Nec mea conveniunt duro præcordia versu
(8) Cæsaris in Phrygios condere nomen avos.
Navita de ventis, de tauris narrat arator,
Enumerat miles vulnera, pastor oves.

ELEGIA II.
POETA ELEGIS

Continendis se modum imponere significat, & jam tempus esse dicit, res a Cæsare Aug. præclare gestas carmine heroico celebrandi.

Sed tempus (9) lustrare aliis Helicona choreis,
Et campum (10) Hæmonio jam dare tempus equo:

(1) *Pharos* insula Ægypti Alexandriæ ponte juncta: in ea erat turris immensæ altitudinis, quæ nomen ab insula accepit. Bellum Alexandrinum hic intelligit Propertius. Vide Suet. in Aug. c. 17. Dicitur *Ptolemæa* hæc *Pharos* a primo Rege, antea vocabantur Pharaones, uti habetur ex sacris Codd.

(2) *Ægyptum* devictam, & in provinciam redactam, & *Nilum* Romam in triumphum tractum: simulacra etiam fluviorum in triumphum circumferebant Romani: *magno mœrentem corpore Nilum. Virg. l.* 8. *Septem aquis*, i.e. septem ostiis.

(1) *Rostra* nempe navium ereptarum bello *Actiaco*, seu ad *Actium* promontorium Epiri gesto, ubi M. Antonium Augustus vicit, fugavitque, ludosque ibidem instituit Apollini, & *Actia* nuncupavit. *Sacra via*, qua vecta sunt rostra, est vicus Romæ, per quem triumphales vehebantur in Capitolium.

(4) Laus Mecœnatis Augusto fidelissimi domi, militiæque.

(5) Amicitiam Mecœnatis in Augustum comparat amicitiæ *Thesei* in *Ixionidem*, i. e. Pirithoum fil: *Ixionis*, & *Achillis* in *Menœtiadem*, i. e. Patroclum fil. *Menœtii*. *Theseus* cum suo *Pirithoo* descendere non metuit ad inferos ad Proserpinam rapiendam. Quantum *Achilles* dilexerit *Patroclum* testatur Homerus, qui de Patrocli morte ab Hectore occisi mœrores describit.

(6) *Phlegræos* campos supra diximus juxta Puteolos, vulgo *Solfataja*. *Enceladus* fuit unus ex gigantibus, qui bellum Jovi excitavit, & fulmine ictus monti suppositus est.

(7) Qui grandi stilo, & cothurno non adsurgit, bella scribere non præsumat, uti *Callimachus*, cujus est blandus scribendi modus, & cui tacite se comparat Propertius: ita Ovid. *Callimachi numeris non est dicendus Achilles*.

(8) i. e. non est meorum laterum, superbo versu nomen Cæsaris ad ejus majores Heroas Phrygios deducere.

(9) *Lustrare Helicona choreis*, i. e. obire aliis choreis montem Musis sacrum, in Bœotia situm.

(10) *Equo Hæmonio*, i. e. Thessalos in Thessalia equi laudatissimi.

Jam libet & fortes memorare ad prælia turmas,
  Et Romana (1) mei dicere castra ducis.
Quod si deficiant vires, audacia certe
  Laus erit. In magnis & voluisse, sat est.
Nunc volo (2) subducto gravior procedere vultu;
  Nunc aliam citharam me mea Musa docet.
Surge, anima, ex humili jam carmine: sumite vires
  Pierides: (3) magni nunc erit oris opus.
Jam negat (4) Euphrates equites post terga tueri
  Parthorum, & Crassos se tenuisse dolet.
(5) India quin, Auguste, tuo dat colla triumpho;
  Et domus intactæ te tremit (6) Arabiæ.
Et si qua extremis tellus se subtrahit oris,
  Sentiet illa tuas postmodo capta manus.
Hæc ego castra sequar, vates tua castra canendo
  Magnus ero: (7) servent hunc mihi fata diem.
Ut (8) caput in magnis, ubi non est tangere, signis,
  Ponitur hic imos ante corona pedes:
Sic nos, nunc inopes laudis conscendere carmen,
  Pauperibus sacris vilia tura damus.
Nondum etiam (9) Ascræos norunt mea carmina fontes:
  Sed modo Permessi flumine lavit amor.

ELEGIA III.
AD CRISPUM.

Serius se venisse dicit, detentum inspectione porticus Apollinis, quæ ab Augusto Cæsare absoluta est. Hæc porticus templo Apollinis Palatini cum Bibliotheca Græca, & Latina adjuncta erat.

Quæris, cur veniam tibi tardior? aurea Phœbi
  Porticus a magno Cæsare aperta fuit.

Tota

(1) Augusti Cæsaris, cujus partes secutus fuit poeta.

(2) *Subducto vultu*, i. e. contracta, & caperata fronte, & severa.

(3) Ita Horat. *Cui mens divinior, atque os magna sonaturum.* Sat. 4. l. 1.

(4) Fluvius maximus Asiæ ab Armenia in Persicum sinum se exonerans. Augustus post confecta bella civilia ad componendas res Orientis venit in Syriam: metu belli cum Romanis perculsus Rex Parthorum Phraates, reddidit Augusto omnes captivos Romanos, signaque omnia militaria, quæ Antonio, & Crasso adempta fuerant: ita etiam Hor. l. 1. Epist. *Et formidatam Parthis te principe Romam.*

(5) Regio Asiæ vastissima sub Augusto primum cum Romanis societatem iniit.

(6) *Arabiam* regionem inter sinum Arabicum, & mare Rubrum, Augustus duce Ælio Gallo subegit.

(7) *Servent*, i. e. concedant.

(8) Elegans similitudo: Sicuti corona ponitur ad pedes statuarum, quarum capita attingere non licet; ita ego, cum non possim attingere sublime carmen, humilis, & egenus vilia tura offero.

(9) Hippocrenem & Aganippen intelligit: significat, se nondum carmine heroico bene exercitatum, quo usus est Hesiodus, dictus *Ascræus* ab urbe *Ascra*, ad Heliconis radices sita: ex quo monte oritur Permessus, quo flumine se solum lotum dicit.

Tota erat in speciem (1) Pœnis digesta columnis:
Inter quas (2) Danai femina turba senis.
Hic equidem (3) Phœbo visus mihi pulchrior ipso
Marmoreus tacita carmen hiare lyra.
Atque aram circum steterant (4) armenta Myronis
Quatuor artificis vivida signa boves.
Tum medium claro surgebat marmore templum,
Et patria Phœbo carius (5) Ortygia.
Auro Solis erat (6) supra fastigia currus,
Et (7) valvæ Libyci nobile dentis opus.
Altera dejectos (8) Parnassi vertice Gallos,
Altera mœrebat funera Tantalidos.
Deinde (9) inter matrem Deus ipse, interque sororem
(10) Pythius in longa carmina veste sonat.

(1) *Columna* ex marmore *Punico*. *In speciem*, idest in ornatum.

(2) *Danai femina turba* pro feminea turba. *Danaus* Rex Ægypti 50. filias genuit, quas cum peteret Ægyptus frater filiis suis, qui totidem erant numero, in uxores: *Danaus*, oraculo docente, se a genero interfectum iri, jussit filias suas, ut ipsum interficerent, quæ cultris armatæ, viros suos somno, lætitiaque sopitos nocte jugularunt, præter Hypermnestram, quæ Linum virum suum servavit, qui postea secundum oraculum *Danaum* interfecit.

(3) In illa porticu *Phœbus* erat marmoreus ipso Phœbo pulchrior, & hiscendo carmina canere videbatur.

(4) Circa aram Phœbi erant quatuor boves ænei *Myronis* peritissimi sculptoris. Apollo pavisse armenta dicitur.

(5) *Ortygia* dicta est Delos insula Cycladum in Ægæo, Apollinis templo clarissima.

(6) Supra templorum *fastigia* simulacra Deorum curru vecta imponi solebant.

(7) Valvæ hujus templi Palatini ex ebore Libyco miræ artis artificium ostentabant. In Libya proveniunt elephantes, unde *dentes Libyci*.

(8) In foribus eburneis hujus templi Palatini insculpta erant varia Apollinis egregia facinora: in una valva erant *Galli* de *Parnasso* fulminibus e cœlo missis præcipitati, qui in Phocidem irruperunt, ut Apollinis templi in Delphis donaria diriperent: inde in Asiam penetrarunt, & Galatiæ provinciæ nomen indiderunt. In altera valva templi erat historia *filiæ Tantali* Niobes, ac ejus filiorum, qui omnes ad unum perierunt Apollinis, ac Dianæ sagittis confossi.

(9) I. e. *Latonam* insculptam, & *Dianam*: *Latona* ab Jove habuit duos gemellos *Apollinem*, & *Dianam* in *Delo* insula.

(10) Apollo dicitur *Pythius* a serpente interfecto. Ovid. lib. 1. Metam.

SEXTI AURELII
PROPERTII
EX LIBRO TERTIO
ELEGIA I.
CALLIMACHI, ET PHILETÆ COI

Græcorum Poetarum, Elegiarum scriptorum, umbras invocat Propertius, ut adnumeretur inter Poetas elegiacos: inde seipsum commendat, quippe qui primus Latinus Elegias excoluerint, unde sibi nomen immortale auguratur.

Callimachi manes, & Coi sacra Philetæ,
In (1) vestrum, quæso, me finite ire nemus.
Primus ego ingredior puro de fonte sacerdos
Itala per Grajos (2) orgia ferre choros.
Dicite, quo pariter carmen (3) tenuastis in antro,
Quove pede ingressi, (4) quamve bibistis aquam.
Ah valeat, Phœbum quicumque moratur in armis.
(5) Exactus tenui pumice versus eat,
Quo me fama levat terra sublimis, & (6) a me
Nata coronatis Musa triumphat equis;
Et mecum in curru parvi vectantur amores,
Scriptorumque meas turba secuta rotas.
Quid frustra missis (7) in me certatis habenis?
Non datur ad Musas currere lata via.
Multi, Roma, tuas laudes annalibus addent,
Qui finem imperii (8) Bactra futura canent.
Sed quod pace legas, opus hoc (9) de monte Sonorum
De-

(1) Hor. *Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbem.*

(2) *Orgia* apud Græcos sunt omnium Deorum sacra, sicut *cærimoniæ*, & *ritus* apud Latinos: Musæ enim habent sua sacra, & cærimonias, unde Poetæ appellantur *Sacerdotes*, qui ferunt elegiarum sacramenta inter Græcorum poetarum choros.

(3) *Antra* non pauca erant sacra Musis secessum quærentibus. *Tenuastis*, i. e. concinnastis ad mollem, & tenuem stilum Callimachi. *Quo pede*, i. e. bono, an lævo intrastis?

(4) Plurimi fontes Musis sacri. Persius: *nec fonte labra prolui caballino.*

(5) Adludit ad morem, quo solebant veteres expolire pumice libros.

(6) *Nata a me musa*. i. e primus ego Elegiarum scriptor: & jam Musa Latina vehitur curru triumphali una cum turba cupidinum, turba poetarum rotas subsequente.

(7) Quid a me contenditis? difficilis aditus ad Musas.

(8) Seu *Bactrum*, primarium Scythiæ oppidum.

(9) Ex Helicone, vel Parnasso libellus noster, semita nulli hactenus trita, hoc opus adtulit; quod in pace legas.

Detulit intacta pagina nostra via.
Mollia (1) Pegasides, vestro date serta poetæ:
  Non faciet capiti dura corona meo.
At mihi quod vivo detraxerit (2) invida turba,
  Post obitum duplici fœnore reddet honos.
Omnia post obitum fingit majora vetustas:
  Majus ab exsequiis nomen in ora venit.
Nam quis (3) equo pulsas abiegno nosceret arces?
  (4) Fluminaque Æmonio comminus isse viro?
Idæum (5) Simoenta Jovis cunabula parvi?
  (6) Hectore per campos ter maculasse rotas?
Deiphobumque, Helenumque, & Polydamanta sub armis?
  (7) Qualemcumque Parim vix sua nosset humus.
Exiguo sermone fores nunc, Ilion, & tu
  Troja bis (8) Oetæi numine capta Dei:
Nec non ille tui casus memorator Homerus
  Posteritate suum crescere sensit opus.
Meque inter seros laudabit Roma nepotes,
  Illum post cineres auguror esse diem.
Ne mea comtempto lapis indicet ossa sepulcro,
  Provisum est, (9) Lycio vota probante Deo.

ELEGIA II.
CARMINIBUS

Significat Poeta nihil esse perennius, nullasque esse moles pyramidum, & monumentorum superbas structuras, quæ non sint habitura finem, sed solum gloriam, & famam partam viribus ingenii semper victuram.

CArminis interea nostri redeamus in orbem,
  Gaudeat ut solito casta puella sono.

(1) *Pegasides* appellantur Musæ a fonte, quem Pegasus equus ictu ungulæ aperuit. *Mollia serta*, ob blandos Elegiarum versus; non quærit poeta *coronas* partas in canendis Ducum gestis.

(2) Vellejus Paterc. *Præsentia invidia, præterita veneratione prosequimur*.

(3) Intelligit Trojam *abiegno equo* captam.

(4) *Xanthum*, & *Simoenta* significat, qui uti canit Homerus simul concurrisse ad obruendum Achillem, ab *Æmonia*, quæ & Thessalia, oriundum.

(5) *Simois* fluvius prope *Idam* non procul a *Troja*, ubi *Jupiter* nutritus fuit.

(6) *Hector* ab Achille victus ter raptatus est adligatus currui circum Trojæ mœnia.

(7) *Tres Heroes* carminibus Homeri, & Virgilii notissimi. *Paris* vero, formosum licet, at imbellem, vix novissent sui cives.

(8) *Oetæus* Deus dicitur Hercules, ab Oeta monte Thessaliæ, in quo conflagravit. *Troja* dicitur *bis capta* nutu Herculis. Hercules enim eam cepit, quando ei promissos equos Laomedon Rex denegavit. Iterum capta fuit, cum Philoctetes Herculis ipsius sagittis, in quibus Trojæ fatum erat, Paridem occidit.

(9) *Lycius Deus* est Apollo, a *Lycia* Asiæ provincia, ubi templum clarissimum habuit: & *Lyciæ sortes* a Virg. dicta sunt oracula Apollinis. Dictus est etiam *Patareus*, nam *Pataræ* fuit hoc templum Apollinis *Lycii*.

Orphea (1) detinuisse feras, & concita dicunt
  Flumina Threicia sustinuisse lyra.
Saxa (2) Cithæronis Thebas agitata per artem
  Sponte sua in muri membra coisse ferunt.
Quin etiam, (3) Polypheme, fera Galatea sub Ætna
  Ad tua rorantes carmina flexit equos,
Miremur, nobis & (4) Baccho, & Apolline dextro,
  Turba puellarum si mea verba colit?
Quod non (5) Tænariis domus est mihi fulta columnis,
  Nec camera auratas inter eburna trabes,
Nec mea (6) Phæacias æquant pomaria silvas,
  Non operosa rigat (7) Martius antra liquor.
At (8) Musæ comites, & carmina cara legenti,
  Et defessa choris Calliopea meis.
Fortunate meis quisquis celebrabere chartis,
  Carmina virtutis sunt monumenta tuæ.
Nam neque Pyramidum sumptus ad sidera ducti,
  (9) Nec Jovis Elæi cælum imitata domus:
Nec (10) Mausolei dives fortuna sepulcri
  Mortis ab extrema conditione vacat.
Aut illis flamma, aut imber subducet honores,
  Annorum aut ictu pondera victa ruent.
At non ingenio quæsitum nomen ab ævo
  Excidet. Ingenio stat sine morte decus.

ELE-

(1) Quomodo *Orpheus* ad se *feras* lyræ cantu traxerit, narrat Ovid. l. 10. Metam.

(2) *Cithæron* mons est Bœotiæ, cujus saxa e sedibus suis convulsa, & attracta lyræ Amphionis cantu sponte sua coaluere, ut Thebarum mœnia componerentur.

(3) *Polyphemus* Cyclops Neptuni filius, sub Ætna degens traxit *Carminibus Galateam* vectam *equis rorantibus*: erat enim Dea marina.

(4) *Bacchus*, & *Apollo* Dii poetarum tutelares, unde cum faveant, fiunt versus iucundissimi: dicit infra Prop. *Hæc curent pueri, curent hæc scripta puellæ, meque Deum clament, & mihi sacra ferant.*

(5) Marmor Tænarium, idest tractum ex promontorio Laconiæ in Peloponnesо.

(6) Corcyra insula dicta est *Phæacia*, a Phæaco Alcinoi filio, qui ibidem habuit hortos, quibus nil fuit mirabilius.

(7) *Martius liquor* fuit aqua laudatissima, Romam a gente *Marcia* ducta, quam restituit M. Agrippa.

(8) Sunt tamen mihi *Musæ comites*, versusque mei sunt jucundi lectoribus, & meis cantibus lassata est *Calliope* una ex Musis.

(9) *Jovis* Olympii templum intelligitur, quod in *Elide* fuit, celeberrimum ludis, & oraculo: ubi Jovis statua eburnea incredibili magnitudine a Phidia fabrefacta.

(10) *Mausolus* fuit Rex Cariæ, huic mortuo Artemisia uxor sepulcrum construxit ea magnificentia, ut inter septem orbis miracula recenseretur.

ELEGIA III.

SOMNIUM.

Narrat poeta: visus enim erat sibi in Helicone Musarum monte dormire, cumque Heroico carmine bella scribere meditaretur, a Phœbo admonitum se dicit, ut ad elegos se converteret.

Visus eram molli recubans Heliconis in umbra,
(1) Bellerophontei qua fluit humor equi:
Reges, (2) Alba, tuos, & Regum facta tuorum
Tantum operis, nervis hiscere posse meis:
Parvaque tam magnis admoram fontibus ora,
Unde pater (3) sitiens Ennius ante bibit;
Et cecinit (4) Curios fratres, & Horatia pila,
Regiaque (5) Æmilia vecta trophæa rate,
Victorisque moras (6) Fabii, pugnamque sinistram
(7) Cannensem, & versos ad pia vota Deos:
Hannibalemque (8) Lares Romana sede fugantes,
(9) Anseris & tutum voce fuisse Jovem:
Cum me (10) Castalia speculans ex arbore Phœbus,
Sic ait aurata nixus ad antra lyra:
Quid tibi cum (11) tali, demens, est flumine? quis te
Carminis heroi tangere jussit opus?
Non hic ulla tibi speranda est fama, Properti:
Mollia sunt parvis prata terenda rotis,

 Ut

(1) Ad Heliconem montem fons est Caballinus, quem dicitur Pegasus equus ungula sua produxisse, quem *Bellerophonteum* dicit, quia a *Bellerophonte* Neptuni beneficio fuerit deprehensus, ut contra Chimæram pugnaturus uteretur.

(2) *Albanos* Reges, a quibus Romani duxerunt originem, enumerat Livius l. 1. horum gesta canere meis fidibus, erat tantæ molis.

(3) *Ennius* poeta Tarentinus primus Latinorum heroico carmine annales scripsit: articulari morbo periit, quem contraxit, vino immodice potando, & siccandis calicibus.

(4) Pugnam intelligit tergeminorum *Curiatiorum* adversus tergeminos *Horatios*. *Horatii* fuerunt Romani. *Curiatii* Albani: victi autem sunt Albani a Romanis; unde obsecuti sunt semper: historiam refert Liv. lib. 1. *Horatia pila*: ita dicta est columna cui imposita sunt *Curiatiorum* spolia ad pugnæ hujus monumentum.

(5) Perseus Rex Macedonum ductus est Romam captivus a Paulo *Æmilio*, nave sexdecim remorum ordinibus ornata. Vid. Liv. l. 44.

(6) *Fabius Maximus* nectendo moras Hannibalem hactenus invictum fregit, unde *cunctando restituit rem*.

(7) *Cannensem* pugnam funestissimam Romanis norunt omnes: deinde Dii propitii facti sunt Romanis.

(8) Scripsit etiam Ennius *Lares*, seu Deos Romæ tutelares, *Hannibalem* Romam obsidentem variis terriculamentis fugasse post Cannensem victoriam.

(9) *Jovem*, i. e. Capitolium, ad quam arcem cum noctu Galli clanculum obrepsissent, *anseres* fallere non potuerunt, quorum strepitu excitatus Manlius Gallos deturbavit.

(10) *Castalia arbos* est laurus, quæ plurima fuit in Parnasso monte, ubi & *Castalius* fons, quo se præcipitavit Castalia virgo, Apollinem fugiens.

(11) *Cum tali flumine*, ex quo nimirum Ennius heroici Carminis scriptor bibit.

Ut tuus in scamno jactetur sæpe libellus,
  Quem legat exspectans sola puella virum.
Cur tua præscriptos evecta est pagina gyros?
  Non est ingenii cymba gravanda tui.
Alter remus aquas, alter tibi radat arenas:
  Tutus eris: medio maxima turba mari est.
Dixerat, & plectro sedem mihi monstrat eburno,
  Qua nova muscoso semita facta solo est.
(1) Hic erat adfixis viridis spelunca lapillis,
  Pendebantque cavis (2) tympana pumicibus.
Ergo Musarum, & (3) Sileni patris imago
  Fictilis, & calami, (4) Pan Tegeæe, tui,
Et Veneris dominæ volucres, mea turba, columbæ
  Tingunt (5) Gorgoneo punica rostra lacu:
Diversæque (6) novem sortitæ jura puellæ
  Exercent teneras in sua dona manus.
Hæc hederas legit in thyrsos, hæc carmina nervis
  Aptat, & illa manu texit utraque rosam.
E quarum numero me contigit una Dearum,
  Ut reor a facie, Calliopea fuit.
Contentus niveis semper vectabere cycnis,
  Nec te fortis equi ducet ad arma sonus.
Nil tibi sit rauco (7) prætoria classica cornu
  Flare, nec (8) Aonium cingere Marte nemus:
Aut quibus in campis (9) Mariano prælia signo
  Stent, & Teutonicas Roma refringat opes.
Barbarus aut sævo perfusus sanguine (10) Rhenus
  Saucia mærenti corpora vectet aqua.
Talia Calliope, lymphisque a fonte petitis,
  Ora (11) Philetea nostra rigavit aqua.

ELE-

(1) Describit locum ab Apolline sibi demonstratum.

(2) *Tympana* præcipue dabantur Cybelæ matri Deorum, quæ, utpote rotunda, orbem terræ referebant.

(3) *Silenus* appellatur *pater*, honoris ergo. Fuit cum Musarum imaginibus etiam illa *Sileni*, qui utpote nutritius Bacchi, numquam a Baccho sejungitur qui Bacchus semper in medio Musarum choro choreas ducit.

(4) *Pan* dicitur *Tegeæus* ab *Tegea* urbe quadam Arcadiæ.

(5) *Gorgoneus lacus* est fons Caballinus a Pegasi ungulis productus. Pegasus autem a sanguine Medusæ Gorgonis natus est, unde etiam dictus *Equus Medusæus*. *Punica rostra*, i. e. coloris punicei, & subrubentis.

(6) Varia Musarum officia designat, circa quæ manus exercent.

(7) *Prætoria classica*, i. e. imperatorum, ac ducum res gestas. *Prætor* pro quovis duce, & imperatore sumitur.

(8) Musarum nemus dicitur *Aonium*, ab *Aone* fonte in Bœotia.

(9) *Hypallage* pro *Mariana signa stent prælio*, seu ad prælium parata. Cajus Marius Cimbros, Teutonas &c. cum ingenti manu contra Romam contendentes, fregit.

(9) *Rhenus barbarus* flu. Germaniæ ad discrimen *Rheni* Bononiensis in Italia.

(11) *Calliope*, postquam hæc dixisset, ex fonte, ex quo bibere solebat *Philetas*, hausit aquam, & rigavit *Propertii* labra, & factus est elegiaci carminis poeta, imitatorque *Philetæ*.

ELEGIA IV.

EXPEDITIONEM,

Quam Cæsar Augustus adversus Orientis populos apparabat, prosequitur poeta, Romanisque armis felicitatem adprecatur.

ARma (1) Deus Cæsar dites meditatur ad (2) Indos,
  Et freta gemmiferi findere classe maris.
Magna viri merces, parat ultima terra triumphos,
  (3) Tigris, & Euphrates sub tua jura fluent.
(4) Sera sub Ausoniis veniet provincia virgis:
  Adsuescent Latio (5) Partha trophæa Jovi.
Ite, agite expertæ bello date lintea proræ,
  Et solitum armigeri ducite munus (6) equi.
Omnia fausta cano, (7) Crassos, cladesque piate:
  Ite, & Romanæ consulite historiæ.
Mars pater, & sacræ fatalia lumina (8) Vestæ,
  Ante meos obitus sit, precor, illa dies,
Qua videam spoliis onerato Cæsaris axe
  Ad vulgi plausus (9) sæpe resistere equos;
Tela (10) fugacis equi, & (11) bracchati militis arcus,
  Et subter captos arma sedere duces.
Ipsa (12) tuam prolem serva Venus: hoc sit in ævum,
  Cernis ab Ænea quod superesse, caput.
Præda sit hæc illis, quorum meruere labores:
  Mi sat erit, Sacra plaudere posse via.

ELE-

(1) *Deus* appellabatur Augustus, licet vivus: ita Horat. lib. 3 od. 5. *Præsens divus habebitur.*

(2) *Indi* populi Asiæ sunt *dites*, quippe qui auro, gemmis &c. quæ in mari reperiuntur, ad delicias abundant.

(3) Maximi sunt Asiæ fluvii.

(4) Regio orientalis serius, at tamen erit sub Augusto provincia, & experietur Romanos fasces.

(5) De Parthis populis spolia relata, & adposita Jovi Capitolino.

(6) O *equi* bellatores consuetum officium facite.

(7) *Crassi* duo pater, & filius contra Parthos pugnantes occubuerunt, unde piate maculam Reip. illatam, & Romano nomini consulite.

(8) *Fatalia lumina Vestæ*, i. e. sempiternus ignis, qui a Virginibus Vestalibus, tamquam Romæ fatum & tutela, servabatur.

(9) *Resistere* ob spoliorum pondus.

(10) Videam *tela fugacis equi*, i. e. Parthorum equitum, qui fugiendo pugnabant.

(11) Quis fuerit *Bracchatus* hic *miles*, an Gallus, an Dacus, an Ponticus, an Medus, an Sarmata, ignotum: omnes enim hæ gentes braccis utebantur.

(12) Julia gens, a qua Augustus a *Venere* ducebat originem: Julus enim fuit Æneæ filius, Æneas autem *Veneris*.

ELEGIA V.
DEUM PACIS,

Non Martis castra, vult sequi Propertius: se divitiis non invidere dicit, cum omnia apud Inferos confundantur. Avaros insectatur, nil enim ad inferos adsportabunt: dicit etiam ludo in juventute indulgendum, atque in senectute se philosophiæ studio daturum.

PAcis Amor Deus est, pacem veneramur & omnes:
  Stant mihi cum sponsa prælia dura mea:
Nec tamen inviso pectus mihi carpitur auro,
  Nec bibit e (1) gemma divite nostra sitis:
Nec mihi mille jugis (2) Campania pinguis aratur,
  Nec miser æra peto classe, (3) Corinthe, tua.
O prima infelix fingenti terra (4) Prometheo!
  Ille parum cauti pectoris egit opus.
Corpora disponens mentem non vidit in arte;
  Recta animi primum debuit esse via.
Nunc maris in tantum ventis jactamur, & hostem
  Quærimus, atque armis nectimus arma nova.
Haud ullas portabis opes Acherontis ad undas:
  Nudus ab inferna, stulte, vehere rate.
Victor cum victis pariter miscebitur umbris:
  Consule cum (5) Mario, capte Jugurtha, sedes.
Lydus Dulichio non distat (6) Crœsus ab Iro.
  Optima mors, (7) parca quæ venit apta die.
Me juvat in prima coluisse Helicona juventa,
  Musarumque choris implicuisse manus.
Me juvat & multo mentem vincire (8) Lyæo,
  Et caput in verna semper habere rosa.
Atque jocos ubi jam gravis interceperit ætas,
  Sparserit integras alba senecta comas:
Tum mihi (9) Naturæ libeat perdiscere mores:

Quis

(1) Non bibo in poculis *gemmeis*.

(2) *Campania* provincia Italiæ felicissima, cujus caput olim Capua, nunc Neapolis, longe præstans Capuæ.

(3) *Æs Corinthiacum* fuit celebratissimum, commixtum ex auro, argento, æreque. *Corinthus* erat urbs *Achajæ* duorum portuum commoditate ditata: *Æs Corinthiacum* nobile, & pretiosissimum: ejus mercis caussa eo ex Asia, & Europa mercatores confluebant.

(4) Hominis miseriam deflet, & formationem humani corporis a Prometheo factam, qui parvam curam animi habuit, cum animus longe nobilior sit corpore. Ovid. l. 1. Metamorph.

(5) Inferi *Marium* victorem cum victo *Jugurtha* confundunt, omnesque ibi æquales sunt.

(6) *Crœsus Lydorum* Rex opulentissimus. *Irus* homo pauperrimus, e *Dulichio* insula maris Jonii: vide Homer. Odyss. 18.

(7) Quæ apto loco, & brevi tempore venit.

(8) Ad ebrietatem usque bibere, & genio indulgere.

(9) Quæ Philosophia docet, dum senex est, vult inquirere Propertius.

Quis Deus hanc mundi temperet arte domum:
Qua venit exoriens, qua deficit, unde coactis
Cornibus in plenum menstrua Luna redit:
Unde (1) salo superant venti; quid flamine captet
Eurus, & in nubes unde perennis aqua:
Sit ventura dies mundi quæ subruat arces,
Purpureus pluvias cur bibat (2) arcus aquas:
Aut cur (3) Perrhebi tremuere cacumina Pindi,
Solis & atratis luxerit orbis equis:
Cur segnis versare boves, & plaustra (4) Bootes:
(5) Pleiadum spisso cur coit igne chorus:
Curve suos fines altum non exeat æquor,
Plenus & in partes quatuor annus eat.
Sub terris sint (6) jura Deum, & tormenta Gigantum:
Tisiphones atro si furit angue caput:
Aut (7) Alcmæoniæ furiæ, aut jejunia (8) Phinei:
Num (9) rota, num scopuli, num sitis inter aquas,
Num tribus infernum custodit faucibus antrum
Cerberus, & Tityo jugera pauca novem:
An ficta in miseras descendit fabula gentes,
Et timor haud ultra, quam rogus, esse potest.
Exitus hic vitæ superest mihi: vos, quibus arma
Grata magis, (10) Crassi signa referte domum.

ELEGIA VI.

AVARITIAM

Mortalium, pecuniæque cupiditatem insectatur, cujus caussa (11) Pætus quidam naufragio perierat.

Ergo sollicitæ tu caussa, pecunia, vitæ es:
Per te immaturum mortis adimus iter.

Tu

(1) i. e. cur in mari venti abundant: quid *Eurus* insidietur: unde imber in nubes proveniat.

(2) *Iris aquas bibere* dicitur: udo enim tempore apparet semper, unde *imbrifer arcus* apud poetas.

(3) *Pindum* poeta vocat *Perrhebum*, ad ejus quippe montis radices *Perrhebi* populi siti sunt: mons hic est in Thessalia altissimus, Musis sacer: cur tremant montes perdiscam, & cur sol eclipsim patiatur.

(4) De *Boote* jam sæpius dictum est.

(5) *Plejades* sunt septem stellæ: earum fulgor dicitur *spissus*, quia est tenuis, & densus, & vix cernitur, immo una fere latet.

(6) *Sintne* inferi, & inibi judices? sitne Tisiphone una ex furiis, anguibus armata?

(7) Quæ vexent *Alcmæonem*, qui matrem suam interfecit, ut pius esset in Amphiaraum patrem, qui ei matris nequitias aperuit.

(8) *Phineus* Rex Arcadiæ, mortua Cleopatra priore conjuge, secundam duxit Idæam; hujus suasu Cleopatræ filios excæcavit, unde & ipse a Diis dicitur excæcatus; & continuo jejunare cogebatur, nam Harpyiæ cibos fœdabant, & rapiebant.

(9) Inferorum supplicia poeta persequitur. Vide pag. 61.

(10) De Crassi signis vide pag. 109.

(11) Quis fuerit ille *Pætus*, ignoratur, nisi forte sit ille Arrius *Pætus*, de quo exstat Catulli epigramma pag. 55, quod incipit, *Chommoda dicebat* &c. nam in Orientem eum navigasse, & in Jonio mari periisse scribit bis dem Catullus.

Tu vitiis hominum crudelia pabula præbes;
  Semina curarum de capite orta tuo.
Tu Pætum ad (1) Pharios tendentem lintea portus
  (2) Obruis insano terque quaterque mari.
Nam, dum te sequitur, primo miser excidit ævo,
  Et nova longinquis piscibus esca natat.
Et mater non justa piæ dare debita terræ,
  Nec pote cognatos inter humare rogos.
Sed (3) tua nunc volucres adstant super ossa marinæ,
  Nunc tibi pro tumulo Carpathium omne mare.
Infelix Aquilo, raptæ timor (4) Orithyiæ,
  Quæ spolia ex illo tanta fuere tibi?
Aut quidnam fracta gaudes, Neptune, carina?
  Portabat sanctos (5) alveus ille viros.
(6) Pæte, quid ætatem numeras? quid cara natanti
  Mater in ore tibi est? non habet unda Deos.
Nam tibi nocturnis ad saxa ligata procellis
  Omnia detrito vincula fune cadunt.
Sunt (7) Agamemnonias testantia litora curas,
  Qua natat Arginni pœna miantis aquæ.
Hoc juvene amisso classem non solvit Atrides,
  Pro qua mactata est Iphigenia mora.
Reddite corpus humo, positaque in gurgite vita,
  Pætum sponte tua vilis arena tegas,
Ut, quoties Pæti transibit nauta sepulcrum,
  Dicat: Et audaci tu timor esse potes.
Ite (8) rates curvæ, & leti quoque texite caussas:
  Ista per humanas mors venit acta manus.
Terra parum fuerat, fatis adjecimus undas:
  Fortunæ miseras auximus arte vias.
Anchora te teneat, quem non tenuere Penates;
  Quid meritum dicas, cui sua terra parum est?
Ventorum est, quodcumque paras: haud ulla carina
Con-

(1) *Pharon* insulam Ægypti Alexandriæ vicinam significat.

(2) Submergis septies vesanis fluctibus.

(3) Pætum adloquitur poeta: *Carpathium mare* est pelagus ad Ægyptum vergens ab insula *Carpatho* dictum, sita inter Rhodum, & Cretam.

(4) *Aquilo* dicitur *timor* Orithyæ; nam ipse Aquilo, seu Boreas Orithyiam filiam Regis Erictei Regis Athenarum rapuit. Vide pag. 103.

(5) *Alveas*, i. e. navis: ita Virgil. *Simul accipit alveo ingentem Æneam.*

(6) Ita surdi sunt venti, & tempestas, ut minime piorum preces audiant.

(7) Amnem Cephisum intelligit, in quo puer *Arginnus Agamemnoni* Regi Mycenarum carus, periit: hujus amnis aquas reddidit infames mors, quam unda irata *Arginno* intulit. Agamemnon dictus *Atrides* ab *Atreo* patruo: hic ut placaret ventos, Deosque maris *Iphigeniam* filiam immolavit, antequam solveret ex portu Aulidis ad Trojam expugnandam.

(8) Naves exsecratur poeta, & hominum audaciam.

Consenuit: fallit portus & ipse fidem.
Natura insidians pontum substravit avaris:
  Ut tibi (1) succedat, vix semel esse potest.
Saxa triumphales fregere (2) Caphar͡ea puppes:
  Naufraga cum vasto Græcia tracta salo est.
Paullatim (3) socium jacturam flevit Ulysses,
  In mare cui soli non valuere doli.
Quod si contentus patrio bove verteret agros,
  Verbaque duxisset pondus habere mea;
Viveret ante suos dulcis conviva Penates,
  Pauper, at in terra, nil ubi flere potest.
Non (4) tulit hic Pætus stridorem audire procellæ,
  Et duro teneras lædere fune manus:
Sed (5) Thyæ thalamo, aut Oricia terebintho
  Et fultum pluma versicolore caput:
Huic fluctus vivo radicitus abstulit ungues,
  Et miser invisam traxit hiatus aquam.
Hunc parvo ferri vidit nox improba ligno:
  Pætus ut occideret, tot cojere mala.
Flens tamen extremis dedit hæc mandata querelis,
  Cum moribunda niger clauderet ora liquor.
Dii mar's (6) Ægæi, quos sunt penes æquora, venti,
  Et quæcumque meum degravat unda caput:
Quo rapitis miseros primæ lanuginis annos?
  Adtulimus longas in freta vestra manus.
Ah miser! (7) Alcyonum scopulis adfigar acutis:
  In me cæruleo (8) fuscina sumpta Deo est.
At saltem Italiæ regionibus advehat æstus!
  Hoc de me sat erit, (9) si modo matris erit.
Subtrahit hæc fantem torta vertigine fluctus,
  Ultima quæ Pæto noxque, diesque fuit.

O (5)

(1) Vix autem semel potest accidere, ut tibi prospere succedat.

(2) *Caphareus* mons in Eubœa, ubi mare nautis formidabile ob vortices: ibidem Nauplius Eubeæ Rex mortem filii Palamedis Ulyssis dolo interempti ultus est. Græci enim cum victores ab Troja redirent, Nauplius facem in *Capharei* montis vertice adposuit, ut Græcis locus fidem portus habere videretur, quo cum venissent, inter cautes *Caphareas* naufragium fecerunt.

(3) *Ulysses*, quamvis mortalium vaferrimus, pericula maris effugere non valuit: *sociorumque* omnem comitatum vel naufragiis, vel aliis calamitatibus amissum flevit.

(4) Non potuit tunc *Pætus* fragorem tempestatis audire.

(5) Dum vult Pætus *thalamo* cedrino caput reclinare, ipsum sibi ungues radentem gurges inimicis fluctibus obruit. *Thya* est arbor odorifera, quæ cedrus dicitur. *Oricum* urbs Epiri, ubi nascitur Therebinthus, arbor ad vetustatem fidelis.

(6) *Mare Ægæum* nunc dicitur *Arcipelago*.

(7) *Alcyones* aves sunt marinæ, quæ nidum aptant in scopulis.

(8) Neptunus contra me suum impingit tridentem.

(9) Si corpus meum *mater* habeat.

O (1) centum æquoreæ Nereo genitore puellæ,
Et tu materno tacta dolore Thetis,
Vos decuit lasso supponere brachia mento:
Non poterat vestras ille gravare manus.
At tu, sæve Aquilo, numquam mea vela videbis.
Conjugis ante fores condar oportet iners.

ELEGIA VIII.
MECOENAS

Hortatus fuerat Propertium ad heroicum carmen scribendum, & grandiora argumenta tractanda; qui quidem se excusat, non omnibus omnia convenire. Denique, cum Mecœnatem impense laudarit, maximam ejus moderationem se velle imitari profitetur.

MEcœnas (2) eques Etrusco de sanguine Regum,
Intra fortunam qui cupis esse tuam:
Quid me scribendi tam vastum mittis in æquor?
Non sunt apta meæ grandia vela rati.
Turpe est, quod nequeas, capiti committere pondus,
Et pressum inflexo mox dare terga genu.
Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta;
Fama nec ex (3) æquo ducitur ulla jugo.
Gloria (4) Lysippo est animosa effingere signa;
Exactis Calamis se mihi jactat equis.
In Veneris tabula summam sibi ponit (5) Apelles:
Parrhasius parta vindicat arte locum.
Argumenta magis sunt (6) Mentoris addita formæ;
At (7) Myos exiguum flectit acanthus iter.
(8) Phidiacus signo se Jupiter ornat eburno;
Praxitelem Parius vindicat arte lapis.

Sunt,

(1) *Nereidas* maris Nymphas, quæ *centum* credebantur, &. *Thetidem* Achillis matrem adloquitur poeta, quæ filii sui necem maternis lacrimis prosecuta est.

(2) *Eques*. contentus enim semper fuit ordine equestri, quo natus est, altioresque dignitates etiam oblatas accipere noluit. Unde & Hor. lib. 3. od. 16. *Mecœnas equitum decus*. Oriundus fuit e gente *Cilnia*, ex qua Reges Etruriæ.

(3) Non ex eodem fonte laus omnis provenit.

(4) Statuarius celeberrimus, qui sexcenta & decem opera fecisse traditur. *Calamis* etiam insignis sculptor, qui currus, equosque sine æmulo expressit.

(5) *Apellis Venerem* omnis mirum in modum prædicavit antiquitas. De *Parrhasio* Atheniensi, vel Ephesino pictore omnium primo in picturæ symmetria vide Plin. l. 45. c. 10. qui & ejus certamen cum Zeuxi narrat,

(6) *Augumenta Mentoris*, qui fuit vasis cælandis artifex mirabilis, qui addebat formæ, idest vasis jam perfectis, sua opera, quæ nimirum ita applicarentur vasis, ut etiam detrahi possent.

(7) *Mys* etiam fuit artifex peritissimus cælando argento. *Acanthus* herba est, quæ alio nomine branca ursina dicitur: hic accipitur pro flexuoso, & sinuoso ornatu.

(8) *Phidias* statuarius nobilissimus, Diis efformandis *nihil in eo genere perfectius*, ait Cic. in Orator. De *Praxitele* scribit Pl. l. 36. c. 5. *Marmoris nobilitate superavit etiam semet. Lapis Parius*, qui solo Praxitele dignus est, educitur ex insula *Paro*, una ex Cycladibus.

Sunt, quibus (1) Elææ concurrit palma quadrigæ;
  Sunt, quibus in celeres gloria nata pedes.
Hic satus ad pacem, hic castrensibus utilis armis;
  Naturæ sequitur semina quisque suæ.
At tua, Mecœnas, vitæ præcepta recepi,
  Cogor & exemplis te superare tuis.
Cum tibi Romano (2) dominas in honore secures,
  Et liceat medio ponere jura foro;
Vel tibi (3) Medorum pugnaces ire per hostes,
  Atque onerare tuam fixa per arma domum;
Et tibi ad effectum vires det Cæsar, & omni
  Tempore tam faciles insinuentur opes.
Parcis, & in tenues humilem te colligis umbras,
  Velorum plenos subtrahis ipse sinus.
Crede mihi, magnos æquabunt ista (4) Camillos
  Indicia, & venies tu quoque in ora virum;
Cæsaris & famæ vestigia juncta tenebis;
  Mecœnatis erunt vera trophæa fides.
Non ego velifera tumidum mare findo carina;
  Tota sub exiguo flumine nostra mora est.
Non flebo in cineres arcem sedisse paternos
  (5) Cadmi, nec semper prælia clade pari.
Nec referam (6) Scæas, & Pergama Apollinis arces,
  Et Danaum decimo vere redisse rates,
Mœnia cum Grajo Neptunia pressit aratro
  Victor Palladiæ ligneus artis equus.
Inter (7) Callimachi sat erit placuisse libellos,
  Et cecinisse modis, Coe poeta, tuis.
Hæc pueri curent, curent hæc scripta puellæ,
  Meque Deum clament, & mihi sacra ferant.
Te duce, vel Jovis arma canam, cæloque minantem
  (8) Cæum & Phlegræis Oromedonta jugis;
Celsaque Romanis decerpta (9) palatia tauris

Or-

(1) Alii, inquit poeta, ludis Olympicis celebrantur. *Elæi* populi, unde *Elæa quadrigæ*, sunt in Peloponneso, Jovis Olympici templo, & ludis Olympicis clarissimi.

(2) Dominationis indices.

(3) *Medi* sunt Asiæ populi Parthis, Persisque finitimi.

(4) *Camillus* dictus est alter Romulus ob Gallos Roma delectos.

(5) Non canam *arcem Cadmi*, i. e. urbem Thebas a Cadmo conditas, ab Alcmæone dirutas, & ubi fratres germani *Eteocles*, & *Polynices* mutuis vulneribus concederunt.

(6) *Scæas* portas, & Pergama, i. e. bellum Trojanum cum Græcis, qui Trojam decem annis obsedere, quam Neptunus, & Apollo ædificavere, & quam deinde pressit equus ligneus, opus Palladis.

(7) De *Callimacho*, & *Coo poeta* vide pag. 104.

(8) *Cæus* fuit unus ex Gigantibus, qui Jovem e cælo dejicere conati sunt: sicuti etiam *Oromedon* in Phlegræis jugis: duplex est Phlegræus campus, alter in Thessalia, alter Puteolis.

(9) Cantabo Romæ originem. Romuli tempestate boves in monte *Palatino* herbas depascebant. Post mortem Remi nemo ausus violare mœnia Urbis.

Orliar, & cæso mœnia firma Remo:
Edúctosque pares (1) silvestri ex ubere Reges:
Crescet & ingenium sub tua jussa meum.
Prosequar & currus (2) utroque ab litore ovantes,
Parthorum astutæ tela remissa fugæ:
Castraque (3) Pelusi Romano subruta ferro:
Antonique graves in sua fata manus.
(4) Mollis tu cœptæ fautor cape lora juventæ,
Dexteraque immissis da mihi signa rotis.
Hoc mihi, Mecænas, laudis concedis: & a te est
Quod ferar in partes ipse fuisse tuas.

ELEGIA VIII.
CYNTHIÆ

Natalis dies, ut lætius celebretur, cæli serenitatem optat poeta, maris tranquillitatem, & omnia fausta precatur: & Sponsam ipsam ad sacrum illum diem natalitium celebrandum exortatur.

Mirabar quidnam misissent mane (5) Camœnæ
Ante meum stantes, sole rubente, torum.
Natalis nostræ signum misere puellæ,
Et manibus faustos ter crepuere sonos.
Transeat hic sine nube dies, stent aere venti,
Ponat & in sicco molliter unda minas.
Adspiciam nullos hodierna luce dolentes,
Et (6) Niobes lacrimas supprimat ipse lapis.
(7) Alcyonum positis requiescant ora querelis,
Increpet absumptum nec sua mater (8) Ityn.
Tuque, o cara mihi, felicibus edita pennis,
Surge, & poscentes justa precare Deos.
Ac primum pura somnum tibi discute lympha,
Et nitidas presso pollice finge comas.
Inde coronatas ubi ture piaveris aras,
Luxerit & tota flamma secunda domo,

Sit

(1) Remum, & Romulum lacte lupæ nutritos intelligit.

(2) i. e. ab orientali, & occidentali mari triumphosa Romanis ducibus relatos *prosequar*. Parthi fincebant *fugam* pugnando.

(3) Bellum Alexandrinum notat, cum Antonium devicit Augustus, &, ut sibi manus inferret, compulit, & *Pelusium* urbem Ægypti subvertit: nunc dicitur *Damiata*.

(4) *Mollis fautor*, i. e. facilis, & benignus. A te accepi, ut exempla tua sequerer.

(5) Musæ celebraturæ diem Cynthiæ natalem, Propertio summo mane ante torum adstitere.

(6) *Niobe* filia Tantali, & uxor Amphionis Thebanorum Regis, sex mares filios, & sex feminas habuit: ideoque animo elata, se prætulit Latonæ. Apollo, & Diana maternam ulciscentes injuriam duodecim ejus filios sagittis interemerunt. *Niobem* autem conquerentem, convitiantemque in saxum transformavit Latona, & Amphion conjux præ dolore mortem sibi conscivit.

(7) *Alcyones* aves marinæ mortem lamentantur Ceycis conjugis *Alcyones*, quæ fuit in avem ejusdem speciei mutata.

(8) Hoc est, nec Progne, quæ facta est hirundo, filium suum *Itya* interemptum: & mensis adpositum lamentetur.

Sit mensæ ratio, noxque inter pocula currat,
Et crocino nares (1) myrrheus ungat onyx.
Tibia nocturnis succumbat rauca choreis,
Addantur festis & bona verba sonis:
Dulciaque ingratos adimant convivia somnos.
Publica vicinæ perstrepat (2) aura viæ.
Annua solvamus Musis solemnia nostris,
Natalisque tui sic peragamus iter.

ELEGIA IX.

MULIERUM IN VIROS

Potestas quanta sit, pluribus feminarum exemplis demonstrat. Deinde in laudes Augusti excurrens, Antonium, & Cleopatram Romanis arcibus formidabiles insectatur.

Quid mirare, meam si versat femina vitam,
Et trahit addictum sub sua jura virum?
Criminaque ignavi capitis mihi turpia fingis,
Quod nequeam fracto rumpere vincla jugo?
Venturam melius præsagit navita mortem:
Vulneribus didicit miles habere metum.
Ista ego præterita jactavi verba juventa:
Tu nunc exemplo disce timere meo.
(3) Colchis flagrantes adamantina sub juga tauros
Egit, & armigera prælia sevit humo.
Custodisque feros clausit (4) serpentis hiatus,
Iret ut Æsonias aurea lana domos.
Ausa ferox ab equo quondam oppugnare sagittis
(5) Mæotis Danaum Penthesilea rates:
Aurea cui postquam nudavit cassida frontem;
Vicit victorem candida forma virum.
(6) Omphale in tantum formæ processit honorem,
Lydia

(1) *Myrrheus onyx* est vasculum *Myrrha* plenum, i. e. unguento pretiosissimo: unde *Myrrheus*, & *Myrrhea* coma, i. e. *Myrrha* delibuta.

(2) Aura viæ publicæ perstrepat cantu, plausuque.

(3) *Colchis*, i. e. Medea a *Cholchide* oriunda incantationibus effecit, ut Jason *Tauros* ignem spirantes, qui vellus aureum servabant, domaret *jugo adamantino*, i. e. quod non frangi posset. Et Medea docuit Jasonem, Draconis dentes seminare, unde nati homines armati, qui sese mutuis vulneribus trucidarunt.

(4) Draconis pervigilis, quem incantamentis Medeæ Jason sopitum interfecit, ut in Thessaliam vellus aureum in domum *Æsonis* patris Jasonis adsportaretur.

(5) *Penthesilea Mæotis*, idest ex Scythia auxilium Priamo, Trojanisque contra Græcos ultitdemum cum eorumdem classem impeteret, ab Achille est interfecta. Achilles forma *Penthesileæ* captus sepeliendam curavit: at Diomedes suadebat in Scamandrum fluv. projetiendam.

(6) *Omphalem* Reginam in *Lydia*, quæ se lavit in *lacu Gygæo*, qui 40 stadiis distat a Sardibus, ea floruit pulchritudine, ut Herculem ad lanificium, & ad pensa trahenda sibi servientem compulerit, qui postquam mundum monstris, tyrannisque purgasset, laborum suorum metas duas erexit columnas in extrema Hispania Calpen, & Abilam dictas.

Lydia Gygæo tincta puella lacu:
Ut qui pacato statuisset in orbe columnas,
Tam dura traheret mollia pensa manu.
Persarum statuit Babylona (1) Semiramis urbem,
Ut solidum cocto tolleret aggere opus;
Et duo in adversum misit per mœnia currus,
Ne possent tacto stringere ab axe latus.
Duxit & Euphratem medium, qua condidit arces,
Jussit & imperio surgere Bactra caput.
Nam quid ego Heroas, quid (2) raptem in crimina Divos?
Jupiter infamat seque, suamque domum.
Quid modo (3) quæ nostris opprobria vexerit armis,
Et famulos inter femina trita suos?
Conjugis obsceni pretium Romana poposcit
Mœnia, & addictos in sua regna Patres.
Noxia (4) Alexandrina dolis aptissima tellus,
Et toties nostro Memphi cruenta malo:
Tres ubi Pompejo detraxit arena triumphos.
Tollet nulla dies hanc tibi Roma notam.
Issent (5) Phlegræo melius tibi funera campo,
Vel tua si socero colla daturus eras.
Scilicet (6) incesti meretrix Regina Canopi,
Una Philippæo sanguine inusta nota,
Ausa Jovi nostro latrantem opponere (7) Anubin,
Et Tiberim Nili cogere ferre minas:

Roma-

(1) Assyriorum Regina, Nini Regis uxor, quæ hujus persona adsumpta annos 50. regnavit, & triumphis, divitiis, imperioque omnes Reges superavit. *Babylonem* ex cocto latere maximam fecit, portisque centum æneis, hortis pensilibus, murisque altitud. 200. cubitorum, latitud. 50. ad septimum terrarum orbis miraculum ornavit, ita ut duæ quadrigæ sibi occurrentes sine periculo attingendi commeare possent: Et fluv. *Euphratem* per mediam *Babylonem* induxit: & *Bactra* caput Bactrianæ regionis Assyriorum imperio adjecit.

(2) Quid vocem *in crimen Divos, & Heroas?* *Jupiter* ipse tot pellicibus cælum infamavit

(3) Hæc *femina* est Cleopatra, quæ magnum dedecus intulit Romano nomini bellum intentando, inter servos ipsos prostituta: & ab Antonio pro spurci conjugii mercede imperium Rom. poposcit, & Senatores.

(4) Poeta convertit sermonem ad Ægyptum, cujus metropolis *Memphis*, in qua fuerunt Pyramides inter orbis miracula. In *Ægyptio* litore occisus fuit Pompejus, *tot triumphis clarus, quot sunt terræ partes*, ait Cic. pro Cornel. Balbo. Tres triumphos adserit ei Velleius, & Plin. Et Albinus apud Priscian. *Ille, cui ternis Capitolia celsa triumphis Sponte Deum patuere*

(5) *Phlegræum campum* vocat Pharsalicum in Thessalia, ubi cum *socero* suo Julio Cæsare Pompejus infaustis avibus decertavit.

(6) Cleopatra *Regina Canopi* urbis Ægypti, quorum cives moribus perditissimis: quæ meretrix Cleopatra dicitur infamiam inussisse genti Macedonum, a quibus ortam narrant historici omnes.

(7) Pugnam Actiacam designat, qua commissos esse Romanos, ac Ægyptios Deos adseverat. *Anubis* Deus maximus Ægypti, capite canino effingebatur, unde *Latrator Anubis*.

Romanamque tubam crepitanti pellere (1) sistro,
  (2) Baridos & contis rostra Liburna sequi;
Fœdaque Tarpejo (3) Conopea tendere saxo,
  Jura dare statuas inter, & arma Mari.
Quid nunc (4) Tarquinii fractas juvat esse secures,
  Nomine quem simili vita superba notat;
Si mulier patienda fuit? Cape, Roma, triumphum,
  Et longam Augusto salva precare diem:
(5) Fugisti tamen in timidi vaga flumina Nili:
  (6) Accepere tuæ Romula vincla manus.
Brachia spectavi sacris admorsa colubris:
  Et trahere occultum membra soporis iter.
Non hæc, Roma, fuit tanto tibi (7) cive verenda,
  Nec ducis adsiduo lingua sepulta mero.
Septem urbs alta jugis, toto quæ præsidet orbi,
  Femineas timuit territa Marte minas.
Hannibalis spolia, & victi monimenta Siphacis,
  Et Pyrrhi ad nostros gloria fracta pedes.
(8) Currium expletis statuit monimenta lacunis:
  At Decius misso prælia rupit equo.
(9) Coclitis abscissos restatur semita pontes,
  Et cui cognomen (10) corvus habere dedit.
Hæc Dii condiderunt, hæc Dii quoque mœnia servant,
  Vix tineat, salvo Cæsare, Roma Jovem.

Nunc

(1) *Sistrum* musicum instrumentum Ægyptiorum, quo in tripudiis utebantur, sicuti *tuba* Romani.

(2) *Baris* navigii genus, quo vehebant Ægyptii mortuorum cadavera ad sepulcrum. *Rostra Liburna* sunt Romanorum *rostratæ* naves, dictæ *Liburnæ* a *Liburnis* Myrici populis.

(3) Cleopatra ausa est tendere fœda tentoria in *Tarpeja* rupe, i. e. Capitolio: ubi erant *Statuæ*, & trophæa Caji Marii relata de Jugurtha, de Cymbris, ac Teutonis.

(4) *Tarquinium* superbum intelligit poeta, cujus *secures*, i. e. imperium *fractum est* a Romanis, cum ejectus fuit: dicit autem Propertius si *tyranno* parendum sit, ferendum potius Tarquinium, quam feminam superbam, & impudicam.

(5) Ex Actiaco prælio 50. navibus fugientem Cleopatram secutus Antonius, victoriam reliquit Augusto.

(6) De imagine Cleopatræ intelligendum, ducta in triumphum Romæ cum aspide mordicus ejus brachio inhærente: interim corpus abditam viam mortis attrahebat.

(7) Augusto sospite femina hæc non tibi, o Roma, metuenda est, neque lingua Antonii imperatoris, perpetuo mero calentis, Tu, quæ vicisti *Hannibalem*, *Syphacem* Regem Numidiæ a Scipione captum, & carcere inclusum, & *Pyrrhum* Epirotarum Regem, de quo Manius Curius Dentatus triumphavit.

(8) Cum Rom. forum vasto hiatu desedisset, aruspices dixere, expleri non posse, nisi ea re, qua plurimum posset populus Rom. quod de virtute populi Rom. *M. Curtius* interpretatus, equitans in eam voraginem se immisit, & hiatus expletus est. *Decius* concitato *equo* in medios hostes irruit. Liv. l. 8.

(9) De Horatii Coclitis virtute nota est historia.

(10) *Valerium Corvinum* intelligit, ita dictum a *Corvo* qui ei in auxilium venit, cum contra Gallum provocantem, quem vicit interfecitque, dimicaret.

Nunc ubi (1) Scipiadæ claſſes? ubi ſigna Camilli?
  Aut modo Pompeja Boſphora capta manu?
(2) Leucadius verſas acies memorabit Apollo;
  Tantum operis belli ſuſtulit una dies.
At (3) tu ſive petes portus; ſeu navita linques;
  Cæſaris in toto ſis memor Ionio.

ELEGIA X.

POSTHUMUM QUEMDAM

Incuſat, qui ductus avaritia conjugem ſuam Gallam reliquerat, ut Auguſtum contra Parthos ſequeretur, carpitque hominem, quod pluris faceret pecunias, quam uxorem, quæ caſtitate, & pudicitia Penelopem vinceret.

Poſthume, plorantem potuiſti linquere Gallam?
  Miles & Auguſti fortia ſigna ſequi?
(4) Tantine ulla fuit ſpoliati gloria Parthi,
  Ne faceres Galla multa rogante tua?
Si fas eſt, omnes pariter pereatis, avari,
  Et quiſquis fido prætulit arma toro.
Tu tamen injecta tectus, veſane, (5) lacerna,
  Potabis galea feſſus (6) Araxis aquam.
Illa quidem interea (7) fama tabeſcet inani,
  Hæc tua ne virtus fiat amara tibi:
Neve tua (8) Medæ lætentur cæde ſagittæ,
  Ferreus aurato neu cataphractus equo:
Neve aliquid de te flendum referatur in urna:
  Sic redeunt, illis qui cecidere locis.
Ter quater in caſta felix, o Poſthume, Galla,
  Moribus his alia conjuge dignus eras.
Quid faciet nullo munita puella timore,

Cum

(1) Scipio Africanus ſumma celeritate in Africam claſſem tranſmiſit, de quo Lucret. *Scipiades belli fulmen, Carthaginis horror*. *Camillus* Gallos Romæ expulit, *ſignaque*, quæ Romanis ademerant, recepit. *Boſphora* neutro genere, ut *Menala*, *Iſmara* &c. duplex eſt *Boſphorus Thracius*, & *Cimmerius*; utrumque vicit *Pompejus*.

(2) *Apollo* celebrabit victoriam Auguſti, & verſam in fugam Antonii *claſſem*. Apollo dicitur *Leucadius* a *Leucade* in Epiro, ubi templum habuit, quod ornavit Auguſtus poſt Actiacam victoriam. Tantum opus belli confecit una dies.

(3) Elegiam clauſurus poeta, navigantes per mare *Jonium* monet, ut Auguſto acceptum referant, quod tuti navigent eo mari, quod Antonius, & Cleopatra armis ſuis infeſtabant, antequam delerentur.

(4) *Tantine* facies laudem de *Parthis* victis, ut Gallam tuam enixe te precantem, ne deſereres, non exaudieris.

(5) Veſtis militaris genus, unde populus urbanus *togatus*, caſtrenſes vero, ſeu militares *lacernati* vocabantur.

(6) Fluvius Armeniæ majoris, qui in Caſpium exoneratur, Solemne militibus aquam galea potare.

(7) Galla interea ob vanam gloriam tuam contabeſcet, ne hæc expeditio tibi ſit luctuoſa.

(8) *Medæ*, i. e. Parthæ, qui populi inſignes ſagittarii. *Ne ferreus cataphractus* gaudeat *equo suo aurato*.

Cum sit luxuriæ Roma magistra suæ?
Sed securus eas: Gallam non munera vincent,
Duritiæque tuæ non erit illa memor.
Nam quocumque die sanum te fata remittent,
Pendebit collo Galla pudica tuo.
Posthumus alter erit miranda conjuge (1) Ulysses.
Non illi longæ tot nocuere moræ: (Calpe,
Castra decem annorum, & Ciconum mons, (2) Ismara,
Exustæque tuæ mox, Polypheme, genæ:
Et Circæ fraudes, lotosque, herbæque tenaces,
Scyllaque, & alternas scissa Charybdis aquas:
(3) Lampeties Ithacis verubus mugisse juvencos:
(Paverat hos Phœbo filia Mampetie)
Et thalamum, (4) Æææ flentis fugisse puellæ,
Totque hiemis noctes, totque natasse dies,
Nigrantesque domos animarum intrasse silentum,
Sirenum surdo remige adisse lacus:
Et (5) veteres arcus leto renovasse procorum,
Errorisque sui sic statuisse modum.
Nec frustra, quia casta domi persederat uxor.
Vincit Penelopes Lælia Galla fidem.

ELEGIA XI.

MULIERUM AVARITIAM

Insectatur, & luxum, quem nimium libere grassari mores sinunt.

Certe equidem tantis caussa est manifesta ruinis:
Luxuriæ nimium libera facta via est.
Inda (6) cavis aurum mittit formica metallis.
Et venit e rubro (7) concha Erycina salo:
Et (8) Tyrus ostrinos præbet Cadmea colores,

F Cin-

(1) Enumerat poeta *Ulyssis* labores, erroresque, (qui non nocuerunt eidem apud Penelopem constantem, ita apud Gallam pudicam expeditio Posthumi &c. Hos *Ulyssis* errores jam supra descripsit Tibullus. Vid. p. 83.

(2) De *Ismara*, & *Calpe* vide p. 112. In Hispaniam ultimam navigavit Ulysses, unde urbs Ulyssippo, *Lisbona*.

(3) *Lampeties* filia Jovis: hæc dicitur pavisse boves patris sui in Sicilia, quos Ulyssis socii furati sunt. Vide p. 84.

(4) *Ææa puella* est Circes ab Ææa insula, quam habitabat: hic autem Propertium intelligit de Calypso Nympha, nam jam dixit de Circe. Licet Homerus domum Calypsus adserit fuisse Ogygiam: sed circa fretum Siculum plures fuere insulæ nomine Ææa.

(5) *Arcus*, qui toto errorum Ulyssis tempore jacuerunt inutiles, contra Procos Penelopis, quos omnes occidit, exercuit. Vide Odyss. lib. 21. & 22.

(6) *Inditas formicas* narrat ex terræ cavernis aurum egerere. *Metalla* posuit pro fodinis.

(7) *Erycina* dicitur *concha* a Venere, quæ *concha* vecta in Cythera, statim ac e spumabundo mari orta est. *Erycina* dicitur Venus ab *Eryce* Siciliæ monte, in quo religiosissime colebatur.

(8) *Tyrus Cadmea*, quia nimirum *Cadmus* filius fuit Agenoris Regis *Tyriorum*. *Tyrus* conchiliis, & purpura nobilissima.

Cinnamon & multi (1) pastor odoris Arabs.
Hæc etiam clausas expugnant arma pudicas,
Quæque terunt fastus, (2) Icarioti, tuos.
Matrona incedit census induta (3) nepotum,
Et spolia opprobrii nostra per ora trahit.
Nulla est poscendi, nulla est reverentia dandi:
Aut si qua est, pretio tollitur ipsa mora.
Felix Eois (4) lex funeris una maritis,
Quos Aurora suis rubra colorat equis:
Namque ubi mortifero jacta est fax ultima lecto;
Uxorum fusis stat pia turba comis:
Et certamen habent leti, quæ viva sequatur
Conjugium: pudor est non licuisse mori.
(5) Ardent victrices, & flammæ pectora præbent,
Imponuntque suis ora perusta viris.
Hic genus infidum nuptarum, hic nulla puella,
Nec fida (6) Evadne, nec pia Penelope.
Felix agrestum quondam pacata juventus,
Divitiæ quorum messis, & arbor erant.
Illis pompa fuit decussa (7) Cydonia ramo,
Et dare puniceis plena canistra rubis.
Nunc violas tondere manu, nunc mixta referre
Lilia virgineos lucida per calathos;
Et portare suis vestitas frondibus uvas,
Aut variam plumæ versicoloris avem.
Hinnulei pellis totos operibat amantes,
Altaque nativo creverat herba toro.
Pinus & incumbens latas circumdabat umbras,
Nec fuerat castas (8) pœna videre Deas,
Corniger (9) Idæi vacuam pastoris in aulam

Dux

(1) *Pastores* dicit *Arabes*, quod armenta summas divitias æstimarent, uti de Jobo in sacris Codic. Arabes metunt, & colligunt omne genus aromatum, & unguentorum.

(2) *Icarioti*, i. e. o Penelope; quæ fuit filia Icarii: hæc dicitur *terere fastum*, i. e. minuunt famam ejus pudicitiæ in repellendis fortiter procis.

(3) *Nepotes* sunt luxuriosæ vitæ homines. *Matronæ* prodire in publicum audent amictæ fortunis hominum luxu perditorum, & exuvias probrosorum hominum gerunt ante oculos nostros.

(4) Lex est apud Indos, ut uxores (plures enim uni viro nubunt) judicio contendant, quæ magis maritum dilexerit: quæ vicerit, exquisito cultu ornata una cum viro in rogum imponitur, & crematur: quæ victa est, mœsta discedit.

(5) Quæ uxor *vicerit*, gaudet, & præbet corpus flammæ, & faciem suam, ut peruratur.

(6) Romæ non est *Evadne*, quæ in viri sui Capanei rogum se injecit. De *Penelope* nota fabula, quæ procos viginti annos delusit.

(7) *Cydonia* sunt poma, de quibus loquitur Virg. Ecl. 3. *Aurea mala decem misi, cras altera mittam. Rubum* posuit pro *moris*.

(8) Alludit ad fabulam Actæonis, cui pena inflicta, quod Dianam conspexisset.

(9) *Idæus Pastor* est Paris, nam a pastoribus in Ida monte nutritus est, & pavit ipse greges: in Paridis *aulam cornatus aries reducebat oves saturas*.

Dux aries saturas ipse reduxit oves,
Diique, Deæque omnes, quibus est tutela per agros,
Præbebant vestris verba secunda focis.
Et leporem quicumque venis venaberis, hospes,
Et si forte meo tramite quæris avem.
Et me Pana tibi comitem de rupe vocato:
Sive petas calamo præmia, sive cane.
At nunc desertis cessant sacraria lucis:
Aurum omnes victa jam pietate colunt.
Aurea nunc vere sunt sæcula, plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.
Auro pulsa fides, auro vænalia jura,
Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.
Torrida sacrilegum testantur lumina (1) Brennum,
Dum petit intonsi Pythia regna Dei;
At mons laurigero concussus vertice duras
Gallica Parnassi sparsit in arma nives.
Te scelus accepto (2) Thracis Polymnestoris auro
Nutrit in hospitio non, Polydore, pio.
Tu quoque, ut auratos gereres, (3) Eriphyla, lacertos,
Dilapsis nusquam est Amphiaraus equis.
Proloquar, atque utinam patriæ sim vanus aruspex:
Frangitur ipsa suis Roma superba bonis.
Certa loquor, sed nulla fides; neque enim (4) Ilia quondam
Verax Pergameis Mœnas habenda malis.
Sola Parin Phrygiæ fatum componere, sola
Fallacem patriæ serpere dixit equum.
Ille (5) furor patriæ fuit utilis, ille parenti:
Experta est veros (6) irrita lingua Deos.

(1) Tangit historiam Gallorum, qui duce *Brenno* ducti prædæ cupiditate templum Apollinis Delphici invasere, (qui dicitur *Pythius*, a *Pythone* serpente interfecto, & *Intonsus* quia semper juvenis) quare eos Deus hic iratus fulminibus, & concusso Parnassi vertice, & effusis nivibus a proposito disjecit.

(2) *Polymnestor* fuit Rex Thracum: huic genero suo Priamus *Polydorum* filium cum magno auri pondere tradidit educandum, sed Rex auri potiundi cupiditate *Polydorum* obtruncavit, unde merito appellatur *scelestus*. Vid. Virg. lib. 3. Æn.

(3) *Eriphyle Amphiarai* uxor virum, in bellum Thebanum ire detrectantem, prodidit, accepto monili aureo ab Argia Polynicis uxore, & *Amphiaraus* hiatu terræ in Thebis cum curru absumptus est.

(4) Licet certa dicam, non mihi fides habetur, sicuti olim Cassandræ vera nuntianti non creditum est: existimata est *Ilia Mænas*, i. e. Trojana quædam furiis acta contra Trojam. Vaticinata est Paridem fore *Trojæ fatum*, & ruinam, & *equum* illabi patriæ funestum.

(5) Ille furor Cassandræ fuisset utilis patriæ & patri Cassandræ, si fides ipsi habita fuisset.

(6) *Irrita lingua*. Cum Apollo Cassandræ precibus vaticinandi peritiam concessisset, nescio qua mercede, voti compos cum promissis non stetisset, Deus indignatus prædixit ei neminem ipsius vaticiniis fidem habiturum.

ELEGIA XII.
PROPERTIUS

Anceps, & dubius, an sit eundum Tibur, quo per litteras a Sponsa sibi redditas vocabatur, tandem nullum non subeundum pro futura uxore periculum statuit, speratque in itinere se tutum fore, & inviolabilem. Si vero moriendum sit, cupit se sepeliri in loco devio, & infrequenti, non circa viam publicam, ut mos erat Romanorum.

Nox media, & Sponsæ mihi venit epistola nostræ,
(1) Tibure me missa jussit adesse mora,
Candida qua (2) geminas ostendunt culmina turres,
Et cadit in patulos lympha (3) Aniena lacus.
Quid faciam? obductis committam mene tenebris,
Et timeam audaces in mea membra manus?
At si hæc distulero nostro mandata timore,
Nocturno fletus sævior hoste mihi.
Peccaram semel, & totum sum pulsus in annum:
In me mansuetas non habet illa manus.
Nec tamen est quisquam, sacros qui lædat amantes,
(4) Scironis media si licet ire via.
Quisquis amator erit, Scythicis licet ambulet oris,
Nemo, adeo ut noceat, barbarus esse volet.
Luna ministrat iter, demonstrant astra salebras:
Accensas genius percutit ante faces.
Sæva canum rabies morsus avertit hiantes:
(5) Huic generi quovis tempore tuta via est.
Quod si certa meos sequerentur funera casus,
Talis mors pretio vel sit emenda mihi.
Adferet huc (6) unguenta mihi, sertisque sepulcrum
Ornabit custos ad mea busta sedens.
Dii faciant, mea ne terra locet ossa frequenti,
Qua facit adsiduo tramite vulgus iter.
Post mortem tumuli sic infamantur amantum.
Me tegat arborea devia terra coma;
Aut humer ignotæ cumulis vallatus arenæ.
Non juvat in media nomen habere via.

ELE-

(1) Vulgo *Tiveli*, urbs crebris fontibus irrigua, 16. ab Urbe lapide distat, & aeris temperie commendatissima.

(2) Arx Tiburtina eminebat *geminis turribus*. Juvenal. sat. 14. *Summa nunc Tiburis arce*.

(3) *Anio* nobilis Italiæ fluvius, irrigans agrum Tiburtinum, & se in Tiberim deferens, vulgo *Teverone*.

(5) *Scyron* olim fuit latro famosus, qui viam obsidebat angustam ab Corintho ad Megaram ducentem, & viatores exutos in mare præcipitabat: hunc Theseus occidit.

(5) Hoc genus hominum fortuna juvat.

(6) Sponsa *adferet*, ubi interfectus sum, *unguenta* &c.

ELEGIA XIII.

(1) A BACCHO

(Cujus se laudes decantaturum pollicetur) auxilium petit, ac suppetias implorat ad sollicitudines amovendas, curasque propellendas.

NUnc, o Bacche, tuis humiles advolvimur aris,
  Da mihi pacato vela secunda, pater.
Tu potes insanos mentis compescere fluctus,
  Curarumque tuo fit medicina mero.
Te quoque enim non esse rudem testatur in astris
  (2) Lyncibus in cælum vecta Ariadna tuis.
Hoc mihi, quod veteres custodit in ossibus ignes,
  Funera sanabunt, vel tua vina, malum.
Quod si, Bacche, tuis per fervida tempora donis
  Accessitus erit somnus in ossa mea:
Ipse seram vites, pangamque ex ordine colles,
  Quos carpant nullæ me vigilante feræ:
Dummodo purpureo spument mihi dolia musto,
  Et nova pressantes inquinet uva pedes:
Quod superest vitæ, per te, & tua cornua, vivam;
  Virtutisque tuæ, Bacche, poeta ferar.
Dicam ego maternos (3) Ætnaeo fulmine partus,
  Indica (4) Nysæis arma fugata choris:
Vesanumque nova nequidquam in vite (4) Lycurgum:
  (5) Pentheos in triplices funera grata greges:
Curvaque (6) Tyrrhenos delphinum corpora nautas

 In

(1) *Bacchus*, qui & Liber pater. Bromius, Lenæus, Lyæus, & Dionysius dictus est: fuit Jovis ex Semele filius, vini inventor, unde & pro vino ipso sæpius sumi consuevit.

(2) *Lynces*, tigres, & pantheræ sunt feræ Baccho dicatæ. Hoc loco poeta ipsam etiam *Ariadnen* in cælum fuisse devectam ait, quamquam tantum ejus coronam scribat Catullus. Vide pag. 44.

(3) Bis eductus fuit in lucem *Bacchus*, primum cum mater ejus Semele percussa fulmine, quód in *Æthna* Cyclopes fabricantur, abortum ejecit; secundo, cum Jupiter jam efformatum, & maturo tempore partus edidit in lucem: unde dicitur bis genitus, & *Bimater*.

(4) *Nysæos* choros vocat Satyros, Silenos, ac Mænadas Bacchi perpetuos socios. Dicitur autem *Nysæus* Bacchus, quia *Nyso* cuidam educandus traditus est a Jove.

(5) Dicam *Lycurgum* insanientem in vites. Hic fuit Rex Thraciæ, qui cum videret Thraces nimio vino deditos, omnes vites excidi in suo regno jussit, unde fabula, Lycurgum infensissimo odio Bacchum prosecutum fuisse.

(6) *Pentheos* gen. græcus. *Penthei* membra discerpta a tergemino grege. *Pentheus*, quod sacra Bacchi adspernaretur misere discerptus est a tribus Baccharum *gregibus*: primum *gregem* ducebat Agave mater *Penthei*, duos alios Ino, & Autonne sorores Agaves, unde Propertius dicit mortem *Penthei* fuisse gratam tribus *gregibus*.

(7) Bacchus olim conducebat navem pampinis ornatam, plenam prædatoribus *Tyrrhenis* ex Icaria insula ad *Naxon*. *Tyrrheni* cum vellent in Africam Bacchum adsportare, ut eum venderent, hanc ob rem iratum Bacchi numen, serpentes, & alia monstra oculis illorum objecit, qui vel timore, vel furore perciti in mare præcipites exsiliere, & in Delphinos sunt transformati.

In vada pampinea desiluisse rate.
Et tibi per mediam (1) beneolentia flumina Naxon,
  Unde tuum potant Naxia turba metum.
Candida (2) laxatis onerato colla corymbis,
  Cinget Bassaricas Lydia mitra comas
Lævis odorato cervix manabit olivo,
  Et feries nudos veste fluente pedes.
Mollia (3) Dircææ pulsabunt tympana Thebæ,
  Capripedes calamo (4) Panes hiante canent.
Vertice (5) turrigero juxta Dea magna Cybelle
  Fundet ad Idæos cymbala rauca choros.
Ante fores templi crater antistitis auro
  Libatum fundens in tua sacra merum.
Hæc ego non humili referam memoranda cothurno,
  Qualis (6) Pindarico spiritus ore tonat.
Tu modo servitio vacuum me siste superbo,
  Atque hoc sollicitum vince sopore caput.

ELEGIA XIV.

MARCELLI MORTEM

Deflet Propertius, qui filius Octaviæ sororis Augusti fuit, &c, cum Ædilis esset, periit in Bajano secessu ætatis anno 20. *Huic Augustus filiam suam Juliam desponderat. Romani ejusdem obitum vehementer doluerunt; Octavia autem mater nullum flendi finem fecit, atque bibliothecam ad filii memoriam prorogandam construxit: Marcelli quoque nomine Augustus theatrum ædificavit. Iste est Marcellus de quo dixit Virgilius Lib.* 6. *Æn.* Tu Marcellus eris *&c.*

Clausus ab umbroso qua ludit Pontus (7) Averno
  Humida Bajarum stagna tepentis aquæ,

Qua

(1) Et dicam fluvios, & fontes qui in *Naxa* insula Ægæi, una ex Cycladibus, vino fluunt, & *beneolent*, quos *Naxii* incolæ potant.

(2) Tuum *candidum collum oneratum*, i. e. ornatum pendentibus *corymbis*: & *Lydia* infula *cinget* tuos crines. *Lydi*, seu Mæonii populi *Lydiæ* in primis usi sunt *mitra*. Bacchus autem dictus est *Bassareus* a quodam vestis genere, quæ dicta est *Bassara* a Thracibus, quæ e pellibus vulpinis constabat; id enim lingua Thracia *Bassara* significat.

(3) *Dircææ* dicuntur *Thebæ* in Bœotia a fonte *Dirce*, in quem mutata dicitur fuisse *Dirce*, Lyci Regis *Thebarum* uxor.

(4) *Panes*, i. e. Fauni, Satyri, Sileni, Lares, Silvani, qui omnes erant comites, & ministri *Panis* silvarum Dei, qui omnes erant pedibus caprinis.

(5) *Cybelle* uxor Saturni, fingitur caput *turrigerum* habere. *Cybelle* enim eadem est ac Terra, quæ ab urbibus, & oppidis coronatur. *Idæi chori* sunt Idæi ministri, sacerdotesque *Cybelles*, quæ *Idæa* vocata est, quod in *Ida* monte Phrygiæ potissimum coleretur.

(6) *Pindarus* Græcorum Lyricorum princeps, *spiritus* magnificentia, & carminis inimitabilis excellentia celebratur. Vid. Horat. lib. 4. od. 1.

(7) *Avernus* lacus est Campaniæ, Plutoni dicatus: ab antiquis inferorum limen credebatur. *Humida Bajarum*: *Bajæ* urbs Campaniæ ad mare sita, in cujus agro sunt aquæ calidæ ad voluptatem, & morbos commodæ, olim aeris temperie, & Rom. civium frequentia, & ædificiorum ornamentis celeberrima.

Qua jacet & Trojæ tubicen (1) Misenus arena,
Et sonet Herculeo structa labore via:
Hic (2) ubi mortales dextra cum quæreret urbes,
Cymbala Thebano concrepuere Deo:
At nunc invisæ magno cum crimine Bajæ,
Quis Deus in vestra constitit hostis aqua?
(3) His pressus Stygias vultum demisit in undas,
Errat & in vestro spiritus ille lacu.
Quid genus, aut virtus, aut optima profuit illi
Mater, & amplexum Cæsaris esse (4) focos?
Aut modo tam pleno fluitantia (5) vela theatro,
Et per (6) maternas omnia gesta manus?
Occidit, & misero steterat vigesimus annus.
Tot bona tam parvo clausit in orbe dies.
I nunc, tolle animos, & tecum finge triumphos,
(7) Stantiaque in plausum tota theatra juvent.
(8) Attalicas supera vestes, atque omnia (9) magnis
Gemmea sint ludis: ignibus ista dabis.
Sed tamen huc omnes: huc primus, & ultimus ordo:
Est mala, sed cunctis ista terenda via est.
Exoranda canis tria sunt latrantia colla:
Scandenda est torvi publica cymba senis.
Illa licet ferro cautus se condat, & ære,
Mors tamen inclusum protrahit inde caput.
(10) Nirea non facies, non vis exemit Achillem,

(1) *Misenus* est promontorium, cui nomen dedit *Misenus* tubicen Æneæ, ibidem sepultus. Vid. Virg. 6. Æn. v. 234. *Hercules viam* construxit in Campania, qua suos boves traduceret, hanc ornavit Augusti tempore Agrippa.

(2) Hic obiit *Marcellus*, ubi, dum Hercules sub potestatem dexterâ, & armis civitates orbis redigeret. crotala eidem Herculi *Deo Thebano* concrepuere. Hercules enim *Thebis* Bœotiæ natus est. Dicuntur *cymbala* juxta Bajas huic Deo *concrepuisse*, nam in campis Phlegræis gigantes devicit.

(3) His *pressus* aquis Marcellus &c.

(4) *Focos*, i. e. non profuit Marcello arcto affinitatis vinculo conjunctum esse cum Augusto, qui ei Juliam desponderat.

(5) Marcellus Ædilis *theatrum*, & forum velis inumbrasse, ut salubrius litigantes consisterent, narratur.

(6) Extollitur pietas Marcelli, quod omnem ædilitatis suæ curam Octaviæ *matri* commendavit.

(7) In *Theatro* spectatores adsurgere solebant honoris caussa plausum daturi. Cic. ad Att. l. 2. ep. 19. *Stantes Curioni plauserunt*.

(8) *Attalicæ vestes* sunt aulæa pretiosa auro, argentoque intertexta, ab *Attalo* dicta Rege Pergami, qui omnes mortales pretiosæ hujus supellectilis magnificentia superavit.

(9) *Magni ludi* sunt, qui in honorem Jovis fiebant Deorum omnium principis. *Ignibus ista dabis*, nam cum mortuis omnia vel *gemmea* in rogum injiciendi mos erat.

(10) Neque *Nireus*, quamvis formosissimus, qui fuit Rex Naxi, neque *Achilles*, quamvis fortissimus, neque *Crœsus*, licet ditissimus, qui fuit Rex Lydiæ, mortem effugerunt.

Crœsum aut, (1) Pactoli quas parit humor, opes.
Hic (2) olim ignaros luctus populavit Achivos,
Atridæ magno cum stetit alter amor;
At tibi, (3) nauta, pias hominum qui trajicis umbras,
Huc animæ portent corpus inane tuæ:
Qua Siculæ victor telluris Claudius, & qua
Cæsar ab humana cessit in astra via.

ELEGIA XV.
MULIERUM PERVERSITATEM
Longe præstare virorum malitiæ ostendit.

Objicitur toties a te mihi (4) nostra libido;
Crede mihi, (5) vobis imperat ista magis.
Vos, ubi contempti rupistis frena pudoris,
Nescitis captæ mentis habere modum.
Flamma per incensas citius sedetur aristas,
Fluminaque ad fontis sint reditura caput:
Et placidum (6) Syrtes portum, & bona litora nautis
Præbeat hospitio sæva (7) Malea suo:
Quam possit vestros quisquam reprehendere cursus,
Et rapidæ stimulos frangere nequitiæ.
Testis, (8) Cretæi fastus quæ passa juvenci
Induit abiegnæ cornua falsa bovis.
Testis Thessalico flagrans (9) Salmonis Enipeo;
Quæ voluit liquido tota subire Deo.
Crimen & illa fuit patris succensa senecta
Arboris in frondes condita (10) Myrrha novæ.

Nam

(1) *Pactolum* fluvium Lydiæ auteas arenas traxisse fabulantur.

(2) Similis fletus pæne exhausit funeribus *Achivos* nescientes, quando novus *amor* tam magno pretio constitit Agamemnoni. Poeta designare videtur cladem Græcorum cum *Atrides*, i. e. Agamemnon eripuit Achilli Briseidem, quæ dicitur *alter amor*: unde Achilles indignatus amplius contra Trojanos decertare noluit: tandem ei Briseis restituta fuit.

(3) *Nauta*, i. e. o Charon, *animæ tuæ*, i. e. umbræ tuæ portent in eum locum Marcelli inane corpus, per quem proavus ejus Claudius Marcellus, qui Siciliam omnem expugnavit, & Jul. Cæsar in Deorum numerum relatus, in cælum discesserunt.

(4) *Nostra*, idest virorum.

(5) *Vobis*, idest feminis.

(6) *Syrtes* sunt duo sinus in Lybico mari navigantibus periculosissimi.

(7) *Malea* promontorium est Laconiæ, quod adversis ventorum flatibus navigationem efficit periculi plenam: unde proverbium: *cum ad Maleam deflexeris, domesticos obliviscere*.

(8) Pasiphae Minois *Cretæ* Regis uxor amore tauri, sive *juvenci* ardebat: at *fastus*, seu repulsam sæpe perpessa, tandem cum se in *abiegna*, seu lignea vaccæ figura inclusisset, peperit Minotaurum.

(9) *Salmonis*, i. e. Tyro filia *Salmonei* ob amorem fluvii *Enipei*, qui est in *Thessalia*, in ipsum se demersit.

(10) *Myrrha* fuit Cinyræ Cypriorum Regis filia. Cum pater ipsam, ob nefandum crimen in patrem ipsum, gladio persequeretur in Arabiam fugientem, Deorum miseratione in sui nominis arborem conversa est.

Nam quid (1) Medeæ referam, quo tempore matris
  Iram natorum cæde piavit amor?
Quidve (2) Clytemnestræ, propter quam tota Mycenis
  Infamis stupro stat Pelopea domus?
Tuque, o Minoa venumdata, (3) Scylla, figura,
  Tondens purpurea regna paterna coma.
Hanc igitur dotem virgo desponderat hosti?
  Nise, tuas portas fraude reclusit amor.
At vos, innuptæ, felicius urite (4) tædas,
  Pendet Cretæa tracta (5) puella rate.
Non tamen immerito (6) Minos sedet arbiter Orci.
  Victor erat quamvis, æquus in hoste fuit.

ELEGIA XVI.

CURARUM ÆSTU

Vexatus Poeta, dicit se cælum mutare cogi, Athenasque proficisci, ut loci mutatione curæ minuantur, quæ, quamdiu Romæ moratur, in dies crescere consuevere.

MAgnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas,
  Ut me longa gravi solvat amore via.
Omnia sunt tentata mihi, quacumque fugari
  Possit: at ex omni me premit ipse Deus.
Nunc agite, o socii, propellite in æquora navem,
  Remorumque pares ducite sorte vices,

(1) *Quid Medeæ referam* scelus. *Medea* Regis Colchorum filia, Jasonis uxor, quam cum Jason repudiasset, Creusamque superduxisset, furore correpta geminos filios, quos ex Jasone pepererat, in ultionem ante patris oculos *jugulavit*: & ita *matris* dolorem placavit *Amor* filiorum nece.

(2) *Quidve Clytemnestræ* scelus referam? Hæc fuit Mycenarum regia uxor, & Agamemnonem virum suum e Troja reversum Ægisto adultero adjuta interfecit. Dicitur *tota Pelopea* familia in Mycenarum urbe adulteriis infamis, omnes fere ejus *domus* & viri, & mulieres turpibus flagitiis famosi, unde in proverbium abierunt *Pelopidæ*.

(3) *Tuque o Scylla* vendidisti te ipsam ob formam *Minois* hostis patris tui *Nisi*: cum spoliasti *regnum paternum* coma *purpurea*: quam *comam* spopondisti *dotem* &c. Et, *o Nise*, *amor* reclusit *portas urbis tuæ*. Fatum totius regni *Nisi* situm erat in purpureis ejus capillis.

(4) *Felicius urite tædas*, i. e. lætioribus auspiciis nubite. Nubentibus tædas præferebant. Vide Catullum pag. 25.

(5) Scylla *puella Cretensis* ob nuper dictum crimen projecta fuit in mare e puppi pedibus vincta, unde trahebatur, non vehebatur.

(5) *Jure Minos* est *judex* inferorum æquus, & justus, cum hanc *Scyllam* proditricem a se submovit, & quamvis esset Nisi *hostis*, ac *victor* de capillorum purpureorum tonsura ultus est.

Jungiteque extremo felicia lintea malo.
  Jam liquidum nautis aura secundat iter.
Romanæ turres, & vos valeatis amici,
  Pontice tuque mihi tam bene culte vale.
Ergo ego nunc rudis (1) Adriaci vehar æquoris hospes,
  Cogar & undisonos nunc prece adire Deos.
Deinde per (2) Ionium vectus cum fessa Lechæo
  Sedarit placida vela phaselus aqua.
Quod superest sufferte pedes, properate laborem,
  (3) Isthmos qua terris arcet utrimque mare.
Inde ubi (4) Piræi capient me litora portus,
  Scandam ego (5) Theseæ brachia longa viæ.
Illic vel studiis animum emendare (6) Platonis
  Incipiam, ut hortis, docte Epicure, tuis:
Persequar aut studium linguæ, Demosthenis arma,
  Librorumque tuos, docte (7) Menandre, sales:
Aut certe tabulæ capient mea lumina pictæ,
  Sive ebore exactæ, seu magis ære manus;
Aut spatia annorum, aut longa intervalla profundi
  Lenibunt tacito vulnera nostra sinu.
Seu moriar fato, non turpi fractus amore,
  Atque erit illa mihi mortis honesta dies.

ELE-

(1) Indignatur Propertius, quippe qui, contra quod statuerat, navigare cogatur: dixerat enim alibi: *At tu sæve Aquilo numquam mea vela videbis. Adriacum* mare, vulgo *Golfo di Venezia*.

(2) *Jonium* ab Adriatico incipit, & inter Siciliam, Græciam, Macedoniam, Epirum, Achajam &c. interfusam extenditur. *Lechæum* est portus urbis Corinthi: constat enim geminos portus fuisse Corinthi, *Lechæum* & *Cenchreum*: ita ut qui ex Italia in Græciam navigant utantur Lechæo, qui ex Asia *Cenchreo*: ideo apud Horat. Corinthus appellatur *bimaris*, lib. 1. od. 7.

(3) *Isthmus* significatur Corinthiacus, i. e. angustum illud terræ intervallum inter duo maria Ægæum, & Jonium: in ejus intervalli faucibus sita fuit Corinthus.

(4) *Piræus* portus fuit Athenarum 300. navium capax.

(5) *Thesea via* est, quæ Piræum portum Athenis stadiorum 40. spatio jungebat. Hanc viam *Theseus* latronibus purgavit, unde dicta est *Thesea*.

(6) *Plato* Academicæ sectæ princeps: *Epicurus* primus hortos Athenis instituit, ubi docuit: antea enim moris non erat in oppidis haberi rura.

(7) *Menander* Atheniensis, Comicus poeta comœdias 80. scripsit: tanto fuit in pretio, ut magnis honoribus, & divitiis invitatus fuerit ab Ægypti Regibus: Elogium ejus profert Quintil. l. 10. c. 1. Instit. Orat.

ELEGIA XVII.

(1) TULLUM AMICUM

Diutissime peregrinantem Propertius revocat in urbem Romam, qua nihil pulchrius, & mirabilius toto orbe terrarum esse demonstrat. Hæc elegia ceteris difficilior ob bene multas fabellas, quibus unusquisque versus ornatur

Frigida tam multos placuit tibi (2) Cyzicus annos,
 Tulle, (3) Propontiaca qua fluit Isthmus aqua,
(4) Dindyma ubi Argivæ sunt templa sacrata Cybellæ,
 (5) Raptorisque tulit quæ via Ditis equos.
Si te forte juvant (6) Helles Athamantidos urbes,
 Et desiderio, Tulle, (7) movere meo:
Tu licet adspicias cælum omne (8) Atlanta gerentem,
 Sectaque Persea (9) Phorcidos ora manu,
(10) Geryonæ stabula, & luctantum in pulvere signa
 Herculis, Antæique (11), Hesperidumque (12) choros:
Tuque tuo (13) Colcho propellas remige Phasin,

(1) Quis fuerit ille *Tullus* incertum est, nisi forsan fuerit frater L. Volcatii *Tulli*, qui collega fuit Augusti in secundo consulatu.

(2) *Cyzicus frigida*, i. e. inamœna, urbs Asiæ minoris, mœnibus, arce, turribus marmoreis, & armis inclita.

(3) *Isthmus* adluitur *Propontiacis aquis*: *Cyzicus* enim intra *Propontidem* sita angusto terræ spatio in mare porrecto adhærebat continenti. *Propontis* autem est totum illud mare, quod ab Hellesponti angustiis ad Thracium usque Bosphorum protenditur.

(4) *Dyndima*, *orum* mons est urbi Cyzico imminens: in hoc monte templum fuit Deæ *Cybeles* ab *Argivis* ædificatum, unde *Cybele* appellata *Argiva*. Hic versus Propertii vario modo legitur a variis.

(5) Propertius adserit *Ditem*, seu Plutonem per hanc *viam*, i. e. circa Propontida rapuisse curru Proserpinam: licet alii fere omnes eam in Sicilia raptam fuisse referant.

(6) *Helles Athamantidos urbes*, i. e. urbes Hellesponti, Hellespontus autem hodie est, *lo stretto di Gallipoli*: ita dictus ab *Helle Athamantis* Regis Thebarum filia, quæ novercam fugiens, Pontumque trajiciens in mare decidit.

(7) *Meique desiderio* teneris.

(8) *Atlas* Japeti, & Clymenes filius, Rex Mauritaniæ magnus Astronomus, sphæramque primus adinvenisse dicitur, unde cælum humeris sustinere fingitur.

(9) *Phorcis* est Medusa, seu Gorgonis, cujus caput amputatum est a *Perseo*, Gorgones fuerunt tres filiæ *Phorcis*, a quo *Phorcides* dictæ sunt.

(10) *Geryon* Rex fuit Hispaniæ, quem tricorporem, seu tricipitem fuisse fabulati sunt: hunc Hercules interfecit, & ejus boves innumeros abegit in Græciam.

(11) Si statuas adspicias *Herculis*, & *Antæi* pugnantium, & vestigia in pulvere impressa &c. *Antæus* Terræ filius hospites, ut secum decertarent, cogebat, quos in lucta deinde enecabat. Pl. lib. 3. c. 8. a Polycleto factum refert *Herculem* Antæum a terra sublimem opprimentem.

(12) *Hesperides* fuerunt tres sorores, hortosque habebant nemore aurifero pretiosos, quos pervigil servabat draco: hunc Hercules interfecit, pomaque abstulit. Poeta dicit, quod in his hortis *Hesperidos* choreas agerent.

(13) Atque *Tu Colchicum Phasin* impellas *tuo remige*. *Phasis* est fluvius maximus Colchidæ regionis, ex Armenia in Euxinum illabens.

(1) Peliacæque trabis totum iter ipſe legas,
Qua rudis, (2) Argoa natat inter ſaxa columba
In faciem proræ pinus adacta novæ;
Et qua Gygæi viſenda eſt ora (3) Cayſtri,
Et qua (4) ſeptenas temperat unda vias:
Omnia Romanæ cedent miracula terræ.
Natura hic poſuit quidquid ubique fuit.
Armis apta magis tellus, quam (5) commoda noxæ,
Famam, Roma, tuæ non pudet hiſtoriæ.
Nam quantum ferro, tantum pietate potentes
Stamus: victrices temperat illa manus.
Hic (6) Anio Tiburne fluis, Clitumnus ab Umbro
Tramite, & æternum Martius humor opus.
(7) Albanuſque lacus ſocii Nemorenſis ab unda,
Potaque (8) Pollucis lympha ſalubris equo.
At non ſquamoſo labuntur ventre (9) ceraſtæ,
(10) Itala portentis nec furit unda novis.
Non hic (11) Andromedæ reſonant pro matre catenæ,
Nec tremis Auſonias, Phœbe fugate, (12) dapes.
Nec

(1) *Peliaca trabs* eſt navis Argo, quæ Argonautas a Theſſalia ad Colchidem duxit ad vellus aureum.

(2) *Argoa columba*. *Argonautas* monuerat Phineus, ut *columbam*, quam eis viæ ducem dederat, ad Symplegadas inſulas emitterent: quam ab *Argo* vocat *Argoam*: ſententia poetæ eſt: Eas, qua parte *rudis pinus adacta*, i. e. exſtructa, *in faciem*, i. e. in formam *navis recentis* fertur per *cautes*, *duce Argoa columba*. Hæc *ſaxa* ſunt Symplegades inſulæ, quæ procul videntibus apparent cautes, & ſcopuli.

(3) *Cayſter* flu. Lydiæ, qui dicitur *Gygæus* a *Gyge* Lydorum quondam Rege, & in Jonium illabitur. Commendatur amœnitas regionis, & urbium, unde dicitur *viſenda*.

(4) i. e. fluvius unus, qui in *ſeptem* vias, ſeu alveos diviſus curſum moderatur: fortaſſe Nilum intelligit, vel Gangem, qui *ſeptem* oſtiis in mare orientale influit.

(5) Roma idonea bello magis, quam inferendæ injuriæ: tuam hiſtoriam fama non erubeſcit.

(6) *De Aniene Tiburtino*, ſive *Tiburne*, quia *Tibur* adluit, & in Tiberim illabitur, dictum eſt ſæpe, vulgo *Teverone*. *Clitumnus* eſt Umbriæ fluvius, cujus aqua pota boves facit candidos. *Trames*, hic eſt pro ſilva. De *aqua Martia* dictum eſt elegiis ſuperioribus.

(7) Juxta Albam eſt nemus, & *lacus Albanus*, Liv. l. 5. cujus aqua quondam intumeſcens Vejorum expugnationem præſagiit. *Nemorenſis lacus* dicitur ſocius *Albani*, quia ab iiſdem fontibus oritur.

(8) Hæc *aqua* eſt fons Juturnæ, quem bibit Cyllarus *Pollucis equus*: erat autem ægris *ſalubris*. Duplex erat Juturnæ fons, alter in agro Latino in Numicum influens, alter in Velabro.

(9) Hucuſque laudavit Romanam regionem a propriis commodis; nunc eandem laudat ab incommodis, quæ non habet.

(10) In mari *Italo* non viſuntur immanes belluæ, quibus expoſitæ olim fuerunt Heſione, & Andromede.

(11) *Andromede* Cephei Regis Æthiopum filia, ob matris ſuperbiam, quæ Nereidas omnes pulchritudine ſuperare gloriabatur, ab Nymphis ſaxo adligata, & monſtris marinis expoſita, a Perſeo liberata eſt, & nupta.

(12) Sol fingitur ad Auroram rediiſſe, ne cerneret cœnam Thyeſteam, in qua filium ſuum ipſi Thyeſti Atreus comedendum adpoſuit. Uti etiam Prognes conjux proprium filium Ityn Tereo. *Non times Auſonias dapes*, i. e. in *Auſonia*, ſeu Italia.

Nec cuiquam absentes arferunt (1) in caput ignes,
Exitium nato matre parante suo.
Penthea non sævæ venantur in arbore (2) Bacchæ,
Nec solvit Danaas subdita (3) cerva rates.
Cornua nec valuit curvare (4) in pellice Juno,
Aut faciem turpi dedecorare bove.
Arboreasque cruces (5) Scinis, & (6) non hospita Grajis
Saxa, & (7) curvatas in sua fata trabes.
Hæc tibi, Tulle, parens, hæc est pulcherrima sedes,
Hic tibi pro digna gente petendus (8) honos.
Hic tibi (9) ad eloquium cives, hic ampla nepotum
Spes, & venturæ conjugis aptus amor.

ELEGIA XVIII.

AMISSOS PUGILLARES,

In quibus res non exigui momenti scribere consueverat, conqueritur, eique, qui repertos sibi retulerit, præmia pollicetur.

Ergo tam doctæ nobis periere tabellæ,
Scripta quibus pariter tot periere bona?
Has quondam nostris manibus detriverat usus;

(1) Qui

(1) De fato Meleagri fabellam attingit: Nato Meleagro, Parcæ stipitem flammis imposuerunt dicentes, tamdiu Meleagrum victurum, quamdiu stipes in *igne* duraret, *Althea* mater adreptum stipitem adservavit diligentissime. Althæa vero, cum accepisset fratres suos a Meleagro interfectos, doloris impatiens stipitem illum in *ignem* injecit, quo exusto Meleager etiam *absens* exustis intestinis consumptus est: itaque *mater nato* suo *paravit exitium*.

(2) De *Bacchis*, & *Pentheo* vide p. 125. 126.

(3) Attingit fabulam Iphigeniæ filiæ Agamemnonis: quæ cum immolanda esset ad placandos ventos, qui Græcam classem in Aulidis portu detinebant, *cerva* loco Iphigeniæ sacrificio *supposita est*: quo facto ventus adflavit secundus.

(4) Io filia Inachi Regis Argivorum Jovi nupta. Hæc in vaccam conversa est *Junonis* odio, & adeo fuit agitata, ut numquam posset consistere, donec formam priorem reciperet: qua recepta in Ægypto, Isis dicta, consecuta est divinos honores. Romæ templum habuit in Campo Martio.

(5) *Scinis* latro fuit famosissimus, qui Corinthiacum Isthmum infestabat, duasque arbores flectebat, quibus simul flexis homines adligabat, utraque arbore deinde in sublime obnitente, eorum membra discerpebantur. *Cruces* hic posuit poeta pro quovis instrumento, quod *cruciet*.

(6) *Saxa* Scyronia a latrone Scyrone Megarensi sic dicta, qui viatores ab his saxis in mare præcipitabat.

(7) His ultimis verbis denotat poeta, Theseum eadem omnino pœna adfecisse *Scinin* latronem, qua & ipse alios adfecerat. Hæc omnia flagitia, quæ fuerunt apud Græcos, scilicet Meleager interfectus a matre: ab Agave filius Pentheus discerptus in frusta: Iphigenia virgo mactata, &c. feminæ in vaccas mutatæ, Latrones grassantes &c. arbores flexæ in sui ipsius perniciem, Romæ non exstant, nec in Italia audiuntur.

(8) Hic tibi capessendi sunt magistratus, prout dignitas gentis tuæ postulat.

(9) Præsto sunt cives ad audiendam eloquentiam tuam, vel quos facundia tua adjuvare possis.

(1) Qui non signatas jussit habere fidem,
Non illas fixum caras effecerat aurum:
Vulgari buxo sordida cera fuit.
Qualescumque mihi semper mansere fideles,
Semper & effectus promeruere bonos.
Me miserum! his aliquis (2) rationem scribit avari,
Et ponit duras inter ephemeridas.
Quas siquis mihi rettulerit, donabitur auro.
Quis pro divitiis (3) ligna retenta velit?
I puer, & citus hæc aliqua propone (4) columna:
Et dominum (5) Exquiliis scribe habitare tuum.

(1) Etsi illæ tabellæ non essent sigillo munitæ, usus fecit, ut fides eis haberetur: detritæ enim erant, & manibus meis veluti consumptæ.

(2) In his tabulis quispiam expensa *Avari* nunc *describit*. *Ephemerides* hic sunt diaria rationum, seu expensarum diurnarum.

(3) *Ligna*, i. e. *tabellas*, quæ ex arboris corticibus componebantur.

(4) Illa *proponi columnis* dicebantur, quæ omnium oculis, ut conspicerentur, exponebantur. Romæ erant plures hujusmodi *columnæ*: *Columna Aurea* in foro Romano. *Lactaria* in foro Olitorio, *Mevia* in Circo &c.

(5) *Exquiliæ* mons est Urbis Romæ, qui & *Exquilinus*: est nunc in ejus vertice Basilica S. Mariæ Maioris. Propertius in eo colle habitabat, utpote aeris salubrioris. Horat. sat. 8. lib. 1. *Nunc licet Exquiliis habitare salubribus*.

SEXTI

SEXTI AURELII PROPERTII

EX LIBRO QUARTO

ELEGIA I.

OMISSIS LUDICRIS

Rebus, ad res graves, ac ſerias ſtilum convertit poeta: blandeque quaſi peregrinum quemdam compellans, altiuſque repetens Urbis Romæ primordia, vitam priſcorum Romanorum rudem, moreſque, ac ritus ruſticanos deſcribit. Deinde Vatem quemdam, ſeu Aſtrologum inducit, a quo ſe fingit res futuras edoctum fuiſſe, & a ſcribendo carmine heroico deterritum, quippe qui non ſit ad hoc idoneus.

Hoc quodcumque vides, hoſpes, quam maxima Roma eſt.
Ante Phrygem Æneam collis, & herba fuit.
Atque ubi navali ſtant ſacra (1) palatia Phœbo,
(2) Evandri profugæ procubuere boves.
Fictilibus crevere (3) Deis hæc aurea templa,
Non fuit opprobrio facta ſine arte caſa.
Tarpejuſque pater (4) nuda de rupe tonabat,
Et Tiberis noſtris advena bobus erat.
Quo (5) gradibus domus iſta Remi ſe ſuſtulit, olim
Unus erat fratrum maxima regna focus.
Curia, prætexto quæ nunc nitet alta ſenatu,
Pellitos habuit ruſtica corda patres.
Buccina cogebat priſcos ad verba Quirites:
(6) Centum illi in prato ſæpe ſenatus erat.
Nec ſinuoſa cavo pendebant (7) vela theatro;

(1)

(1) Templum Apollinis in Palatino monte erectum ab Auguſto poſt victoriam Actiacam, ſeu poſt devictum Antonium ſignificat: ideo dicitur *Navali Phœbo*: *navalis* enim fuit victoria.

(2) *Evander* fuit ex Arcadia: cum caſu patrem occidiſſet, avito regno pulſus in Italiam venit, pulſiſque Aboriginibus populis ea loca tenuit, ubi poſtea Roma condita eſt.

(3) *Ex fictilibus* ſimulacris templa aurea in hanc majeſtatem excrevere.

(4) Jupiter a *Tarpejo* monte *nudo*, i. e. ſine templo, & ædificiis *tonabat*, & *Tiberis* fluvius peregrinus erat *noſtris bobus*.

(5) *Gradibus*, i. e. paullatim *domus Remi*, ideſt Roma ſe ſuſtulit.

(6) *Centum* Senatores creavit Romulus, quos *Patres* vocavit, quorum poſteri *Patricii* dicti ſunt.

(7) De velis in theatro vid. p. 120.

(1) Pulpita solemnes non oluere crocos.
Nulli cura fuit externos quærere Divos,
Cum tremeret patrio (2) pendula turba sacro.
Annuaque accenso celebrare (3) Palilia fœno,
Qualia nunc curto lustra novantur equo.
Vesta coronatis pauper gaudebat (4) asellis;
Ducebant macræ vilia sacra boves.
Parva saginati lustrabant (5) compita porci,
Pastor & ad calamos exta litabat ovis.
Verbera (6) pellitus setosa movebat arator,
Unde Licens Fabius sacra (7) Lupercus habet.
Nec rudis infestis miles radiabat in armis:
Miscebant usta prælia nuda sude.
Prima galeritus posuit prætoria (8) Lucmo:
Magnaque pars (9) Tatio rerum erat inter oves.
Hinc Taties, Ramnesque viri, Luceresque coloni:
(10) Quattuor hinc albos Romulus egit equos.
Quippe suburbanæ parva minus urbe (11) Bovillæ,

Et

(1) *Pulpitum* locus est, ubi lector positus ab omnibus conspici, & audiri possit: *Pulpita* tunc temporis *non olebant* crocos, qui deinde spargi solebant in ludis *solemnibus*.

(2) *Pendula turba*, i. e. plebs attenita in propriis sacris contremisceret.

(3) *Annua Palilia* celebrabantur congerendo fœno, & stipulas, ignemque magnum accensum transiliebant, credentes ita sese expiari: dicta sunt a *Pale* Dea pastorum: dies festorum hujusmodi erat 11. Cal. Maji, natalis Urbis Romæ. Adde quod *Palilia* sacrificia lustrabantur sanguine *equino*: uti in sacrificiis *lustri* quinquennalibus suffimen erat cum sanguine *caudæ equinæ*, quæ *decurrebatur*, unde *Lustra curto equo novari* ait Propert. *Lustrum* opus erat censorum, qui completo quovis quinquennio populum lustrabant.

(4) *Vesta* tunc inops *gaudebat asellis* panibus *coronatis*; & curru ad templa *ducebant sacra*.

(5) Festa *Compitalia* erant Laribus, eorumque matri Maniæ sacra, quibus *porci*, sicuti & Cereri, & Telluri, immolabantur.

(6) Olim agricolæ in suis festis solemnibus induti *pellibus* setiscas, & lora e *pellibus* caprinis compacta agitabant, & obvios quosque *verberabant*.

(7) *Lupercalia* festa quotannis celebrabantur Diis agrestibus, ut *lupos* arcerent: sacerdotes sacrorum dicebantur *Luperci*, qui per maximam licentiam obviis infligentes flagella discurrebant: unde *Licens Lupercus*: qui quidem dicitur etiam *Fabius*, nam Romulus *Fabium* quemdam sacris præposuit.

(8) *Lucmo*, sive *Lucumo* fuit unus e Tuscorum Regibus, qui contra Romanos pugnavit; a quo *Luceres* dicti sunt: ubi primum constitutus est populus Romanus, statim divisus est in *Rhamnenses* a *Romulo*, in *Tatienses* a *Tatio*, & *Luceres* a *Lucumone*. Dicitur *Lucmo galeritus* a quodam pilei genere, quo utebantur veteres Romani. Fixit *prima prætoria*: nam ipse *Lucmo* tabernaculum quoddam constituit, in quo esset dux, seu imperator in castris: appellavit *prætorium*, quia magistratus omnis, cui parebat exercitus, *Prætor* appellabatur.

(9) *Tatius* Rex fuit Sabinorum, cum quo Romulus imperium sociavit.

(10) A parvis initiis ita rem suam auxit Romulus, ut *quadrigis albis* invectus sit in urbem, triumphum agens de Ceninensibus, de Fidenatibus, de Cameriniis, & non semel de Vejentibus.

(11) Roma erat minor urbe *Bovilla*, oppido Latii non procul ab urbe Romæ, unde dicitur *suburbana*. Et *Gabii* tum tempo-

Et qui nunc nulli, maxima turba Gabii:
Et ftetit (1) Alba potens albæ fuis omine nata,
  Hac, ubi Fidenas longe erat ire, via.
Nil patrium nifi nomen habet Romanus alumnus:
  Sanguinis altricem nunc pudet effe lupam.
Huc melius profugos mififti Troja Penates;
  O quali vecta eft (2) Dardana puppis ave!
Jam bene fpondebant tunc omina, quod nihil illam
  Læferat abiegni venter apertus equi,
Cum pater in nati tremulus cervice pependit,
  Et verita eft humeros urere flamma pios.
Tunc (3) animi venere Decii, Brutique fecures,
  Vexit & ipfa fui (4) Cæfaris arma Venus,
Arma refurgentis (5) portans victricia Trojæ,
  Felix terra tuos cepit, Iule, Deos.
Si modo (6) Avernalis tremulæ cortina Sibyllæ
  Dixit Aventino rura pianda Remo:
Aut fi (7) Pergameæ fero rata carmina vatis
  Longævum ad Priami vera fuere caput.
(8) Vertite equum Danai, male vincitis. Ilia tellus
  Vincet, & huic cineri Jupiter arma dabit.
Optima nutricum noftris, Lupa (9) Martia, rebus,
  Qualia creverunt mœnia lacte tuo!
Mœnia namque pio conor difponere verfu:
  Hei mihi quod noftro eft parvus in ore fonus.
Sed tamen exiguo quodcumque e pectore rivi
  Fluxerit, hoc patriæ ferviat omne meæ.

En-

ris habebantur in pretio, quibus minus erat Roma oppidulum: medii erant inter Romam, & Præneste.

(1) *Albam* condidit Afcanius, ita vocatam ab omine *fuis albæ*, quæ triginta porcellos edidit: conditam eo itinere, quo itur ad *Fidenas*, urbem ab Roma diftantem ftadiis 30.

(2) Quam faufto aufpicio Trojana navis in Italiam Æneam duxit!

(3) Tunc in Italiam venere animofi *Decii*. De *Decio* vide p. 120. *Brutus* heros ille Romanus, qui Reges Roma ejecerat, & liberos fuos, revocandis in urbem Regibus ftudentes, *fecuri* percuti juffit.

(4) Vel quia *Venus* tutela fuit illius navis, quæ Æneam detulit in Italiam: vel quia duce *Venere* Æneas, Julufque, (unde Julia gens) in Italiam delati funt.

(5) *Julus* Æneæ filius *portans* Penates Deos, Albam, quam ipfe condidit, tranftulit.

(6) *Si Sibylla* Cumana annofa, prope *Avernum* lacum degens, vera dixit *in cortina*, i. e. ex tripode: fcilicet *rura*, & agros expiandos effe fanguine *Remi Aventini*. *Remus* dicitur *Aventinus* vel quia in monte *Aventino* captavit auguria, vel quia inibi fepultus, in loco qui etiam dicitur *Remuria*.

(7) *Vates Pergamea* eft Caffandra, quæ fuit a *Pergamo*, i. e. Troja: vera quidem ejus vaticinia, fed fero. unde Virg. *Nunquam credita Teucris*.

(8) Verba funt Caffandræ ad Græcos: Retrahite *equum* ligneum: Trojani *cineres* in Italia majus imperium excitabunt, cui etiam Græcia olim fubjicietur.

(9) Poeta *lupam* alloquitur, Romuli, & Remi nutricem, quæ dicitur *Martia*, quia Marti lupi dicebantur facri.

Ennius (1) hirsuta cingat sua dicta corona:
Mi folia ex hedera porrige, Bacche, tua,
Ut nostris tumefacta superbiar (2) Umbria libris,
Umbria Romani patria Callimachi.
Scandentes si quis cernet de vallibus arces,
Ingenio muros æstimet ille meo.
Roma fave, tibi surgit opus: date candida, cives,
Omina, & inceptis dextera cantet avis.
Sacra, diesque canam, & cognomina prisca locorum:
Has meus ad metas sudet oportet equus.
Quo ruis imprudens vage dicere facta, Properti?
(3) Non sunt a dextra condita fila colo.
(4) Accersis lacrimis cantus: aversus Apollo:
Poscis ab invita verba pigenda lyra.
(5) Certa feram certis auctoribus: haud ego vates
Nescius ærata signa movere pila.
Me creat (6) Archytæ soboles Babylonius Horos,
(7) Horos, & a proavo ducta Conone domus.
Dii mihi sunt testes, non degenerasse propinquis,
Inque meis libris (8) nil prius esse fide.
Nunc (9) pretium fecere Deos, & fallitur auro
Jupiter. Obliquæ (10) signa iterata rotæ,
Felicesque Jovis stellas, Martisque rapacis,
Et grave Saturni sidus in omne caput.
Quid moveant Pisces, animosaque signa Leonis,
Lotus & Hesperia quid Capricornus aqua,
Dicam. (11) Troja cades, & Troica Roma resurges;

Et

(1) *Hirsuta corona* est ex lauro, epico *poetæ* conveniens: elegiaco poetæ ex *hedera*.

(2) De *Umbria* patria Propertii, quæ nunc dicitur Ducatus Spoletanus, vide pag. 92.

(3) Opus, quod a te texitur, non est a *colo* felici, & fausta deductum: superat enim tuas vires.

(4) Tu, qui fles amores tuos, ad *lacrimas* vis adjungere *cantus*, & res lætas, sacra scilicet, & dies festos.

(5) Inducitur Astrologus, a quo poeta fingit de rebus futuris se edoctum, qui inquit, se scire movere sphæram *æneam* instar *pilæ* rotundam, quam Archimedes invenit.

(6) Me procreavit *Horos Babylonius Archytæ* filius. *Archytas* fuit philosophus eximius Pythagoricus, patria Tarentinus. *Horos*, vel *Horus* dicitur *Babylonius* non patria, sed a professione: *Babylonii* enim, & Chaldæi peritissimi astrologi semper habiti.

(7) Et mea gens a *Conone proavo* orta est. *Conon* insignis fuit mathematicus ex insula Samo oriundus.

(8) In meis libris nil potius, & antiquius est *fide*, & veritate.

(9) Deorum religionem (inquit Astrologus) quidam verterunt in lucrum, & quæstum. *Jupiter* ipse *auro* dicitur *falli* ab Astrologis, dum ipsi ob aurum lucrandum adsignant stellam Jovis faustam in genitura.

(10) Profitetur Astrologus, se dicturum siderum cælestium naturam, quam habet perspectissimam: scilicet cur Zodiaci tramitem sol *oblique* percurrat, cur *stella Jovis* sit benigna, *Martis* malefica, *Saturni* perniciosa; quid *Pisces*, quid *Leo*, quid *Capricornus* in genitura portendant.

(11) Orationem prosequitur genethliacus, probatque ab exemplis, se peritissimum esse vatem.

Et (1) maris, & terræ longa ſepulcra canam.
Dixi ego, (2) cum geminos produceret Arria natos,
(Illa dabat natis arma vetante Deo)
Non poſſe ad patrios ſua pila referre Penates:
Nempe meam firmant nunc duo buſta fidem.
Quippe (3) Lupercus, equi dum ſaucia protegit ora,
Heu ſibi prolapſo non bene cavit equo!
Gallus at in caſtris dum credita ſigna tuetur,
Concidit ante aquilæ roſtra cruenta ſuæ.
Fatales pueri, duo funera matris avaræ!
Vera ſed (4) invito contigit iſta fides.
Idem ego, cum (5) Cynaræ traheret Lycina dolores,
Et facerent uteri pondera lenta moram:
Junoni votum facite impetrabile, dixi,
Illa parit, libris eſt data palma meis.
Hoc neque arenoſum (6) Libyci Jovis explicat antrum,
Aut ſibi commiſſos (7) fibra locuta Deos:
Aut ſi quis motas (8) cornicis ſenſerit alas,
(9) Umbra neque hæc magicis mortua prodit aquis.
Adſpicienda via eſt cæli, (10) verſuſque per aſtra
Trames, & a zonis quinque petenda fides.
Exemplum grave erit (11) Calchas: namque Aulide ſolvit
Ille bene hærentes ad pia ſaxa rates.

Idem

(1) *Sepulcra* poſuit pro funeribus. Non liquet, quæ funera prædicat, niſi de *terræ*, & *maris*, & totius mundi interitu loquatur.

(2) *Arriæ* cuidam mulieri, cum miſiſſet duos filios ad bellum, prædixit Aſtronomus, non relaturos ſua arma ad patriam domum.

(3) *Lupercus*, & *Gallus* ſunt duo liberi *Arriæ* mulieris, primus equi lapſu extinctus, alter dum aquilam ſuam tuetur interemptus.

(4) Certa mei vaticinii veritas evenit mihi, ſed renuenti, & *invito*.

(5) Aſtrologus *Cynaræ* puellæ parturienti ſine mortis periculo parituram prædixit, ſi *Junonis*, ſeu *Lucinæ* parientium præſidi *votum* exorabile faceret: quod cum eveniſſet, libris Aſtrologicis habita eſt maxima fides.

(6) *Jovis* Hammonis celeberrimum oraculum intelligit; in extrema Libyæ ſitum.

(7) Per aruſpicinam ex *fibris* jecinoris ab aruſpice exploratis futura cognoſcebantur, & voluntas Deorum aperiebatur. Tibul. *Significet placidos conſcia fibra Deos*.

(8) Oſtendit *cornicem* non cantu tantum, ſed etiam volatu facere auſpicium, ideoque non modo *oſcinem*, ſed & *alitem* eſſe.

(9) Nec *umbra mortui* hominis conſperſa *magicis aquis* id indicat.

(10) Zodiacum intelligit. De *Zonis* dictum eſt ſæpiſſime.

(11) Aruſpicinam eſſe mendacem exemplo *Calchantis* arioli oſtendit. Cum Græci ex *Aulide* portu *ſolviſſent*, *Calchas* eos ſoſpites ex Troja everſa in patriam redituros prædixit, quod ſecus accidit: nam omnes Græci ad *Euboicos ſinus*, i. e. ad Caphareum promontorium, ad quod Nauplii dolo Græca claſſis delata eſt, perierunt. Vide p. 113. melius igitur claſſis Græcorum *hæſiſſet* in *Aulide ad pia ſaxa*: ideo, *pia*, quia prohibebant cædes, cladeſque Græcorum. Scribit Strabo l. 9. regionem illam, ubi *Aulis* portus eſt, *ſaxoſam* eſſe.

Idem (1) Agamemnoniæ ferrum cervice puellæ
  Tinxit, & Atrides vela cruentâ dedit.
Nec rediere tamen Danai, tu diruta fletum
  Supprime, & (2) Euboicos respice, Troja, sinus.
(3) Nauplius ultores sub noctem porrigit ignes,
  Et natat exuviis Græcia pressa tuis.
Victor (4) Oilide rape nunc, & dilige vatem,
  Quem vetat avelli veste Minerva sua.
Hactenus historiæ: nunc (5) ad tua devehor astra.
  Incipe tu lacrimis æquus adesse novis.
(6) Umbria te notis antiqua Penatibus edit.
  Mentior? an patriæ tangitur ora tuæ?
Qua nebulosa cavo rotat (7) Mevania campo,
  Et (8) lacus æstivis intepet Umber aquis,
(9) Scandentisque arcis consurgit vertice murus,
  Murus ab ingenio notior ille tuo.
Ossaque legisti non illa ætate legenda
  Patris, & in (10) tenues cogeris ipse Lares.
Nam tua cum multi versarent rura juvenci,
  Abstulit excultas (11) pertica tristis opes.
Mox ubi (12) bulla rudi demissa est aurea collo,
  (13) Matris & ante Deos libera sumpta toga:

Tum

(1) Calchas Iphigeniam Agamemnonis filiam ad placandos ventos, ac Dianam, dum in Aulide hæreret classis Græcorum, jussit immolari: inde *Atrides*, i. e. Agamemnon dux Græcorum, sanguine filiæ cruentatus in Trojam navigavit.

(2) Vide p. 113.

(3) Vide eandem p. 113.

(4) Astrologus insultat Ajaci *Oilei* filio, qui cum deperiret Cassandram vatem, & propterea in templo *Minervæ*, quæ eam violari *vetabat*, vim illi intulisset, caussa fuit potissima Græcorum naufragii.

(5) Nunc ad tuum, Properti, inquit Astrologus, sidus natalitium devenio: *adsit* meis novis carminibus.

(6) *Umbria* te genuit nobilis *antiquis Penatibus*: an *mentior*? an *patriæ tuæ* fines non attinguntur?

(7) Civitas Umbriæ ad viam Flaminiam sita: dicitur *nebulosa* ob circum jacentes valles, & agros pingues, qui rore multo madentes exhalant *nebulas*: hanc patriam Propertii fuisse contendunt multi. Vide p. 92.

(8) Quisnam sit hic *lacus*, non convenit inter commentatores: Scaliger ait esse *lacum Vadimonis*, nunc *lago di Bassanello*; alii lacum *Velinum*, *il lago di Piedeluco*. Taddæus Domnola de patr. Prop. *lacum Umbrum* contendit esse *Clitumni fontes* Hispello vicinos.

(9) Mœnia in *jugo* collis *scandentis*, i. e. eminentis *consurgunt*, carminibus tuis clariora.

(10) Postquam patris cineres in urnam rite collegisset Propertius adhuc junior, in angustam domum sub matris custodia, ubi arcte habitus est, compulsus fuit.

(11) Romani agros *per ticis*, seu decempedis mensos veteranis adtribuebant: id Propertio accidit: quare ad paupertatem redactus, & paternis possessionibus pulsus, vidit agros *pertica tristi* descriptos aliis adsignari.

(12) *Bulla aurea* in cordis figuram ante pectus pueris ingenuis ornamentum erat.

(13) *Ante Deos matris*, idest coram maternis Laribus: sub matris tutela post patris mortem educatus est Propertius, & virilem togam sumpsit.

Tum tibi pauca suo de carmine dictat Apollo,
  Et vetat insano verba tonare foro.
At tu finge elegos fallax opus (hæc tua castra),
  Scribat ut exemplo cetera turba tuo.
Militiam blandis duram patiere sub armis,
  Et (1) Veneris pueris utilis hostis eris.
Nam tibi victrices, quascumque labore parasti,
  Eludet palmas una puella tuas.
Et bene cum fixum mento discusseris (2) uncum,
  Nil erit hoc: rostro te premet ansa suo.
Illius arbitrio noctem, lucemque videbis;
  Gutta quoque ex oculis non nisi jussa cadet.
Nec mille excubiæ, nec te signata juvabunt
  Limina, (3) persuasæ fallere rima sat est.
Nunc tua vel mediis puppis luctetur in undis,
  Vel licet armatis hostis inermis eas,
Vel tremefacta cavo tellus deducat hiatum:
  (4) Octipedis cancri terga sinistra time.

ELEGIA II.

(5) VERTUMNUS.

Inducitur hac elegia vires suas multiplices, ac varias referens, caussasque, cur Vertumnus *nuncupetur, locumque, ubi colatur.*

QUid mirare meas tot in uno corpore formas;
  Accipe Vertumni (6) signa paterna Dei.
Thuscus ego, & (7) Thuscis orior: nec pœnitet inter
  Prælia (8) Volsinios deseruisse focos.
Hæc me (9) turba juvat, nec templo lætor eburno:
  Romanum satis est posse videre forum.

Hac

(1) i. e. Cupidinibus.

(2) Quo magis ab *jugo* te subducere conaberis, hoc arctius adligaberis: metaphora sumpta ab *unco* illo, qui reorum gutturi, collo, aut *mento* impingebatur, ut traherentur in carcerem.

(3) Decipere, aut effugere volenti unica sufficit *rimula*.

(4) Cur autem poetæ sit metuendus *cancer*, incertum est, nisi forsan ipsius, aut avaræ Cynthiæ natale fuerit astrum.

(4) Alii *Vortumnus*, vel ab anno in se ipsum verso ita dictus, vel a *vertendis* rebus, hoc est permutandis, vendendis, vel emendis. Fuit Rex antiquissimus Thuscorum, qui serendi &c. rationem tradidit: unde Romæ templum ædificatum in vico Thusco, ubi ejus simulacrum. Festa *Vertumnialia* Octobri mense quotannis celebrabantur.

(6) Audi *signa*, & notas patrias *Dei Vertumni*.

(7) Ex *Etruria* originem trahebat, cujus Rex fuit veterrimus: quare Romæ in vico Thusco templum habebat, ut ait Varro.

(8) Non male secum actum ait Vertumnus, quod *Volsinios* deseruerit, ut Romam migraret, dum *Volsinios* Romani debellarent. Vide Liv. l. 6. & 9. *Volsinium* urbs est Etruriæ, olim opulentissima.

(9) Ingenti pop. Rom. frequentia delector.

Hac quondam (1) Tiberinus iter faciebat; & ajunt
Remorum auditos per vada pulsa sonos.
At postquam ille suis tantum concessit alumnis,
Vertumnus verso dicor ab amne Deus.
Seu quia vertentis fructum percepimus anni,
Vertumni rursus credidit esse sacrum.
(2) Prima mihi variat liventibus uva racemis,
Et coma lactenti spicea fruge tumet.
Hic dulces cerasos, hic autumnalia pruna
Cernis, & æstivo mora rubere die.
Insitor hic solvit pomosa vota corona,
Cum prius invito stipite mala tulit.
Mendax fama noces, alius mihi nominis index;
De se narranti tu modo crede Deo.
Opportuna mea est cunctis natura figuris:
In quamcumque voles, verte, decorus ero,
Indue me (3) Cois, fiam non dura puella:
Atque virum sumpta quis neget esse toga?
Da (4) falcem, & torto frontem mihi comprime fœno:
Jurabis nostra gramina secta manu.
Arma tuli quondam, & (memini) laudabar in illis:
Corbis at imposito pondere messor eram.
Sobrius ad lites; at cum est imposita corona,
Clamabis capiti vina subisse meo.
Cinge (5) caput mitra, speciem furabor Iacchi:
Furabor Phœbi, si modo plectra dabis.
Cassibus impositis venor: sed arundine sumpta
Faunus plumoso sum Deus aucupio.
Et etiam aurigæ species Vertumnus; & ejus,
Trajicit (6) alterno qui leve pondus equo.
(7) Suppetat hoc, pisces calamo prædabor, & ibo
(8) Mundus demissis institor in tunicis.
Pastorem ad baculum (9) possum curare, vel idem
Sirpiculis medio pulvere ferre rosam.

Nam

(1) *Tiberinus* est nomen *Tiberis* fluvii. Notat poeta per forum qua parte fuit Velabrum, Tiberim fluxisse, & remorum sonitus auditos fuisse. Cum deinde ab Agrippa Menenio *Tiberis* alveus aversus fuisset a Velabro, ab averso hoc amne dictus fuit *Vertumnus*: & *suis alumnis*, i. e. Romanis, via *concessa est*.

(2) Fuit etiam Vertumnus Deus hortorum, unde cum Priapo confunditur.

(3) i. e. vestibus, iis enim utebantur mulieres Romanæ.

(4) *Falcem* intelligit, quam vocant *fœnariam*: solebant enim fœnisecæ sibi frontem herbis cingere ad arcendum solis ardorem.

(5) *Bacchus*, qui & *Jacchus*, mitram capite gestabat, & *Phœbus plectrum*.

(6) Fuerunt olim militum species, qui ab uno equo in alium velox corpus transferrent.

(7) *suppetat hoc*, i. e. si opus sit.

(8) *Institor* est, qui tractandæ negotiationi præponitur. *Mundus*, i. e. diligens.

(9) Possum agere *pastorem*, si detur pedum, & media æstate in canistris ferre *rosas*.

Nam quid ego adjiciam, de quo mihi maxima fama est,
(1) Hortorum in manibus dona probata meis?
Cæruleus cucumis, tumidoque cucurbita ventre
Me notat, & junco brassica vincta levi.
Nec flos ullus hiat pratis, quin ille decenter
Impositum fronti langueat ante meæ.
At mihi, quod formas unus vertebar in omnes,
Nomen ab eventu patria lingua dedit.
At tu, Roma, (2) meis tribuisti præmia Thuscis,
Unde hodie vicus nomina Thuscus habet.
Tempore, quo sociis venit Lycomedius armis,
Atque Sabina feri contudit arma Tati:
Vidi ego labentes acies, & tela caduca,
Atque hostes turpi terga dedisse fugæ.
Sed facias, Divum sator, ut Romana per ævum
Transeat ante meos (3) turba togata pedes.
Sex superant versus: te, qui (4) ad vadimonia curris,
Non moror: hæc spatiis ultima meta meis.
Stipes acernus eram properanti falce dolatus,
(5) Ante Numam grata pauper in urbe Deus.
At tibi, (6) Mamuri, formæ cælator ahenæ,
Tellus artifices ne terat (7) Osca manus:
Qui me tam dociles potuisti fundere in usus.
Unum opus est: operi non datur unus honos.

ELEGIA III.

(8) ARETHUSA EPISTOLAM

Ad Lycotam virum suum scribit, de ipsius absentia conquerens, hortaturque, ut tandem confecto bello Parthico domum propere redire velit.

HÆc Arethusa suo mittit mandata Lycotæ,
Cum toties absis, si potes esse meus.
Si qua tamen tibi lecturo pars oblita deerit,

Hæc

(1) Ab agricolis, & hortulanis culeus fuit Vertumnus, ipsique libata fuere hortorum munera.

(2) Cum olim *Lucumon*, seu *Lycomedius Thuscorum* Rex venisset in auxilium Romuli contra Tatium Sabinorum Regem, Romulus locum in Urbe sua Thuscis adtribuit, qui vicus *Thuscus* dictus est.

(3) Ita etiam Virgil. *Romanos rerum dominos, gentemque togatam.*

(4) *Vadimonium* est sponsio ad certum diem sistendi in judicio: reus enim parum idoneus vadem pro se dabat, cui pro reo deserere *vadimonium* turpe erat, unde dicitur *currere ad vadimonium.*

(5) *Numa* primus Rom. Rex post Romulum. Dicit autem Vertumnus *Numæ* temporibus ex ligno se factum fuisse æneum.

(6) *Mamurius* fuit faber ærarius celeberrimus, qui Vertumni simulacrum opere singulari ex ære finxit.

(7) *Tellus Osca* tua patria, o Mamuri, colat manus tuas: unicum opus est, at tibi multiplex honor tribuetur. *Osci* populi Campaniæ oris fœditate famosi, unde nomen *obscœnus*.

(8) Quænam fuerit hæc *Arethusa*, & *Lycotas* quinam fuerit, penitus incertum est.

Hæc erit e lacrimis facta litura meis.
Aut si qua incerto fallet te littera tractu,
Signa meæ dextræ jam morientis erunt.
Te modo viderunt iteratos (1) Bactra per ortus,
Te modo munito (2) Sericus hostis equo,
Hibernique (3) Getæ, pictoque Britannia curru,
Ustus & (4) Eoa discolor Indus aqua.
Quæ mihi deductæ (5) fax omen prætulit, illa
Traxit ab everso lumina nigra rogo.
Et (6) Stygio sum sparsa lacu, nec recta capillis
Vitta data est: nupsi non comitante Deo.
Omnibus heu portis pendent (7) mea noxia vota.
Texitur hæc castris (8) quarta lacerna tuis.
Occidat, immerita qui carpsit ab arbore vallum,
Et struxit querulas rauca (9) per ossa tubas.
Dignior obliquo funem qui torqueat (10) Ocno:
Æternusque tuam pascat, aselle, famem.
Dic mihi, num teneros urit lorica lacertos?
Num gravis imbelles atterit hasta manus?
Diceris & macie vultum tenuasse: sed opto,
(11) E desiderio sit color iste meo.
At mihi cum noctes induxit vesper amaras,
Si qua relicta jacent, osculor arma tua.

Tum

(1) *Bactra*, urbs prima *Bactrianæ* regionis. Vid. p. 104. *Iteratos per ortus*, i. e. per orientis populos iterum perlustratos, ac peragratos.

(2) *Seres* Indiæ populi, quorum Regio *Serica*, nunc *Cathai* dici perhibetur.

(3) *Getæ* sunt Scythiæ populi ad Boream vergentes, qui æterno gelu rigent. De Britannorum curribus pictis inquit alibi Propertius. *Esseda cælatis siste Britanna jugis.*

(4) *Aqua Eoa* efficit crispos, & nigros *Indos*: alii legunt *Eois equis*, i. e. Solis *equis*.

(5) *Ominis* caussa puellæ *deductæ* in domum mariti, idest novæ nuptæ, duo pueri *facem* præferebant. Illa *fax nigra* accensa fuit ab *rogo everso*: quod erat nuptiis infaustum.

(6) Tria infelicium nuptiarum omina ponit: *Stygio sum sparsa lacu*: hoc est aqua Inferorum paludis: deinde dicit, *nec recta capillis* &c. novæ enim nuptæ, sicut & matronæ, *rectas vittas* gestare solebant, virginum vero *vittæ* erant non *rectæ*, sed residentes: tertio cum dicit, *non comitante Deo*, idest Hymenæo minime deducente.

(7) In *portis*, ubi erant Deorum imagines, appendebant *vota* obnoxia.

(8) Tres *lacernas* militares conjugi jam misisse dicit, & jam *quartam* se texere. Ita Ovid. Fast. 2. *Mittenda est domino, nunc nunc properate puellæ, Quam primum nostra facta lacerna manu.*

(9) Olim *osseæ* fuere *tubæ*, quæ postea ex ære constructæ sunt.

(10) *Ocnus* fuit vir, quem effinxerunt funem perpetuo torquentem, adstante asella, quæ quantum ille torsisset, statim illa perroderet: unde proverbium, *Ocnus funiculum torquet*, in eos qui nulli labori parcunt, ut rem familiarem augeant, attamen domi habent asellam, idest uxorem, quæ omnia profundit. Dicitur *obliquus* a positu corporis, qui enim *funem torquent* obliquo gradu incedunt.

(11) *Opto*, ut pallor *a mei desiderio* proveniat.

Tum queror, in toto non ſidere pallia lecto,
  Lucis & auctores non dare carmen aves.
Noctibus hibernis (1) caſtrenſia penſa laboro,
  Et Tyria in radios vellera ſecta ſuos.
Et diſco, qua parte fluat vincendus (2) Araxes,
  Quot ſine aqua Parthus millia currat eques.
Cogor & e tabula pictos ediſcere mundos,
  Qualis & hæc (3) docti ſit poſitura Dei:
Quæ tellus ſit lenta gelu, quæ putris ab æſtu,
  Ventus in Italiam qui bene vela ferat.
Adſit una ſoror curis, & pallida nutrix
  Pejerat hiberni temporis eſſe moras.
Felix (4) Hippolyte nuda tulit arma papilla,
  Et texit galea (5) barbara molle caput.
Romanis utinam patuiſſent caſtra puellis!
  Eſſem militiæ ſarcina fida tuæ.
Nec me tardarent Scythiæ juga, cum (6) pater altas
  Africus in glaciem frigore nectit aquas.
Omnis amor magnus, ſed aperto in conjuge major.
  Hanc Venus, ut vivat, ventilat ipſa facem,
Nam (7) mihi, quo Pœnis tibi purpura fulgeat oſtris,
  Cryſtalluſque tuas ornet aquoſa manus,
Omnia ſurda tacent, rariſque adſueta calendis,
  Vix aperit clauſos una puella lares.
(8) Graucidos & catulæ vox eſt mihi grata querentis:
  Illa tui partem vindicat una tori.
Flore ſacella tego, verbenis compita velo;
  Et crepat ad veteres (9) herba Sabina focos.
Sive in finitimo gemuit ſtans noctua tigno,
  Seu voluit tangi (10) parca lucerna mero:
Illa dies (11) hornis cædem denuntiat agnis,
  Succinctique calent ad nova lucra popæ.
Ne, precor, (12) adſcenſis tanti ſit gloria Bactris,

G   Ra-

(1) Ad *caſtrorum* uſum opus texo, & *vellera Tyria*, i. e. purpurea per radios textorios diſtincta laboro.

(2) Armeniæ fluvius, qui in Caſpium mare illabitur.

(3) Et quomodo ſapientiſſimus *Deus* mundum diſpoſuit, *a tabulis ediſco*.

(4) Poeta dicit *felices* Amazonas, quorum Regina fuit *Hippolyte*, quod ipſis arma tractare licebat.

(5) *Barbara*. Romani omnes gentes exteras *barbaras* appellabant.

(6) *Pater Africus*. Venti Dii credebantur; ille non eſt frigidus, unde fortaſſe pro Aquilone poſitus.

(7) *Omnia* mihi *ſurda*, ut tu *fulgeas oſtro* puniceo, & bibas in *cryſtallo* inſtar *aquæ* lucidæ: & ſolis *calendis* ancilla ad id edocta uſu domum aperit.

(8) *Graucis* eſt nomen catellæ: fuerunt etiam olim *catulæ* feminis in deliciis,

(9) His *herbis* utebantur ad ſuffimen.

(10) *Lucerna* erat in uſu iis, qui parſimoniæ ſtudebant: a *lucernis* omina captabant, ideoque *mero* ſpargebantur, quo excitaretur flamma languens.

(11) Tunc ſacrificantur *agni* hujus anni. *Popæ* erant ſacrificiorum miniſtri.

Raptave odorato carbasa lina duci,
Plumbea cum tortæ sparguntur pondera fundæ,
  Subdolus & versis increpat arcus equis.
Sed tua sic domitis Parthæ telluris alumnis
  Pura triumphantes hasta sequatur equos.
Incorrupta mei conserva fœdera lecti.
  Hac ego te sola lege redisse velim.
Armaque cum tulero portæ votiva (1) Capenæ,
  Subscribam: *salvo grata puella viro.*

ELEGIA IV.

FABULA TARPEJÆ.

Postquam Romani auctore Romulo Sabinas mulieres rapuissent, ipsis duce Tatio Sabini bellum intulerunt. Fingit autem Propertius, Tarpejam Virginem Vestalem, desiderio nuptiarum Regis Tatii correptam, arcem prodidisse, cujus custodia patri ejus commissa; inde Tarpejam ipsa Sabinos, ut fraudem ulciscerentur, clipeis obruisse.

TArpejum nemus, & (2) Tarpejæ turpe sepulcrum
  Fabor, & antiqui limina capta Jovis.
Lucus erat felix hederoso conditus antro,
  Multa ubi nativis obstrepit arbor aquis,
Silvani ramosa domus, quo dulcis ab æstu
  Fistula poturas ire jubebat oves.
Hunc Tatius fontem vallo præcingit acerno,
  Fidaque suggesta castra coronat humo.
Quid tum Roma fuit, tubicen vicina (3) Curetis
  Cum quateret lento murmure saxa Jovis?
Atque ubi nunc terris dicuntur jura subactis,
  Stabant (4) Romano pisa Sabina foro.
Murus erant (5) montes, ubi nunc est curia septa,
  Bellicus (6) ex illo fonte bibebat equus.
Hinc (7) Tarpeja Deæ fontem libavit, at illi
  Urgebat medium fictilis urna caput.
Et satis (8) una malæ potuit mors esse puellæ,

Quæ

(1) Precor, ne tanti stet gloria expugnatorum *Bactrorum*, & *linea* vitta erepta eorum duci *odoribus* perfuso; dum *arcus conversis* in fugam *equis* insonat, & *fundæ* torquentur.

(2) Voverat Arethusa, Diis appensuram arma viri a bello reducis in porta Capena: inibi enim Martis Dei bellorum præsidis ædes fuisse legitur.

(3) In eo monte sepulta est *Tarpeja* Vestalis, qui semoet Jovi dicatus fuit, unde *Tarpejus Pater.*

(4) *Tubicen Curetis* pro *Tubicen* Sabinorum. Dicti sunt Sabini Curetes ab urbe *Curibus*, unde *Quirites*. Tuba pulsabat *saxa Jovis*, i. e. Tarpeiam rupem.

(5) *Sabinorum* copiæ *forum Rom.* occupabant, ubi nunc devicto orbe leges dantur.

(6) Pro mœnibus montes, ubi nunc est constructa curia.

(7) *Ex fonte* de quo versu 7.

(8) *Tarpeja* Vestalis Deæ Vestæ ad sacra facienda ex hoc fonte hauriebat aquam, ipsique inde redeunti *medium* verticem *urna* plena *premebat*.

(9) Non satis erat *una mors* huic

Quæ voluit flammas fallere, Vesta, tuas!
Vidit arenosis Tatium (1) proludere campis,
Pictaque per flavas (2) arma levare jubas.
Obstupuit Regis facie, & regalibus armis,
Interque oblitas excidit urna manus.
Sæpe illa immeritæ caussata est (3) omina Lunæ,
Et sibi tingendas dixit in amne comas.
Sæpe (4) tulit blandis argentea lilia Nymphis,
Romula ne faciem læderet hasta Tati.
Dumque subit (5) primo Capitolia nubila fumo,
Rettulit hirsutis brachia secta rubis,
Et (6) sua Tarpeja residens ita flevit ab arce
Vulnera, vicino non patienda Jovi:
Ignes (7) castrorum, & Tatiæ prætoria turmæ,
Et formosa oculis arma Sabina meis,
O utinam ad vestros sedeam captiva Penates,
Dum captiva mei conspicer esse Tati!
Romani (8) montes, & montibus addita Roma,
Et valeat probro vesta pudenda meo.
Ille (9) equus, ille meos in castra reponet amores,
Cui Tatius dextras collocat ipse jubas.
Quid mirum, in patrios (10) Scyllam sævisse capillos?
Candidaque in sævos inguina versa canes?
Prodita quid mirum (11) fraterni cornua monstri,
Cum patuit lecto flamine torta via;
Quantum ego sum (12) Ausoniis crimen factura puellis

Vestali, quæ sacra Deæ Vestæ violavit.

(1) *Proludere*, i. e. pugnæ simulacra repræsentare, ut ad certamen adsuescerent milites.

(2) Et vidit Tatium ventilare arma equo flavo adsidentem.

(3) Quod amphora ceciderit, accusavit *Lunam*: *Lunam* enim credebant veteres immittere somnia.

(4) Obtulit *lilia Nymphis*, ne Tatius vulneraretur.

(5) Ut conspiceret Tatium, Tarpeja *ingressa est Capitolium nubilum*, hoc est obscurum *fumo* quasi nubibus obtectum, & ejus brachia sentribus discerpta sunt.

(6) Vestalis illa sedens in Capitolio *flebat vulnera*, non quæ ei intulerant rubi, sed quæ intulit amor Tatii: quæ nec *vicinus Jupiter* passurus esset. Jupiter adorabatur in Capitolio.

(8) Verba sunt Tarpejæ Vestalis, nuptias Tatii exoptantis.

(8) Valete *Romani montes*, & *Roma* ipsa, & *Vesta*, quæ meo crimine certe erubescet.

(9) *Equus referet ad castra* Tatium, quem amo, cujus *jubas* in armum *dexterum* recumbentes componet.

(10) Perfidiam suam Vestalis excusare cupit exemplo *Scyllæ*, filiæ Nisi Regis Megarensium, quæ amore Minois paterni hostis flagrans, patrem capillo purpureo, in quo fatum regni ejus situm erat, spoliavit, Minoique tradidit, quasi dotem conjugii: inde *Scylla* conversa est in canem pube tenus: quod accidit *Scyllæ* Phorci: videtur Poeta duas fabellas miscere.

(11) *Monstrum cornutum* est Minotaurus, qui ab Ariadne sorore proditum fuit, quæ Theseo revolutum *stamen* tradidit, ut se a labyrintho extricaret.

(12) Ego virgo Vestalis, electa Sacerdos ad servandum sacrum ignem, allatura sum Romanis virginibus maximum dedecus.

Improba virgineo lecta ministra foco!
(1) Pallados extinctos si quis mirabitur ignes,
  Ignoscat: lacrimis spargitur ara meis.
Cras, ut rumor ait, tota pugnabitur urbe:
  Tu (2) cape spinosi roscida terga jugi.
Lubrica tota via est, & perfida: quippe tacentes
  Fallaci celat limite semper aquas.
O utinam magicæ nossem cantamina musæ!
  Hæc quoque formoso lingua tulisset opem.
Te toga picta decet; non (3) quem sine matris honore
  Nutrit inhumanæ dura papilla lupæ.
Sic, hospes, patiare (4) tua Regina sub aula:
  Dos tibi non humilis prodita Roma venit.
Sin minus, at raptæ (5) ne sint impune Sabinæ,
  Me rape, & alterna lege repende vices.
Commissas acies ego possum solvere, (6) nuptæ;
  Vos medium palla fœdus inite mea.
Adde (7) Hymenæe modos: tubicen fera murmura conde:
  Credite, vestra meus molliet arma torus.
Et jam (8) quarta canit venturam buccina lucem,
  Ipsaque in oceanum sidera lapsa cadunt.
Experiar somnum: de te mihi somnia quæram:
  Fac venias oculis umbra benigna meis.
Dixit, & incerto permisit (9) brachia somno,
  Nescia se furiis accubuisse novis.
Nam Vesta (10) Iliacæ felix tutela favillæ
  Culpam alit, & plures condit in ossa faces.
Illa ruit, qualis celerem prope Thermodoonta

(1) Stry-

(1) *Pallada*, & Vestam eandem esse Deam nonnulli contendunt: quia *Palladium* ab Vestalibus servabatur: alii legunt *pallidus*.

(2) Tu, Tati, occupa dorsum rore madens collis vepribus asperi.

(3) Intelligit Romulum, quem non *mater*, sed *lupa* enutrivit.

(5) O advena Tati, ferre velis, ut sim *Regina* in *aula sua*: & non *humilis dos* tibi dabitur, *Roma* scilicet.

(5) Ne remaneat inultum scelus Romuli, qui vestras Virgines *Sabinas* rapuit.

(6) O Sabinæ jam *nuptæ* pacem Romanos inter, & Sabinos *mea palla* nuptiali componite.

(7) *O Hymenæe*, Deus nuptiarum præses, adhibe *modos*, i. e, carmen nuptiale: & *tubicen* remove tuum trucem cantum: meum *conjugium* vestra bella sedabit.

(8) Tarpeia significat lucem, seu diem instare, & *quartam buccinam* signum dedisse *quartæ* vigiliæ, quæ est noctis pars ultima: nox apud veteres in quatuor vigilias trium horarum dividebatur, & vigiles in stationem succedebant, dato signo a tubicine: vide Vegetium l. 3. c. 8. de re milit.

(9) Tarpeja dubio *somno* membra tradidit, & nesciebat se cubitum discessisse cum novo furentis amoris ardore, & cubare cum insanis flammis.

(10) *Vesta*, quæ reliquias, cineresque Trojæ, & *Ilii* tuetur, Tarpejæ insanam flammam fovet, & nutrit, unde ruit in scelus infandum.

(1) Strymonis abscisso fertur aperta sinu.
Urbi festus erat, dixere (2) Palilia patres:
  Hic primus cœpit mœnibus esse dies.
Annua pastorum convivia, lusus in urbe,
  Cum pagana madent fercula deliciis.
Cumque super raros fœni flammantis acervos
  Trajicit immundas ebria turba dapes:
Romulus (3) excubias decrevit in otia solvi,
  Atque intermissa castra silere tuba.
Hoc (4) Tarpeja suum tempus rata, convenit hostem,
  Pacta ligat, pactis ipsa futura comes.
Mons erat adscensu dubius, (5) festoque remissus.
  Nec mora, vocales occupat ense canes.
Omnia præbebant somnos: sed (6) Jupiter unus
  Decrevit pœnis invigilare tuis.
Prodiderat portæque fidem, patriamque (7) jacentem,
  Nubendique petit, quem velit ipsa, diem.
At Tatius (neque enim sceleri dedit hostis (8) honorem),
  Nube, ait, & regni scande cubile mei.
Dixit, & ingestis comitum super obruit armis.
  Hæc, Virgo, officiis dos erat apta tuis.
A duce (9) Tarpejo mons est cognomen adeptus.
  (10) O vigil, injustæ præmia sortis habes.

(1) *Ruit qualis Strymonis*, i. e. Baccha, seu Mænas nudo pectore: nam ad *Strymonem* amnem Threjiciæ Bacchæ sacra Bacchi sui celebrantes discurrebant. Propertius hoc in loco sequitur sententiam eorum, qui *Thermodoontem* fluvium, Amazonesque in Thracia collocant.

(2) *Palis* Deæ pastorum festa, quæ 10. Cal. Maji Romæ celebrabantur, præsertim in agris a colonis ritu solemni. *Paliliorum* dies fuit natalis urbis Romæ: eo enim die mœnia a Romulo condita sunt.

(3) Ob celebritatem Paliliorum decrevit Romulus, ut omnes etiam excubiæ genio, & *otio* indulgerent, & arma tubæque silerent.

(4) *Tarpeja* hunc diem festum ad patrandam arcis proditionem idoneam rata, Tatium Regem adiit &c.

(5) Custodia erat *remissior*, ac negligentior ob festa *Palilia*: quare montem Tatius occupat, & canes enecat.

(6) Tarpejus scil. cui sunt odio proditores, vigilavit ad pœnas de proditrice Tarpeja sumendas.

(7) *Jacentem*, i. e. cives vino, somnoque sepultos.

(8) Proditionem Tatius hostis nefandam *honore*, seu præmio adficere noluit: Tarpejamque, quæ se fore Reginam sperabat, congestis armis obrutam interemit, tali quidem supplicio dignam.

(9) *A duce Tarpejo* patre Tarpeiæ Vestalis dictus est mons *Tarpejus*, qui antea Saturnius mons vocabatur.

(10) O Jupiter, qui vigilasti ad custodiam montis, & Templi, habuisti *præmia* iniquæ proditionis.

ELEGIA V.

AUGUSTI LAUDES

Canit poeta, victoriamque navalem ab ipso relatam ex Antonio, & Cleopatra Ægypti Regina ad Actium promontorium celebrat.

Sacra facit vates: sint ora faventia sacris,
  Et cadat ante meos icta juvenca focos.
Cera (1) Philetæis certet Romana corymbis,
  Et (2) Cyrenæas urna ministret aquas:
Costum molle date, & blandi mihi turis honores,
  Terque focum circa (3) laneus orbis eat.
Spargite me lymphis, carmenque recentibus aris
  (4) Tibia Mygdoniis libet eburna Cadis.
Ite procul fraudes, alio sint aere noxæ:
  (5) Pura novum vati laurea mollit iter.
Musa, Palatini referamus Apollinis ædem;
  Res est, Calliope, digna favore tuo.
Cæsaris in nomen ducuntur carmina: Cæsar
  Dum canitur, quæso, Jupiter, ipse vaces.
Et Phœbi fugiens (6) Athamana ad litora portus,
  Qua sinus Ioniæ murmura condit aquæ,
Actia (7) Julææ pelagus monumenta carinæ,
  Nautarum votis non operosa via.
Huc mundi colere manus: stetit æquore moles
  Pinea, nec remis æqua favebat avis.
Altera classis erat (8) Teucro damnata Quirino,
  Pilaque (9) feminea turpiter apta manu.
Hinc Augusta ratis plenis Jovis omine velis,
  Signaque jam patriæ vincere docta suæ.
Tandem acies geminos Nereus lunarat in arcus,
  Armorum & radiis picta tremebat aqua:

Cum

(1) *Cera Romana*, i. e. versus Romani in *cera* scripti, vel tabulis *ceratis*: alii legunt *Serta*, alii *Hedra* pro *hedera*: qui versus certent cum iis, quos *Philetas* Cous canebat: & quocum sæpe se comparat Propertius.

(2) Fontes nimirum, ex quibus Callimachus *Cyrenæus* bibit. De *Phileta*, & Callimacho vid. pag. 104

(3) *Laneis* vittis aræ coronabantur: ita Virg. l. 8. *Æn. Adfer aquam, & molli cinge hac altaria vitta.*

(4) *Tibia Mygdoniis Cadis*, i. e. Phrygia. *Mygdonia* est Regio Phrygiæ, ubi est etiam urbs dicta *Cadi*, *orum*: hujusmodi *tibia* cautet versus in novis sacrificiis: alii legunt *Mygdoniis modis*, quod est planius.

(5) *Pura laurea* facilem poetæ reddit viam, antea non tritam.

(6) *Athamanes* sunt populi Epiri, Ætoliæ contermini. Strabo l. 7. & 9.

(7) Ad *Actium* promontorium ab Augusto conditum est templum Apollinis, ac oppidum Nicopolis, a victoria navali de Antonio ita dictum, quæ sunt monumenta *Julææ carinæ*, i. e. Augusti.

(8) *Teucrus Quirinus*, i. e. Augustus, ab Ænea Trojano originem ducens. *Damnata*, i. e. adjudicata, & addicta.

(9) Cleopatra Ægypti Reginæ, quæ vites suas omnes orientis imperii pro Antonio suo contulerat.

Cum Phœbus linquens ſtantem, ſe vindice (1), Delon
  (Nam tulit iratos mobilis una Notos)
Adſtitit Auguſti puppem ſuper, & nova flamma
  Luxit in obliquam ter ſinuata facem.
Non ille adtulerat crines in colla ſolutos,
  Aut teſtudineæ carmen (2) inerme lyræ.
Sed quali adſpexit (3) Pelopejum Agamemnona vultu,
  Egeſſitque avidis Dorica caſtra rogis:
Aut qualis flexos ſolvit (4) Pythona per orbes
  Serpentem, imbelles quem timuere lyræ.
Mox ait: O longa mundi ſervator ab (5) Alba
  Auguſte, Hectoreis cognite major avis:
Vince mari: jam terra tua eſt: tibi militat arcus,
  Et favet ex humeris hoc onus omne meis.
Solve metu patriam, quæ te nunc vindice freta
  Impoſuit proræ publica vota tuæ.
Quam niſi defendes, murorum Romulus augur
  Ire (6) Palatinas non bene vidit aves.
Et (7) nimium remis audent, proh turpe, Latinis,
  Principe te, fluctus regia vela pati.
Nec te, quod claſſis centenis remiget alis,
  Terreat: invito labitur illa mari.
Quodque vehunt proræ (8) Centaurica ſaxa minantes,
  Tigna cava, & pictos experiare metus.
Frangit, & attollit vires in milite cauſſa;
  Quæ niſi juſta ſubeſt, excutit arma pudor.
Tempus adeſt: committe rates: ego temporis auctor
  Ducam laurigera Julia roſtra manu.
Dixerat, & pharetræ pondus conſumit in arcus.
  Proxima poſt arcus Cæſaris haſta fuit.
Vincit Roma fide Phœbi: dat femina pœnas:
  Sceptra per Ionias fracta vehuntur aquas.

 At

(1) Inſula *Delos* olim per mare vagabatur: ſed Apollo ibidem genitus immobilem reddidit.

(2) Non adtulit Phœbus *carmina* bello inepta.

(3) Cum *Agamnenon*, cujus avus fuit *Pelops*, Aſtynomem filiam Chryſæ ſacerdotis Apollinis bello cepiſſet, cumque idem Chryſes filiam ab *Agamnenone* ingentibus donis non impetraſſet, precatus eſt Apollinem, qui ſtatim peſtem immiſit *Doricis caſtris*, i. e. Græcis, & exhauſit rapidis funeribus.

(4) Nota eſt fabula de *Pythone ſerpente*, quem per ſinuoſa volumina telis confixit Apollo, unde dictus eſt *Pythius*. Ovid. Metam. l. 1.

(5) Apollo adloquitur Auguſtum, qui ab *Albanis* Regibus originem ducebat, & ſuperabat virtutem *avorum* ſuorum.

(6) Romulus montem *Palatinum* conſcendens, vidit duodecim *aves* volare, ſex vero Remus, unde ab hoc *augurio* nomen dedit Romæ Ovid. Faſt. 4.

(7) *Fluctus* Ionii ſuſtinent ferre naves Reginæ Cleopatræ, te principe, quod heu nimis probroſum eſt *Latinis* navibus.

(8) Nota eſt vis *Centaurorum*, qui pugnantes in Lapithas ingentia *ſaxa*, & arbores jaculabantur. Oſtendit hic, non eſſe timendam Antonii claſſem, veluti ſi eſſent trabes cavæ, & inanes terrores.

At pater (1) Idalio miratus Cæsar ab astro,
(2) Sum Deus, & nostri sanguinis ista fides.
Prosequitur cantu Triton, omnesque marinæ
(3) Plauserunt circa libera signa Deæ.
Illa petit Nilum cymba male nixa fugaci,
(4) Hoc unum, jusso non moritura die.
Dii melius: quantus mulier foret una triumphus,
Ductus erat per quas ante (5) Jugurtha vias.
Actius hinc traxit (6) Phœbus monumenta, quod ejus
Una decem vicit missa sagitta rates.
Bella satis cecini: citharam jam poscit Apollo
Victor; & ad placidos exuit arma choros.
Candida nunc molli subeant convivia luco,
Blanditæque fluant per mea colla rosæ:
Vinaque fundantur prælis elisa (7) Falernis,
Terque lavet nostras spica (8) Cilissa comas.
Ingenium potis irritat Musa poetis.
(9) Bacche, soles Phœbo fertilis esse tuo.
Ille paludosos memoret servire (10) Sicambros:
Cepheam hic Meroen, fuscaque regna canat.
Hic referat sero confessum fœdere (11) Parthum:
Reddat signa Remi, mox dabit ipse sua.
Sive aliquid pharetris Augustus parcet Eois,
Differat in pueros ista trophæa suos.
Gaude, Crasse, (12) nigras si quid sapis inter arenas,
Ire

(1) *Cæsar* dicitur *pater* Augusti non natura, sed adoptione: eum appellat poeta *Idalium astrum*, quod Horat. dicit *Julium sidus*. Cæsar post mortem Deus factus est, & inter astra relatus. *Idalium* idem est ac ad Venerem pertinens, ab *Idalio* civitate Cypri Veneri cara. *Cæsar* a Venere originem ducebat.

(2) Inquit Cæsar: Ego sum Divus, meique generis hæc est certa probatio.

(3) Dederunt *Deæ* undique certa signa victoriæ.

(4(*Hoc unum* defuit triumpho, quod Cleopatra non coacta sit die constituto perire.

(5) *Jugurtha* Numidiæ Rex captus a C. Mario catenis Romam ductus est in triumphum.

(6) Ut *Actiacæ* victoriæ memoria superstes esset, urbem Nicopolim apud Actium condidit Augustus, Templumque Apollini ædificavit celeberrimum: quod etiam Romæ fecit.

(7) *Falernus* ager est in Campania.

(8) *Spica Cilissa* quænam sit, lis est inter scriptores: eandem esse ac spicam nardi, probabilius est.

(9) Vino vegetantur ingenia ad carmina facienda. *Baccho* etiam, & *Phœbo* erant sacra communia in Parnasso.

(10) Et unus canat, Augustum vicisse *Sicambros* Germaniæ populos ad utramque Rheni ripam positos, unde regiones palustres incolunt: alius canat *Meroen*, quæ est insula maxima, quam efficit Nilus, & dicitur *Cephea* a Cepho Andromedes patre, qui in ea regnavit: *fusca regna* sunt Ægyptus, Æthiopia, India &c. quarum incolæ vultus nigredine decolorantur.

(11) Hic canat Parthum tardiore pace supplicem, & reddentem *signa* Romana, quæ Crasso eripuit. Vide pag. 115.

(12) *Crassus* Pater, & Filius occisi inter arenas Assyriæ, utpote pingues, & uberes, ideo *nigras*. Vide pag. 115.

Ire per Euphraten ad tua busta licet.
Sic (1) noctem patera, sic ducam carmine, donec
Injiciat radios in mea vina dies.

ELEGIA VI.
SOMNIUM

Narrat poeta, quo sibi vidisse Cynthiæ umbram visus est, &, quæ ab ipsa audierat, narrat. Carpit autem eos, qui manes nihil esse contendunt, nihilque post mortem superesse.

Sunt aliquid manes: letum non omnia finit,
Luridaque evictos effugit umbra rogos.
Cynthia namque meo visa est incumbere (2) fulcro,
(3) Marmor ad extremæ nuper humata viæ:
Cum mihi ab exsequiis somnus penderet amaris,
Et quererer lecti frigida regna mei.
Eosdem habuit secum, quibus est elata, capillos,
Eosdem oculos; lateri vestis adusta fuit.
Et (4) solitum digito beryllon adusserat ignis,
Summaque Lethæus triverat ora liquor:
Spirantesque animos, & vocem misit; at (5) illi
Pollicibus fragiles increpuere manus.
Perfide, nec cuiquam melior sperande puellæ,
In te etiam vires somnus habere potest?
Non (6) crepuit fixa me propter arundine custos,
Læsit & objectum tegula curta caput.
(7) Fœderis heu taciti, cujus fallacia verba
Non audituri diripuere Noti.
At mihi non (8) oculos quisquam inclinavit euntes.
Unum impetrassem te revocante diem.
Denique quis nostro curvum te funere vidit?
Atram quis lacrimis incaluisse togam?
Si piguit (9) portas ultra procedere, at illuc
Jussisses lectum lentius ire meum.
Cur ventos non ipse rogis, ingrate, petisti?
Cur nardo flammæ non oluere meæ?
Hoc etiam grave erat, nulla mercede hiacynthos

 In-

(1) Ob Augusti victoriam vult usque in diem producere convivium.

(2) *Fulcro*, i. e. lecto. (re.

(3) Humata ad extremum millia-

(4) Et *ignis*, seu rogus corruperat *beryllon* digitto adsuetum. Et aqua *Lethes* fluvii inferorum, quam mortui bibunt, ejus labra *detriverat*.

(5) Cynthia præ dolore fragiles palmas percussit.

(6) Locus hic difficilis admodum; videtur poeta innuere Cynthiam conquerentem, quod nullus *custos* firma fistula ad ejus cadaver insonuit, sicuti mos erat: & quod ejus caput pro pulvinis mollibus adpositum sit *tegulæ* fractæ.

(7) Pudet me *fœderis* tui.

(8) Nemo mihi pereunti clausit oculos: te inclamante obtinuissem a Plutone, ut unum saltem adhuc *diem* apud Superos me esse pateretur.

(9) Si piguit te extra *portas* urbis egredi, meumque funus comitari ad sepulcrum; extra enim urbem sepeliebantur.

Injicere, & fracto busta piare cado?
(1) Lygdamus uratur: candescat lamina vernæ;
(Sensi ego, cum insidiis pallida vina bibi.)
Aut (2) Nomas arcanas tollat versuta salivas:
Dicet damnatas ignea testa manus.
Quæ modo (3) per viles inspecta est publica noctes,
Hæc nunc aurata clyclade signat humum.
Et graviora rependit (4) iniquis pensa quasillis,
Garrula de facie si qua locuta mea est.
Nostraque quod (5) Petale tulit ad monumenta corollas,
Codicis immundi vincula sentit anus.
Cæditur & (6) Lalage tortis suspensa capillis,
Per nomen quoniam est ausa rogare meum.
Te patiente, (7) meæ conflavit imaginis aurum;
Ardenti e nostro dotem habitura rogo.
Non tamen insector, quamvis mereare, Properti:
Longa mea in libris regna fuere tuis.
Juro ego fatorum nulli revocabile carmen,
Tergeminusque canis sic mihi (8) molle sonet,
Me servasse fidem: si fallo, vipera nostris
Sibilet in tumulis, & super ossa cubet.
Nam (9) gemina est sedes turpem sortita per amnem,
Turbaque diversa remigat omnis aqua.
Una (10) Clytemnestræ stuprum vehit, altera (11) Cressæ
Portat mentitæ lignea monstra bovis.

Ecce

(1) *Lygdamus* igni devoveatur: videtur innuere Cynthia Lygdamum veneno vitæ suæ insidiatum fuisse. Et *lamina candescat* ad cruciandum *vernam*, sive servum: *lamina* ardentes tormentorum genus apud veteres, quibus servi inurebantur notis suorum scelerum.

(2) *Nomas* est nomen veneficæ: hæc auferat sputa magica; & *lamina* ignita, seu *testa* fateri coget vernam, cujus *manibus* scelestis mihi mixtum fuerit venenum.

(3) Et quæ femina vulgaris, & *vilis* inspecta est per *noctem*, ut emi possit: nunc *aurata cyclade*, i. e. muliebri pretiosa veste verrit *humum*.

(4) Et si qua loquax laudaverit meam pulchritudinem, dum in vivis agerem, imponit ei *pensa graviora* injustis calathis.

(5) *Petale* nomen est vetulæ, quæ, eo quod meo flores adtulit tumulo, tetri *codicis* catenas patitur: *codex* hoc loco est tormenti genus, idest ligneus stipes, quem ægre trahebant, & vincti insidebant.

(6) *Lalage* nomen cujusdam ancillæ, quæ a nova domina Propertii capillis in modum funis complexis suspensa torquetur.

(7) *Imaginem* meam auream liquefecit, ut in aliam mutaret formam. Dolet umbra Cynthiæ, quod Propertius passus sit, suam effigiem auream ab nova amica ipsius *conflari*: quia Cynthiæ *rogo* debebatur ejus *imago aurea*; cum pretiosissima quæque cum mortuis cremari solerent.

(8) Leniter adlatret.

(9) Duplex *sedes* apud inferos, piorum nempe, & impiorum.

(10) De *Clytemnestra* dictum est sæpe. Vide pag. 129.

(11) Altera trahit *lignea monstra* Cretensis Reginæ vaccam ementitæ, i. e. Pasiphaes. Vide pag. 129.

Ecce coronato pars altera vecta phaselo,
Mulcet ubi Elysias aura beata rosas.
(1) Qua numerosa fides, quaque æra rotunda Cybelles
Mitratisque sonant Lydia plectra choris.
(2) Andromedeque, & Hypermnestræ sine fraude maritæ
Narrant historiæ corpora nota suæ.
Hæc sua maternis queritur livere catenis
Brachia, nec meritas frigida saxa manus.
Narrat Hypermnestræ magnum ausas esse sorores:
In scelus hoc animum non valuisse suum.
Sic mortis lacrimis vitæ sanamus amores.
Celo ego perfidiæ crimina multa tuæ.
Sed tibi nunc mandata damus, si forte moveris,
Si te non torum (3) Chloridos herba tenet.
Nutrix in tremulis ne quid desideret annis
(4) Parthenie: patuit, nec tibi avara fuit.
Deliciæque meæ (5) Latris, cui nomen ab usu est,
Ne speculum dominæ porrigat illa novæ.
Et quoscumque meo fecisti nomine versus,
Ure mihi: laudes desine habere meas.
Pelle hederam tumulo, mihi quæ (6) pugnante corymbo
Mollia contortis adligat ossa comis.
Ramosis (7) Anio qua pomifer incubat arvis,
Et numquam (8) Herculeo numine pallet ebur:
Hoc carmen media dignum me scribe columna,
Sed breve, quod currens vector ab urbe legat:
Hic Tiburtina jacet aurea Cynthia terra:
Accessit ripæ laus, Aniene, tuæ.
Nec tu sperne piis venientia somnia (9) portis:
Cum pia venerunt somnia, pondus habent.
Nocte vagæ ferimur: nox clasas liberat umbras,
Erat & abjecta Cerberus ipse fera...
Luce jubent leges Lethæa ad stagna reverti:

Nos

(1) Ubi cytharæ plurimæ modulantes, & ubi *æra Cybelles*, & *plectra* Lydia resonant.

(2) De *Andromede*, & *Hypermnestra*, quarum mulierum virtutem, & animum virilem historiæ narrant, sæpe dictum est, & quæ passæ sunt pro conjugii fide.

(3) Veneficia, & philtra amatoria ex *herbis* confecta.

(4) *Parthenie* nutrix Cynthiæ, quæ in Propertium animo fuit aperto, & benefico.

(5) *Latris* latine est serva.

(6) Qua mihi inimicis baccis teneros cineres implicitis ramis adligat.

(7) De *Aniene* sæpius dictum est. Vide p. 124.

(8) *Tibur* Sabinorum oppidum Herculi fuit sacrum, summa aeris clementia commendatum, ita ut *ebur* inibi non pallescat. Mart. l. 4. epigr. 62. *Tibur in Herculeum migravit nigra Lycoris, omnia dum fieri candida credit ibi.*

(9) Duas esse somniorum *portas* veteres dixerunt, corneam, & eburneam, quorum cornea veris, bonis, & piis, eburnea vero falsis *somniis* est adsignata. Virg. lib. 6.

Nos vehimur, (1) vectum nauta recenset onus.
Nunc te possideant aliæ, mox sola tenebo:
Mecum eris, & mixtis ossibus ossa teram.
Hæc postquam querula mecum sub voce peregit,
Inter complexus excidit umbra meos.

ELEGIA VII.

CACUS PASTOR

Aventini montis, viribus ferox, octo boves Herculis noctu prædatus abegit, eosque cauda aversos in antrum pertraxit, ne furtum vestigiis deprehenderetur. Hercules autem cum partem gregis ab numero abesse sensisset, ad speluncam perrexit, sed cum vestigia foras versa vidisset, jam ab spelunca Caci discessurus raptas boves ad desiderium relictarum mugire audit; quare Hercules ad speluncam iter convertit, & Cacum clava percussit, bovesque recepit.

(2) AMphitryoniades qua tempestate juvencos
Egerat a stabulis, o (3) Erythea, tuis,
Venit ad invictos pecorosa (4) palatia montes,
Et statuit fessos fessus & ipse boves,
Qua (5) Velabra suo stagnabant flumine, quaque
Nauta per urbanas velificabat aquas.
Sed non infido manserunt hospite (6) Caco
Incolumes; furto polluit ille Jovem.
Incola Cacus erat, metuendo raptor ab antro,
Per tria partitos qui dabat ora sonos.
Hic, ne certa forent manifestæ signa rapinæ,
Aversos cauda traxit in antra boves.
Nec sine teste Deo furem sonuere juvenci,
Furis & implacidas diruit ira fores.
(7) Mænalio jacuit pulsus tria tempora ramo
Cacus, & Alcides sic ait: Ite boves,
Herculis ite boves, nostræ labor ultime clavæ,
Bis mihi quæsitæ, bis mea præda boves:
Arvaque mugitu sancite (8) boaria longo:
Nobile erit Romæ pascua nostra forum.

Di-

(1) Charon lustrat numerum umbrarum, si aliqua desit.

(2) Hercules fuit filius *Amphytrionis*, & Alcmenæ: alii ad Jovem originem Herculis referunt: sed plures revera fuere Hercules.

(3) *Erythea* est insula ad extremam Hispaniæ oram prope Gades, in qua Gerion regnavit, cujus armenta abegit Hercules.

(4) *Pecorosa palatia*, i. e. montem *Palatinum*.

(5) Vide pag. 70.

(6) *Cacus* Vulcani fuit filius. Servius scribit fuisse Evandri servum: hic *Jovem Hospitalem* violavit, qui *hospitibus* fidem servari jubet.

(7) Clava excisa est a *Mænalo* monte Arcadiæ. *Pulsus tria tempora ramo Cacus*, i. e. percussus Cacus triceps Herculis clava.

(8) Hæc ait Propertius, quasi *forum Boarium*, quod Romæ fuit, ab Herculis bobus, qui quondam in eodem loco pasti fuerunt, nuncupatum fuisset.

Dixerat, & ſicco torret ſitis ora palato;
  Terraque non ullas fœta miniſtrat aquas.
Sed procul incluſas audit ridere puellas;
  (1) Lucus ab umbroſo fecerat orbe nemus,
Femineæ loca clauſa (2) Deæ, fonteſque piandos,
  Impune & nullis ſacra retecta viris.
Devia puniceæ velabant limina vittæ.
  Putris odorato luxerat igne caſa.
Populus & longis ornabat frondibus ædem,
  Multaque cantantes umbra tegebat aves.
Huc ruit (3) in ſiccam congeſto pulvere barbam,
  Et jacit ante fores verba minora Deo:
Vos precor, o luci ſacro quæ luditis antro,
  Pandite defeſſis hoſpita ſana viris.
Fontis egens erro, circaque ſonantia lymphis,
  Et cava ſuſcepto flumine palma ſat eſt.
Audiſtiſne aliquem, tergo qui ſuſtulit orbem?
  Ille ego ſum: Alciden terra recepta vocat.
Quis facta Herculeæ non audit fortia clavæ?
  Et numquam ad natas irrita tela feras?
Atque uni (4) Stygias hominum luxiſſe tenebras?
  Accipite: hæc feſſo vix mihi terra patet.
Quod ſi (5) Junoni ſacrum faceretis amaræ,
  Non clauſiſſet aquas ipſa noverca ſuas:
Sin aliquam vultuſque meus, ſetæque (6) Leonis
  Terrent, & Libyco ſole peruſta coma,
Idem ego (7) Sidonia feci ſervilia palla
  Officia, & (8) Lyda penſa diurna colo.
Mollis & hirſutum cepit mihi faſcia pectus,
  Et manibus duris apta puella fui.
Talibus Alcides: at talibus alma ſacerdos
  Puniceo canas ſtamine vincta comas:
Parce oculis, hoſpes, lucoque abſcede verendo;
  Cede agedum, & tuta limina linque fuga.

Inter-

(1) *Lucus* ibi arboribus in gyrum conſitis nemus efformarat. *Lucus* eſt locus religionis cauſſa, *nemus* vuluptatis.

(2) *Dea feminea* eſt *Bona Dea*, in cujus templum *viris* nefas adire: ejuſque *fontes piandi* forent, ſi vir inde bibiſſet.

(3) Cujus *barba* multo *pulvere congeſta* erat.

(4) Hercules infernas ſedes, dum in vivis ageret, penetravit, & Cerberum domuit.

(5) Notum omnibus *Junonis* odium in Herculem, quam ipſe vocat *novercam*, quia filius Jovis, cujus uxor eſt *Juno*; credebatur Hercules.

(6) *Leonis* Nemæi, quem occiderat, pellem pro veſte geſtabat Hercules, & clavam pro telis.

(7) Non ſine veſte muliebri purpurea, quæ dicitur *Sidonia*. *Sidone* enim urbe Phœniciæ pretioſa purpura tingebatur.

(8) *Lyda colo.* Hercules quondam ſervilia miniſteria exhibuit inter ancillas Omphales *Lydorum* Reginæ, cui propter amorem ſerviens lanificium, *colum*, alioſque cultus femineos, & officia exercuit.

Interdicta viris metuenda lege piatur,
  Quæ se summota (1) vindicat ara casa.
Magnam (2) Tiresias adspexit Pallada vates,
  Fortia dum posita Gorgone membra lavat.
Dii tibi dent alios fontes; hæc lympha puellis
  Avia secreti liminis una fluit.
Sic anus. Ille humeris postes concussit opacos,
  Nec tulit iratam janua clausa sitim.
At postquam exhausto jam flumine vicerat æstum,
  (3) Ponit vix siccis tristia jura labris.
Angulus hic mundi nunc me mea fata trahentem
  Accipit, hæc fesso vix mihi terra patet.
Maxima quæ gregibus devota est (4) ara repertis,
  Ara per has, inquit, maxima facta manus.
(5) Hæc nullis umquam pateat veneranda puellis,
  Herculis eximii ne sit inulta sitis.
Sancte (6) pater salve, cui jam favet aspera Juno;
  Sancte, velis libro dexter inesse meo.
Nunc quoniam manibus purgatum (7) sanxerat orbem,
  Sic sanctum Tatii composuere Cures

ELE-

(1) Hæc *ara*, i. e. ædicula in secessu posita sese tuetur viris interdicta, & gravis pœnæ sanctione expiatur.

(2) Exemplum adfert *Tiresiæ* vatis, qui dicitur excæcatus, quod *Pallada* lavantem se adspexerit, quæ deposuit *Gorgona*, i. e. scutum, in quo erat incisum caput *Gorgonis*.

(3) Vix exsiccatis labiis leges tulit puellis amaras.

(4) Hercules interfecto Caco *aram* erexit, quæ semper dicta est *maxima*: ita Ov. l. 1. Fast. *Constituitque sibi, quæ maxima dicitur, aram, Hic ubi pars urbis de bove nomen habet.*

(5) Ab hac *ara maxima* voluit Hercules arceri mulieres, quod sibi olim sitienti negassent aquam.

(6) Poeta invocat Herculem, qui post mortem in cælum elatus Junoni reconciliatus est, cujus filiam Heben in cælo uxorem duxit, & *librum* suum commendat.

(7) Quoniam Hercules orbem terrarum sua virtute a monstris *sanctum*, & purum reddiderat, *Cures Tatii*, i. e. Sabini quorum urbs præcipua sunt *Cures*, ipsum *sanctum* constituerunt. Hercules autem dicitur lingua Sabina *sancus*, quod Latini dixere *sanctus*. In *Curibus* regnavit *Tatius*, unde *Cures Tatii*.

E L E G I A VIII.

U N D E J U P I T E R F E R E T R I U S *Cognominatus ſit, hac elegia docet Propertius : alii ſic dictum a feriendo putant, alii a ferendo: utrumque admittit poeta.*

NUnc Jovis incipiam cauſſas aperire (1) Feretri,
  Armaque de ducibus (2) trina recepta tribus.
Magnum iter adſcendo, ſed dat mihi gloria vires.
  Non juvat ex facili lecta corona jugo.
(3) Imbuis exemplum primæ tu, Romule, palmæ
  Hujus, & exuviis plenus ab hoſte redis,
Tempore, quo portas Ceninum Acrona petentem
  Victor in everſum cuſpide fundis equum.
Acron Herculeus Cenina ductor ab arce,
  Roma, tuis quondam finibus horror erat.
Hic ſpolia ex humeris auſus ſperare Quirini,
  Ipſe dedit, ſed non ſanguine ſicca ſuo.
Hunc videt ante cavas vibrantem ſpicula turres
  Romulus, & votis occupat ante ratis:
Jupiter, hæc hodie tibi victima corruet Acron.
  Voverat, & ſpolium corruit ille Jovi.
Urbis, virtutiſque parens ſic vincere ſuevit,
  Qui tulit (4) aprico frigida caſtra lare.
Idem eques & frenis, idem fuit aptus aratris,
  Et galea hirſuta compta lupina juba.
Picta nec inducto fulgebat parma pyropo:
  Præbebant cæſi baltea lenta boves.
(5) Coſſus at inſequitur Vejentis cæde Tolumni,
  Vincere cum Vejos poſſe laboris erat.
Nec dum ultra Tiberim belli ſonus, ultima præda
  Nomentum, & captæ jugera pauca Coræ:

Et

(1) Acronem Ceninenſium ducem in prælio cum Romulus obtruncaſſet, ſpolia ex eo relata *ferculo* ad id facto in Capitolium detulit, ibique templum, quod primum fuit Romæ, Jovi conſecravit, quem *Feretrium* nuncupavit, auctorque fuit poſteris, ut ab hoſtibus opima ſpolia capta eo deferrentur. Opima ſpolia erant, quæ Regibus, vel ducibus hoſtium in prælio cæſis ſua manu detraherent duces, & in templo *Jovis Feretrii* ſuſpenderent.

(2) *Prima* opima ſpolia obtulit, & ſuſpendit Romulus Acrone interempto: *ſecunda* Cornelius Coſſus Tolumnio Etruſco occiſo: *tertia* Claudius Marcellus obtruncato Virdomaro Gallorum Rege: nec alii, dum Romanum ſtetit imperium, opima ſpolia retuliſſe leguntur.

(1) Tu offers primus *exemplum* opimorum ſpoliorum, qui *Acrona Ceninenſium* ducem, ut Sabinas mulieres raptas repeteret, in Romanas *portas* irruentem obtruncaſti, urbem *Ceninam* cepiſti, & *Acronis* ſpolia Jovi conſecraſti.

(4) Qui quamvis haberet apricam, & tepidam domum, algida tamen *caſtra* toleravit.

(5) Aulus Cornelius *Coſſus* Tribunus militum Lartem *Tolumnium Vejentium* Regem bello propria manu occidit, ejuſque ſpolia ſolemni pompa Jovi Feretrio poſt Romulum obtulit, Livius lib. 4. Cauſſa belli fuit, quod Fidenates, colonia populi Rom. ad hunc *Tolumnium* occiſis Romanis legatis

Et (1) Veji veteres, & Volscum regna fuistis,
  Et vestro posita est aurea sella foro.
Nunc intra muros pastoris buccina lenti
  Cantat, & in vestris ossibus arva metunt.
Forte super portæ (2) dux Veius adstitit arcem,
  Colloquiumque sua fretus ab urbe dedit.
Dumque aries murum cornu pulsabat aheno,
  (3) Vineaque inductum longa tegebat opus,
Cossus ait: Forti melius concurrere campo.
  Nec mora fit: plano sistit uterque gradu.
Dii Latias juvere manus: desecta Tolumni
  Cervix Romanos sanguine (4) lavit equos.
Claudius a (5) Rheno trajectos arcuit hostes,
  Belgica cum vasti parma relata ducis
(6) Virdomari. Genus hic Rheno jactabat ab ipso,
  Nobilis erectis fundere gesa rotis.
(7) Illi virgatis jaculantis ab agmine bracchis
  Torquis ab incisa decidit unca gula.
Nunc spolia in templo tria condita, caussa Feretri,
  Omne quod certo dux ferit ense ducem.
Se quia victa suis humeris hæc arma ferebant,
  Hinc Feretri dicta est ara superba Jovis.

ELE-

defecerant: quare Romani ulturi injuriam bellum & Fidenatibus, & Vejentibus Thuscorum populis intulerunt: quamvis magni *laboris* erat posse *Vejos* debellare: nam non ultra *Tiberim* Romani bellum umquam protraxerant, nec ultra *Nomentum*, & *Coram*, parva oppida prope Romam.

(1) Vos *Veji*, licet gens antiqua, & *Volscorum regna*, quamvis in *aurea sella* duces vestri jus dicerent, *nunc*, i. e post bellum cum Romanis, inibi *pastor* fistula canit, & *arva metit* agricola.

(2) Lartes Tolumnius adlocutus est ducem Romanum *Cossum*.

(3) *De vinea* machina bellica, & *ariete* satis nota sunt, quæ adfert Vegetius l. 4. c. 15.

(4) Tinxit *Romanos equos*.

(5) *Claudius* Marcellus Cos. *Virdomarum* Gallorum Insubrium ducem in prælio occidit, ac *tertio* opima spolia Jovi Feretrio obtulit. Non hic sermo est de *Rheno* Germaniæ fluvio, sed vel legendum est *Eridano* cum Passeratio: vel de *Rheno* Italiæ fluvio, qui agrum Bononiensem irrigat: non enim tempestate Marcelli ad Germaniæ *Rhenum* fines suos protulerant Romani.

(6) *Virdomarus* dux Gallorum, vel potius Gessatarum, qui fuerunt populi Galliæ togatæ, quæ Æmilia dicta est: ubi nunc Bononia, Forum Cornelii, & Ravenna: qui dux insignis erat vibrandis *gesis*, i. e. hastis longis e sublimi curru. *Gesa* vocabulum Gallicum.

(7) Ipsi Virdomaro, cui *virgata* erant *bracchia*, ex *agmine* vibranti spiculа *torquis* inflexa ex amputato collo *decidit*. A longis *bracchis* dicta est Gallia *bracchata*

ELEGIA IX.

SUB NOMINE (1) CORNELIÆ

E vivis ereptæ scripta est hæc epistola ad L. Æmilium Paullum Censorem maritum, quem monet, ut a lacrimis, & querelis temperet, utpote profuturis, ipsique filios, quos omnes reliquit superstites, commendat.

Desine, Paulle, meum lacrimis urgere sepulcrum,
  Panditur ad nullas janua nigra preces.
Cum semel infernas intrarunt funera leges,
  Non exorato stant adamante viæ.
Te licet orantem fuscæ Deus audiat aulæ,
  Nempe tuas lacrimas (2) litora surda bibent.
Vota moveat Superos: ubi (3) portitor æra recepit,
  Obserat herbosos lurida porta rogos.
Sic mœstæ cecinere (4) tubæ, cum subdita nostrum
  Detraheret lecto fax inimica caput.
Quid mihi conjugium Paulli, quid currus (5) avorum
  Profuit, aut famæ pignora tanta meæ?
Num minus immites habui Cornelia Parcas?
  (6) En sum, quod digitis quinque levatur, onus
Damnatæ (7) noctes, & vos vada lenta paludes,
  Et quæcumque meos implicat unda pedes;
Immatura licet, tamen huc non noxia veni.
  Det (8) Pater hic umbræ mollia jura meæ.
Aut si quis posita judex sedet (9) Æacus urna,
  In mea sortita judicet ossa pila.
Assideant (10) fratres, (11) juxta Minoida sellam
  Eumenidum intento turba severa foro.

(1) Si-

(1) Hæc *Cornelia* fuit filia Scriboniæ, quæ nupsit Augusto, eique filiam Juliam genuit: unde constat Juliam Augusti filiam, & hanc *Corneliam* ex eadem matre Scribonia fuisse sorores, ut mox in commentis.

(2) Ripæ fluminum inferorum, quæ non modo surdescunt, sed omnium rerum oblivionem faciunt, ut Lethe.

(3) Charon, postquam accepit paulum, quod in ore mortuorum ponebatur, *janua* nigra occludit *luridos* manes.

(4) Divitum funeribus adhibebantur *tubæ*, pauperum tibiæ. *Detraheret lecto fax*: intelligit rogum, quem ultima *fax* subjectis ignibus incendebat.

(5) Oriunda erat de gente Cornelia, ex qua duo Scipiones Africani cognominati.

(6) Significat, se esse redactam in cinerem, ita ut una manu possit gestari, & sustineri: idem Propertius alibi, *Maximaque in parva sustulit ossa manu*.

(7) Sermonem convertit ad paludes Stygias, protestaturque se innoxiam, insontemque periisse.

(8) *Pater* umbræ est Pluto.

(9) *Æacus* Jovis filius, judex inferorum. *Urna* notat sortitionem, qua Judicum nomina, atque etiam suffragia in urna versabantur. *Sortita pila*: adludit ad consuetudinem Romanorum, qui sorte caussas ordinabant, ac sortitione nomina Judicum in pilis, seu calculis, & tabellis inscripta ducebant.

(10) *Æaci* fratres, & consiliarii, Minos scilicet, & Rhadamantus.

(11) Et circa Minois thronum tres *Eumenides* furiæ, quæ ante fores Orci sedent, appareant *foro attento*.

(1) Sisyphe mole vaces; taceant Ixionis orbes:
Fallax Tantaleo corripiare liquor:
Cerberus & nullas hodie petat improbus umbras,
Et jaceat tacita lapsa catena sera.
Ipsa loquor pro me: si fallo, pœna (2) sororum
Infelix humeros urgeat urna meos.
Si cui fama fuit per avita decora trophæi,
(3) Afra Numantinos regna loquuntur avos.
Altera maternos exæquat turba (4) Libones,
Et domus est titulis utraque fulta suis.
Mox ubi jam facibus cessit prætexta maritis,
Vinxit & acceptas altera vitta comas;
Jungor, Paulle, tuo sic discessura cubili:
In lapide hoc uni nupta fuisse legar.
Testor majorum cineres tibi, Roma, colendos,
Sub quorum titulis Africa (5) tonsa jaces:
Et (6) Persen proavi simulantem pectus Achillis,
Quique tuas proavus fregit, Achille, domos:
Me neque (7) censuræ legem mollisse, nec ulla
Labe mea nostros erubuisse focos.
Non erat exuviis tantis (8) Cornelia damnum:
Quin & erat magnæ pars imitanda domus.
Nec mea mutata est ætas: sine crimine tota est:
Viximus insignes inter utramque (9) facem.
Mi natura dedit leges a sanguine ductas,
Nec possim melior judicis esse metu.
Quælibet (10) austeras de me ferat urna tabellas,
Turpior adsensu non erit ulla meo.
Vel tu, quæ tardam movisti fune Cybellen,

(1) Clau-

(1) *Sisyphus* filius fuit Æoli, qui cum Atticam latrociniis infestaret, a Theseo occisus est: eo ad inferos supplicio plectitur, ut cum immane saxum in montis verticem volutet, cum ad summum extulerit, subito deorsum relabatur. De *Ixione*, de *Tantalo*, & de *Cerbero* dictum est sæpius. Vide p. 60. Dicitur *Tantalus*, & *Tantaleus*.

(2) *Sororum pœna*, i. e. Belidum, seu Danaidum, quæ in inferis finguntur in pertusum dolium aquam immittere.

(3) *Regna Africana*, Carthago nimirum, & Numidia devictæ testantur Scipiones duos dictos fuisse Africanos, & Numantinos. Hi Scipiones fuerunt Corneliæ majores paterni.

(4) *Libones*: Corneliæ nimirum mater Scribonia dicebatur, quæ ex *Libonum* familia, & gente oriunda erat. Ex Scriboniorum gente erant Largi, Curiones, Drusi, *Libones*.

(5) *Tonsa*; i. e. prostrata.

(6) Et testor *Persen*, seu Perseum Regem Macedonum, quem devicit Paullus Æmilius, proavus meus, qui patriam tuam, o *Achille*, devicit. Perseus jactabat *avum* suum *Achillem*.

(7) Ego non maculavi honorem tuæ Censuræ, o Paulle, nec ob ullum crimen domum pudore adfeci.

(8) Ego *Cornelia* non fui detrimento tantis triumphis.

(9) Inter *facem* nuptialem, & sepulcralem, hoc est toto conubii tempore.

(10) Qualibet urna ferat *de me severum* suffragium: nec fuit ulla femina, quæ mea consuetudine, ac familiaritate deterior facta sit.

(1) Claudia turritæ rara ministra Deæ:
Vel (2) cui commissos cum Vesta reposceret ignes,
  Exhibuit vivos carbasus alba focos.
Nec te dulce caput, mater (3) Scribonia, læsi.
  In me mutatum quid, nisi fata, velis?
Maternis laudor lacrimis, urbisque querelis,
  Defleta & gemitu Cæsaris ossa mea.
Ille (4) sua nata dignam vixisse sororem
  Increpat, & lacrimas vidimus ire Deo.
Et tamen emerui generosos (5) vestis honores.
  (6) Nec mea de sterili facta rapina domo.
Te, (7) Lepide, & te, Paulle, meum post fata levamen,
  Condita sunt vestro lumina nostra sinu.
Vidimus & fratrem (8) sellam geminasse Curulem,
  Consule quo facto tempore rapta soror.
(9) Filia tu speciem censuræ nacta paternæ,
  Fac teneas unum nos imitata virum.
Et (10) serie fulcite genus: mihi cymba volenti
  Solvitur, aucturis tot mea fata malis.
Hæc est feminei merces extrema (11) triumphi,
Laudat

(1) *Claudia* Vestalis, cum in nefandi criminis suspicionem venisset, ut innocentiam comprobaret, navem cum sacris omnibus, & simulacro *Cybellis* matris Deum, quam multa hominum millia vado Tiberis adhærentem trahere non poterant, cingulo suo sola traxit. Cur *Cybelles* sit Dea *turrita*, dictum est sæpe.

(2) Æmilia Vestalis virgo accusata, quod ejus incuria Vestæ ignis defecisset, Deam deprecata est, ut opem sibi ferre vellet: vestisque carbasinæ partem in aram frigidam injecit, quæ repente emicante flamma cœpit ardere.

(3) Fuit mater Corneliæ *Scribonia*, quam uxorem duxit Augustus, ex eaque Juliam filiam suscepit. *Scribonia* nupta fuerat duobus viris consularibus, & ex altero fuerat mater: unde colligitur Corneliam natam fuisse *Scribonia* ex viro illo consulari, ex quo fuit *mater*.

(4) Augustus Corneliæ morti illacrimavit, eamque dignam prædicavit, quæ filia sua esset. *Soror* autem Juliæ fuit Cornelia, cum ambæ ex matre Scribonia natæ, licet ex diverso patre. *Lacrimasq; ire Deo*, i. e. ab Augusti oculis lacrimas emanasse, qui *Deus*, licet vivus, per adulationem dictus est.

(5) *Vestem* matronalem intelligit, quæ fecundis matronis concedebatur apud Romanos: vel loquitur de funere censorio, quo elata fuit ipsa Cornelia Paulli Censoris uxor.

(6) Neque præda mea fuit de familia infecunda.

(7) Filios suos *Paullum*, & *Lepidum*, (qui conjurarunt in Augustum: Suet. in August. cap. 19.) in quorum amplexu Cornelia clausit oculos.

(8) Significat Cornelia, fratrem suum consulem iterum fuisse renunciatum eo tempore, quo præmatura morte functa est. *Sella Curulis* tribus magistratibus solummodo concedebatur. Ædili, Prætori, Consuli.

(9) Denotat Paullum conjugem suum fuisse *Censorem*, cujus dignitatem, ac leges ut adamussim observet sua filia, unum ipsi tutum optat maritum.

(10) Vos longa filiorum *serie* gentem nostram *fulcite*. *Mihi* non invitæ Charontis *cymba* solvitur, *malis tot mea fata adaucturis*.

(11) Post mortem celebritas famæ, ac laudatio in funere, mulieribus est triumphi loco.

Laudat ubi emeritum libera fama rogum.
Et bene habet; numquam mater lugubria sumpsi,
Venit in exsequias tota caterva meas.
Nunc tibi commendo communia pignora natos,
Hæc cura & cineri spirat inusta meo.
Fungere maternis vicibus, pater: illa meorum
Omnis erit collo turba ferenda tuo.
Oscula cum dederis tua flentibus, adjice matris:
Tota domus cœpit nunc onus esse tuum.
Et si quid doliturus eris, sine testibus illis;
Cum venient, siccis oscula falle genis.
Sat tibi sint (1) noctes, quas de me, Paulle, fatiges:
Somniaque in faciem credita sæpe meam.
Atque ubi secreto nostra ad simulacra loqueris,
Ut responsuræ singula verba jace.
Seu tamen (2) adversum mutarit janua lectum,
Sederit & nostro cauta noverca toro,
Conjugium, pueri, laudate, & ferte paternum:
Capta dabit vestris moribus illa manus.
Nec matrem laudate nimis: collata priori
Vertet in offensas libera verba suas.
Seu memor ille mea contentus manserit umbra,
Et tanti cineres duxerit esse meos.
Discite (3) venturam jam nunc sentire senectam,
Cœlibis ac curas nec vacet ulla via.
Quod mihi detractum est, vestros accedat ad annos:
Prole mea Paullum sic juvat esse senem.
Caussa perorata est. Flentes, me, surgite testes,
(4) Dum pretium vitæ grata rependit humus.
Moribus & (5) cælum patuit: sim digna merendo,
Cujus honoratis ossa vehantur (6) equis.

(1) Sufficiant tibi *noctes*, Paulle, quas mea caussa male habeas, & nocturna simulacra in somnis meam figuram imitantia, quibus fidem sæpe præstas.

(2) *Lectum novercalem* vocat *adversum*, quia fere semper *noverca* inimica est privignis.

(3) Ex hoc etiam tempore adsuescite patris obsequio, quem querulum, morosum, & difficilem reddet *senectus*: nullus modus officii prætereatur curandi patrem vestrum senem, & *cœlibem*.

(4) *Humus* hic ponitur pro patria, & honore sepulturæ, quasi exsequiarum pompa sit defunctis *pretium*, & merces *vitæ*.

(5) *Bonis moribus* ad cælum via aperitur: & meis meritis sim digna.

(6) *Honoratos* vocat *equos*, magno ornatu funeris decoratos, quibus efferri proceres, & magnates consueverunt: alii legunt, *honoratis aquis*, per quas Charon matronarum manes vehit in Elysium.

F I N I S.